

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**ANTAKYA'DA KULLANILAN TIBBİ BİTKİLER İLE YABANI
GIDA BİTKİLERİ**

MEHMET GÜZELŞEMME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ANTAKYA/HATAY
OCAK-2014**

03/01/2014

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını ve tez üzerinde Yükseköğretim Kurulu tarafından hiçbir değişiklik yapılamayacağı için tezin bilgisayar ekranında görüntülendiğinde asıl nüsha ile aynı olması sorumluluğunun tarafıma ait olduğunu beyan ederim.

İmza

Mehmet Güzelşemme

İÇİNDEKİLER

ÖZET	V
ABSTRACT	VI
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	VII
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IX
1. GİRİŞ	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	7
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	12
3.1 Çalışma Alanı ile İlgili Genel Bilgiler	14
3.1.1. Tarihçe	14
3.1.2.Kültür ve Nüfus	15
3.1.3.İklim.....	17
3.1.4. Bitki örtüsü.....	19
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA	21
4.1.Çalışma Alanından Belirlenen Faydalı Bitkilerin Kullanım Alanları ve şekilleri	27
4.1.1. Divisio 1.: Pteridophyta.....	85
4.1.2. Divisio 2.: Spermatophyta	120
4.1.2.1. Subdivisio 1.: Gymnospermae	120
4.1.2.2. Subdivisio 2.: Angiospermae.....	122
4.1.2.2.1. Classis. Magnoliopsida/Dicotyledoneae (İki Çenekliler)	122
4.1.2.2.2. Classis 2. Liliopsida / Monocotyledoneae(Tek Çenekliler)	210
4.2. Reyhanlama	217
4.3. Biyeti.....	218
4.4. Gıda Bitkileri	218
4.4.1. Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler	218
4.4.2. Baharat	222
4.4.3. Çay Olarak Kullanılan Bitkiler	224
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	228
KAYNAKLAR	230
TEŞEKKÜR	233

ÖZGEÇMİŞ.....	234
---------------	-----

ÖZET

ANTAKYA'DA KULLANILAN TIBBİ BİTKİLER İLE YABANI GIDA BİTKİLERİ

Bu çalışma kapsamında, Antakya yöresinde halk hekimliğinde kullanılan ve/veya gıda olarak tüketilen yabancı bitkiler yöre halkı ile görüşülerek derlenmiştir. Antakya, çok etnili yapısı ve uzun tarihsel geçmişi nedeniyle geleneksel bilgi birikimi bakımından çok zengin bir ilçemizdir. 182 kişi ile görüşerek tamamladığımız çalışmamız neticesinde derlemiş olduğumuz 265 tıbbi ve/veya yenebilir takson bölgeniz söz konusu zenginliğini bir kere daha ortaya sermiştir. Derlenen 265 takson içinden 131 tanesi gıda bitkisidir. Bu 131 bitkinin 53'ü sadece gıda olarak tüketilirken 78 tanesinin hem gıda olarak hem de tıbbi kullanımı vardır.

Bitkilerin tıbbi kullanım amaçları için: Solunum sistemi, sindirim sistemi, kan-dolaşım sistemi, sinir sistemi, iskelet sistemi ve göz problemleri ayrıca ürogenital ve dermal problemler başlıkları altında 118 spesifik kullanım alanı belirlenmiştir. Gıda bitkileri arasında, baharat bitkileri ve çay olarak tüketilen bitkiler gibi kategoriler ayrıca, “slik”, “zahter” gibi karışımlar mevcut iken; tıbbi bitkiler arasında, parfüm gibi kozmetik amaçlarla kullanılan bitkiler, diş problemleri için ya da veterinerlik uygulamalarında kullanılan bitkiler gibi etnobotanik çalışmalarında nisbeten az kaydına rastlanan uygulamalar vardır. Tıbbi bitkiler kapsamında, “reyhanlama”, “biyeti” gibi yöreye özgü, sıradışı uygulamalar da mevcuttur.

Çalışmamızda, görüşme yaptığımız kişilerin bahsettikleri bitkileri arazide göstermelerine özen gösterilmiştir. Gösterilen bitkiler arazide fotoğraflanmış, herbaryum materyali haline getirmiş ve bilimsel olarak teşhis edilmiştir. Böylece yöresel isimlerden doğabilecek karışıklıkların önüne geçilmiştir. Nitekim bazı bitkilere köyden köye bile değişen yöresel isimler verildiği tarafımızca tespit edilmiştir. Bu isimler de kaydedilmiştir.

Çalışmada yer alan bitkiler arasında 85 taksonun Doğu Akdeniz yoğunlukta olmak üzere Akdeniz ülkelerinde kullanımına yönelik etnobotanik çalışmalara rastlanmış ve üzerine çok az çalışma yapılmış olduğu tespit edilmiştir. 156 taksonun dünya üzerinde Unani, Ayurveda, geleneksel Çin Tıbbı gibi farklı geleneksel tıp sistemlerinde yaygın kullanımı olduğu ve üzerine yaygın etnobotanik araştırmaların yapılmış olduğu tespit edilmiştir. 24 bitkinin üzerine hiç çalışma yapılmamış olup araştırmaya açık bitkilerdir.

2014, 248 sayfa

Anahtar Kelimeler: Etnobotanik, Antakya, tıbbi bitkiler, yabancı gıda bitkileri

ABSTRACT

MEDICINAL PLANTS AND WILD EDIBLE PLANTS USED IN ANTAKYA

In this study, wild plants that used in the ethnomedicine and/or consumed as edible have been compiled by interviewing local people. Antakya is a city very rich in traditional knowledge though its multicultural structure and long historical past. This wealth of the area has revealed once again by 265 medicinal and/or edible wild plants that have been compiled by interviews with 182 local people. 131 out of 265 taxa are edible plants. 53 out of these 131 are consumed as food only and 78 out of 131 have value both as food and as medicine.

There are 118 specific medicinal purposes in the usage of the plants under the issues of problems of respiratory, gastrointestinal, blood-circulatory, nervous, skeletal, urogenital and dermal systems and eye problems. There are spice plants and tea plants also mixtures like “slik” and “zahter” between edible plants. Also there are cosmetic purpose plants like perfume and usages that relatively less recorded in the ethnobotany studies like dental and veterinary applications between medicinal plants. Unusual indigenous medicinal applications like “Reyhanlama” and “biyete” are also discussed.

We paid attention to see mentioning plants in the field. Plants that showed by interviewers in the field were photographed, prepared as herbarium samples and identified scientifically so confusions that may arising from local names are prevented. Indeed we determine that some of the plants have many local names that change from town to town. These names are recorded also.

We were determined that, 85 taxa of our study are used in the ethnomedicine of various Mediterranean countries mainly in the East Mediterranean. All of them are scientifically very less studied plants. 156 taxa have value in the various ethnomedicine systems like Unani, Ayurveda and Chinese medicine. There are 24 plants which were not mentioned in any ethnobotany or pharmacology/pharmacognosy study so have high originality for a scientific study.

2014, 248 pages

Key words: Ethnobotany, Antakya, medicinal plants, wild edible plants.

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

DMİGM: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

cm: Santimetre

subsp: Subspecies

var: Varyete

S.: Staphylococcus

*****: tıbbi etkilerine dair hiç çalışma yapılmamış türler

φ: Hatay florasında bulunmayan, halkın ya ticari olarak ya da yaygın olmayan
kültivasyon ile temin ettiği türler

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1. Antakya ilçesinin Aylık Ortalama Sıcaklık (° C) ve Yağış (mm) miktarları, (DMİGM, 1970–2011).....	18
Çizelge 4.1. Çalışma alanında röportaj yapılan kişiler ve bu kişilere ait bilgiler	21
Çizelge 4.2. Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri.....	28
Çizelge 4.3. Kullanım alanlarına göre bitki listesi	85
Çizelge 4.4. Reyhanlama işleminde kullanılan bitkiler	217
Çizelge 4.5. Biyeti olarak kullanılan bitkiler.....	218
Çizelge 4.6. Gıda olarak kullanılan bitkiler.....	218
Çizelge 4.7. Baharat olarak kullanılan bitkiler	222
Çizelge 4.8. Yörede halk tarafından çay olarak kullanılan bitkiler	224

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Hatay il sınırı ve hatay'ın ilçeleri	14
Şekil 3.2. Antakya'nın ombrotermik iklim diyagramı	19
Şekil 4.1. <i>Adiantum capillus-veneris</i> L.	117
Şekil 4.2. <i>Ceterach officinarum</i> DC.	118
Şekil 4.3. <i>Equisetum ramosissimum</i> DESF.	119
Şekil 4.4. <i>Juniperus oxycedrus</i> L. subsp. <i>oxycedrus</i> L.	120
Şekil 4.5. <i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>palaestina</i> (BOISS.) ENGLER.....	123
Şekil 4.6. <i>Ammi majus</i> L.....	125
Şekil 4.7. <i>Scandix pecten-veneris</i> L.....	129
Şekil 4.8. <i>Torilis arvensis</i> (HUDS.) LINK subsp. <i>neglecta</i> (SPRENGEL) THELLUNG	130
Şekil 4.9. <i>Aristolochia billardieri</i> JAUB. ET SPACH.....	132

1. GİRİŞ

İnsanoğlu var olduğundan bu yana ihtiyacını doğadan bitki ve hayvanlardan karşılamıştır. İlk çağlara ait arkeolojik bulgulardan elde edilen verilere göre ilkel insan beslenme ve sağlık sorunlarının giderilmesinde ilk başta bitkilere başvurmuştur. Tarih boyunca bitkiler insanlar için vazgeçilmez unsurlar olmuşlardır. Deneme yanılma ile elde edilen bu bilgiler tarih boyunca insanların yaşayış şekillerinden etkilenerek değişime uğramıştır. Yabani bitkiler her dönem insanın yaşam şekillerine bağlı olarak farklı amaç ve farklı şekillerde değerlendirilmiştir. Yabani bitkiler yüzyıllardan beridir insanlar tarafından gıda, tıbbi bitki, boyar madde, süs bitkileri, baharat ve buna benzer farklı şekillerde değerlendirilmiştir. Paleolitik (Yontma Taş Devri) dönemde sürekli olarak insanlar çevrelerindeki bitkilerden yararlanmışlardır. Neolitik dönemde ise tarım ve hayvancılığa geçilmiş ve yabani bitkilerin beslenmedeki önemi azalmıştır. Fakat dönem dönem (kıtlık ve salgın hastalık dönemlerinde) tekrar önem kazanmıştır. Kuzey Irak'ta Şanidar Mağarası'nda 1957 yılında yapılan kazılarda bulunan Yontma Taş Devrine ait Neandertal adamın kalıntıları yanında mezarda bulunanlar, bitki-insan ilişkisinin başlangıcına ait ilk veri olarak kabul edilir. 60 bin yıl öncesinden günümüze gelen ve bir şamana ait olduğu düşünülen bu mezarda, civanperçemi (*Achillea millefolium*), kanarya otu (*Senecio vulgaris*), mor sümbül (*Hyacinthus sp*), gül hatmi (*Alcea rosea*), peygamber çiçeği (*Centaurea cyanus*), ebegümece (*Malva sylvestris*) ve efedra (*Ephedra sp.*) gibi bitki türlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Ölülerini gömmeye başlayan bir toplumda, ölen kişinin tekrar yaşama döndüğünde kullanacağı düşüncesiyle mezara konulduğu tahmin edilen bu bitkilerin, yenenler ve şifalı olanlar diye ayrılmaya başlandığının da bir göstergesi olabileceği düşünülmektedir. Çünkü bu bitki türleri günümüzde de özellikle tıbbi bitki olarak hala önemlidir. (Baytop, 1984; Kendir ve Ark, 2010)

Bitkilerden peyzaj, parfümeri, yakıt, yapı malzemesi, müzik aletleri, süs eşyası yapımı, boyar madde, büyü ve nazar gibi inançsal amaçlı vb. amaçlarla yararlanılmaktadır. Fakat günümüzde en yaygın kullanım alanları gıda ve tedavi edici olarak kullanımlarıdır.

Beslenme insanın birincil ihtiyacıdır. İlk insan avcı ve toplayıcıydı. Avladıkları hayvanları ve topladıkları bitkileri yerlerdi. Bu da bitkilerin gıda olarak kullanımının insanlık tarihi kadar eski olduğunu göstermektedir (Baytop, 1984).

Baharatlar, bitkilerin tohum, meyve, kök, kabuk, çiçek, yaprak gibi kısımlarından elde edilir. Baharatlar besin, ilaç, gıda katkı maddesi olarak, yemeklere lezzet, koku, renk verici olarak kullanılır. Yemeklerde zararlı bakterilerin üremesini ve gelişmesini engelleyerek yemeklerin ekşimesini önlemeye yardımcı olur. Bütün bunların yanı sıra baharatlar kozmetik, parfümeri ve dini ritüellerde de kullanılır (Anonim, 2011).

Baharatın tarihi ve kullanımı İnsanlığın başlangıcına kadar uzanmaktadır. Baharatların çok sayıda savaş, antlaşma ve keşfe sebep olduğu kaydedilmiştir. Çok sayıda imparatorluğun tarihini değiştirmiştir. Tarihte baharatı ilk kullanan ülke Uzakdoğu olarak kabul edilir. Ebers papirüslerinde M. Ö. 3000 yıllarında Mısırlıların baharatları kozmetikte, ölülerini mumyalamada, gıdalarını tatlandırmada kullandıkları kaydedilmiştir. Avrupa ülkelerine de Hindistan ve Seylan gibi ülkelere getirilen baharatlar ilaç ve merhem yapımında kullanılmıştır. O yıllarda bilinen ilk baharat az bulunduğu için çok pahalıya satılan Hint karabiberi (*Piper nigrum*)dir. (Anonim, 2011)

Etnobotanik terim olarak, farklı insan topluluklarındaki bitki – insan ilişkilerini ifade etse de bu terim günümüzde insanların bitkileri ilaç olarak kullanmaları daha ön planda olduğu için, insan – tıbbi bitki ilişkisi olarak algılanmaktadır. İnsanlık tarihi boyunca bitkiler pek çok alanda rol almışlardır. En önemli rollerinden biri de bitkilerin tedavi edici olarak kullanılmalarıdır. Bitkilerle tedavi yöntemi tarih boyunca kullanım şekillerindeki bazı değişiklik ve gelişmelerle kuşaktan kuşağa aktararak büyük bir birikim olarak günümüze kadar gelmiştir.

Bitkilerin tohumları, yaprakları, gövdeleri, kabukları, kökleri, çiçekleri ve tüm bunlardan elde edilen özler, binlerce yıldır bitkisel ilaç olarak kullanılmışlardır. Bu tamamlayıcı tedaviler, ham olarak, çayların veya alkol içeren çeşitli karışımların içerisinde, yerel uygulamalar olarak, sıvı hallerde, hap ve kapsül şeklinde kullanılmışlardır.

Başlarda bitkiler ham olarak veya sıcak suyla karıştırılıp çorba veya çay şeklinde tüketilmişlerdir. Daha sonra başka amaçlar için kurutulup öğütülerek kullanılmışlardır. Bitkilerin vahşi doğadan toplanıp kullanılmasında sık sık batıl inançlar veya görsel işaretler baz alınıyordu. Mesela bir bitki vücudun belli bir bölümünün tedavisinde sırf o

vücut bölümüne benzediği için kullanılıyor(İmza dotrini). Bilim bitkisel tedaviyle entegre olmaya başlayınca, bitkilerin kullanımı daha bilimsel dayanaklara oturtulmaya başlandı. Şifalı bitkiler günümüzde kullanılan tıbbi ilaçların çoğunun öncüsü olmuşlardır. Piyasada bulunan pek çok ilaç, bitkisel kökenli olup, şifalı bir bitkideki etken maddelerin kimyasal yöntemlerle izole edilmesi ve preperasyonu ile hazırlanmıştır. Şifalı bitkiler, bu tip ilaç üretimleri amacıyla tarımsal olarak üretilebilecekleri gibi doku kültürü teknikleriyle de çoğaltılabilirler. Ancak, ekonomik oluşu ve zaman-mekan tasarrufu sağlaması nedeniyle günümüzde en fazla başvurulanan yöntem, bitkilerde keşfedilen etken maddelerin laboratuarda taklit edilerek eşdeğerlerinin sentetik olarak üretilmesidir. Günümüzde birçok modern Batılı tıpçı hastalıkların tedavisinde daha az külfetli ve genellikle daha güvenilir olduğu için dikkatlerini bitkisel ilaçlara yoğunlaştırmış durumdadır. Bazı doktorlar bitkisel ilaçları sentetik ilaçların yan etkilerini dengelemek için kullanmaktadır (Anonymous, 2011; Baytop, 1984).

Bitkiler her zaman olduğu gibi günümüzde de tedavinin önemli bir parçasıdır. Modern ilaç endüstrisi içerisinde bitkisel kökenli ilaçların önemli bir yeri vardır. Günümüzde kullanılan ilaçların önemli bir kısmı, şifalı bitkilerden izole edilen etken maddeleri ya da bu etken maddelerden ilham alınarak sentezlenmiş sentetik maddeleri içerir. Örnek verecek olursak:

Kolşisin, FMF-Ailevi Akdeniz ateşi, Acı çiğdem (*Colchicum autumnale*)

Vinkristin, lösemi, Cezayir menekşesi (*Vinka sp.*)

Son yıllarda sentetik ilaçların kullanımı sonucu meydana gelen ciddi yan etkiler ve bunların yol açtığı medikal ve ekonomik sorunlar, endüstrileşmiş ülkelerin çevre kirliliğini önlemek amacıyla ekolojik dengeyi koruyucu yaklaşımları ve ayrıca doğal ilaçların etkin ve aynı zamanda yan etkiden arınmış olduğu düşüncesi gibi faktörler sonucu bitkilerle tedavi tekrar popüler hâle gelmiştir.

Bitkisel ilaçlar günümüzde hala kullanılmaktadır. Bazı açılardan tıp alanında yeni devinimler kazanmışlardır. Birçok insan alternatif tedaviler aradıkça, geleneksel tıbbi ve doğu tıbbını araştırdıkça bitkiler daha popüler hale gelmiştir. Doktorlar bitkisel ilaçları kullanıp yeniden geleneksel tedavilere yönelmeye başlamışlardır (Anonim, 2010).

Herbalistler bitki tedavisinde, sadece etken maddenin izole edilip verilmesini amaçlayan konvansiyonel tedavinin aksine, maksimum etkinin bir bütünsellik içinde ortaya çıktığını, bitkinin tüm bileşenlerinin olumlu etki üzerinde bir payı olduğunu savunmaktadırlar. Onlara göre saflaştırılmamış bitkinin kullanımı, bitkiyi oluşturan maddelerin birbirini nötralize etmesi sebebiyle yan etki olasılığını azaltmaktadır.

Dünya üzerinde, 490 familyaya ait 13.553 cins ve 258.650 tür kapalı tohumlu bitki olduğu kabul edilmektedir. Bunların 2.735 cinse ait 59.300 türü tekçenekli (monokotil) ve 10.818 cinse ait 199.350 türü ise çiftçenekli (dikotil) bitkidir (Thorne,2002). Akdeniz havzasında ise yaklaşık 23.300 doğal bitki türü ve alttürler ile birlikte 29.000 takson vardır (Greuter, 1994).

P.H. Davis'in editörlüğünü yaptığı Türkiye Florası'na göre Türkiye ve Doğu Ege adalarında 9222 tür ve 12.006 takson belirlenmiştir. Florada yer alan bu bitkilerden 3778 taksonun endemik olduğu kaydedilmiştir. Bu değer Türkiye'deki toplam bitki sayısının %31'ine tekabül etmektedir. (Erik ve Tarıkahya, 2004). Son yıllarda yapılan çalışmalar doğrultusunda elde edilen bulgulara göre Türkiye'de ki takson sayısının 12.476'ya ulaştığı kaydedilmiştir. (Özhatay ve Kültür, 2006; Özhatay ve ark., 2009). Bu durum Türkiye'nin ne kadar zengin ve dinamik bir floristik yapıda olduğunu ve Türkiye florasının dünya üzerinde ne kadar önemli bir yeri olduğunu göstermektedir. Ülkemizde bu zenginliğe neden olan belli başlı etmenler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Akdeniz, İran-Turan ve Avrupa-Sibirya gibi üç farklı bitki coğrafyası bölgesinin kesiştiği alanda bulunması.
2. Asya ve Avrupa kıtaları arasında geçiş noktasında olması ve iki kıta arasında karşılıklı bitki göçleri ile çeşitliliğin artması.
3. İklimsel, topografik ve jeolojik farklılıklara sahip olması.
4. 0-5000 metreler arasında değişen yükseklik farklılığına sahip olması.
5. Birçok cinsin gen merkezi olması.
6. Anadolu'da endemizm oranının oldukça yüksek olması (Davis, 1965-1985; 1988; Erik ve Tarıkahya, 2004).

Araştırma alanı olarak seçilen Hatay / Antakya, Davis'in (Davis, 1965-1985) kareleme sistemine göre C6 karesine ve fitocoğrafik bakımdan Akdeniz Bölgesi'ne girmektedir. Türkiye Florası'na göre Hatay ilinde 175'i endemik, 1246 tür yayılış göstermektedir. Daha sonra yapılan çalışmalara göre, Hatay sınırları içinde toplam 1890

takson bulunmaktadır ve bu taksonlardan 223' ü endemiktir (Davis, 1965-1985; Davis ve ark., 1988; Türkmen ve Ark, 1998; Yolcu, 1998; Güner ve ark., 2000; Düzenli ve Ark., 2001; Duman ve Sağıroğlu, 2005; Kayıkçı, 2006; Kavak,2006; Eker ve Koyuncu, 2008; Celep ve Ark., 2009; Kayıkçı ve Ark., 2012).

Doğa, insanoğlunun her türlü gereksinimi için eşsiz bir kaynaktır. Var oluşundan beri insanoğlu, doğal kaynaklardan, gerek yaşamını sürdürebilmek gerekse daha rahat yaşayabilmek için yararlanagelmiştir. Yabani bitkileri gıda ya da ilaç olarak kullanmak, bu yararlanma şekillerinin en eskilerinden birdir. Halkın deneme yanılma yoluyla ya da hayvan davranışlarını gözleyerek tespit edip kullandığı bitkiler ile ilgili bilgiler nesiller boyunca bazen yazılı ama genellikle sözlü bilgi aktarımı yoluyla yıllar boyunca kaçınılmaz olarak kayba uğrayarak günümüze gelmiştir. Günümüzde kullanılmakta olan pek çok ilaç bitkisel kaynaklı olup, bilim dünyasının, halkın sahip olduğu bu bilgi birikiminden faydalanması sonucunda keşfedilmiştir. Bu bilgi birikimini modern tekniklerle işleyip insanlığın yararına sunmak, botanikten kimyaya, antropolojiden farmakognoziye pek çok bilim dalının uğraşı alanına girer. Yeryüzündeki bitkisel kaynakların henüz sadece çok küçük bir kısmı biyolojik etkileri bakımından araştırılmıştır (Baytop, 1984). Doğada mevcut bitki türlerinin pek çoğunun nesli tehlikededir. Bu durum pek çok hastalığın çaresinin henüz keşfedilmeden yok olabileceği anlamına gelir. Özellikle endemik bitkileri bekleyen bu tehlikeler, etnobotanik çalışmalarla bu bitkilerin belirlenmesi ve biyolojik aktivitelerinin bilimsel olarak tespiti ile önlenabilir. Halk tarafından kullanılmakta olan endemik bitkilerin belirlenmesi, bunların kontrolsüz kullanımının önüne geçilmesine hatta kültüre alınmalarına olanak sağlayabilir. Aynı şekilde, dünyada yaşayan çok sayıda etno-kültürel topluluğun çok azı geleneksel bilgi birikimi bakımından incelenmiştir. Öte yandan, sanayileşmeye, nüfus artışına ve düzensiz kentleşmeye paralel olarak dünyanın her yerinde, bitki örtüsü hızla tahrip olmakta, ayrıca modern tıp imkânlarına ulaşmanın giderek kolaylaşması, feodal bağların çözülmesi gibi sebeplerle geleneksel bilgi aktarılamamakta ve unutulmaktadır.

Her toplumun, sahip olduğu ve kuşaktan kuşağa aktardığı bir geleneksel bilgi birikimi vardır. Çeşitli sağlık sorunlarını gidermek amacıyla kullandığı ya da gıda olarak kullandığı bitkiler ile ilgili bilgiler ise bu bilgi birikiminin en eski öğelerindendir. İnsanlar bu bitkilerin etkilerini yüzyıllar boyunca deneyimleyerek ortaya koymuştur. Bu

nedenle söz konusu bitkilerin modern fen bilim metodlarıyla da onaylanabilecek gerçek etkilere sahip olmaları kuvvetle muhtemeldir. Yani, birçok hastalığın çaresi, bitkiler âleminde keşfedilmeyi beklemektedir.

Dünyamızın gittikçe artan nüfusu, yeni besin kaynaklarına giderek daha çok ihtiyaç duymaktadır. Öte yandan, yaşam süresi uzayan insanoğlu, bu süreyi sağlıklı geçirebilmek için, olumlu etkileri defalarca denenip ispatlanmış bitkisel ağırlıklı beslenmeyi tercih etmektedir. Gıda olarak tüketilebileceği, hâlihazırda sınırlı sayıda insan tarafından bilinen bitkilerin belirlenmesi, insanlığa farklı gıda alternatifleri sunabilmek açısından önemlidir. Söz konusu bitkiler, ileride tarımsal yöntemlerle daha fazla sayıda insanın kullanımına sunulabilir. Bütün bu sebeplerle, toplumların sahip olduğu bu bilgi birikimini unutulmadan kayıt altına almak ve modern deneysel metodlarla test etmek insanlık açısından yararlıdır.

Bu tip çalışmaların farklı etnik grupları kapsaması, özellikle de bu etnik gruplar geleneksel yapılarını mümkün olduğunca koruyabilmişlerse, orijinal bilgilere ulaşılması bakımından büyük avantaj sağlar. Hatay ili böyle bir toplumsal yapıya sahip olduğu için değerli bir çalışma alanıdır. Bu çalışmanın amacı, farklı etno-kültürel toplulukların, geleneksel yapılarını koruyarak yaşayabildikleri, aynı zamanda florası da zengin bir bölge olan Hatay ilinde söz konusu topluluklar tarafından tıbbi ya da gıda amaçlı kullanılan bitkileri, unutulmadan önce kayıt altına almaktır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Literatür taramalarımıza göre, Antakya’da daha önce kapsamlı bir etnobotanik çalışması yapılmamıştır. Dünyada ve Türkiye’de şimdiye kadar yapılmış etnobotanik çalışmalarına aşağıdaki örnekler verilebilir.

Baytop (1984) Türkiye’de bitkiler ile tedavi (Geçmişten bugüne) adlı eserinde bittkilerin tarihsel gelişiminden farklı dillerdeki etnik ve yöresel adlarının yanı sıra bilimsel adlarından, botanik özelliklerinden, tıbbi etkilerinden, droglarının hazırlanma şekillerinden, kimyasal bileşenleri ve bu bileşenlerin etki mekanizmalarından bahsetmiştir. Bu bitkilerin kullanım şekilleri hakkında bilgi vermiştir. Baytop’a göre dünyada yaklaşık 750000 – 1000000 bitki bulunmakta ve bu bitkilerin yaklaşık 20000’i tıbbi amaçlı kullanılmaktadır. Türkiye’de yayılış gösteren bitkilerin ise yaklaşık olarak 500’unun tedavide kullanıldığını belirtmiştir.

Coe ve Anderson (1996), yaptıkları çalışmada Doğu Nikaragua Garifuna’da kullanılan tıbbi bitkilerin listesini çıkarmışlardır. Bu tıbbi bitki çeşitliliği raporunda yer alan bitkiler 75 familya, 193 cins, ve 254 türden oluşmaktadır. Bu bitkilerden 229’u tedavi edici, 93’ü gıda ve diğer kullanımlar için 94 tür belirlenmiştir. Bitkilerin en sık kullanılan kısımlarının yaprak olduğu belirlenmiştir. O bölgede oluşturulan tesislerde bu bitkilerin yaklaşık 51 tanesi kültüre alınmıştır.

Şimşek ve ark. (2004), yaptıkları etnobotanik çalışmada Anadolu’da halk arasında bitkilerin kullanılış amaçları üzerine durmuşlardır. Şimşek ve arkadaşlarının yaptıkları bu çalışma Anadolu’nun 14 ilini kapsamaktadır. Yapılan bu çalışmada Anadolu’nun çeşitli belde ve köylerinde etnobotanik amaçlı kullanılan 369 yabancı bitki tespit edilmiştir.

Heinrich (2000), etnobotaniğin ilaç geliştirmedeki rolünü araştırmıştır. Tarih boyunca yapılan keşifler ve etnobotanik araştırmaları yüzyıllar boyunca yeni ilaçların keşfedilmesi ve geliştirmesinde önemli roller oynamıştır. Uzun bir dönem bu bilim dalı önemini korumuştur. Etnobotaniğe olan bu ilgi son zamanlarda azalmış fakat yaklaşık 10 yıldan beri yeniden odak merkezi olmuştur. Etnobotaniğin ve bu alanda çalışan araştırmaların amacı gelişmiş sağlık hizmetlerine katkıda bulunmak ve geliştirmektir.

Fabricant ve Farnsworth (2001), geleneksel halk hekimliğinde kullanılan bitkilerin, yeni ilaçların keşfine katkıları üzerinde durmuşlardır. Yazarlar, dünya çapında kullanılmakta olan 122 bitkisel kaynaklı molekül belirlemişlerdir. Bu

moleküllerin kaynağı olarak 94 bitki türü gösteren yazarlar, söz konusu bitkilerin %80'inin halk hekimliğinde, kendilerinden izole edilen moleküllerin kullanım alanına paralel şekilde kullanıldıklarına değinmişlerdir. Yazarlar, dünya üzerindeki yaklaşık 250,000 bitki türünün sadece % 6'sının biyolojik aktivite bakımından incelendiğini ve sadece %15'i üzerinde fitokimyasal araştırmalar yapıldığını belirtmişlerdir. Endüstriyel teknolojinin sunduğu diğer ilaç geliştirme yöntemlerinin yanında, etnomedikal bilginin halen önemini koruduğunu savunan yazarlar, araştırmalar esnasında bitkilerin taksonomik tanımlamalarının doğru yapılmasının kritik öneme sahip olduğuna da değinmişlerdir.

Prance (2002), çalışmasında etnobotaniğin disiplinler arası doğasına vurgu yapmıştır. Yazara göre etnobotaniğin bu güne gelmesi botanik, antropoloji, ekoloji, kimya gibi bilim dallarının işbirliği içinde çalışmaları sayesinde olmuştur. Bu bilim dalları içerisinde en büyük katkıyı da şüphesiz botanik yapmıştır. Yerli halkın sahip olduğu geleneksel bilgi tıbbi ilaçların ve zirai ilaçların keşfi için öncülük etmiştir. Yazar yerli halkların kültürleri ve doğal yaşam alanları yok olmadan önce daha fazla etnobotanik araştırma yapmanın büyük bir aciliyet arz ettiğini belirtmektedir.

Newman ve ark. (2003), günümüz ilaç endüstrisinin ilaç kaynaklarını 6 gruba ayırmıştır. Bunlar: Biyolojik moleküller (bir organizma ya da hücre kültüründen izole edilmiş ya da biyoteknolojik olarak üretilmiş büyük peptid ya da proteinler); doğal ürünler; doğal ürünlerden esinlenilerek sentezlenmiş yarı sentetik moleküller; sentetik ilaçlar (rastgele tarama ya da etkisi bilinen bir molekülden modifikasyon ile geliştirilen moleküller); aşılarda ve doğal ürün taklitleridir. Yazarlar 1981-2002 yıllarını kapsayan süreçte, sadece kanser tedavisinde kullanılan moleküllerin bile %62'sinin sentetik olmayan kaynak gruplarından birine girdiğini, antihipertansif olarak kullanılan 74 molekülün ise 48'inin doğal bir kaynağa dayandığını vurgulamaktadır. Yazarların 2007 yılında güncelledikleri çalışmalarında (Newman ve Cragg, 2007) kanser tedavisinde kullanılan moleküller içerisinde sentetik olmayanların oranının %73'e çıktığı görülmektedir. Yazarlar her iki çalışmalarında da ilaç sanayinde doğal kaynakların rolünü önemle vurgulamaktadırlar.

Ertuğ (2004), bodrum yöresinde halk tıbbında yararlanılan bitkileri araştırmıştır. Bu yörede yetişen 350'den fazla yararlı bitkinin 92'sinin doğal, 24'ünün tarımı yapılan bitkiler olduğu belirlenmiştir. Bu yörede yetişen bitkilerin 142'sinin gıda olarak

kullanıldığı ve bu 142 bitkinin 35'inin aynı zamanda tedavide kullanıldığı belirlenmiştir. Bu durum bu bölgede beslenme ve sağlık kavramlarının örtüştüğünü göstermektedir.

Gürsoy ve gürsoy (2004) bitkisel tedavi yöntemlerinin dünyada yaygın kullanımları olmalarına rağmen geleneksel kullanım etkilerinin bilimsel bir kanıtının olmadığını söylemişlerdir. Bazı bitkilerin hastalıkların tedavisinde etkileri kanıtlanmış olsa da, bu şekilde kullanımları olduğu halde bazı bitkilerin de deneysel sonuçlarının olumsuz olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmacılar nesillerdir kullanılan bu bitkilerin faydalarını reddetmek yerine, laboratuvar ortamında yapılan kontrollu deneylerle bu yöresel reçetelerin etkinliklerinin araştırılması ve pozitif sonuçlar elde edilen reçetelerden yeni preparatların üretilmesinde kullanımı gerektiğini belirtmişlerdir. Yaptıkları çalışmada diş ve diş eti tedavisinde kullanılan 20 bitki tespit etmişler ve hepsinden yapılan gözlemler sonucunda olumlu sonuçlar elde ettiklerini belirtmişlerdir.

Martin (2004), bir etnobotanik araştırmasının planlanması, kurulması ve araştırmanın dayanacağı metodlar gibi konuları detaylı bir şekilde ele almıştır.

Balunas ve Kinghorn'a (2005)'a göre, Tıbbi bitkilerden ilaç keşfetme süreci, bir botanikçi, etnobotanikçi, etnofarmakolog ya da bitki ekologunun ilgili bitkileri toplaması ile başlar. Biyolojik aktivitesi bilinen ancak aktif bileşenleri henüz izole edilmemiş türler toplanabileceği gibi büyük çaplı, rastgele bir tarama programı çerçevesinde de toplama yapılabilir. Bunu takiben, bitki kimyası uzmanı bitki materyalinden özütler hazırlar, aktif bileşenlerin izolasyonu ve karakterizasyonu için uğraşır ve bu bileşenleri biyolojik aktivite testleri için hazır hale getirir.

Yazarlara göre, Her ne kadar ilaç firmaları son yıllarda yoğun bir şekilde Moleküler modelleme, kombinatorial kimya ve diğer sentetik kimya tekniklerini kullansa da doğal ürünler, özellikle de tıbbi bitkiler yeni ilaçların ve kimyasal veri girdisinin başlıca kaynağı olma özelliklerini korumaktadırlar. 2000'li yıllarda yıllarında en çok satan ilaçların ¼'ü doğal ürün kaynaklıdır ya da doğal ürünlerden türetilmiştir.

Onar (2006)'ın yaptığı çalışmada Balıkesir çevresinde doğal yayılış gösteren ya da kültürü yapılan 98 bitki türünün halk tarafından kullanım alanlarını ortaya çıkarmıştır. Yörede farklı kullanım alanları olan 98 taksonun 41'i yiyecek ve baharat, 65'i tıbbi amaçlı, 6'sı süs, 4'ü yakacak, 4'ü boya ve 15'i inanç, yapı malzemesi, hayvancılık, ve kişisel bakım gibi farklı amaçlar için kullanıldığı tespit edilmiştir.

Alves ve Rosa (2007), yayınladıkları bu çalışmada biyolojik çeşitlilik ve geleneksel tıp arasındaki bağlantıları ve geleneksel tıbbın kamu sağlığı üzerine olan etkilerini incelemişlerdir. Son zamanlarda geleneksel ilaçların kullanımındaki artış ve halk sağlığına başarılı entegrasyonunu sağlayan olanaklar araştırılmıştır.

Balick (2007), yağmur ormanlarında yayılış gösteren pek çok bitki türünün yerli halklar tarafından ilaç olarak kullanıldığını belirtmektedir. Amerika'nın tropik bölgelerinden toplanan bitkisel ilaçlar kırsal ve kentsel alanda temel sağlık hizmetlerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Balick'e göre yerli halkların kullandıkları şifalı bitkiler üzerine araştırmalar çok uzun yıllar önce başlamış ve günümüzde hala devam etmektedir.

Bulut (2008), Çanakkale çevresinde halkın yaşamında önemli yeri olan bitkiler üzerine etnobotanik bir araştırma yapmıştır. Yörede önemli kullanımları olan 364 bitki türü belirlenmiş ve toplanmıştır. Bu bitkilere ait etnobotanik bilgiler derlenmiştir. Bu çalışmada 185 bitkinin kullanımı ilk defa kaydedilmiştir. Bunların içinden 120 bitki Çanakkale'de, 28 bitki ise Anadolu'da etnobotanik bakımdan ilk defa kayda geçmiştir.

Özgen ve ark. (2012), Erzurum'un Ilıca ilçesinin köylerindeki halk tıbbına ait bilgileri derlemişlerdir. Yapılan anketler sonucunda bu bölgede halkın tedavisinde kullanılan bitki ve hayvanlar ve gıda olarak kullanılan bitkiler belirlenmiştir. Bu bitki ve hayvanların hangi hastalıkların tedavisinde kullanıldığı, kullanım dozları, yerel isimleri, Latince isimleri belirlenmiştir. Çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılan 29 familyaya ait 70 tür belirlenmiştir. Ayrıca 3 hayvan türünün bazı hastalıkların tedavisinde kullanıldığı belirlenmiştir. Erzurum'un Ilıca ilçesinden derlenen bu bilgilerin, Anadolu'da yapılmış benzer çalışmalarla derlenen benzer bilgilerle karşılaştırması yapılmıştır.

Dünyadaki çeşitli etnik toplulukların geleneksel halk hekimliğinde kullandıkları bitkilere, bunların kimyasal içeriğine ve biyolojik aktivitelerine dair çok sayıda çalışma mevcuttur. Örneğin; Long ve Li (2004), Çin'in Yunnan eyaletinde, Jinping ilçesinde yaşayan kızıl Saçlı Yao halkının kullandığı 66 tıbbi bitki belirlemiş, şifacıların genellikle yaşlı kadınlar olduğundan bahsetmiştir. Al-Fatimi ve ark. (2007), Yemen'de kullanılan 30 tıbbi bitkinin antimikrobiyal, antioksidan ve sitotoksik aktivitelerini araştırmışlardır. 13 bitkide antifungal, 10 bitkide antioksidan ve 1 bitkide sitotoksik etki saptamışlardır. Ertuğ (2000) İç Anadolu bölgesinde; Şimşek ve ark. (2004) Ankara'nın

Beypazarı, Ayaş ve Gdl ilçelerinde, Kültür (2007), Kırklareli’de; zgen ve Kaya (2004), Erzurum Ilıca’da etnobotanik araştırmaları yapmış ve sonuçlarını SCI kapsamındaki dergilerde yayınlamışlardır.

Miski ve Ulubelen (1979)’in yaptığı çalışmada *Salvia tomentosa* MILLER bitkisinin Akdeniz ve Ege bölgelerinde halk hekimliğinde karın ağrılarını azaltmak ve yara iyileştirici olarak kullanıldığını kaydetmiş ve yaptıkları çalışmada bu bitkinin spazmolitik etkisinin olduğunu desteklemişlerdir. Miski ve ark. (1981;1981) yaptıkları çalışmalarda *Salvia tomentosa* MILLER bitkisinde bulunan flavonoidleri tespit etmişlerdir.

Miski ve ark. (1984), yaptıkları çalışmada Labiatae familyasına ait *Salvia tomentosa* MILLER bitkisinin kimyasal ve farmakolojik incelemelerini yapmışlardır. Yaptıkları çalışmada, bitkinin flavonoid ve terpenoid bileşikler içerdiğini saptamışlardır. Bitkinin yapısında bulunan flavonoid ve terpenoid bileşiklerin sitotoksik etkilerinin olduğunu ve DNA sentez hızını düşürdüğünü saptanmıştır. Bunun yanı sıra Gram Pozitif ve Gram Negatif bakteriler üzerinde antibakteriyal etki gösterdikleri saptanmıştır.

Salvia palaestina BENTHAM zerine yapılan çalışmalarda bitkinin *Stapylococcus aureous*, *S. Epidermidis* ve *Echerichia coli* zerinde yoksek antibakteriyal aktivite gösterdiği saptanmıştır (Miski ve ark,1983; Miski ve ark, 1985).

3. MATERİYAL VE YÖNTEM

Bu çalışma Hatay ilinin Antakya ilçesinde ve yakın çevresinde gerçekleştirilmiştir. Antakya’da 24 belde ve 70 köy olmak üzere 94 yerleşim birimi bulunmaktadır. Çalışma kapsamında Antakya’nın çeşitli belde ve köylerine ziyaretler yapılmıştır. Bir yerleşim birimine yapılan ilk ziyarette o yerleşim biriminin geleneksel bitki kullanımı konusunda bilgili kişilere ulaşıp, onlarla anketler yapılmıştır. Bu anketlerde kullanılan tıbbi ve besin değeri olan bitkiler hakkında bilgi derlenmiş, yerel halk tarafından kullanılan bu bitkilerin yöresel adları, kullanıldığı alanlar, kullanım şekilleri ve miktarları not edilmiştir.

Bir bitkinin yöreye göre değişen çok sayıda farklı adı olabilir. Bazen bir isimle birbirine morfolojik açıdan az çok benzeyen ama aslında farklı türlere, cinslere hatta familyalara mensup bitkiler kastedilebilir. Bu, bitki sistematigine hakim olmayan toplayıcıların sıklıkla karşılaştığı son derece olağan bir durumdur ve bu tip çalışmalarda bitki sistematigi bilgisinin gerekliliğini ortaya koyar. Doğabilecek bu karışıklıklardan dolayı anket yapılan kişilerden bitki isimlerinin alınması ile yetinilmeyerek, değindikleri bitkiyi bizzat göstermeleri istenmiştir. Doğru bitkilerin toplanması ve halkın kullandığı bitkilerin kesin olarak teşhis edilebilmesi açısından son derece önemlidir. Bitkilerin yetiştiği dönemde köy ve arazilere yapılan gezilerle bitkiler toplanmış, herbaryum materyali haline getirilerek Mustafa Kemal Üniversitesi Herbaryumunda saklanmıştır. Toplanan bitkilerin teşhisi yapılarak türleri bilimsel bir doğrulukla belirlenmiştir.

Kaynak kişilerin seçimi ve onlarla söyleşi teknikleri çok önemlidir. Geçmiş kuşakların bilgilerini devralmış kişileri bulmak çalışmamızın en önemli noktalarından biridir. Yerel yöneticiler ve köy kahveleri bu kişilere ulaşma aşamasındaki başlıca araçlarımız olmuştur. Antakya’nın belde ve köy olmak üzere tüm yerleşim birimlerine ait iletişim bilgileri T.C. Hatay Valiliği sitesinden bulunmuştur. Yerel yöneticilerle iletişime girildikten sonra onların yönlendirmeleri üzerine tavsiye ettikleri bu konuda bilgisi olan başka kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Mümkün olduğunca bu kişilerle birlikte arazilere çıkılarak onların bitkilere ilişkin gözlemleri not edilmiştir. Bitkiler araziden toplanıp herbaryumda teşhis edilerek ve kurutulup herbaryum materyali haline getirilmiştir.

Yerleşim birimlerine yapılan ilk ziyaretlerde o yerleşim biriminin geleneksel bitki kullanımı konusunda bilgili kişilerine ulaşılmış ve onlarla anketler yapılmıştır. Daha sonra, anket yapılan kişilerle mükerrer defalar görüşülerek değindikleri bitkileri arazide göstermeleri sağanmıştır. Her bitkinin vejetasyon dönemi yani doğada bulunup toplanabileceği dönem aynı olmadığından ayrıca bitkileri doğadan toplama esnasında anket yapılan kişilerin katılımı da arandığından çoğu durumda, bir yerleşim birimine ya da civarına birden fazla ziyaret gerçekleştirilmiştir.

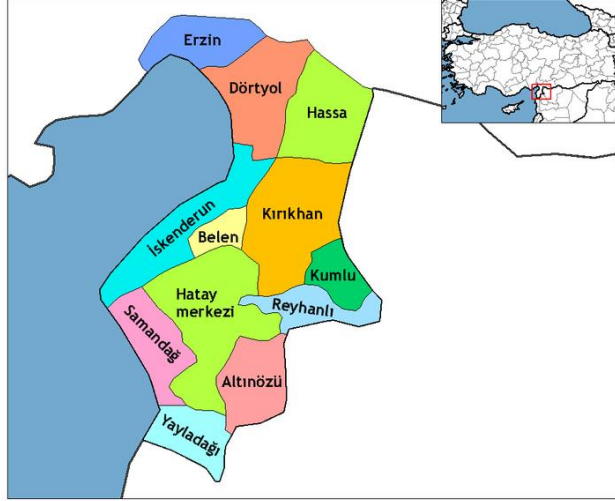
Etnobotanik araştırmaları uzun vadeli bir çalışma gerektirir. Zamanı verimli kullanabilmek ve mümkün olduğunca fazla detaya ulaşabilmek için yılın 4 mevsimi aralıksız çalışma yapılmıştır. Bir bitkinin doğru teşhis edilebilmesi için generatif dönemde olması yani çiçek ya da meyva taşıması şarttır. Her ne kadar bitkileri çoğu bahar ve yaz aylarında çiçek açsa da sonbahar geofitleri gibi sonbahar ve kış aylarında çiçek açan bitkiler de mevcuttur. Bu nedenle gerek anketler gerekse bitki toplama amaçlı arazi gezileri bahar ve yaz aylarında daha yoğun olmak üzere yıl boyunca devam etmiştir. Yapılan anketlerde şu sorular sorularak kişiler, bitkiler ve bitki kullanım yöntemleri hakkında ayrıntılı bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

Tıbbi ve Gıda Olarak Kullanılan Bitkiler Hakkında Not Edilen Bilgiler:

1. Bilginin derlendiği kişinin adı:
2. Kişinin etnik kökeni:
3. Yaşadığı köy, belde, ilçe:
4. Yaşı:
5. Cinsiyeti:
6. Eğitim durumu:
7. Bitkinin tür ismi:
8. Familyası:
9. Yerel ismi:
10. Kullanılan kısmı:
11. Hazırlama ve kullanım şekli:
12. Kullanım alanı: (Yenen bitki ise gıda olarak belirtilecek, ilaç olarak kullanılıyorsa kullanıldığı rahatsızlık belirtilecek)

Çalışma programı, yerleşim birimlerinde görüşmeler, araziden bitki toplama, presleme, herbaryum materyali haline getirme, teşhis etme ve sonuç raporlarının hazırlanması şeklinde yürütülmüştür.

3.1 Çalışma Alanı ile İlgili Genel Bilgiler

Şekil 3.1. Hatay il sınırı ve hatay'ın ilçeleri

Çalışma merkezi olarak seçilen Antakya, Hatay ilinin merkez ilçesidir. Hatay, Türkiye'nin en güneyinde yer alan ildir. Türkiye'nin Akdeniz'e olan en doğu sınırını oluşturur. [Akdeniz](#)'in doğu şeridinde $35^{\circ} 52' - 37^{\circ} 4'$ kuzey enlemleri ile $35^{\circ} 40' - 36^{\circ} 35'$ boylamları arasında yer alır. Hatay ili batıdan Akdeniz'e, güney ve doğudan Suriye'ye, güneydoğudan Gaziantep'e, kuzeybatıdan Adana'ya, kuzeydende Osmaniye'ye komşudur. Hatay ili valilik sitesinden alınan 2013 yılı bilgilerine göre Hatay'ın toplam nüfusu 1.483.674'tür. (Anonim, 2013)

3.1.1. Tarihçe

Hatay ili valilik sitesi ve wikipedia sitelerinden alınan bilgilere göre, Hatay Türkiye'nin en eski yerleşim yerlerinden biridir. Yapılan arkeolojik araştırmalar sonucunda bu bölgede, milattan önce 100.000 ile 40.000 yıllarına ait yaşamsal bulgulara rastlanmıştır. Yapılan arkeolojik araştırmalarda ilk yerleşik hayata geçiş kalıntılarının tunç çağı dönemine ait olduğu saptanmıştır. Bu dönemde bölgede Akad Beyliği ve milattan önce 1800-1600 yıllarında ise Yamhad Krallığının bölgede hüküm sürdüğüne

dair kalıntılara rastlanmıştır. Bu bölgede zaman içerisinde sırasıyla Hititler, Mısırlar, Urartular, Asurlar ve Perslerin egemenliğine girmiştir.

Şehir Antakya adıyla MÖ 300 yılında kurulmuştur. Roma imparatorluğu ardından sırasıyla Emevi, Abbasi, Tolunoğulları, İhşit, Selçuklu, Hamdanoğulları, Bizans ve Memlük egemenliğine girmiştir. Memlükler'den sonra MS 1516 yılında Osmanlı egemenliğine girmiştir. Osmanlı'nın bölgedeki hükmü 1918 Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar sürmüş, bölge Birinci Dünya Savaşı sonrasında, Fransız işgaline uğramıştır. 1921 de Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında kalmıştır. 1938 yılında Hatay Cumhuriyeti kurulmuş ve 1939 yılında Hatay adı ile anavatana katılmıştır (Anonim, 2013; Anonim, 2013)

3.1.2.Kültür ve Nüfus

Dünyanın pek çok yerine etnik köken ve fikir farklılıkları şiddetli çatışmalara yol açsada, dünya üzerinde Hatay ve özellikle Antakya bu çok etnikli ve çok kültürlü yapısını koruyabilmiş ender şehirlerdendir. Çalışma alanı olarak seçilen Antakya ve çevresi, farklı etnik kökenlere ve farklı dinlere mensup toplulukların, yüzyıllardır bir arada uyum içerisinde yaşadıkları bir bölgemizdir. Hatay ili Arap Alevileri, Arap Hristiyanları, Arap Sünnileri, Yahudiler, Ermeniler ve Türkler gibi farklı etnik ve dinsel toplulukların birbirlerinden etkilenecek, bir arada yaşadığı çok kültürlü yapıya sahip bir şehirdir. Arap Hristiyanlar, Ermeni Hristiyanlar (Vakıflı Köyü), Arap Sünniler, Arap Aleviler, Türk Sünniler, Ermeniler ve Yahudiler kimi zaman aynı mahallelerde, komşu evlerde, dini inançlarını ve geleneklerini koruyarak, Kurban etlerini, Paskalya yumurtalarını ya da Gadir aşlarını birbirlerine ikram ederek özgürce yaşarlar. Bölgede yaşayan topluluklar yaşam tarzları ve ibadet şekilleri bakımından farklı olup, sosyokültürel anlamda oldukça benzerdirler. Bu farklı etnik ve dinsel yapıya sahip toplulukları kendi örf ve adetlerini koruyarak birbirlerine ve diğer etnik gruplarla hoşgörü içinde yaşamaktadırlar.

Tarih boyunca bölgede yaşayan farklı etnik gruplar arasında dönem dönem uzlaşmazlıklar yaşansada bunu çatışmaya dönüştürmemiş, her zaman uzlaşma yoluna gitmişlerdir. Her zaman bölgede birlik ve beraberliği korumaya yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Bölgede yaşayan halkın hoşgörü sınırlarını ve dinsel olgunluğunu, bölgede sık kullanılan şu arap atasözü çok güzel ifade etmektedir. “Herkes kendi dinine

yönelsin, Allah da yardımcısı olsun.” Bu durum bize Hatay’da inanç farklılıklarının problem teşkil etmediğini ve bölge halkı tarafından bunun bir zenginlik olarak kabul edildiğini göstermektedir (Andrews, 1989; Demir, 1996; Şenyücel, 2003; Doğruel, 2005).

Hatay ili valiliği sitesine göre ilin en yoğun nüfusa sahip ilçesi Merkez ilçe Antakya olup belde ve köylerinde 2012 sayımlarına göre toplamda 461.477kişinin yaşadığı belirtilmiştir (Anonim, 2013).

Hatay’da 12 ilçe, 74 belde ve belediye, 362 köy bulunmaktadır. Merkez ilçe olan Antakya’da 23 belde; (Avsuyu, Çekmece, Dursunlu, Ekinci, Gümüşgöze, Güzelburç, Harbiye, Karaali, Karlisu, Kuzeytepe, Küçükalyan, Maşuklu, Narlıca, Odabaşı, Ovakent, Serinyol, Subaşı, Şenköy, Toygarlı, Turunçlu, Yeşilpınar, Tavla, Toygarlı), 71 köy (Açıkdere, Akcurun, Akçaova, Alaattin, Alahan, Alazı, Anayazı, Apaydın, Arpahan, Aşağı oba, Aşağı okçular, Bahçeköy, Balıklıdere, Ballıöz, Bitiren, Bostancık, Bohşin, Bozhüyük, Bozlu, Büyükdalyan, Çardaklı, Çatbaşı, Çayır, Dağdüzü, Değirmenyolu, Demirköprü, Derince, Dikmece, Doğanköy, Döver, Gökçeğöz, Güldüren, Güneysöğüt, Günyazı, Hanyolu, Hasanlı, Karşıyaka, Kisecik, Koçören, Kuruyer, Madenboyu, Mansurlu, Maraşboğazı, Melekli, Meydancık, Oğlakören, Orhanlı, Paşaköy, Saçaklı, Samankaya, Saraycık, Sinanlı, Sofular, Soğuksu, Suvatlı, Tahtaköprü, Tanışma, Turfanda, Uzunaliç, Üçgedik, üzümdalı köyü, Yaylacık, Yeşilova, Yoncakaya, Yukarıokçular, Zülüflühan, Yakuplu, Kulaç, Gözlüçukur, Esenbağ, Tokaçlı) bulunmaktadır (Anonim, 2013).

Bu tez kapsamında yoğun olarak Antakya’da çalışsak da, görüşme yaptığımız kişilerin kökenleri, akarabalık ilişkileri gibi durumlar bizi zaman zaman civar ilçelere de yönlendirdi. Dolayısıyla, çalışmamızda siyasi sınırlardan çok etnografik sınırları dikkate aldık. Antakya’nın yanı sıra çalışmamıza kattığımız diğer bölgeler, Altınözü ve Samandağ ilçeleridir. Antakyanın hemen hemen bütün köylerini dolaştık ancak kayda değer bilgilere ulaşabildiğimiz köyler ve ağırlıklı etnik yapıları; Gümüşgöze(Alevi), Harbiye(Alevi), Samankaya(Alevi), Karyer(Alevi), Balıklıdere(Sünni), Sinanlı(Sünni), Dursunlu(Alevi), Döver(Alevi), Karlisu(Alevi), Çekmece(Alevi), Turunçlu(Alevi), Kavaslı(Karma), Güzelburç(Alevi/Sünni), Bohşin(Sünni), Serinyol(Alevi/Sünni), Karaali(Alevi), Samandağ(Alevi), Serinyol/Uzunaliç(Sünni), Tahtaköprü(Sünni), Dikmece(Alevi), Oğlakören(Sünni), Gülderen(Sünni), Aknehir(Alevi), Subaşı(Alevi),

Kurtlu soğuksu(Sünni), Altınözü(Sünni), Altınözü/Tokaçlı(Hıristiyan), Dağdüzü /Çaksunlu(Sünni), Antakya/merkez(Karma), Alahan(Sünni), Ovakent(Sünni), Vakıflı(Hıristiyan), Şenköy(Sünni), Toygarlı(Alevi)'dir.

3.1.3.İklim

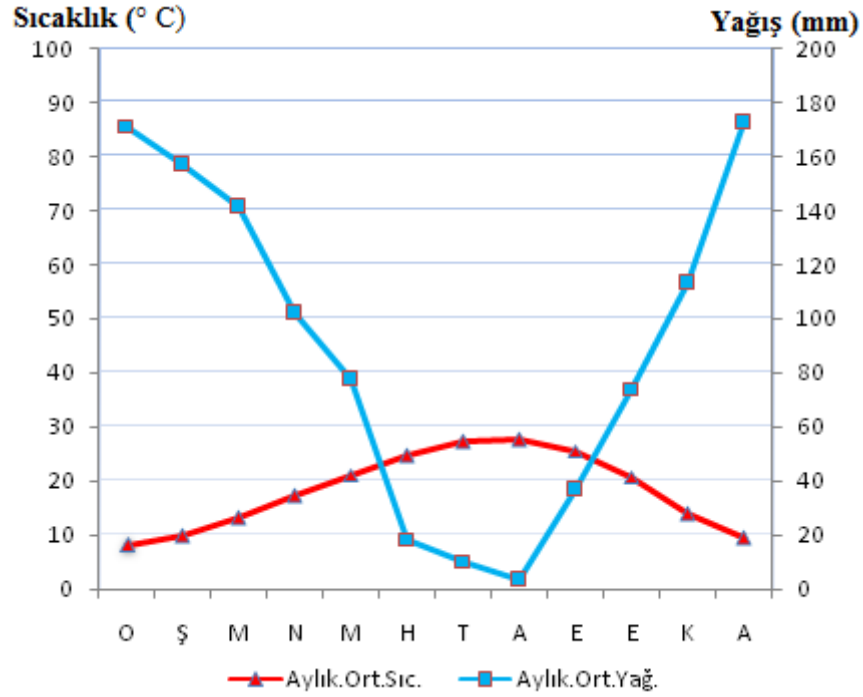
Hatay ili yüksek dağ kesimleri ve kıyı şeridir hariç akdeniz iklim tipinin hakim olduğu bir ildir. Yazları sıcak ve kurak, kışları serin ve yağışlıdır. Yıllık kilometre başına düşen yağış miktarı bakımından Türkiye'nin en yağışlı bölgeleri arasında yer almaktadır. Yıllık ortalama yağış tutarında 1173.4 mm' dir. Ancak yükselti ve karasallığa bağlı olarak çeşitli farklılıklar da mevcuttur. Örneğin erzin yaylasında karadeniz iklimi ve buna bağlı olarak da karadeniz bitki örtüsünden esintilere rastlamak mümkündür. Erzin bu özelliği bakımından küçük bir karadeniz enklavıdır. Kıyı şeridi ile dağların arka kısımları ve yükseltisi fazla olan yerler arasında iklim koşullarındaki bölgesel farklar nedeniyle Antakya'daki iklim koşulları kıyı şeridine kıyasla biraz farklılık gösterir. Sıcaklık, kıyılarda yüksek değerlerde gözlenir. Yaz aylarında iç kesimlerin kıyı şeridine kıyasla daha serin geçmesinin nedeni, en sıcak ortalamaların kaydedildiği ayların aynı zamanda, Antakya'da rüzgarın en hızlı estiği ve en çok esme sayısına ulaştığı aylar oluşudur. Hatay'da kış aylarında rüzgar Kuzey ve kuzeydoğu yönlerden hafif ve orta kuvvette, yaz aylarında güney ve güneybatı yönlerden orta kuvvette ve kuvvetli eser. Meteoroloji işleri genel müdürlüğü sitesinden alınan 1970 – 2011 yılları arasındaki yıllara ait bilgilerden yararlanılarak, Antakya ilçesinin aylık ortalama sıcaklık ve yağış değerleri Çizelgesu hazırlanmıştır. (Çizelge) (Anonim, 2011; Anonim; 2013).

Çizelge 3.1. Antakya ilçesinin Aylık Ortalama Sıcaklık (° C) ve Yağış (mm) miktarları, (DMİGM, 1970–2011).

Meteorolojik Elemanlar Aylar	Aylık Ortalama Sıcaklık (°C)	Aylık Ortalama Yağış (mm)
Ocak	8.2	171.2
Şubat	9.8	156.7
Mart	13.2	141.3
Nisan	17.2	102.2
Mayıs	21.2	77.4
Haziran	24.8	18.7
Temmuz	27.2	10.4
Ağustos	27.7	3.6
Eylül	25.6	36.8
Ekim	20.8	74.2
Kasım	14	112.9
Aralık	9.4	172.6

Sıcaklık ortalamasının en yüksek olduğu ay Ağustos ayı olup, 3,6mm ile aylık ortalama aldığı yağış miktarı en düşük olan aydır. Sıcaklık ortalamasının en düşük olduğu ay Ocak ayıdır olup, 6 mm ile yağış ortalamasının en fazla olduğu aydır.

Çizelge 1 değerleri kullanılarak hazırlanan Hatay iline ait ombrotermik iklim diyagramı şekildeki gibidir(Şekil 2).

Şekil 3.2. Antakya'nın ombrotermik iklim diyagramı

Çizim incelendiğinde her iki ilçede de kurak devrenin Mayıs ayının ortasından Eylül ayının sonlarına kadar sürdüğü görülmektedir. En kurak ay ağustos ayıdır.

3.1.4. Bitki örtüsü

Hatay İli ülkemizin güneyinde, İskenderun Körfez'inin doğu kıyılarında yer alır. Yüzölçümü 5403 km² olup, topraklarının % 46'sını dağlar, % 33'ünü ovalar ve % 20'sini platolar oluşturur. İlin bitki örtüsünde, mersin (*Myrtus communis.*), defne (*Laurus nobilis*), keçiboynuzu (*Ceratonia siliqua*), zakkum (*Nerium oleander*), delice (*Olea europaea*) ve katırtırnağı (*Spartium junceum*) gibi maki elemanları baskın olarak göze çarpar. Makilerin tahribata uğradığı alanlarda ise odunsu bitkilerden oluşan garig toplulukları ortaya çıkmıştır. İnsan tahribatından uzak ve korunan alanlarda kızılçam (*Pinus brutia*) karaçam (*Pinus nigra*), göknar (*Abies cilicica*), meşe (*Quercus sp.*) ve ardıç (*Juniperus drupacea*) gibi türlerden oluşan karışık ormanlar yer alır. Ayrıca Amanos Dağları'nın Dört Yol'un doğusuna denk gelen kısmında kayın (*Fagus orientalis*), gürgen (*Carpinus betulus*), kızılgağaç (*Alnus glutinosa*) gibi Avrupa-Sibirya fitocoğrafik bölgesine ait türler de görülür (Anonim, 2013).

Amanos dağlarında yapılan floristik çalışmalarda 91 familya 419 cins 880 tür ve türaltı takson tanımlanmıştır. Türkiye florasında 850 cins tanımlanmıştır. Amanosların Türkiye’de bulunan bitki cinslerinin yarısını içerdiği görülmektedir (Yolcu, 2008).

İlin orman varlığına bakıldığında ormanların büyük bir kısmının bulunduğu Belen ve Erzin ilçeleri arasındaki Amanos dağlarının yüksek kesimlerinde İskenderun Körfezi’nden gelen nemin çok büyük bir etkisi olduğu bilinen bir gerçektir. Amanoslar Akdeniz’den gelen yağmurları iç kesimlere bırakmadığı için Amanoslar’ın denize bakan yamaçları gür ormanlarla kaplıdır. Özellikle Erzin bölgemizin yüksek kesimlerinde kayın, gürgen, ıhlamur gibi ülkemizde yoğunlukla Karadeniz bölgesinde görülen bitki türleri mevcuttur.

Entansif tarımın yapıldığı alanlarda bitki deseni olarak buğday, endüstri bitkileri, sebzeler, zeytinlikler, yağlı tohumlar, narenciye, meyve, tarla sebzeciliği, yem bitkileri üretimi yapılır(Anonim, 2013).

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Bu çalışmada yerleşim yerlerine geziler düzenlenmiş ve bölgede belediye başkanı, muhtar gibi yekili kişilerilerin öneri ve yardımları alınarak bölgede çalıştığımız konuyla ilgili bilgisi olan kişilerle görüşmeler yapılmış ve anketler uygulanmıştır. Bu çalışmada aşağıdaki çizelge 4.1.'de adı geçen 182 kişiden bilgiler derlenmiştir.

Çizelge 4.1. Çalışma alanında röportaj yapılan kişiler ve bu kişilere ait bilgiler

No:	Bilginin Derlendiği Kişinin Adı	Cin Si yet	Eğitim Durumu	Yaş	Yaşadığı yer	Bilgi Edinme Yerleri
1	Semiha Güzelşemme	K	Yok	62	Gümüşgöze beld.	Atadan
2	Yelda Güzel	K	Akademisyen	35	Gümüşgöze beld.	Atadan
3	Ahmet Akdoğan	E	Yok	78	Gümüşgöze beld.	Atadan
4	İbrahim Akdoğan (Öldü)	E	Yok	75	Gümüşgöze beld.	Atadan
5	Hikmet Akdoğan	E	İlk Öğrenim	45	Gümüşgöze beld.	Atadan / Kitap / İnternet / Aktar
6	Kannua Akdoğan	K	İlk Öğrenim	42	Gümüşgöze beld.	Atadan / Kitap / İnternet
7	Selim Akdoğan	E	Yok	74	Gümüşgöze beld.	Atadan
8	Hüsniye Ahres	K	Yok	80	Harbiye	Atadan
9	Naime Güzelşemme	K	Yok	65	Gümüşgöze beld.	Atadan
10	Melek Güzelşemme	K	Üniversite	30	Gümüşgöze beld.	Atadan / Kitap
11	Hediye Güzelşemme	K	Yok	57	Gümüşgöze beld.	Atadan
12	Dilber Baklacı	K	Orta Öğrenim	32	Gümüşgöze beld.	Atadan
13	Saniye Duman	K	Yok	55	Gümüşgöze beld.	Atadan
14	Vatfa Cömert	K	Yok	50	Gümüşgöze beld.	Atadan
15	Sevim Heybeli	K	İlk Öğrenim	40	Gümüşgöze beld.	Atadan / Kitap / İnternet
16	Necat Heybeli	K	Orta Öğrenim	47	Gümüşgöze beld.	İnternet / Doktor
17	Cemile Aşkar	K	Yok	52	Gümüşgöze beld.	Atadan
18	Fehmi Sürmeli	E	Yok	75	Samankaya köyü	Atadan
19	Sabha Sürmeli	K	Yok	78	Samankaya köyü	Atadan
20	Suham Sürmeli	K	İlk Öğrenim	49	Samankaya köyü	Atadan / Kitap
21	Nejdet Sürmeli	E	Orta Öğrenim	51	Samankaya köyü	Atadan / Kitap
22	Hayat Kırat	K	Orta Öğrenim	44	Samankaya köyü	Atadan / Kitap
23	Halil Sürmeli	E	Yok	80	Samankaya köyü	Atadan
24	Nazire Sürmeli	K	Yok	80	Samankaya köyü	Atadan
25	Ali Haydar Altınöz	E	Yok	70	Samankaya köyü	Atadan / Kitap
26	Hediye Altınöz	K	Yok	65	Samankaya köyü	Atadan

Çizelge 4.1. (Devam) Çalışma alanında röportaj yapılan kişiler ve bu kişilere ait bilgiler

No:	Bilginin Derlendiği Kişinin Adı	Cin Si yet	Eğitim Durumu	Yaş	Yaşadığı yer	Bilgi Edinme Yerleri
27	Hediye Altınöz	K	Yok	63	Samankaya köyü	Atadan
28	Ali Fadıl Mirioğlu	E	Yok	67	Karyer	Atadan
29	Fatma Mirioğlu	K	Yok	61	Karyer	Atadan
30	Elmas Sarıgül	K	İlk Öğrenim	40	Karyer	Atadan / Televizyon
31	İbrahim Reyhan	E	Yüksek Lisans	32	Harbiye	Atadan / Kitap / İnternet
32	Ali Reyhan	E	Üniversite	29	Harbiye	Atadan / Kitap / İnternet
33	Hayat Reyhan	K	Lise	35	Harbiye	Atadan / Kitap / İnternet
34	Bedia Reyhan	K	Yok	70	Harbiye	Atadan
35	Mehmet Sarıgül	E	Yok	80	Harbiye	Arkadaş Tavsiyesi
36	Fuat Sarıgül	E	İlk Öğrenim	55	Harbiye	Arkadaş Tavsiyesi
37	Zekiye Reyhan	K	Yok	38	Harbiye	Atadan
38	Emin Kaçer	E	Yok	71	Balıklidere	Atadan
39	Mehmet Kinetli	E	Yok	60	Balıklidere	Atadan
40	Ferit Açıkbaş	E	Yok	54	Balıklidere	Atadan
41	Edip Tatlıoğlu	E	Yok	55	Balıklidere	Atadan
42	Davut Gökarslan	E	Yok	57	Sinanlı	Atadan
43	Mahmut Gökarslan	E	Orta Öğrenim	48	Sinanlı	Atadan
44	Eser Şirin	E	Orta Öğrenim	27	Sinanlı	Atadan / İnternet / Televizyon
45	Süreyya Bekmez	K	Yok	57	Sinanlı	Atadan / Televizyon
46	Nurcan Bekmez	K	Orta Öğrenim	26	Sinanlı	Atadan / İnternet / Televizyon
47	Besime Gülen	K	Yok	57	Dursunlu	Atadan
48	Serkan Gülen	E	İlk Öğrenim	27	Dursunlu	Atadan / Kitap
49	Cemil Şasioğlu	E	İlk Öğrenim	63	Dursunlu	Atadan / Kitap / İnternet
50	Güler Şasioğlu	K	İlk Öğrenim	54	Dursunlu	Atadan / Kitap / İnternet
51	Edip Uğurlu (Öldü)	E	Yok	49	Dursunlu	Atadan
52	Semire Uğurlu	K	Yok	48	Dursunlu	Atadan
53	Cuma Uğurlu	E	Yok	55	Dursunlu	Atadan
54	Mehmet Semerci	E	Sanat Okulu	65	Sümerler	Atadan / Kitap
55	Mehmet Yılmaz	E	Yok	66	Döver	Atadan
56	Süheyla Yılmaz	K	Yok	61	Döver	Atadan
57	Ali Sözbilir	E	İlk Öğrenim	38	Döver	Atadan

Çizelge 4.1. (Devam) Çalışma alanında röportaj yapılan kişiler ve bu kişilere ait bilgiler

No:	Bilginin Derlendiği Kişinin Adı	Cin Si yet	Eğitim Durumu	Yaş	Yaşadığı yer	Bilgi Edinme Yerleri
58	Hatime Kilisli	K	Yok	58	Döver	Atadan
59	Medine Kutlu	K	Yok	61	Karlısu beld.	Atadan
60	Semire Kaya	K	İlk Öğrenim	46	Karlısu beld.	Atadan
61	Mehmet Mutlu	E	Yok	87	Karlısu beld.	Atadan
62	Meliha Haskioğlu	K	Yok	58	Çekmece beld.	Atadan
63	Suat Haskioğlu	K	İlk Öğrenim	40	Çekmece beld.	Atadan / Kitap
64	Besime Hizmetçi	K	Yok	82	Turunçlu beld.	Atadan
65	Süleyman Hizmetçi	K	Yok	90	Turunçlu beld.	Atadan
66	Paul Kayuka	E	Üniversite	86	Kavaslı	Atadan / Kitap
67	Meri Aygöl	K	İlk Öğrenim	50	Kavaslı	Atadan / Kitap
68	Hasan Asker	E	Yok	85	Kavaslı	Atadan
69	Azime Hiloğlu	K	İlk Öğrenim	45	Güzelburç beld.	Atadan
70	Edip Hiloğlu	E	Yok	49	Güzelburç beld.	Atadan
71	Fehmi Hiloğlu	E	Yok	73	Güzelburç beld.	Atadan
72	Cemile Hiloğlu	K	Yok	71	Güzelburç beld.	Atadan
73	Vehibe Çiftçi	K	Yok	85	Güzelburç beld.	Atadan
74	Azime Çiftçi	K	Yok	54	Güzelburç beld.	Atadan
75	Motekin Çiftçi	K	Yok	63	Güzelburç beld.	Atadan
76	Alime Amıklı	K	Yok	62	Güzelburç beld.	Atadan
77	Ali Güleriyüz	E	Orta Öğrenim	28	Bohşin	Atadan / Kitap
78	Yusuf Güleriyüz	E	İlk Öğrenim	26	Bohşin	Atadan / Kitap
79	Faruk Güleriyüz	E	Yok	52	Bohşin	Atadan / Kitap
80	Tahsin Güleriyüz	E	Orta Öğrenim	31	Bohşin	Atadan / Kitap
81	Sabri Güleriyüz	E	Yok	74	Bohşin	Atadan
82	Meryem Altın	K	Yok	95	Serinyol	Atadan
83	Abidin Altın	E	Yok	90	Serinyol	Atadan
84	Ali Altın	E	Üniversite	26	Serinyol	Atadan / İnternet / Televizyon / Kitap
85	Yusuf Altın	E	Yok	50	Serinyol	Atadan
86	Fahrettin Akgöl	E	İlk Öğrenim	58	Karaali beld.	Atadan
87	Nasır Aycın	E	İlk Öğrenim	58	Karaali beld.	Atadan
88	Katip Akgöl	E	İlk Öğrenim	50	Karaali beld.	Atadan
89	Zehide Akgöl	K	İlk Öğrenim	50	Karaali beld.	Atadan
90	Zehra Aydınlioğlu	K	İlk Öğrenim	40	Karaali beld.	Atadan
91	Taha Akgöl	E	Orta Öğrenim	32	Karaali beld.	İnternet / Televizyon / Kitap
92	Ali Akgöl	E	Lise	28	Karaali beld.	İnternet / Kitap
93	Semiha Kabasakal	K	Yok	55	Samandağ	Atadan
94	Ali Kabasakal	E	Üniversite	26	Samandağ	Atadan

Çizelge 4.1. (Devam) Çalışma alanında röportaj yapılan kişiler ve bu kişilere ait bilgiler

No:	Bilginin Derlendiği Kişinin Adı	Cin Si yet	Eğitim Durumu	Yaş	Yaşadığı yer	Bilgi Edinme Yerleri
95	Selahattin Dönmez	E	Yok	60	Serinyol (uzunaliç)	Atadan / Kitap
96	Nuray Dönmez	K	Yok	52	Serinyol (uzunaliç)	Atadan / Kitap
97	Galip Karakaya	E	Yok	48	Tahtaköprü beld.	Atadan
98	Mehmet Karakaya	E	Yok	45	Tahtaköprü beld.	Atadan
99	Jale Kornal	K	İlk Öğrenim	39	Dikmece beld.	Atadan / Kitap
100	Cuma Kornal	E	İlk Öğrenim	43	Dikmece beld.	Atadan
101	Mehmet Zorman	E	Yok	63	Dikmece beld.	Atadan / Televizyon
102	Necim Olgar	E	Yok	52	Dikmece beld.	Atadan / Kitap
103	Doğan Oğraş	E	Yok	47	Dikmece beld.	Kitap / İnternet
104	Bekir Tekel	E	Yok	65	Oğlakören beld.	Atadan
105	Salahattin Sural	E	Yok	67	Gülderen beld.	Atadan
106	Nevzat Yeral	E	Yok	58	Gülderen beld.	Atadan / Kitap / İnternet
107	Mehmet Doğru	E	Lise	35	Gülderen beld.	Atadan / İnternet / Televizyon
108	Zeynelabidin Hizmetçi	E	Yok	75	Aknehir beld.	Atadan
109	Sevime Hizmetçi	K	Yok	53	Aknehir beld.	Atadan
110	Ezdihar Gül	K	Yok	48	Subaşı beld.	Atadan
111	Sevim Atahan	K	Yok	56	Subaşı beld.	Atadan
112	Vehibe Gül	K	Yok	51	Subaşı beld.	Atadan
113	Aysel Yüksel	K	Yok	47	Subaşı beld.	Atadan
114	Nuray Atahan	K	Yok	43	Subaşı beld.	Atadan
115	Nesibe Atahan	K	Yok	82	Subaşı beld.	Atadan
116	Mehmet Gül	E	Yüksek Lisans	29	Subaşı beld.	Atadan / Kitap / İnternet
117	Rukiye Alagöz	K	İlk Öğrenim	30	Kurtlu soğuksu beld.	Televizyon
118	Mehdi İnan	E	Lise	42	Kurtlu soğuksu beld.	İnternet / Kitap
119	Gülcan Çörtük	K	İlk Öğrenim	41	Kurtlu soğuksu beld.	Atadan / Kitap / İnternet
120	Zennure İnan	K	Yok	54	Kurtlu soğuksu beld.	Atadan
121	Mikail Gök	E	Yok	73	Altınözü/ tokaçlı	Atadan
122	Abdullah Papaz	E	Yok	67	Altınözü/ tokaçlı	Atadan
123	Verda Papaz	K	Yok	59	Altınözü/ tokaçlı	Atadan
124	Temirtaç Avcı	K	Yok	47	Altınözü/ tokaçlı	Atadan / Televizyon
125	Abdullah Köşker	E	Yok	63	Altınözü/ tokaçlı	Atadan

Çizelge 4.1. (Devam) Çalışma alanında röportaj yapılan kişiler ve bu kişilere ait bilgiler

No:	Bilginin Derlendiği Kişinin Adı	Cin Si yet	Eğitim Durumu	Yaş	Yaşadığı yer	Bilgi Edinme Yerleri
126	Hanna Carcar	E	Yok	89	Altınözü/ tokaçlı	Atadan
127	Burhan Balcı	E	İlk Öğrenim	49	Dağduzu / çaksunlu	Atadan / Televizyon
128	Hasan Sürmeli	E	İlk Öğrenim	52	Dağduzu / çaksunlu	Atadan / Kitap
129	Cemil Bebek	E	Yok	53	Dağduzu / çaksunlu	Atadan
130	Mehmet Cingöz	E	Yok	60	Dağduzu / çaksunlu	Atadan
131	Ahmet Balcı	E	Yok	66	Dağduzu / çaksunlu	Atadan
132	Mehmet Özdemir	E	Yok	54	Dağduzu / çaksunlu	Atadan / Televizyon
133	Hecer Özdemir	K	Yok	50	Dağduzu / çaksunlu	Atadan
134	Şükrü Karaca	E	İlk Öğrenim	42	Dağduzu / çaksunlu	Atadan / İnternet / Televizyon
135	Kemal Karaca	E	Yok	74	Dağduzu / çaksunlu	Atadan / Televizyon
136	Dudu Karaca	K	Yok	60	Dağduzu / çaksunlu	Atadan
137	Çiğdem Karaca	K	Orta Öğrenim	32	Dağduzu / çaksunlu	Atadan / İnternet / Televizyon
138	Rüstem Karaca	E	Yok	60	Dağduzu / çaksunlu	Atadan
139	Esin Gökalpay Düzgün	K	Üniversite	45	Antakya / merkez	Atadan / Kitap / İnternet
140	Servet Düzgün	E	Lise	41	Antakya / merkez	Atadan / Kitap / İnternet
141	Nejat Gökalpay	E	Yok	68	Antakya / merkez	Atadan
142	Fatih Hadutoğlu	E	Üniversite	35	Antakya / merkez	Atadan / Kitap / İnternet
143	Şefika Yıldız	K	Yok	52	Alahan	Atadan
144	Selbi Yurtman	K	Yok	60	Alahan	Atadan
145	Ömer Yurtman	E	Yok	65	Alahan	Atadan
146	Hatice Yıldız	K	Yok	62	Alahan	Atadan
147	Yakup Kala	E	Lise	43	Alahan	Atadan
148	Nuray Yıldız	K	Orta Öğrenim	34	Alahan	Atadan / Kitap / İnternet
149	Abdülgaflur Ay	E	İlk Öğrenim	55	Ovakent beld.	Atadan / Kitap
150	Eminullah Göksu	E	Yok	78	Ovakent beld.	Atadan / Kitap
151	İşan Esadullah Süner	E	Yok	66	Ovakent beld.	Atadan
152	Mehmet Rahim Ayıngen	E	İlk Öğrenim	40	Ovakent beld.	Atadan / İnternet / Televizyon
153	Phanos Çapar	E	Yok	81	Vakıflı köyü	Atadan

Çizelge 4.1. (Devam) Çalışma alanında röportaj yapılan kişiler ve bu kişilere ait bilgiler

No:	Bilginin Derlendiği Kişinin Adı	Cin Si yet	Eğitim Durumu	Yaş	Yaşadığı yer	Bilgi Edinme Yerleri
154	Musa Harput	E	Yok	78	Vakıflı köyü	Atadan
155	Papken Silahlı	E	Yok	74	Vakıflı köyü	Atadan
156	Berç Karton	E	İlk Öğrenim	40	Vakıflı köyü	Atadan / İnternet / Televizyon
157	Halit Kılınç	E	Yok	58	Şenköy beld.	Atadan
158	Cemil Zorlu	E	İlk Öğrenim	47	Şenköy beld.	Atadan / Televizyon
159	Mehmet Kahraman	E	İlk Öğrenim	48	Şenköy beld.	Atadan / Televizyon
160	Mikdat Yakşi	E	Yok	54	Şenköy beld.	Atadan
161	Nazife Gündüz	K	Yok	90	Şenköy beld.	Atadan
162	Emel Yılmaz	K	Yok	67	Şenköy beld.	Atadan
163	Mehmet Gündüz	E	Yok	61	Şenköy beld.	Atadan
164	Mustafa Burakçı	E	İlk Öğrenim	44	Şenköy beld.	Atadan / Televizyon
165	Salih Aldıç	E	Yok	64	Şenköy beld.	Atadan / Televizyon
166	Necibe Bahçeci	K	Yok	74	Toygarlı beld.	Atadan
167	Meltem Bahçeci	K	İlk Öğrenim	30	Toygarlı beld.	Atadan
168	Leyla Reyhan	K	Lise	40	Gümüşgöze beld.	Atadan / Kitap / Televizyon
169	Sara Güler	K	Yok	60	Gümüşgöze beld.	Atadan
170	Şeyma Buz	K	Yok	55	Gümüşgöze beld.	Atadan
171	Gassun Akdoğan	K	Yok	70	Gümüşgöze beld.	Atadan
172	Yeliz Burç	K	İlk Öğrenim	35	Harbiye	Atadan
173	Sami Akdoğan	E	Üniversite	45	Gümüşgöze beld.	Atadan / Kitap / Televizyon / İnternet
174	Zerif Küçük	K	Yok	60	Harbiye	Atadan
175	Hayat Buz	K	Lise	38	Gümüşgöze beld.	Atadan / Kitap / Televizyon
176	İsmail Güzelşemme	E	İlk Öğrenim	58	Gümüşgöze beld.	Atadan
177	Samim Kayıkçı	E	Üniversite	32	Samandağ	Atadan
178	Hadiye Büyükaşık	K	Yok	67	Gümüşgöze	Atadan
179	Aziz Büyükaşık	E	İlk Öğrenim	66	Gümüşgöze	Atadan
180	Emine Büyükaşık	K	İlk Öğrenim	55	Gümüşgöze	Atadan
181	Cemile Aşkar	K	Yok	70	Gümüşgöze	Atadan
182	Ahmet Aşkar	E	Yok	80	Gümüşgöze	Atadan

Çalışmada 182 kişi ile röportajlar yapılmış ve kullandıkları tıbbi ve yenebilen bitkilerle ilgili bilgileri derlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada röportaj yapılan kişilerin yaş ortalaması yaklaşık olarak 55 olup, %53,8'i erkek ve %46,2'si kadındır. Günümüzde internet kullanımının yangın olmasından kaynaklı olarak bu bitki kullanımlarına internet bilgilerinin bulaştığını çok rahat görebilmekteyiz. Bu durum günümüzde atadan kalıtılan bu bilgilerin yavaş yavaş kirlendiğini, deforme olduğunu göstermektedir. Yaş ortalamasına baktığımızda bu bilgilere 50 yaş üzerindeki insanların daha hakim olduğunu ve gençlerin bu bilgileri öğrenmeye meyilleri olmadığından yaşlılarla birlikte bu bilgilerin yavaş yavaş yok olduğunu ve yok olmaya mahkum kaldığını görmekteyiz.

4.1.Çalışma Alanından Belirlenen Faydalı Bitkilerin Kullanım Alanları ve şekilleri

Çalışma alanında yapılan röportajlar, anketler, arazi çalışmaları, teşhisler ve literatür taramaları sonucunda saptanan Çizelge 4.2.'da Hatay'da doğal yayılışı olan tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin listesi, bitkilerin latince isimlerinin alfabetik sırasına göre verilmiştir.

Çizelge 4.2. Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri.

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
ADIANTACEAE	<i>Adiantum capillus-veneris</i> L.	Venüs saçı Baldırı kara	Kullanım alanı: Bitki sancı, karın ağrısı ve sarılık, astım ve bronşit tedavisinde de kullanılır. Bu kullanımlarının yanı sıra bitki saç dökülmesi içinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kurutulmuş bitki yaprakları kaynatılarak dekoksyonu hazırlanıp günde iki defa yemekten sonra birer su bardağı içilmektedir. Bitki kaynatılarak suyu saç dökülmesine karşı kullanılmaktadır.	4, 25, 26, 57, 68
AMARANTHACEAE	<i>Amaranthus retroflexus</i> L.	Kıttayfe Kızıl bacak	Kullanılan kısmı: tazeyken bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kavurması yapılmaktadır.	1, 39, 68, 82, 84, 85, 93, 94, 178, 180
ANACARDIACEAE	<i>Cotinus coggygia</i> S. COP.	Bax Pamuklu sumak	Kullanılan kısmı: Ağacın odunu / Çiçekleri Kullanım alanı: Kanseri ağrıların dindirilmesinde kullanılmaktadır. Nar çiçeklerinin dökülmesini önlediği söylenmektedir. Hazırlama ve kullanma şekli: Kanseri ağrılarına karşı bitki odunu öğütülüp kaynatılarak dekoksyonu hazırlanmakta ve çay olarak tüketilmektedir. Nar ağaçlarında çiçek dökülmesini önlemek için bu ağaçtan alınan çiçekli bir dal nar ağacına asılmaktadır.	55, 56, 80, 81,
	<i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>pa laestina</i> (BOISS.) ENGLER	Bitin Menengiç Terbin	Kullanılan kısmı: Taze sürgünler, meyve Kullanım alanı: Bitkinin taze sürgünleri salata yapılmaktadır. Meyveler öksürük kesici, göğüs yumuşatıcı, balgam söktürücü olarak kullanılmaktadır. Solunum yollarına faydalı bir bitkidir. Mide ağrıları tedavisinde kullanılmaktadır. Yapılan röportajlarda bitkinin böbrek kumu düşürmeye yardımcı olduğu ve ayak terlemelerini önlediği kaydedilmiştir. Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveleri öğütülüp kahve yapılır. Taze yapraklarından salata yapılır.	1, 38, 40, 42, 43, 55, 56, 68, 121, 122, 153, 154, 155, 156, 164, 165

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
ANACARDIACEAE	<i>Rhus coriaria</i> L.	Sumak Simmâk	Kullanılan kısmı: Meyve Kullanım alanı: Bitki baharat olarak kullanılmaktadır. hayvanlarda şap tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin meyveleri sumak ve sarımsak ile birlikte dövülüp hasta hayvanın ağzına sürülmektedir. Bitkinin meyveleri gölgede kurutulup dövülür. Üzerindeki etli kısım soyulduktan sonra çekirdekler ayıklanıp atılır. Kalan kısım iyice dövüldükten sonra yemeklere baharat olarak katılır.	1, 47, 48, 55, 56,
	<i>ϕSchinus molle</i> L.	Yabani karabiber	Kullanılan kısmı: Meyve Kullanım alanı: Bitkinin meyveleri baharat olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin meyveleri olgunlaştıktan sonra karabiber gibi öğütülüp baharat olarak kullanılmaktadır.	51, 52, 53, 139,
APIACEAE	<i>*Ainsworthia trachycarpa</i> BOISS.	Fleyfli berri Yabani anason	Kullanılan kısmı: Taban yaprakları Kullanım alanı: Bitki gıda olarak tüketilmektedir. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tazeylen taban yaprakları kömeç yapımında kullanılmaktadır.	1, 153, 154, 155, 156, 169, 175
	<i>Ammi majus</i> L.	Kışşeyşi Kişni Köşni	Kullanılan kısmı: Bitkinin kökleri ve çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Ağrı kesici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin kökleri soyulur boyuna ikiye bölünüp ortasındaki sert kısım çıkartıldıktan sonra kalan kısım tüketilmektedir. Bitkinin çiçeklerinden hazırlanan infüzyon yemekten sonra çay olarak tüketilmektedir.	77, 78, 79, 80,
	<i>Ammi visnaga</i> L.	Hille Diş otu	Kullanılan kısmı: Çiçek, tohum Kullanım alanı: Böbrek taşı ve kum döktürücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çiçeklerinden infüzyon, tohumlarından dekoksion ile hazırlanan çay kullanılmaktadır.	1,
	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Kışşeyşi Kişniş Kizibra Küzbere	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları ve toprak altı kısımları kullanılır Kullanım alanı: Midevi rahatsızlıklar için kullanılmaktadır. Kalp kaslarının güçlendirilmesinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Yapraklar salata ve baharat olarak kullanılıyor. Toprak altı kısımları soyulup yeniyor.	55, 56, 80, 81, 121, 122, 125

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
APIACEAE	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Kimyon Kâmmun	Kullanılan kısmı: Tohum Kullanım alanı: Gaz söktürücü ve baharat olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin tohumları kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon günde 3-4 defa birer su bardağı şeklinde tüketilmektedir. Bitkinin tohumları öğütülerek yemeklere baharat olarak katılmaktadır.	14, 18, 19, 20, 21, 22, 76, 80, 81, 113, 114, 115
	<i>Eryngium creticum</i> LA M. <i>*Eryngium falcatum</i> DE LAR.	Kırraysa (kara kız)	Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki gıda olarak tüketilmektedir. Hazırlama ve kullanma şekli: Taban yaprakları dikensiz üst dallardaki yaprakları dikenli bir bitkidir. Bitki tazeyken tabanda oluşan rozet yaprakları yaklaşık otuz farklı bitkiyle birlikte pişirilerek sebze yemeyi olarak tüketilmektedir. Yörede bu yemeye slik veya kömeç denilmektedir.	1, 12, 13, 52, 62, 136, 137, 153, 154, 166, 167
	<i>Ferula elaeochytris</i> COROVIN	Şambut – Çakşır	Kullanılan kısmı: Toprak altı yumru Kullanım alanı: Cinsel gücü artırıcı, adet düzenleyici ve şeker dengeleyici olarak kullanılmaktadır.	12, 13, 139, 140, 163, 164, 165
	<i>*Ferulago trachycarpa</i> BOISS.	Şambut berri Yabani çakşır	<i>Ferula</i> 'nın kullanıldığı alanlarda, muhtemelen <i>Ferula</i> ile benzerliğinden dolayı karıştırılarak kullanılmaktadır.	
	<i>Foeniculum vulgare</i> MILLER	Şımra Rezene Şımura	Kullanılan kısmı: Tohum Kullanım alanı: Gaz söktürücü olarak ve bağırsak problemlerinin tedavisinde ve baharat olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin tohumları kullanılarak hazırlanan dekoksiyondan gün içinde 3-4 bardak içilmektedir. Bitkinin tohumları genellikle hamur işlerine baharat olarak katılmaktadır.	1, 6, 14, 20, 21, 22, 36, 76,
	<i>*Heptaptera anisoptera</i> (DC.) TUTIN	Krefs	Kullanılan kısmı: Bitkinin tamamı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Hayvanları şişmanlatmak için kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Hayvanlara yedirilmektedir.	55, 56

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
APIACEAE	Petroselinu m crispum (MILLER) A. W. HILL.	Maydanoz Bakdunes	Kullanılan kısmı: Yaprak / Sap Kullanım alanı: İdrar yolu enfeksiyonları, mide rahatsızlıkları ve şişkinlik için kullanılmaktadır. Sindirimi kolaylaştırıcı olarak kullanılmaktadır. Şeker hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır. Maydanoz sapı çayı zayıflamak için kullanılmaktadır. Emziren kadınlarda süt salgısını artırır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yaprakları ve saplarından hazırlanan çaylar kullanılmaktadır.	23, 24, 28, 29, 39, 66, 69, 70, 74, 75, 111, 112, 113, 122
	Pimpinella sp.	Anason Meletüre Yensun	Kullanılan kısmı: Tohum / taze yapraklar Kullanım alanı: Rahatlatıcı, gaz giderici etkisinin yanı sıra Uyku problemi çekenlerde uyku düzenleyici olarak kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra gıda olarak da tüketilmektedir. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin tohumları ve taze yapraklarının demlenmesiyle oluşturulan infüzyon çay olarak tüketilmektedir. Bitkinin taze yapraklarından börek ve açma yapılmaktadır.	6, 18, 19, 20, 21, 22, 55, 56,
	Scandix pecten- veneris L.	Kişkiş Maşta Zuhre tarağı	Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları Kullanım alanı: Bitki gıda olarak tüketilmektedir. Hazırlama ve kullanma şekli: Slik yapımında kullanılmaktadır.	1,
	Torilis arvensis (HUDS.) LINK subsp . neglecta (SPRENGEL) THELLUNG *Torilis tenella (DE LILE) REICHB.	Hizzeyzi Bakdunes berri, Yabani maydanoz otu Dercik otu Bodanaz	Kullanılan kısmı: Taban yaprakları Kullanım alanı: Bitki şeker hastalığı tedavisinde kullanılmakta ve gıda olarak tüketilmektedir. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tazeyken taban yaprakları pişirilerek kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır.	1, 8, 9, 13, 19, 20, 62, 63,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
APOCYNACEAE	<i>Nerium oleander</i> L.	Zakkum Dıfli	Kullanılan kısmı: Çiçek / tohum Kullanım alanı: Hemoroit ve romatizma tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Hemoroit tedavisinde zakkum çiçekleri havanda öğütülüp tereyağı ile harmanlandıktan sonra bir beze sürülüp basürlü memelerine uygulanmaktadır. Bu işlem belli aralıklarla 3 – 4 defa uygulanmaktadır. Romatizma tedavisinde zakkum çiçekleri zeytin yağı içerisinde güneşte bir ay bekletildikten sonra elde edilen yağ eklem yerlerine sürülmektedir.	25, 26
ARACEAE	<i>Arum dioscoridis</i> S M. var. <i>lusc hanii</i> R. MILL	Zbeybillüf Pancar Yılan pancarı Mancar Tırşık Arum	Kullanılan kısmı: Yapraklar / tohum Kullanım alanı: Bitki yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır. Tohumları hemoroid tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Tohumları basur tedavisinde kullanılmaktadır. Tohumlar kaynatılıp suyu içiliyor. Yapraklar gıda olarak kullanılmaktadır. Yapraklar doğranıp yıkanır. Bir tencereye konulur. Üzerine buğday, nohut, yaban eriği, şeker, su konulup pişirilir. Bu yemeği pişiren kişi yemek pişene kadar kimseyle konuşmazmış. Aksi halde yemeği acı olurmuş. Yapraklar doğranıp 24 saat suda bekletilmekte, 24 saat sonra suyu süzülüp haşlanmış buğdayla birlikte kavurularak yoğurtla karıştırılıp tüketilmektedir.	9, 82, 83, 133, 143, 144, 146, 148, 153, 154, 155, 156, 164, 165
ARISTOLOCHIA CEAE	<i>*Aristolochia billardieri</i> J AUB. ET SPACH	Haşışet el revayih aristoloşya	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısmı Kullanım alanı: Bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde kullanılmaktadır.	55, 56
ASCLEPIADACEAE	<i>Cynanchum acutum</i> L. s ubsp. <i>acutum</i> L.	Middeydi Bağ sarmaşığı Panzehir otu	Kullanılan kısmı: Yaprak / Çiçek Kullanım alanı: Saç dökülmesi için kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin toprak üstü kısmı dövülüp süzöldüktensonra, elde edilen bitki öz suyu saçlara sürülmektedir. Yarım saat bekletildikten sonra saçlar yıkanmaktadır.Bitkinin yaprak ve çiçekleri bir miktar suyun içerisinde kaynatılıp süzölmekte ve suyu ile saçlar yıkanmaktadır.	156, 160, 166, 167

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
ASTERACEAE	<i>Achillea millefolium</i> L. subsp. <i>millefolium</i> L.	Civan perçemi	Kullanılan kısmı: Çiçek / Yaprak Kullanım alanı: Bitki adet düzenleyici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki çiçek ve yaprakları sıcak suda demlenerek infüzyonu hazırlanmakta ve çay olarak tüketilmektedir.	12, 13,
	<i>Anthemis palestina</i> RE UTER	Tıbbi papatya Babaniç Beybunec Kuhen	Kullanılan kısmı: Çiçek Kullanım alanı: İltihap kesici ve idrar arttırıcı özelliği olduğundan gribal enfeksiyonlar, zihinsel yorgunluk, stres ve ani kas kasılmalarının (spazm) tedavisinde kullanılmaktadır. Öksürük kesici olarak kullanılmaktadır. Safra taşlarının düşürülmesinde ve sarılık tedavisinde kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra papatya suyu ve papatya yağı saç rengini açmak için de kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çiçekleri sıcak suda demlenerek hazırlanan infüzyon çay olarak kullanılmaktadır. Papatya yağı kaslara sürülmektedir. Saç rengini açmak için çiçekler suda kaynatılıp suyu ile saçlar yıkanmakta veya saçlara papatya yağı sürülmektedir.	6, 9, 10, 14, 16, 25, 26, 50, 55, 56, 64, 80, 112, 114, 115, 121, 122, 124, 139, 140, 157, 158, 159, 164, 165, 166, 167, 172
	<i>Artemisia absinthium</i> L.	Pelin otu Acı pelin	Kullanılan kısmı: Çiçek / Yaprak Kullanım alanı: Zihinsel yorgunluk, stres ve gerginliğin giderilmesinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tazeyken tadı çok ağır olduğu için genellikle kurutulup kullanılmaktadır. Bitkinin kuru yaprak ve çiçeklerinden hazırlanan infüzyon çay olarak tüketilmektedir. Günde 1-2 su bardağı içilmektedir.	142,
	<i>Artemisia annua</i> L.	Ğbeytron Peygamber otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri ve yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki yüzdeki sivilcelerin tedavisinde, reyhanlama işleminde ve ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki dövülerek hazırlanan lapası veya dövülüp süzülerek elde edilen bitki öz suyu yüzdeki sivilcelerin tedavisi için, maske uygulama gibi yüze sürülmektedir. Bitkinin ateş düşürücü özelliğinden yararlanmak için kurusu sıcak suda demlenerek çay olarak tüketilmektedir. Bitki yeni doğan bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde kullanılmaktadır.	1, 31, 33, 34, 37, 40, 181, 182

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
ASTERACEAE	<i>Artemisia scoparia</i> W ALDST. ET KIT.	Kefur	Kullanılan kısmı: Yapraklar Kullanım alanı: Yeni doğan bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde kullanılmaktadır.	1, 9, 11, 181, 182
	<i>Bellis perennis</i> L.	Koyun gözü Çayır papatyası	Kullanılan kısmı: Taban yaprakları Kullanım alanı: Bitkinin taban yaprakları gıda olarak tüketilmektedir. Hazırlama ve kullanma şekli: Yaklaşık 30 farklı bitkiyle birlikte pişirilerek tüketilmektedir.	117, 129, 133, 137,
	<i>Calendula arvensis</i> L.	liyt ilğanmi Öküzgözü	Kullanılan kısmı: bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki gıda olarak tüketilmektedir. Hazırlama ve kullanma şekli: Yaklaşık 30 farklı bitkiyle birlikte pişirilerek tüketilmektedir.	1, 14, 24, 64, 133,
	<i>Carduus pycnocephalus</i> L. subsp. <i>breviphyllari</i> us DAVIS	Eşek kangalı Deve dikenli Kenger Kangal	Kullanılan kısmı: Bitkinin çimlenmeden hemen sonraki vejetatif dönemine ait taze yaprakları kullanılır. Kullanım alanı: Bitkinin taze yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bu bitki normalde dikenli bir bitkidir. Fakat bitkinin çimlenmeden hemen sonraki vejetatif dönemine ait taze yaprakları dikensizdir. Bitkinin bu taze yaprakları salata ve kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır. Taze yapraklarından salata da yapılmaktadır.	77, 78, 79, 120, 129, 143, 144, 145, 146, 153, 155, 164, 165
	<i>*Carthamus dentatus</i> VA HL.	Kharşumet elğanmi	Kullanılan kısmı: Bitkinin çimlenmeden hemen sonraki vejetatif dönemine ait taze yaprakları kullanılır. Kullanım alanı: Bitkinin taze yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bu bitki normalde dikenli bir bitkidir. Fakat bitkinin çimlenmeden hemen sonraki vejetatif dönemine ait taze yaprakları dikensizdir. Bitkinin bu taze yaprakları kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır.	62, 63,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
ASTERACEAE	<i>Centaurea calcitrapa</i> L. subsp. <i>calci trapa</i> L. <i>Centaurea iberica</i> TRE V. EX SPRENGEL	Dirdar	Kullanılan kısmı: Bitkinin çimlenmeden hemen sonraki vejetatif dönemine ait taze yaprakları kullanılır. Kullanım alanı: Bitkinin taze yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır. Bitkinin taze yaprakları ve çiçekleri ise şeker hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bu bitki normalde dikenli bir bitkidir. Fakat bitkinin çimlenmeden hemen sonraki vejetatif dönemine ait taze yaprakları dikensizdir. Bitkinin bu taze yaprakları kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır. Bitkinin yaprak ve çiçekleri ile hazırlanan infüzyon şeker düşürücü olarak kullanılmaktadır.	45, 46, 72, 80, 81, 123, 124, 125,
	<i>Chrysanthemum segetum</i> L.	Çoban deheği Çobandeg neği Horoziği Sarı papatya Çsot roge	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları ve çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitkinin çiçekleri safra taşı düşürmede, sarılık tedavisinde ve öksürük kesici olarak kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra bitkinin taze yaprakları gıda olarak da tüketilmektedir. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır. Bitkinin çiçeklerinin demlenmesiyle hazırlanan çay diğer hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır.	62, 64, 77, 78, 79, 120, 143, 144, 146, 148, 166, 167
	<i>Cichorium intybus</i> L. <i>Cichorium pumilum</i> JA CQ.	Akhindiba Yabani hindiba	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları / toprak üstü gövdesi Kullanım alanı: Bitkinin taze yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır. Bitki bu kullanımının yanı sıra mide kasılmaları ve gastrit gibi midevi rahatsızlıkların tedavisinde de kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır. Bitki midevi rahatsızlıkların tedavisinde toprak üstü kısımları kaynatılarak çay şeklinde kullanılmaktadır.	1, 14, 110, 112, 113, 123, 133, 166

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
ASTERACEAE	<i>Gundelia tournefortii</i> L. var. <i>tournefortii</i> L.	Hüznbol	Kullanılan kısmı: Bitkinin kökleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: İktidarsızlık ve sertleşme problemleri tedavisinde kullanılmaktadır. Erkeklik hormonunu arttırdığı söylenmektedir. Hepatit-B tedavisinde kullanılmaktadır. Kadınlarda uzun süren adet kanamalarında ve genital bölgede görülen beyaz akıntı için kullanılmaktadır. Deride görülen alerjik reaksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin kökleri ezilip kaynatılarak suyu süzülüp içilmektedir. Tadı çok acı olduğu için suyu balla tatlandırılıp içilmektedir. Alerjik reaksiyonlarda bitkinin kökleri birkaç taşımlik kaynatılıp temiz bir bezle süzildükten sonra suyu alerjik yerlere sürülmektedir.	1, 11, 25, 26, 27, 173, 176
	<i>Helichrysum plicatum</i> DC . subsp. <i>plicatum</i> DC. <i>Helichrysum stoechas</i> (L.) MOENCH <i>Helichrysum sanguineum</i> (L.) KOSTEL	Ölmez çiçek Gudame çiçeği Khara nehil Arı peteği	Kullanılan kısmı: Çiçek Kullanım alanı: Mide ve bağırsak ahatsızlıklarının tedavisinde, böbrek taşı düşürmede ve öksürük kesici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çiçekleri kaynatılarak dekoksyonu hazırlanmakta ve çay olarak kullanılmaktadır.	1, 31, 32, 34, 47, 48, 49, 50, 54, 66, 93, 94, 153, 154, 155, 156, 172, 179

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
ASTERACEAE	<i>Hypochoeris radicata</i> L. <i>Crepis sancta</i> (L.) BABCOCK	Zihrilfiti Gelin göbeği	Kullanılan kısmı: Taban yaprakları Kullanım alanı: Bitki gıda olarak tüketilmektedir. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tazeyken taban yaprakları kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır.	1, 59, 62, 64, 72, 133,
	<i>Inula viscosa</i> (L.) AITON	Mıve Kıışkeş Yerce Zimbit Calba	Kullanılan kısmı: bitkinin yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Astım ve nefes darlığı gibi hastalıkların tedavisinde, iltihaplı yara ve apselerin tedavisinde, kan durdurucu olarak ve böbrek taşı düşürmede kullanılmaktadır. Hayvanlarda şap ve ishal tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yaprakları dövülerek lapası kanayan yaralara, iltihaplı yara ve apselerine sürülmektedir. Hayvanlarda ishal ve şap tedavisinde bu bitki sarımsak, sumak, reyhan ve kekikle iyice dövüldükten sonra zeytinyağı ile karıştırılıp hayvanlara yedirilmektedir. Bitki nefer darlığı, astım gibi hastalıkların tedavisinde de kullanılmaktadır. Bitki yıkanıp iyice kurutulduktan sonra havanda dövülüp, bir tülbentle süzülür. Suyu ayaza bekletilir. Suyu dinlendikten sonra üstte kalan duru sudan her sabah birer kaşık içilir. Bitki kaynatılıp suyu böbrek taşı düşürmek için içilmektedir.	1, 23, 24, 41, 47, 51, 52, 55, 56, 64, 65, 143, 146, 147, 160, 161, 162
	<i>Inula crithmoides</i> L.	Haşişi Sahil andız otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitkinin taze sürgünleri turşu yapılmaktadır.	93, 177
	<i>Lactuca serriola</i> L.	Meryem ana göbeği Sütlü marul Acı marul Eşek marulu Şreynuke	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları ve lateks salgısı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitkinin taze yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır. Bitkinin salgıladığı süt benzeri lateks salgısı egzaman ve deri kaşıntısı gibi rahatsızlıklarda kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır. Bitkinin salgıladığı süt benzeri lateks salgısı egzaman ve deri kaşıntısı gibi rahatsızlıklarda problemli olan bölgelere sürülüp yarım saat bekletildikten sonra yıkanmaktadır. Bu süt salgısı iki günde bir uygulanmaktadır.	51, 52, 53, 123, 124, 143, 144, 148,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familiya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
ASTERACEAE	<i>Pallenis spinosa</i> (L.) CASS.	Haşışt cruha	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Yaralanmalarda kan durdurucu olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları dövülüp macun haline getirilmekte ve kanayan yaraların üzerine sürülmektedir.	55, 56,
	<i>Helminthoea echiioides</i> (L.) HOLUB	Hişşon Hişşen Billur düğme	Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitkinin taze yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taban yaprakları farklı bitkilerle birlikte kullanılarak kömeç yapılmaktadır.	1, 62, 63, 124, 125, 166, 167
	<i>Scorzonera kotschy</i> BO ISS.	Teke sakalı Yakı otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taban yaprakları farklı bitkilerle birlikte kullanılarak kömeç yapılmaktadır.	8, 171
	<i>Silybum marianum</i> (L.) GAERTNER	Nikkayret cice	Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki gıda olarak tüketilmektedir. Hazırlama ve kullanma şekli: Taban yaprakları dikensiz üst dallardaki yaprakları dikenli bir bitkidir. Bitki tazeyken tabanda oluşan rozet yaprakları kömeç yapımında kullanılmaktadır. Yaklaşık otuz farklı bitkiyle birlikte pişirilmektedir.	123, 124, 125,
	<i>Sonchus oleraceus</i> L.	Sıfayret el roğe Çoban dudugu Kuzu gevreği Sıbo sıbo zeyt	Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taban yaprakları kömeç yapımında kullanılmaktadır.	1, 69, 71, 123, 124, 125,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
ASTERACEAE	Senecio vernalis WA LDST. ET KIT. Senecio vulgaris L.	Kanarya otu İt papatyası	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitkinin taban yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır. Bitkinin toprak üstü kısımları adet söktürücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin rozet yaprakları kömeç yamınında kullanılmaktadır. adet söktürücü olarak bitkinin toprak üstü kısımların kaynatılarak çay şeklinde kullanılmaktadır.	1, 9, 13, 24, 63, 124
	Tanacetum parthenium (L.) SCHULTZ BIP.	Kabasakka Kasımpatı Krizantem	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitkinin yaprakları yeni doğan bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde kullanılmaktadır.	1, 9, 11, 19
	Taraxacum sp.	Hinneydbi Hindiba Kara hindiba	Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kalp yetmezliği ve ritim bozukluğu gibi kalp rahatsızlıklarında kullanılmaktadır. gıda olarak tüketilmektedir. Kas ağrılarını, cinsel arzuyu azaltıcı ve safra taşlarını düşürücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kalp yetmezliği ve ritim bozukluğu gibi kalp rahatsızlıklarında bitki çiy olarak tüketilmekte veya haşlanarak suyu içilmektedir. Bitkinin rozet yaprakları kömeç yapımında kullanılmakta ve bunun yanı sıra salata olarak da tüketilmektedir. Bitki haşlanarak lapası kas ağrılarına yakı olarak kullanılmaktadır. Safra taşlarını söktürücü ve cinsel arzuyu azaltıcı özelliği içinde bitki kaynatılarak infüzyonu çay olarak kullanılmaktadır.	1, 12, 13, 14, 62, 63, 64, 65, 114, 115, 116, 121, 122, 124, 125, 133, 166, 167, 171, 178, 180

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familiya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
BORAGINACEAE	*Alkanna kotschyana DC.	Havacveni Havacıva otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları ve kökleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Yara tedavisinde, bacaklarda oluşan şişlikler için, kulak ağrıları ve pişik tedavisinde, gözlerde oluşan şişlikler ve göz iltihaplarının tedavisinde, nezle ve sinüzit tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Yara tedavisinde bitki öğütülüp, zeytinyağı ve rezene ile karıştırılmakta ve yaraya sürülmektedir. Bacaklarda oluşan şişlikler için bitki kökleri öğütülüp zeytinyağıyla kavurularak merhem haline getirilip şiş olan yere sürülmektedir. Kulak ağrısı ve pişik tedavisinde bitki; çok ince ateşte bakır bir kapta zeytinyağıyla pişirilmektedir. Elde edilen yağdan kulağa damlatılmakta veya pişik olan yerlere sürülmektedir. Göz şişmesi göz iltihabı için bitki tereyağıyla kavurularak yağ pembeleşene kadar pişirildikten sonra yağ bir pamuğa emdirilip pamuk göze bağlanır. Nezle ve sinüzit tedavisinde bitki öz suyu buruna damlatılmaktadır.	61, 68, 118, 126, 139, 140, 160, 161, 162
	Anchusa azurea MILLER var. azurea MILLER	Lsen tor Sığır dili	Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları ve gövdesi kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki kan durdurucu ve gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kan durdurucu olarak bitki yaprakları öğütülüp kanayan yere sürülmektedir. Bitki gövdesi soyulup yenmektedir.	1, 30, 143, 145, 146, 147,
	Anchusa strigosa LABILL.	Lsen bakra	Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki kan durdurucu olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kan durdurucu olarak bitki yaprakları öğütülüp kanayan yere sürülmektedir.	23, 24, 25, 26, 27
	Cynoglossum creticum MILLER	Haşışet el tor Pisiktetiği	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Danalara ağız parazitleri tedavisi için yedirilir. Hazırlama ve kullanma şekli: Danalarda oluşan ağız içi parazitlerine karşı bitki meyveleri hayvanlara yedirilmektedir.	55, 56,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
CACTACEAE	<i>Opuntia ficus-indica</i> (L.) MILLER	Tin sabır Kaynana dili Frenk inciri	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: İsha kesici, kan yapıcı ve cinsel gücü artırıcı olarak, şeker hastalığı tedavisinde ve dermal problemlerin tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: İsha kesici, kan yapıcı ve cinsel gücü artırıcı olarak ve şeker hastalığı tedavisinde bitkinin meyveleri soyulup yenilmektedir. Dermal problemlerin tedavisinde bitkinin meyveleri ezilerek lapa haline getirilip deriye haricen uygulanmaktadır.	1, 24, 31, 34, 37, 81, 112, 113, 114
CANNABACEAE	<i>Humulus lupulus</i> L.	Şerbetçi otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları ve meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki sakinleştirici olarak kullanılmaktadır. bu kullanımının yanı sıra idrarını tutamama gibi problemlerin tedavisinde de kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek veya kaynatılarak çay olarak tüketilmektedir.	139, 140,
CAPPARACEAE	<i>Capparis spinosa</i> L. var. <i>spinosa</i> L.	Kıbbar Kebere Kappari	Kullanılan kısmı: Tomurcuk, çiçek, yaprak ve meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: İştah açıcı, aybaşı düzenleyici olarak kullanılmaktadır. Çıban, apse ve iltihaplı yaraların tedavisinde kullanılmaktadır. Meyvelerinden turşu yapılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: İştah açıcı, aybaşı düzenleyici olarak bitkinin çiçek ve yaprakları demlenerek çay şeklinde kullanılmaktadır. Çıban, apse ve iltihaplı yaraların tedavisinde bitki yaprakları dövülerek merhem haline getirilip yaraya sürülmektedir. Tomurcuk ve meyvelerinden turşu yapılmaktadır. Önce meyve ve tomurcuklar günde iki defa suyu değiştirilmek üzere acı tadı gidene kadar suda bekletilir. Acı tadı gittikten sonra sirkeli suya konur. Üzerine tuz sarımsak ve nane eklenip ağzı iyice kapatıldıktan sonra pişmesi için bir hafta fazla ılık almayacak bir yerde bekletilir. Turşu piştikten sonra tüketilir.	31, 32, 33, 37, 77, 78, 79,
CAPRIFOLIACEAE	<i>Sambucus nigra</i> L.	Beleşten Mürver	Kullanılan kısmı: Çiçek ve meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Solunum yolu enfeksiyonları, öksürük kesici olarak ve bronşit tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Çiçek ve meyveleri kullanılır. çiçekler demlenerek çayı içilmekte veya meyvelerinden hazırlanan şurup kullanılmaktadır.	1, 9, 10,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
CARYOPHYLLACEAE	<i>Silene aegyptiaca</i> (L.) L. FIL. subsp. aegyptiaca (L.) L. FIL.	Arap könceği Pissik donu Lbes el kâk Lbes kıtta	Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.	1, 59, 62, 120, 125, 133, 136, 137, 163, 164, 165
	<i>Stellaria media</i> (L.) VILL. subsp. media (L.) VILL.	Msayrine Dalaşık Silleyki Toğuk otu	Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.	1, 59, 136, 137, 166, 167
CISTACEAE	<i>Cistus creticus</i> L. <i>Cistus salviifolius</i> L.	Laden	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçek ve yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Sivilce ve cilt yağlanmaları, ülser ve idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Cilt problemlerinde bitki dövülerek merhem haline getirilip deriye uygulanmaktadır. Ülser ve idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde bitkinin çiçeklerinden hazırlanan infüzyon kullanılmaktadır. Oturma banyosu yapılmaktadır. Bitki çay olarak içilmektedir. İpek böcekçiliğinde böcekler üzerine koza yapsın diye kullanılır.	1, 55, 56, 93
CRUCIFERAE	<i>Arabis turrita</i> L.	Esmecik	Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tazeyken kömeç yapımında kullanılmaktadır.	133, 136, 137,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
CRUCIFERAE	<i>Calepina irregularis</i> (ASSO) THELLUNG	Bostan otu Ot	Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tazeyken kömeç yapımında kullanılmaktadır.	133,
	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) MEDIK.	İciril ğasfur Çoban çantası Kuş ekmeği	Kullanılan kısmı: Bitkinin tümü kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kan durdurucu, idrar arttırıcı olarak ve varis tedavisinde kullanımının yanı sıra bitki gıda olarak da kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları dövülerek merhem haline getirilip kanayan yaraya sürülmek suretiyle kan durdurucu olarak kullanılmaktadır. varis tedavisinde ve idrar arttırıcı olarak bitki dekoksiyonu çay olarak kullanılmaktadır. bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır.	1, 14, 60, 62, 63, 69, 82, 83, 110, 112, 115, 133, 149, 150, 151, 152,
	<i>Cardaria draba</i> (L.) DESV. subs <i>p. draba</i> (L.) DESV.	Tera berri Yabani tere Kırmılibre	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.	77, 80, 81,
	<i>Descurainia sophia</i> (L.) WEBB EX PRANTL		Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprak ve sürgünleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.	1, 26, 133, 166
	<i>*Iberis attica</i> JORD.	Hünkar çiçeği	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kas eklem ve romatizmal ağrıların tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki dövülüp süzülerek elde edilen bitki öz suyu veya bitkinin kaynatılması ile elde edilen bitki suyu eklem ve kaslara sürülmektedir.	8,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
CRUCIFERAE	<i>Nasturtium officinale</i> R. BR.	Kırayra Kırıra Su teresi Ispatan Uspata	Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki cinsel gücü arttırıcı, kuvvet verici, şeker düşürücü ve gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin salatası, kavurması yapılmakta ve kömeç yapımında kullanılmaktadır.	1, 13, 80, 81, 133, 153, 154, 155, 156, 178, 180
	<i>Raphanus raphanistrum</i> L.	Ficceyli Yabani turp	Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları ve kökleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda ve tüy dökücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır. Bitkinin köklerinden elde edilen bitki öz suyu epilasyondan sonra kullanıldığı zaman, kıl köklerini kurutarak kılın tekrar çıkmasını engellemektedir.	1, 59, 62, 63, 82, 83, 123, 124, 125, 166, 167, 178, 180
	<i>Raphanus sativus</i> L.	Turp Ficil	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak altı depo gövdesi kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kulak iltihabı tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kulak iltihabı tedavisinde turp ateşte pişirilip öz suyu kulağa damlatılmaktadır.	1, 9, 10, 14, 76,
	<i>Sinapis arvensis</i> L. <i>Sinapis alba</i> L. <i>*Ochthodium aegyptiacum</i> (L.) DC.	Silleyka Yabani hardal Halder	Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır.	1, 15, 59, 62, 63, 64, 124, 133, 143, 149, 150, 151, 152, 164, 165, 166, 167
	<i>Sisymbrium officinale</i> (L.) SCOP.	Yabani hardal Bülbül hardalı	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki balgam söktürücü, ödem söktirici ve idrar arttırıcı olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki toplanıp kurutulmakta, bitki kurusundan hazırlanan dekoksion günde iki defa birer su bardağı olacak şekilde içilmektedir.	52, 53, 77, 78, 79, 80, 81, 178, 180

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
CUCURBITACEAE	<i>Cucurbita sp.</i>	Kabak Kârğ	Kullanılan kısmı: Çekirdekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kabak çekirdekleri prostat tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çekirdekleri yenilmektedir.	121, 122, 123,
	<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A. RICH.	Yaban kavunu Cırtlatan Eşek hıyarı Battih berri	Kullanılan kısmı: Bitki meyvelerine bulunan sıvı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Sinüzit ve hemoroid tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Sinüzit tedavisinde meyvelerinin içindeki sıvı burun deliklerine damlatılmaktadır. Hemoroid tedavisinde meyvelerinin içinde bulunan bitki öz suyu basur memelerine sürülmek suretiyle tedavi edilmektedir.	1, 14, 21, 22, 31, 34, 69, 77, 78, 160, 161, 162
	<i>φ Momordica charantia</i> D ESCOURT.	Kudret narı	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri ve çekirdekleri üzerindeki etli kısım kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Sindirim sistemi problemleri, mide, karın ağrıları, gastrit tedavisinde, adet sancılarının azaltılmasında deri lezyonları, egzaman, sedef ve şeker hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Şeker hastalığı tedavisinde çekirdeklerin üzerindeki etli kısım yenilmektedir. Sindirim sistemi, mide ağrısı gibi rahatsızlıklarda ve gastrit tedavisinde meyve kabuğu ezilip süzülerek bitki öz suyu içilmektedir. Karın ağrısı ve adet sancılarında meyve kabuğu ezilip balla karıştırılarak yenilmektedir. Deri lezyonları, sedef ve egzama gibi rahatsızlıklarda meyve kabuğu dövülerek zeytinyağı ile karıştırılıp, on gün güneş almayacak bir yerde bekletilmekte ve oluşan macun yaralara sürülmektedir.	47, 48, 49, 50, 54,
CUPRESSACEAE	<i>Juniperus oxycedrus</i> L. subsp. <i>oxycedrus</i> L.	Ardıç Tafrun	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: İdrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin meyveleri yenir.	7, 61, 117, 139, 140,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
DIOSCOREACEAE	<i>Tamus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.	Heylun Dikensiz sarmaşık Kreyimt el hay	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki eklem ağrılarınin tedavisinde, şeker düşürücü ve gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze sürgünleri gıda olarak kullanılmaktadır. yumurta ile pişirilip tüketilmektedir. Şeker düşürücü olarak bitkinin taze sürgünlerinin ve yapraklarının kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksasyon içilmektedir. Sabahları aç karna yemekten bir saat önce içilmektedir. Bitkinin toprak altı gövdesinin (yumrularının) öz suyu eklem ağrıları için harici olarak kullanılmaktadır.	55, 56, 77, 78, 79, 95, 96, 124, 135, 136, 160, 164, 165
DIPSACACEAE	<i>Scabiosa prolifera</i> L.	Düğmeli uyuz otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri ve taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır.	123, 124, 125
EBENACEAE	<i>*Diospyros oleifera</i> L.	Tin şetvi Tüylü cennet elması	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kabızlık giderici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kabızlık durumlarında bitkinin olgun meyveleri çiy olarak yenilmektedir.	31, 33, 37,
ELAEAGNACEAE	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	Barsin İğde Zeyisfun	Kullanılan kısmı: Çiçek, yaprak ve meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Öksürük ve ishal kesici olarak, prostat tedavisinde, afrodizyak olarak ve idrar tutamayan çocukların tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Çiçek ve yaprakları kaynatılarak çayı öksürük kesici olarak kullanılmaktadır. idrar tutamayanlar için de çiçeklerinden hazırlanan çay kullanılmaktadır. İshali ve prostat tedavisinde bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Çiçek kokularının afrodizyak etkisi olduğu bilinmektedir.	1, 33, 34, 37, 59,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familiya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
EQUISETACEAE	<i>Equisetum ramosissimum</i> DESF.	Mkatğa mvasli Atkuyruğu Boğumcuk	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımlar kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde ve genital bölge iltihaplanmalarında kullanılmaktadır. İdrar söktürücü, böbrek kumu ve taşları düşürücü olarak kullanılmaktadır. Bitki kaynatılarak çay olarak kullanılır. Bu kullanımlarının yanı sıra uzun süre kapanmayan yaraların tedavisinde kullanılır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak dekoksyonu pazırlanıp çay olarak tüketilmektedir. Bitkinin toprak üstü kısımları kurutulup öğütülmektedir. Bitki toz haline getirilip zeytinyağıyla karıştırıldıktan sonra yaraların üzerine sürülmektedir.	1, 23, 24, 25, 170, 178
	<i>Equisetum arvense</i> L.	Mkatğa mvasli Atkuyruğu Boğumcuk Kırk boğum otu Kırk kilit otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımlar kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde ve genital bölge iltihaplanmalarında kullanılmaktadır. İdrar söktürücü, böbrek kumu ve taşları düşürücü olarak kullanılmaktadır. Bitki kaynatılarak çay olarak kullanılır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak dekoksyonu hazırlanıp çay olarak tüketilmektedir.	11, 57, 110, 111, 113, 115, 128, 129, 157, 158, 159
ERICACEAE	<i>Arbutus andrachne</i> L.	Katlıb Sandal ağacı	Kullanılan kısmı: Bitki odunundan elde edilen bitki öz suyu ve meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Mantar, zonal hastalıkların tedavisinde ve kabızlık tedavisinde kullanılmaktadır. Bitkinin meyvelerinin müshil etkisi bulunmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Mantar ve zonal hastalıkların tedavisinde bitkinin dalları ateşte yakıldıktan sonra yanan odundan çıkan köpük yaralara sürülmektedir. Meyveleri kabızlık ve prostat tedavisinde kullanılmaktadır. Meyvelerinin müshil etkisi vardır.	1, 2, 14, 41, 95, 96, 99, 100
	<i>Erica manipuliflora</i> SALISB.	Püren Acram Funda	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri, çiçek ve yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Ateş düşürücü, idrar arttırıcı ve bağırsak kurtlarını düşürücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek hazırlanan infüzyon, çay olarak kullanılmaktadır.	49, 50, 54, 64, 65,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
ERICACEAE	<i>♂Vaccinium myrtillus</i> L.	Yaban mersini Blue berry	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Reflü ve kollesterol tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveler çiy veya kurutularak yenilmektedir.	16, 47, 57, 153, 154, 164, 165
EUPHORBIACEAE	<i>Euphorbia rigida</i> BIEB.	Liğa Hıllaybi Sütleğen Sütlü ot	Kullanılan kısmı: Bitkinin salgıladığı lateks salgısı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Egzama türü kaşıntı ve deri lezyonlarında, çok bulaşık yıkayan kadınların ellerinde oluşan çatlakların tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin salgıladığı süt benzeri lateks salgısı problemlili bölgelere sürmek suretiyle uygulanmaktadır.	1, 30, 57, 149, 150, 151, 152,
	<i>Ricinus communis</i> L.	Hint yağı bitkisi Kene otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin çekirdeklerinden elde edilen yağ kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Saç kırılmaları, dökülmelerinde ve deriye yapışan kenelerin düşürülmesinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çekirdeklerinden elde edilen yağ saçlara sürülmektedir. Vücuda yapışan keneleri düşürmek için yağ kenelerinin soktuğu yere damlatılmaktadır.	1, 139
FABACEAE	<i>Acacia sp.</i>	Akasya	Kullanılan kısmı: Çiçekler kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Çiçek öz suyunun şekerli bir tadı vardır. Toplanıp çiy olarak yenilmektedir.	69, 70, 71, 80, 143, 146, 147,
	<i>♂Cassia sp.</i> L.	Sinameki Aşırık otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyve ve çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bağırsak düzenleyici ve zayıflama çayı olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin müshil etkisi vardır. Demlenerek veya kaynatılarak hazırlanan çay günde bir su bardağı haftada iki veya üç gün tüketilmektedir.	6, 47, 52, 139, 140,
	<i>Calicotome villosa</i> (POIRET) LINK	Azgan	Kullanılan kısmı: Çiçeklerinden elde edilen koku kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kadınlarda cinsel arzuyu arttırmak için kullanılmaktadır. Kadınlar üzerine etkili bir afrodisyaktır.	95, 96,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
FABACEAE	<i>Ceratonia siliqua</i> L.	Keçi boynuzu Harnup	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Öksürüğü keser, enerji verir, cinsel gücü artırıcı ve hücre yenileyici olarak kullanılmaktadır. Kansızlık tedavisinde de kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: meyveler çiğ veya pekmez yapılarak tüketilmektedir.	14, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 42, 70, 71, 80, 81, 118, 139, 140,
	<i>Cercis siliquastrum</i> L. subsp. <i>siliquastrum</i> L.	Sencrik Erguvan	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Baharat ve gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Çiçeklerinden reçel yapılmaktadır. Mayhoş bir tat verdiği için yemeklere ve salatalara katılmaktadır.	29, 44, 48, 80, 88, 120,
	<i>Genista lydia</i> BOISS . var. <i>antioc hia</i> (BOISS.) P. GIBBS	Mıknes Katır tırnağı	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekli sapsı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: İdrar yolu rahatsızlıklarının giderilmesi, böbrek taşlarının düşürülmesinde ve doğum sonrası plasentanın daha kısa sürede atılmasını sağlamak için kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: İnfüzyonu hazırlanmakta ve çay olarak kullanılmaktadır.	49, 50, 54, 145,
	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glandulifera</i> (WALDS T. ET KIT.) BOISS.	Süüs Meyan kökü	Kullanılan kısmı: Bitkinin kökleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Aft, ağız ve dilde oluşan yaraların (harita dil) tedavisinde, mide ve ülser tedavisinde, karın ağrıları ve bağırsak problemlerinin tedavisinde kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra balgam söktürücü ve şeker düşürücü olarak da kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin köklerinden hazırlanan meyan şerbeti veya kökler kaynatılarak hazırlanan çay kullanılmaktadır.	1, 14, 42, 43, 44, 47, 69, 70, 80, 81, 112, 115, 116
	<i>Glycyrrhiza echinata</i> L.	Acı meyan Süüs berri	Kullanılan kısmı: Bitkinin kökleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki hemoroid tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin kökleri kaynatılarak hazırlanan çay kullanılmaktadır.	14, 86, 87, 91, 111, 113, 114

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
FABACEAE	<i>Lathyrus aphaca</i> L. v ar. <i>biflorus</i> POST	Cleybine Cılban Yonca	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri ve meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır. Tek başına kavurması yapılmaktadır.	1, 69, 70, 71, 88, 90
	<i>Securigera securidaca</i> (L.) DEGEN ET DÖRF.	Cleybine Cılban Yonca	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri kullanılmaktadır Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.	120, 143, 144, 146, 148,
	<i>Trifolium resupinatum</i> L. var. <i>resupinatum</i> L.	Cleybine Cılban Yonca	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.	86, 87, 149, 150, 151, 152,
	<i>Ononis spinosa</i> L.	Kayış kıran bitkisi	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Böbrek yetmezliği çeken diyaliz hastalarında kullanılmaktadır.	57
	<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	Fasülye Fesule	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Şeker hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Şeker hastalığı tedavisinde meyve suda kaynatılıp suyu sabah aç karna içiliyor.	18, 20, 21, 22,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
FABACEAE	<i>Scorpiurus muricatus</i> L. var. subvillosus (L.) FIORI	Akrep kuyruğu Katırtırnağ 1 Kadın tırnağı	Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.	136, 137, 159
FAGACEAE	<i>Quercus coccifera</i> L.	Sındyen Mazı meşesi	Kullanılan kısmı: Meyve (palamut) kullanılmaktadır. Kullanım alanı: İdrar yolu enfeksiyonları ve idrar tutamama gibi rahatsızlıklarda kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Meşe palamutları kavurularak öğütüldükten sonra bal ile karıştırılarak sabah aç karna yemeklerden birer saat önce birer kaşık yenilmektedir.	1, 89, 104
ASPLENIACEAE (Filicales – Aspleniaceae)	<i>Ceterach officinarum</i> DC.	Altın otu	Kullanım alanı: Bitki ishal kesici olarak ve idrar yolu enfeksiyonlarında kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin toprak üstü kısımları zeytinyağında kavrularak yumurta ile kızartılıp tüketilmektedir.	1, 3, 13, 178

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
GERANIACEAE	<i>Erodium acaule</i> (L.) BECHERER ET THELL. <i>Erodium malacoides</i> (L.) L'HERIT. <i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'HERIT. s ubsp. <i>cicutarium</i> (L.) L'HERIT. <i>Erodium sp.</i>	Müslüken İğnelik	Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.	1, 88, 89, 90, 133, 136, 137, 143, 144, 146, 148,
	^φ <i>Pelargonium graveolens</i> L'HERIT.	İtır	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları ve yaprak sapları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kabızlık tedavisinde ve reyhanlama işleminde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kabızlık tedavisinde ıtır bitkisinin gövdesinin yada yaprak sapının 3 – 5 cm lik bir parçası zeytin yağına batırılıp fitil şeklinde uygulanmak suretiyle kullanılmaktadır. Ayrıca bebeklerde reyhanlama işleminde kullanılan bitkilerden biridir.	1, 55, 56, 88, 89, 181, 182

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
GINKGOACEAE	<i>♂Ginko biloba</i> L.	Mabed ağacı Ginko	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Hafıza güçlendirici olarak ve kulak çınlamalarının giderilmesinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki yapraklarının kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksasyon çay olarak tüketilmektedir.	5, 92, 142
GUTTIFERAE	<i>Hypericum perforatum</i> L. <i>Hypericum tetrapterum</i> FRIES <i>Hypericum triquetrifolium</i> TURRA <i>*Hypericum thymifolium</i> BANKS ET SOL.	Kantaron Binbir delik otu Dibbeysi	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Yaraların daha hızlı kapanmasını sağlamaktadır. Fakat kullanıldığı yerlerde deride kararmalar görüldüğü için papatya yağı ile birlikte kullanılması önerilmektedir. İltihaplı yaralar ve uzun süre yatalak kalan hastalarda görülen yatak yaralarının tedavisinde kullanılmaktadır. Bitki iştah açıcı, mide, böbrek ve sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Uyku problemi çeken hastalarda uyku düzenleyici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: İştah, mide, böbrek, sinirsel ve uyku problemlerinin tedavisinde bitki kaynatılarak hazırlanan çay kullanılmaktadır. Yaraların tedavisinde bitkinin yağı kullanılmaktadır. yağ şu şekilde hazırlanmaktadır; bitki öğütülüp zeytin yağı ile karıştırılır. Cam bir kabın içine konulup ağzı sıkıca kapatıldıktan sonra yirmi gün belli aralıklarla çalkalanmak suretiyle bekletilir. Yirmi günün sonunda elde edilen yağ süzülüp kullanılır. Bu yağ haricen sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde de kullanılmaktadır.	1, 13, 21, 23, 24, 55, 56, 76, 88, 90, 95, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 160, 161, 162, 166
IRIDACEAE	<i>Crocus sp.</i>	Çördük Çörtük Çiğdem	Kullanılan kısmı: Bitkinin tamamı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki gıda olarak ve rahimde oluşan kistlerin tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yumruları pilav yapımında kullanılmaktadır. Kadınlarda görülen kistlerin tedavisinde bitki öz suyu kullanılmaktadır. Bitki öz suyu kaynatılarak veya öğütülüp süzülerek kullanılmaktadır.	97, 118, 142, 159
	<i>*Iris reticulata</i> BI EB. var. <i>reticulata</i> BIEB	Şekercik Süsen Nevroz	Kullanılan kısmı: Çiçeğin sapı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Çiçek sapının şekerli bir tadı vardır. Toplanıp çiy olarak yenilmektedir.	1, 91, 97, 98, 134, 136, 137, 143,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
JUGLANDACEAE	<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz Cöoz Cevz	Kullanılan kısmı: Yaprak, kabuk ve meyve kullanılmaktadır. Kullanım alanı: iştah açıcı, şeker düşürücü, kuvvet verici, hafıza güçlendirici mantar tedavisinde ve boyar madde olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveleri iştah açıcı, şeker düşürücü ve kuvvet verici ve hafıza güçlendirici olarak kullanılmaktadır. Ceviz yaprağı ve meyvenin yeşil kabuğu boyar madde olarak, taze yaprakların lapası ise deri hastalıkları ve mantar tedavisinde harici olarak kullanılmaktadır.	9, 10, 14, 18, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 90, 91, 127, 128, 132,
LAMIACEAE	<i>Ajuga sp.</i>	Mayasıl otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekli kısmı kullanılır. Kullanım alanı: Hemoroid tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Demlenerek çay olarak kullanılmaktadır.	160, 161, 162
	<i>Clinopodium vulgare</i> L. s ubsp. <i>arundinum</i> (BOIS S.) NYMAN	Şumaya	Kullanılan kısmı: Bitkinin tamamı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Süte aroma versin diye hayvanlara yedirilmektedir.	55, 56, 58

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
LAMIACEAE	<i>Lamium garganicum</i> L. <i>Lamium moschatum</i> MILLER var. <i>micranthum</i> BOISS.	Ballıbaba Zihrinnehi 1	Kullanılan kısım: Bitkinin toprak üstü kısmı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Adet söktürücü, müshil ve gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Adet söktürücü ve müshil olarak bitkinin demlenmesiyle hazırlanan infüzyon kullanılmaktadır. Tok karna günde bir su bardağı içilmektedir. Kömeç yapımında kullanılmaktadır.	15, 63, 89, 102, 105, 106
	<i>Lavandula stoechas</i> L. s ubsp. <i>stoechas</i> L.	Ebruh Karabaş otu	Kullanılan kısım: Bitkinin çiçekli sapları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Baş ağrısı, tansiyon, stres, öksürük, balgam, kolesterol ve uykusuzluk gibi rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Demlenerek hazırlanan infüzyonu çay olarak kullanılmaktadır.	1, 47, 49, 50, 54, 57, 60, 64, 95, 130, 143, 144, 145, 146, 157, 158, 159
	<i>Lupinus varius</i> L.	Acı bakla Yahudi baklası	Kullanılan kısım: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Şeker hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kahve gibi kavrulup çekilmekte ve kahve gibi pişirilip içilmektedir.	139, 140
	<i>Melilotus indica</i> (L.) ALL.	Handkuk	Kullanılan kısım: Bitkinin toprak üstü kısımları, çiçekli sapları ve tohumları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Baharat olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin tohumları ekmeğe güze bir aroma versin diye buğdayın içine konup öğütülmektedir. Baharat olarak kullanılır. Elbiselerin arasına konularak naftalin yerine kullanılmaktadır.	55, 56,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familiya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
LAMIACEAE	Melissa officinalis L. subsp. inodora (BORN M.) BORNM.	Melisa Oğul otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekli sapsarı ve yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Sakinleştirici ve strese bağlı mide rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksion çayı kullanılmaktadır.	49, 50, 54, 86, 87, 88, 102, 103, 142, 139, 140
	Mentha spicata L. subsp. spicata L.	Nane Yabani nane Yarpuz Celep nane	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Boğaz enfeksiyonları, grip, öksürük, mide ağrıları ve kasılmaları gibi rahatsızlıkların giderilmesinde kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra bulantı önleyici iştah açıcı ve baharat olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Tıbbi amaçlı olarak bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksion çayı kullanılmaktadır. baharat olarak bitkinin yaprakları kurutulup öğütülerek kullanılmaktadır.	18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 30, 39, 59, 60, 64, 66, 74, 75, 76, 80, 81, 90, 91, 92, 93, 110, 121, 122, 130, 131, 133, 143, 145, 146, 147, 153, 154, 155, 156
	Mentha pulegium L.	Kırneyya	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: İdrar yolu enfeksiyonları, kulunç, kas ve sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çay olarak tüketilmektedir.	23, 24, 80, 107, 122, 124, 126,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
LAMIACEAE	<i>Micromeria fruticosa</i> (L.) DRUCE sub sp. <i>barbata</i> (BOISS. ET KOTSCHY) DAVIS	Viks otu Taş nanesi	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki kulunç, iltihaplı yaraların tedavisinde ve baharat olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çay olarak tüketilmektedir. Bitkinin yaprakları kurutulup öğütülmekte ve baharat olarak kullanılmaktadır.	1, 68, 104
	<i>Micromeria graeca</i> (L.) BENTHAM EX REICHB. su bsp. <i>graeca</i> (L.) BENTHAM EX REICHB. <i>Micromeria myrtifolia</i> B OISS. ET HOHEN.	Haşışet telül Zevfa Dağ çayı	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekli sürgünleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki sigil tedavisinde ve normal çay olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Sigil tedavisinde bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çayı kullanılmakta veya bitki çiğ olarak yenilmektedir. Bitki günlük hayatta bitki çayı olarak tüketilmektedir.	1, 14, 25, 26, 55, 56, 68, 69, 71, 95, 96, 105, 106, 126, 157, 158, 159, 178, 179, 180

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
LAMIACEAE	<i>Ocimum basilicum</i> L.	Fesleğen Reyhan habak	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçek ve yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Solunum yolu enfeksiyonları, öksürük, mide bulantısı, sindirim problemleri, hazımsızlık gibi problemlerin tedavisinde kullanılmaktadır. Yatıştırıcı olarak ve epilepsi nöbetlerinin azaltılmasında kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra evdeki sinek ve örümcek gibi haşerelerin uzaklaştırılmasında da kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak çay olarak tüketilmekte, evdeki sinek ve örümcek gibi haşerelerin uzaklaştırılmasında ise tütsü olarak kullanılmaktadır.	1, 9, 10, 57, 59, 68, 69, 74, 75, 117, 139, 140, 141, 157, 158, 159
	<i>Origanum syriacum</i> L. var. <i>bevanii</i> (HOLMES) IETSWAART	Kekik Halil İbrahim kekiği Zahter halil	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Soğuk algınlığı, öksürük, kulunç, karın ağrısı ve adet sancılar gibi rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra gıda ve baharat olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Soğuk algınlığı, öksürük, kulunç, karın ağrısı ve adet sancılar gibi rahatsızlıkların tedavisinde bitkinin yaprakları ve çiçekleri demlenerek çay olarak kullanılmaktadır. Bitki salata ve baharat olarak da tüketilmektedir.	1, 4, 6, 12, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 39, 40, 42, 47, 48, 57, 60, 61, 67, 68, 69, 74, 80, 81, 93, 95, 96, 117, 122, 124, 139, 143, 144, 145, 146, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 164, 165

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familiya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
LAMIACEAE	Rosmarinus officinalis L.	Biberiye	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: İştah açıcı, ödem söktürücü, kanser önleyici, baharat olarak ve mide ağrılarının giderilmesinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yaprakları demlenerek çay olarak tüketilmektedir.	6, 12, 39, 47, 67, 68, 80, 81, 96, 110, 111, 112, 113, 123, 124, 139, 140, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 168
	Salvia aramiensis RECH. FIL. Salvia aucheri BE NTHAM var. aucheri B ENTHAM Salvia tomentosa MILLER	Kıveysit elğon Adaçayı	Kullanılan kısmı: Bitkini yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bronşit, grip tedavisinde ve şeker düşürücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yaprakları demlenip çay olarak kullanılmaktadır.	1, 6, 40, 47, 49, 50, 52, 54, 61,127, 132, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 160, 161, 162
	Salvia viridis L.	Ada çayı	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Dal uçlarındaki taze sürgünler salata yapılmaktadır.	42, 43, 45, 46

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familiya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
LAMIACEAE	<i>Satureja cuneifolia</i> T EN. <i>Satureja thymbra</i> L.	Zğeytra	Kullanılan kısmı: Dal uçlarındaki taze sürgünler kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Grip, öksürük, soğuk algınlığı, bronşit, karın ağrısı, adet sancıları ve idrar yolu iltihabı gibi rahatsızlıkların giderilmesinde kullanılmaktadır. Bitki baharat olarak da kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılıp çay olarak tüketilmektedir.	1, 4, 12, 13, 64, 65, 108, 109,
	<i>Sideritis huber-morathii</i> GR EUTER ET BURDET	Ada çayı Ana-baba bohuru	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bronşit, grip tedavisinde ve şeker düşürücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çay olarak kullanılmaktadır. Bitki nazara karşı tütsü olarak da kullanılmaktadır.	1, 64, 73, 76, 95, 96, 123, 124, 144, 147, 157, 158, 159
	<i>Sideritis libanotica</i> L ABILL. sub sp. <i>libanotica</i> LABILL.	Dağ çayı Dağ kekiği	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Rahatlatıcı, sakinleştirici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çay olarak kullanılmaktadır.	59, 143, 144, 145, 146, 149, 150, 151, 152, 153, 154
	<i>*Teucrium lamiiifolium</i> D'URV sub sp. <i>stachyophyllum</i> (P. H. DAVIS) HEDGE ET EKİM	Sleyman şartut Kumacı otu Derman otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin başakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bronşit ve sertleşme probleminin tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki çay olarak kullanılmaktadır.	55, 56,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
LAMIACEAE	<i>Teucrium polium</i> L.	Mayasıl otu Haşışt shuni Boz ot Bodur otu Acı yavşan	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki şeker düşürücü, ateş düşürücü, iştah açıcı, kuvvet verici ve bebeklerde oluşan şişkinlik ve sancıların giderilmesinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki şeker düşürücü, ateş düşürücü, iştah açıcı ve kuvvet verici olarak kaynatılıp çay şeklinde tüketilmektedir. Bebeklerde oluşan şişkinlik ve sancı için bitki dövülüp katranla karıştırılarak bebeklerin batin bölgelerine sürülmektedir.	1, 97, 98, 142, 139, 140,
	<i>Teucrium sp.</i>	Kısa mahmut	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki şeker düşürücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılıp çay şeklinde tüketilmektedir.	142,
	<i>Thymbra spicata</i> L. va <i>r. spicata</i> L.	Zahter	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Grip, öksürük, soğuk algınlığı, bronşit, karın ağrısı, iltihap giderici, gıda olarak ve akrep, yılan sokmalarının tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki grip, öksürük, soğuk algınlığı, bronşit, karın ağrısı ve iltihap gibi rahatsızlıklarda kaynatılarak çay şeklinde tüketilmektedir. Salata yapılmakta ve baharat olarak kullanılmaktadır. Akrep, yılan sokmalarının tedavisinde bitki kaynatılıp suyu içilmekte ve posası yaraya yakı olarak uygulanmaktadır.	1, 4, 9, 10, 12, 13, 27, 30, 38, 42, 47, 48, 55, 56, 69, 76, 93, 94, 108, 109, 122, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 172

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
LAMIACEAE	<i>Thymus cilicicus</i> BO ISS. ET BAL.	Dağ çayı Dağ kekiği	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekli başakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Solunum yolu enfeksiyonları, sindirim sistemi rahatsızlıklarının (gastrit, ülser gibi mide rahatsızlıkları) tedavisinde kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra uyarıcı, gaz söktürücü ve iştah açıcı olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çayı kullanılmaktadır.	95, 96, 97, 98
LAURACEAE	<i>Laurus nobilis</i> L.	Defne Gar	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri, yağı ve yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Hemoroid tedavisinde, kaşıntı ve egzama ve benzeri deri problemlerinin tedavisinde, şeker hastalığının tedavisinde, reyhanlama işleminde, baharat olarak ve ağrı kesici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Meyvelerden elde edilen yağ ve yapraklar sabun yapımında kullanılmaktadır. Şeker hastalığı tedavisinde ve ağrı kesici olarak meyve ve yapraklar demlenerek çay şeklinde tüketilmektedir. Yapraklar baharat olarak kullanılmaktadır. Hemoroid tedavisinde defne yağı basur memelerine sürülmek suretiyle uygulanmaktadır. Kaşıntı ve egzama ve benzeri deri problemlerinin defne yağı problemleri bölgeye sürülmektedir. Bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde kullanılmaktadır.	1, 3, 5, 6, 14, 23, 24, 28, 29, 40, 41, 56, 69, 71, 131, 157, 158, 159, 164, 165, 172, 181, 182
LILIACEAE	<i>Allium ampeloprasum</i> L.	Kırret Yabani sarımsak Körmen Kömürgen Kerbec	Kullanılan kısmı: Bitkinin tamamı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda ve kanser önleyici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tek başına çiğ olarak yenilmekte, yumurta ile pişirilmekte ve kömeç yapımında kullanılmaktadır.	1, 3, 60, 62, 69, 82, 85, 124, 125, 133, 143, 147, 160, 164, 165, 166, 167

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
LILIACEAE	<i>Allium cepa</i> L.	Soğan Basal	Kullanılan kısmı: Toprak altı kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kulak iltihabı ve idrar yapamama rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kulak iltihabı tedavisinde soğanın içine bir oyuk açılmakta, içine zeytinyağı konulup közde bekletilmekte, yağ kaynadıktan sonra soğutulup iltihaplı kulağa damlatılmaktadır. İdrar yapamayan çocuklarda soğanın ince iç zarı harici olarak (penis ucuna yapıştırılmak suretiyle) uygulanmaktadır.	1, 9, 10, 24, 55, 56, 66, 69, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 121, 122,
	<i>Allium sativum</i> L.	Sarımsak Tüm	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak altı kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Tabsiyon düşürücü, iştah açıcı ve antibiyotik etkilerinin yanı sıra saç kıran tedavisinde ve bağırsak kurtlarının düşürülmesinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki çiğ olarak ve pişirilerek yenilmektedir. Saç kıran tedavisinde bitki iyice ezildikten sonra problemlı bölgeye sürülmektedir.	1, 5, 9, 10, 14, 19, 20, 22, 23, 24, 77, 78, 79, 121, 122,
	<i>Aloe vera</i> (L.) BURM. FIL	Aloe vera	Kullanılan kısmı: Yapraklar kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kaşıntı, egzama ve yaraların tedavisinde kullanılmaktadır. Hücre yenileyici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki öz suyu kullanılmaktadır. yapraklar öğütülüp süzülerek suyu yaralara sürülmektedir.	31, 34, 37,
	<i>Asparagus acutifolius</i> L.	Kuşkonmaz	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki idrar söktürücü, böbrek taşı ve kum düşürücü olarak ve prostat tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çayı kullanılmaktadır.	1, 35,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
LILIACEAE	<i>Asphodelus aestivus</i> BR OT.	Basılt ğayslon Çiriş otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları ve toprak altı kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kulak iltihabı, romatizma, eklem ağrıları ve uyuz gibi rahatsızlıkların tedavisinde, gıda olarak ve kanser olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları domates ve soğanla sotelenerek gıda olarak tüketilmektedir. Bitkinin yapraklarından dövülerek hazırlanan merhem uyuz, romatizma ve eklem ağrıları için harici olarak kullanılmaktadır. Kulak iltihabı tedavisinde bitkinin yumruları küçük küçük doğranıp zeytinyağıyla kavurulmakta, soğuduktan sonra yağından kulağa damlatılmaktadır. Bitki kanser önleyici olarak ve vücutta biriken toksik maddelerin vücuttan uzaklaştırılması için kullanılmaktadır.	12, 13, 80, 81,
	<i>Muscari sp.</i>	Yaban sümbülü Arap sümbülü	Kullanılan kısmı: Bitkinin tamamı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: İdrara çıkamayan çocuklarda kullanılmaktadır.	2
	<i>Ruscus aculeatus</i> L. var. <i>angusti folius</i> BOIS S.	Hısayvet dik Tavşan memesi Tavşan topuğu Tavşan potuğu	Kullanılan kısmı: Bitkinin filloklat ve toprak altı yumruları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: İdrar söktürücü, böbrek taşı ve kum düşürücü ,nefes darlığı ve astım tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin filloklat ve yumruları kaynatılıp çay olarak tüketilmektedir.	1, 7, 41, 93, 108, 109, 110, 111, 112, 128, 130, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 170
	<i>Smilax aspera</i> L. <i>Smilax excelsa</i> L.	Kımbotur Öz diken Diken sarmaşık Zimbilaçi Ğillek	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri ve meyveleri kullanılmaktadır Kullanım alanı: Yüzde oluşan sivilceler, deri lezyonları ve zonal hastalıkların tedavisinde ve yüzde oluşan kırışıklıkların azaltılmasında kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze sürgünlerinden elde edilen öz suyu yüzde oluşan sivilceler, deri lezyonları ve zonal hastalıkların tedavisinde problemlili bölgeye sürülmek suretiyle kullanılmaktadır. Yüzde oluşan lekeler ve kırışık azaltıcı olarak bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. meyveler iyice dövülüp merhem haline getirilerek yüze sürülmektedir.	1, 14, 55, 56, 57, 99, 100, 101

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
LINACEAE	*<i>Linum aroanium</i> B OISS. ET ORPH. <i>Linum usitatissimum</i> L.	Keten	Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kolesterol ve tansiyon düşürücü, bağırsak düzenleyici, kan sulandırıcı ve öksürük kesici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin tohumları öğütülerek yoğurtla karıştırılıp yenilmekte, hazırlanan dekoksion çayı içilmekte veya kavurularak öğütülen tohumlar kahve gibi pişirilip içilmektedir.	139, 140, 141,
LORANTHACEAE	<i>Viscum album</i> L. su bsp. <i>austriacum</i> (WIES B.) VOLLMAN	Ökse otu Güverdek	Kullanılan kısmı: Bitkinin tamamı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki adet düzenleyici, uzun süren adet kanamalarının durdurulmasında, astım tedavisinde ve öksürük kesici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kurusu demlenerek hazırlanan infüzyon çayı içilmektedir.	4, 61
LYTHRACEAE	<i>Lawsonia inermis</i> L.	Kına Hınniy	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Vücutta oluşan mantarların özellikle ayak mantarlarının tedavisinde ve saç dökülmelerine karşı kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yapraklarının kurutulup öğütülmesiyle hazırlanan toz su ve zeytinyağı ile yoğurularak mantarlı bölgelere ve saçlara yakılmaktadır.	1, 15, 61, 110, 111, 112, 113, 114, 115
MALVACEAE	<i>Alcea setosa</i> (BOISS.) ALEF.	Hatmi Khittaymi	Kullanılan kısmı: Bitkinin kökleri yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Grip ve bronşit gibi solunum yolu enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki köklerinin öğütülmesiyle elde edilen toz balla karıştırılıp yenilmektedir. Bitkinin yaprak ve çiçekleri kaynatılarak hazırlanan dekoksion çayı kullanılmaktadır. dekoksion çayının daha etkili olması için bitki yarım saat boyunca kısık ateşte kaynatıldıktan sonra iki saat bekletilmekte, sonra süzülüp içilmektedir.	1, 9, 24, 25, 26, 27, 31, 33, 34, 36, 37, 49, 50, 51, 52, 76, 139, 169, 170
	<i>Hibiscus sabdariffa</i> L.	Hibiskus Kuşburnu Yabani kuşburnu	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçek çanakları (sepal) kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Vücut direncini arttırmada ve soğuk algınlığı tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki çay olarak kaynatılıp içilmektedir.	5, 6, 139, 140,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
MALVACEAE	*Lavatera punctata AL L.	Yabani hatmi İnce hatmi Khitteymi berriy	Kullanılan kısmı: Bitkinin kökleri yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Grip ve bronşit gibi solunum yolu enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yaprak ve çiçekleri kaynatılarak hazırlanan dekoksion çayı kullanılmaktadır.	25, 26, 27
	Malva sylvestris L.	Kömeç Hıboz Ebegümeci	Kullanılan kısmı: Bitkinin tamamı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: öksürük, bronşit, grip gibi solunum yolu enfeksiyonlarının tedavisinde, sivilce ve iltihaplı yara tedavisinde, gıda olarak, anne sütü artırıcı olarak ve şişkinliğe karşı kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Öksürük, bronşit, grip gibi solunum yolu enfeksiyonlarının tedavisinde bitkinin yaprakları kaynatılıp çay olarak kullanılmaktadır. Bitki çayı şişkinliğe karşıda kullanılmaktadır. Solunum yolu enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılan bir diğer kullanım şekli şöyledir. Bitkinin tamamı iyice yıkandıktan sonra ince ince doğranıp sıcak suda yirmi dört saat bekletildikten sonra su müsilaşımı yoğun bir kıvam almaktadır. Elde edilen bu su günde üç defa birer su bardağı olacak şekilde içilmektedir. Bitkinin taze yaprakları ve sürgünleri kömeç yapımında kullanılmaktadır. Sivilce ve iltihaplı yara tedavisinde bitkinin taze yaprakları kaynatıldıktan sonra yara üzerine kapatılıp birkaç saat bekletilmektedir.	1, 47, 62, 64, 67, 84, 85, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 120, 123, 124, 125, 133, 139, 140, 143, 144, 146, 153, 154, 155, 156, 170
	Malva neglecta W ALLR.	Ebegümeci Hıboz	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır.	77, 78, 79, 80, 81
MELIACEAE	φMelia azedarach L.	Tespih ağacı Zinzra Zinzrakht	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Hemoroit tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin meyveleri kaynatılıp ezilerek aynı işlemde geçen leblebi taneleriyle karıştırılmaktadır. Karışımın üçte biri bu ağacın meyvelerinden üçte ikisi de leblebiden oluşmaktadır. Oluşan lapa küçük küçük topraklara ayrılıp hap haline getirilmektedir. Günde birer tane yenilmektedir. Bir hafta kullanılıp bir hafta ara verilmektedir. Kullanılacak haplar haftalık hazırlanmalı ve soğukta muhafaza edilmelidir. Bitki zehirli olduğu için kullanımı riskli bir bitkidir.	1, 41, 44

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
MORACEAE	<i>Ficus carica</i> L.	İncir Tin fakkuğ	Kullanılan kısmı: İncir sütü, yaprağı ve meyvesi kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Baş ağrısı, siğil, kabızlık tedavisinde ve peynir yapımında kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: İncir sütü siğil tedavisinde siğillere sürülerek kullanılmaktadır. İncir sütü peynir yapımında da kullanılmaktadır. Bir miktar normal inek sütü ılıyana kadar ısıtılmakta, içine birkaç damla incir sütü damlatılarak karıştırılıp biraz bekletilmektedir. Süt kesildikten sonra süzülmemektedir. Bu işleme teleme denir. Baş ağrısı için incir yaprağı kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çayı içilmektedir. İncir meyvesi kabızlık önleyici olarak kullanılmaktadır.	1, 9, 10, 55, 56, 61, 69, 70, 76, 80, 81, 111, 112, 113, 122, 128, 132,
	<i>Morus alba</i> L. <i>Morus nigra</i> L. <i>Morus rubra</i> L.	Beyaz dut Tüüt abyad Kara dut Tüüt esvet Ekşi dut Tüüt hamed	Kullanılan kısmı: Yaprak ve meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Ağız yaralarının tedavisinde, bağırsak kurtlarının düşürülmesinde, idrar söktürücü ve gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Karadut şurubu ağız yaralarının tedavisinde kullanılmaktadır. Beyaz dut yaprağı bağırsak kurtlarının düşürülmesinde beyaz dut yapraklarının kaynatılmasıyla hazırlanan çay kullanılmaktadır. Dut meyvesi idrar söktürücü olarak kullanılmaktadır. Dut yapraklarıyla sarma yapılmaktadır.	14, 23, 24, 55, 56, 117, 123, 124, 164, 165
MYRISTICACEAE	<i>Myristica fragrans</i> HOUTT.	Tib Muskat	Kullanılan kısmı: Bitkinin çekirdekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki mide rahatsızlıklarının tedavisinde ve baharat olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Mide rahatsızlıklarında bitkinin tohumları rendelenip kaynatılarak çayı içilmektedir.	14, 48, 80, 98, 140, 152
MYRTACEAE	<i>Eucalyptus camaldulensis</i> DEHNH.	Okaliptüs Kınna	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları ve yağı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Astım, bronşit, sıtma, pamukçuk tedavisinde ve eklem ağrıların tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Astım, bronşit ve sıtma tedavisinde bitki kaynatılarak çay olarak kullanılmaktadır. Astım ve bronşit tedavisinde bitkinin yaprakları ve yağının su buharı kullanılmaktadır. Eklem ağrıların tedavisinde okaliptüs yağı harici olarak eklemlere sürülmektedir. Pamukçuk tedavisinde bitkinin kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksasyon ile gargara yapılmaktadır.	11, 12, 13, 19, 20, 21, 22, 119

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
MYRTACEAE	<i>Myrtus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.	Mersin Reyhan Hambelez Murt	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri ve yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kolesterol, şeker ve ateş düşürücü olarak, ağız yaraları, aft, iltihaplı yaralar, pişik tedavisinde ve bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Ağız yaraları ve aft tedavisinde bitkinin taze yaprakları kaynatılarak suyuyla ağızda gargara yapılmaktadır. Pişik ve iltihaplı yaraların tedavisinde yapraklar kavrulup öğütülerek tozu yaralara sürülmektedir. Kolesterol ve şekeri düşürücü olarak bitkinin meyveleri yenilmektedir. Ateş düşürücü olarak bitkinin yapraklarının kaynatılmasıyla hazırlanan dekokstiyon çayı kullanılmaktadır. Bebeklerde reyhanlama işleminde kullanılan bitkilerden biridir.	1, 6, 9, 11, 15, 17, 23, 24, 56, 57, 124, 138, 153, 154, 155, 156, 169, 170, 171
	<i>φ Syzygium aromaticum</i> L. MERR. et PERRY	Karanfil Narlık Kibş krımfel	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Diş ağrısı, ağız yaraları ve ağız kokusunun giderilmesinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çayı içilmekte veya bu çay ile gargara yapılmaktadır. Diş ağrıları için bitki çiğnenerek ağızda bekletilmektedir.	1, 14, 18, 21, 22, 69, 70, 71, 76, 122, 157, 158, 159
OLEACEAE	<i>Olea europaea</i> L. var. <i>europaea</i> L.	Zeytin	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları meyveleri ve yağı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Sivilce, akne ve ağızda oluşan aftların tedavisinde kullanılmaktadır. Kolesterol ve şeker düşürücü olarak kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde de kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki yaprakları kaynatılarak hazırlanan çay kolesterol ve şeker düşürücü olarak kullanılmaktadır. İltihaplı sivilce ve aknelerin tedavisinde zeytinyağının kireçle karıştırılmasıyla elde edilen merhem kullanılmaktadır. Ağızda oluşan aftların tedavisinde bitkinin dal uçlarındaki taze yapraklar çiğnenerek ağızda bekletilmektedir. Bebeklerde reyhanlama işleminde kullanılan bitkilerden biridir.	1, 9, 10, 20, 21, 22, 28, 29, 30, 47, 48, 56, 122, 143, 144, 146, 160, 161, 162, 181, 182
ORCHIDACEAE	<i>*Orchis sancta</i> L.	Salep Zahleb Orkide	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak altı kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: İçecek (salep) olarak kullanılmasının yanı sıra, bu bitkinin yumrularıyla pilav yapılmaktadır. Yumrular biraz haşlandıktan sonra yağla kavrulup şehriye ile pilava katılmaktadır.	149, 150, 151, 152, 159

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
OXALIDACEAE	<i>Oxalis pes-caprae</i> L.	Ekşi yonca	Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları kömeç yapımında kullanılmaktadır. yemeğe ekşimsi mayhoş bir tat vermektedir.	122, 124, 125
PAPAVERACEAE	<i>Fumaria capreolata</i> L. . <i>*Fumaria gaillardotii</i> BOISS.	Şahtere	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Safra rahatsızlıklarının yanı sıra mantar, zona benzeri deri rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Safra rahatsızlıklarında bitki demlenip çay olarak kullanılmaktadır. Mantar, zona benzeri deri rahatsızlıklarda bitki dövülerek süzülüp özsuğu problemli bölgelere sürülmektedir.	15, 63
	<i>Papaver rhoeas</i> L.	Gelincik Şakayık Şkayyık Şıkşıkı Slik	Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları ve çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Öksürük kesici, ateş düşürücü ve gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taban yaprakları kömeç yapımında kullanılmaktadır. Gelincik çiçeğinin kırmızı renkli taç yapraklarının demlenmesiyle hazırlanan infüzyon çayı öksürük kesici ve ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır.	1, 14, 39, 52, 59, 62, 64, 67, 69, 70, 72, 76, 82, 83, 84, 85, 93, 120, 121, 122, 164, 165, 166, 167
	<i>Roemeria hybrida</i> sub sp. hybrida	Misseyki	Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.	14, 58, 62, 72,
PASSIFLORACEAE	<i>Passiflora</i> sp.	Çarkıfelek çiçeği (pasiflora)	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Sakinleştirici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin meyveleri çiğ olarak yenilmekte veya kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çayı içilmektedir.	10, 25, 30

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familiya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
PEDALIACEAE	<i>Sesamum indicum</i> L.	Susam Simsim	Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bronşit, öksürük gibi solunum yolu rahatsızlıklarının tedavisinde ve cinsel gücü artırıcı olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Susam veya susam yağı bal ile karıştırılarak öksürük kesici ve solunum yolu enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılmaktadır. Cinsel gücü artırıcı özelliğinden kaynaklı çiğ olarak da yenmektedir.	55, 56, 150, 156, 173
PHYTOLACCACEAE	<i>Phytolacca pruinosa</i> FE NZL.	Şekerci boyası	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda boyası olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Şalgam yapımında siyah havuç yerine boyar madde olarak kullanılmaktadır. Kırmızı şarap daha koyu renkli olsun diye üzümlerle beraber işleminden geçirilerek şarap yapımına katılmaktadır.	55, 56,
PINACEAE	<i>Pinus nigra</i> J. F. ARNOLD s ubsp. <i>nigra</i> var. <i>caramanica</i> (LOUDON) REHDER	Kara çam Karaçam kozalakları: borayşide olarak adlandırılmaktadır.	Kullanılan kısmı: Taze kozalaklar kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Taze olan kozalaklar öksürük kesici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kozalaklar kaynatılıp dekoksyonu hazırlanmakta ve suyu ac karna içilmektedir.	126, 129, 143, 144, 145, 146,
	<i>Pinus pinea</i> L.	Snavbor Çam fıstığı	Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Yemeklerde baharat olarak kullanılmaktadır. Sperm sayısını arttırdığı söylenmektedir. Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveleri baharat olarak yemeklere katılmaktadır. Tohumlar çerez gibi tüketilmektedir. Tohumlar öğütülüp toz haline getirildikten sonra bal ile karıştırılmakta ve sabah aç karna günde birer kaşık yenilmektedir.	55, 56

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
PINACEAE	<i>Pinus sylvestris</i> L. var. <i>hamata</i> STEVEN	Sarı çam	Kullanılan kısmı: Taze sürgünler Kullanım alanı: Boğmaca ve şiddetli öksürük tedavisinde kullanılır. Hazırlama ve kullanma şekli: Taze sürgünler bakır bir kap içinde biraz şeker ve üzerini kapatacak kadar su ile konur. Kabin ağzı hamurla kapatılır. Kabin içindeki su bal kıvamına gelene kadar kaynatılır. Her sabah aç karna hasta olan kişiye birer kaşık yedirilir.	55, 56
PLANTAGINACEAE	<i>Plantago lanceolata</i> L. <i>Plantago major</i> L. ssp. <i>major</i> L.	Zeynbi Sinirli otu Kırk sinir otu Den i-ccidi	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kaşıntı, uyuz, iltihaplı yara ve apselerin, ağız ve dilde oluşan yaraların, idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde ve böbrek taşı düşürmede kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları iltihaplı yara ve apselerin tedavisinde iltihap kurutucu olarak kullanılmaktadır. Bitkinin en taze en küçük yaprakları iyice temizlendikten sonra yara veya apsenin üzerine kapatılarak sarılıp 24 saat bekletilerek irinin dışarı akıtılması sağlanmaktadır. Ağız ve dilde oluşan yaraların tedavisinde bitkinin toprak üstü kısımları kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon ile gargara yapılmaktadır. Dekoksiyon çayı idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde ve böbrek taşı düşürmede içilmektedir. Kaşıntı ve uyuz gibi rahatsızlıklarda bitki öğütülerek hazırlanan lapası veya bitki öğütüldükten sonra süzülerek elde edilen bitki öz suyu problemli bölgelere uygulanmaktadır.	1, 9, 10, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 34, 37, 55, 56, 57, 77, 78, 79, 120, 129, 131, 133,
PLATANACEAE	<i>Platanus orientalis</i> L.	Çınar Dilb	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyve ve yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Romatizma ve eklem ağrıların tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yaprak ve meyveleri kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon çayı kullanılmaktadır. Hazırlanan çaydan on gün boyunca sabah aç karna birer su bardağı içilmekte on günde bir hafta ara verilerek kullanılmaktadır.	1, 57, 118, 143, 144, 146,
PLUMBAGINACEAE	<i>Plumbago europaea</i> L.	Dveyint il feras Kuduz otu Sıtma otu Döven otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Mantar ve zona benzeri deri rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin toprak üstü kısımları havanda dövülüp zeytin yağı ile karıştırılarak yaraya sürülmektedir. Eğer yara yeni oluşmuş ise 10dk, eğer yara eski ise 15-20 dk bekletilmekte ve işlem haftada iki defa uygulanmaktadır.	1, 28, 29, 166, 167

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
POACEAE	<i>Cynodon dactylon</i> (L.) PERS. var. <i>dactylon</i> (L.) PERS.	Ayrık otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Romatizma, kireçlenme ve kemik zedelenmelerinin tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek hazırlanan infüzyon çayı kullanılmaktadır.	47, 69, 70, 72, 73, 76, 93, 119
	<i>Imperata cylindrica</i> (L.) RAEUSCHE L	Hilfi Dneybuşel Kamış	Kullanılan kısmı: Sap kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkide başağı taşıyan kamış soyulup yenilmektedir.	11, 62, 63,
	<i>Sorghum halepense</i> (L.) PERS. var. <i>halepense</i> (L.) PERS.	Kmendris Darı püskülü Ekin süpürgesi	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: İdrarını tutamama, idrar yolu enfeksiyonlarında ve kulunç tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çayı kullanılmaktadır.	1, 25, 27, 157, 158, 159
	<i>Zea mays</i> L. sub sp. <i>mays</i> L.	Mısır Dera	Kullanılan kısmı: Mısır püskülü kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Ödem söktürücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Mısır püskülü kaynatılarak veya demlenerek hazırlanan çayı içilmektedir.	120, 130, 132, 133
POLYGONACEAE	<i>Polygonum aviculare</i> L.	Nıssayha Keçi memesi Köy otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki böbrek ve safra taşı düşürücü, kilo aldırıcı (iştah açıcı) olarak ve prostat tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek hazırlanan dekoksasyon çayı kullanılmaktadır.	134, 135,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
POLYGONACEAE	<i>Polygonum salicifolium</i> BROUSS. EX WILLD.	Şvireb şeb	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze iken taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır.	39, 72,
	<i>Rheum ribes</i> L.	Işkın	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekleri ve tazeyken gövdesi kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda ve baharat olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çiçekleri kurutulup kurusu baharat olarak kullanılmaktadır. Bitki tazeyken gövdesi soyulup yenilmekte ve kavurması yapılmaktadır.	149, 150, 151, 152,
	<i>Rumex crispus</i> L. <i>Rumex sp.</i>	Hımmayda Ekşimeç Kuzu kulağı At kulağı Eşkilime eşkilik	Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır. besleyicilik değeri yüksek fakat acımsı bir tadı olduğu için fazla kullanılmamaktadır. Zehirli bir bitkidir.	1, 14, 38, 39, 62, 72, 82, 83, 85, 93, 110, 111, 112, 120, 125, 133, 143, 144, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 163, 164, 165, 166, 167

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
PORTULACACEAE	<i>Portulaca oleracea</i> L.	Semiz otu Bıkkaylı	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda, aşırı cinsel arzuyu azaltıcı, hafıza güçlendirici olarak ve isilik tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki çiğ olarak, salatası yapılarak veya <i>Amaranthus retroflexus</i> L. ile birlikte kavurması yapılarak tüketilmektedir. İsilik tedavisinde bitki öğütülerek süzülmekte ve bitki öz suyu vücuda sürülmektedir.	1, 9, 31, 33, 37, 60, 69, 82, 85, 93, 94, 153, 154, 155
PRIMULACEAE	<i>Anagallis arvensis</i> L. v ar. <i>caerulea</i> (L.) GOUAN	fare kulağı	Kullanılan kısmı: Bitkinin tamamı kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Göz iltihaplanmaları ve aşırı göz çapaklanmalarının tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki öğütülüp süzülerek bitki öz suyu günde iki defa gözlere damlatılmaktadır.	1, 170
PUNICACEAE	<i>Punica granatum</i> L.	Nar Rimmen	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekleri meyvesi ve kabuğu kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Grip, nezle, öksürük gibi solunum yolu rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır. Kabızlık yapar. İshal önleyici, ödem söktürücü idrar arttırıcı olarak kullanılmaktadır. Tansiyon, şeker düşürücü ve antioksidan olarak kullanılmaktadır. Kireçlenme, iltihaplı yaraların ve mide ağrılarının tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Solunum yolu rahatsızlıklarının tedavisinde, tansiyon ve şeker düşürücü, ödem söktürücü, idrar arttırıcı, antioksidan olarak ve kireçlenmelere karşı narçiçeğinin demlenerek hazırlanan infüzyon çayı ve nar suyu kullanılmaktadır. İshal önleyici olarak nar taneleri çekirdekleriyle beraber yenilmektedir. Mide ağrılarının tedavisinde kurutulmuş nar kabuğunun kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon çayı kullanılmaktadır.	9, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 57, 76, 80, 81, 95, 96, 110, 111, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 173
RANUNCULACEAE	<i>Nigella sativa</i> L.	Çörek otu Hebet el sevdi	Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Adet söktürücü, idrar arttırıcı, emziren kadınlarda süt arttırıcı ve baharat olarak kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra farenjit tedavisinde ve kalp kaslarının kuvvetlendirilmesinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Tohumlar çiğ olarak, yemeklere konularak veya sarımsak ile dövülüp bal ile karıştırılarak kullanılmaktadır.	12, 13, 15, 59, 69, 71, 76, 121, 122,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
RANUNCULACEAE	<i>*Ranunculus chius</i> DC. <i>*Ranunculus cornutus</i> DC. <i>Ranunculus marginatus</i> D'URV. var. <i>trachycarpus</i> (FISCH. ET MEY.) AZN. <i>Ranunculus muricatus</i> L.	Mğayrik a	Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkiler kömeç yapımında kullanılmaktadır. Salata olarak da tüketilmektedirler.	1, 72, 93, 123, 124, 125
	<i>Ranunculus ficaria</i> L. sub sp. <i>ficariiformis</i> ROUY ET FOUC.	Altın tabak Düğün çiçeği Basur otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin tazeyken rozet yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitki hemoroid tedavisinde ve gıda olarak kullanılmalıdır. Hazırlama ve kullanma şekli: Hemoroid tedavisinde bitkinin lapası basur memelerine sürülmektedir. Bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır.	136, 137,
ROSACEAE	<i>Alchemilla</i> sp.	Aslanpen çesi	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Adet düzenleyici olarak kullanılmaktadır. Ağır geçen adet sancılarını dindirmek için kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek hazırlanan infüzyon çayı kullanılmaktadır.	9, 10,
	<i>Amygdalus communis</i> L.	Badem Lööz	Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Yara iyi edici olarak ve kabızlık tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Badem yağı yara iyi edici özelliğinden kaynaklı yaraların üzerine sürülmektedir. Kabızlık tedavisi için günde iki defa birer tatlı kaşığı badem yağı bir su bardağı su ile karıştırılıp içilmektedir.	23, 24

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
ROSACEAE	<i>Amygdalus sp.</i>	Acı badem Löz merr	Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Doğum sonrası ve aşırı kilo kaybından dolayı vücutta oluşan çatlakların giderilmesinde ve saç dökülmelerine karşı kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bu bitkinin tohumlarından ele edilen yağ sac dökülmesini engellemek için akşam yatmadan önce saç diplerine masaj yağarak uygulanmaktadır. Doğum sonrası ve aşırı kilo kaybından dolayı vücutta oluşan çatlakların giderilmesinde günde bir defa vücuda sürülmek suretiyle kullanılmaktadır.	5
	<i>Crataegus aronia</i> (L.) BOSC. EX DC. var. aro- <i>nia</i> (L.) BOSC. EX DC. <i>Crataegus pontica</i> C. KOCH	Zeğrur Alıç	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyve, yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Sarılık, spazım, kalp-damar ve sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Tansiyon düşürücü ve kan sulandırıcı olarak kullanılmaktadır. Gıda olarak da kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveleri yemiş olarak yenilmektedir. Yaprak ve çiçeklerinin kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksasyon çayı içilmektedir.	1, 80, 81, 95, 96, 143, 144, 146, 157, 158, 159, 164, 165
	<i>Crataegus monogyna</i> J ACQ. subsp <i>. monogyna</i> JACQ.	Masmus Kırmızı alıç	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyve, yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak, spazım, kalp-damar ve sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde ve tansiyon düşürücü – kan sulandırıcı olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveleri yemiş olarak yenilmektedir. Yaprak ve çiçeklerinin kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksasyon çayı içilmektedir.	1, 9, 164, 165
	<i>Eriobotrya japonica</i> (T HUNB.) LINDL.	Yeni dünya Gidinya	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçek kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Öksürük kesici ve bağışıklık sisteminin güçlendirici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çiçeklerinden hazırlanan dekoksasyon çayı kullanılmaktadır.	1, 9, 10, 42, 43, 95, 96, 153, 154, 155, 156,

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
ROSACEAE	<i>Prunus avium</i> L.	Kiraz	Kullanılan kısmı: Çiçekleri ve meyve sapları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kiraz sapı ödem söktürücü olarak, çiçekleri ise göğüs yumuşatıcı ve balgam söktürücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bir taraftan ağacın gövdesine diğer taraftan dallara bağlanan örtüler ile dökülen çiçekler toplanmaktadır. Çiçeklerden hazırlanan dekoksasyon çayı balgam söktürücü ve göğüs yumuşatıcı olarak kullanılmaktadır. Günde iki su bardağı içilmektedir. Kiraz sapının dekoksasyon çayı ödem söktürücü olarak kullanılmaktadır. Günde üç-dört defa içilmektedir.	47, 69, 75, 139, 140
	<i>Prunus armeniaca</i> L.	Kayısı Mişmiş	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri ve tohumları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitkinin meyvelerinin müshil etkisi bulunduğu kabızlık giderici olarak ve zayıflamak için kullanılmaktadır. Acı kayısı çekirdeği yağı şişkinliği giderici ve ödem söktürücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kabızlık giderici olarak ve zayıflamak için meyvenin kendisi veya meyveden hazırlanan çaylar kullanılmaktadır. Kayısı yağı şu şekilde elde edilmektedir. Çiğ çekirdekler soyulduktan sonra bir süre güneşte bekletilmekte, daha sonra iyice öğütülüp yoğurulduktan sonra preslenerek suyu ve içindeki yağ süzülmemektedir veya iyice öğütülüp süzildükten sonra elde edilen macun şeklindeki hamur sıcak bir yerde bekletilmekte ve yağın kendiliğinden bırakması sağlanmaktadır. Bu elde edilen yağ günde sabah, akşam birer tatlı kaşığı suda seyreltilerek içilmektedir.	23, 24, 111, 112, 113, 160, 161, 162
	<i>Prunus persica</i> L. BATSCH	Şeftali Dirroken	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bağırsak kurtlarını düşürücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Şeftalinin taze yaprakları sabahları aç karna yemekten yarım saat önce çiğnenip yutulmaktadır.	95,
	<i>Rosa canina</i> L.	Kuşburnu Hilven isabe	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyve ve çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kurt düşürücü, vücut direncini artırıcı, soğuk algınlığı ve hemoroit tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveler çiğ olarak yenilmekte veya çiçek ve meyvelerinden hazırlanan dekoksasyon çayı içilmektedir.	1, 6, 56, 119, 164, 165

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
ROSACEAE	<i>Rosa x damascena</i> MILL.	Nisan gülü Isparta gülü Verd niseni	Kullanılan kısmı: Gül çiçeğinin taç yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Göz iltihaplanması ve çapaklanması gibi göz hastalıklarında, derinin temizlenmesi ve yanık tedavisinde, bağırsak düzenleyici ve kabızlık giderici olarak kullanımının yanı sıra gıda olarak da kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Gül yapraklarının distilasyonu ile elde edilen gül suyu ve gül yağı kullanılmaktadır. Deri gözeneklerinin temizlenmesinde gül suyu vücuda sürülmektedir. Yanık tedavisinde gül yağı yaralara sürülerek uygulanmaktadır. Göz rahatsızlıklarında gül suyu bir pamuğa emdirilerek gözlerin üzerinde bekletilmekte veya gözlerle damlatılmaktadır. Bağırsak düzenleyici ve kabızlık giderici olarak gül suyu su ile seyreltilerek içilmektedir. Gül yapraklarından reçel ve şerbette yapılmaktadır. Gül şerbeti sıcak havalarda serinletici ve rahatlatıcı olarak kullanılmaktadır.	1, 6, 9, 15, 63, 123, 124
	<i>Rubus sanctus</i> SC HREBER	Böğürtlen Heb dis	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprak çiçek ve meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Astım, şeker, hemoroit, gribal enfeksiyonlar, ağız yaraları ve demir eksikliği rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Yaprak ve çiçekler dövülüp basur memelerine sürülmektedir. Yaprak ve çiçeklerinden demlenerek hazırlanan çayı şeker düşürücü ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır. Meyvesinden yapılan şurup ağız yaralarının tedavisinde ve demir eksikliğine karşı kullanılmaktadır. Kökleri kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon çayı astım tedavisinde kullanılmaktadır.	23, 24, 69, 71, 77, 80, 81, 113, 115, 127, 163, 164, 165
RUBIACEAE	<i>Galium aparine</i> L.	Yoğurt otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kan durdurucu olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin toprak üstü kısımları dövülerek lapa haline getirilmekte ve kanayan yaraların üzerine sürülmektedir.	9, 10
	<i>*Putoria calabrica</i> (L. FIL.) DC.		Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Diş ağrılarında ağrı kesici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Diş ağrılarında ağrı kesici olarak, bitki yaprakları sigara gibi sarılıp dumanı ağızda bekletilerek kullanılmaktadır.	9, 17, 108, 109

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
RUBIACEAE	<i>Rubia sp.</i>	Sıbeğbod Yumurta boyası Kök boyası	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Romatizma ve ayak mantarlarının tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Romatizma tedavisinde bitki dövülüp lapası eklemelere sürülmektedir. Ayak mantarlarının tedavisinde de bitki aynı şekilde hazırlanıp mantarlı bölgelere sürülmektedir.	93, 94
RUTACEAE	<i>Citrus aurantium</i> L.	Turunc Trınc	Kullanılan kısmı: Meyve kabukları ve yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda ve reyanlama işleminde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki yaprakları kurutulup öğütülerek bebeklerde uygulanan reyanlama işleminde kullanılmaktadır. Meyve kabuklarından reçel yapılmaktadır. Kabukların üzerindeki turuncu renkli kısım soyularak uzaklaştırıldıktan sonra kabuğun iç tarafındaki kalan etli beyaz kısım dilimlenip iplere dizilerek kireçli suda bekletilmektedir. Suyu gün içinde üç-dört defa ve bu işlem iki-üç gün devam edecek şekilde değiştirilmektedir. Kabukların acımsı tadı gittikten sonra kabukların üçte ikisi karar şeker ve kabuklar kadar su eklenerek pişirilmektedir.	1, 6, 9, 15, 56, 172, 181, 182
	<i>Citrus x limon</i> (L.) BURM. F.	Limon Assir	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bitkinin yaprakları öğütülerek bebeklerde uygulanan reyanlama işleminde kullanılmaktadır. Diş beyazlatmak ve diş taşını temizlemek için kullanılmaktadır.	1, 18, 19, 20, 21, 22, 41, 56, 122, 181, 182
	<i>Citrus sinensis</i> (L.) OSBECK.	Portakal	Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kalp çarpıntısı ve reyanlama işleminde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kalp çarpıntısına karşı, bitkinin taze yapraklarından kaynatılarak hazırlanan çay sabahları aç karna içilmektedir. Bitkinin taze yaprakları öğütülerek bebeklerde uygulanan reyanlama işleminde kullanılmaktadır.	1, 55, 56, 76, 181, 182
	<i>Ruta chalepensis</i> L.	Sedef otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Stres gerginlik depresyon ve epilepsi rahatsızlıklarında yatıştırıcı olarak kullanılmaktadır. Sinüzit ve romatizma tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Stres gerginlik depresyon ve epilepsi rahatsızlıklarında bitkinin toprak üstü kısımlarının distilasyonu ile elde edilen bitki özütü koklanmaktadır. Sinüzit tedavisinde bitki kaynatılarak suyu burundan çekilmektedir. Romatizma tedavisinde bitki kaynatılmakta ve üzeri bir örtü ile örtülerek ayaklar suyunu bekletilmektedir.	1, 41, 44, 47, 48, 54

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
SALICACEAE	<i>Populus nigra</i> L. sub sp. <i>caudina</i> (TEN.) BUGALA	Kavak Heavra	Kullanılan kısmı: Ağaç kabuğu ve ağaç gövdesinde yaşayan kurtların ağacı kemirdikten sonra bıraktığı atıklar kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Uzun süren adet kanamalarının durdurulmasında, adet düzenleyici olarak ve yara tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Uzun süren adet kanamalarının durdurulmasında ve adet düzenleyici olarak ağaç kabuğu öğütülerek kahve gibi pişirilip içilmektedir. Yara tedavisinde (kan durdurucu ve antiseptik olarak) ağaç gövdesinde yaşayan kurtların ağacı kemirdikten sonra bıraktığı atıklar yara üzerine pudra gibi sürülmektedir.	9, 10, 77, 78, 79
	<i>Salix sp.</i>	Salkım Söğüt Sıfsaf	Kullanılan kısmı: Ağaç kabuğu kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Romatizma tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Ağaç kabukları kaynatılmakta ve suyundan, yemeklerden sonra günde iki defa birer çorba kaşığı içilmektedir. Dört gün kullanıldıktan sonra dört gün ara verilmekte ve bu işlem 2 – 3 hafta uygulanmaktadır.	25, 27
SAPINDACEAE	<i>Aesculus sp.</i>	At keşanesi	Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Hemoroit tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin tohumlarından 3-4 tane öğütülüp yenilmektedir. Zehirli bir bitkidir. Zehirli bir bitki olduğu için çok fazla kullanılmamalıdır.	57
	<i>Cardiospermum heliacabum</i> L.	Japon feneri Balon sarmaşığı	Kullanılan kısmı: Bitkinin torak üstü kısımları genellikle taze sürgünleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: İshal kesici ve ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze sürgünleri demlenerek çay olarak kullanılmaktadır.	52, 53,
SCROPHULARIACEAE	<i>Verbascum sinuatum</i> L. var. <i>adenosepalum</i> MUR B. * <i>Verbascum tripolitanum</i> BOISS.	Smennune Verbasku m Sığır kuyruğu	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçek ve yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Hamile kadınlarda bulantı önleyici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çay olarak kullanılmaktadır.	55, 56, 58

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
SOLANACEAE	<i>Solanum alatum</i> MO ENCH <i>Solanum nigrum</i> L. s ubsp. <i>schultesii</i> (OPIZ) WESSELY	Yılan domatesi Banduret elhayy	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları, meyveleri ve taze sürgünleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda ve diş ağrılarında ağrı kesici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Diş ağrısı için meyveleri çiğnenip ağrıyan dişe bastırılmaktadır. Bitkinin yaprakları sigara gibi sarılıp yakılarak dumanı ağızda bekletilmektedir. Bitkinin taze sürgünlerinin kavurması yapılmaktadır.	124, 126, 133
STYRACACEAE	<i>Styrax officinalis</i> L.	Hooz Tespih ağacı Ayı fındığı	Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Yüzde oluşan sivilceler için kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Yüzde oluşan sivilcelerin tedavisinde, bitkinin meyvelerinden elde edilen sabun kullanılmaktadır. Bitkinin tohumlarından boncuk yapılmaktadır.	1,
TILIACEAE	<i>Tilia argentea</i> DE SF. EX DC.	İhlamur	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Grip öksürük gibi solunum yolu rahatsızlıklarının tedavisinde ve adet sancılarına karşı kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak hazırlanan çayı kullanılmaktadır. Solunum yolu rahatsızlıklarında daha etkili olsun diye çayı hatmi ile birlikte kaynatılarak hazırlanmaktadır.	76, 153, 154, 155, 156
THYMELAEACEAE	<i>Daphne sericea</i> VA HL	Zveytine Dafne	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Hemoroit tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Hemoroit tedavisinde, bitki dövülüp zeytinyağıyla karıştırıldıktan sonra yaraya sürülmekte ve 5 dk bekletildikten sonra yıkanmaktadır. Bu işlem birkaç gün arayla iki defa uygulanmaktadır.	1, 3, 8, 9, 11, 14
ULMACEAE	<i>Celtis australis</i> L.	Moss Milyes Çitlembik	Kullanılan kısmı: Meyve ve ağaç kabuğu kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Egzaman, kaşıntı ve deri lezyonlarının tedavisinde ve gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveleri yemiş olarak kullanılmaktadır. Egzama, kaşıntı ve deri lezyonlarının tedavisinde ağaç kabuğu öğütülüp az su suyu koyulaşana kadar kaynatılmakta ve problemlili bölgeye sürülmektedir.	1, 55, 56

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
URTICACEAE	<i>Parietaria judaica</i> L.	Mırrak kzez Duvar fesleğeni	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Kan durdurucu olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin toprak üstü kısımları öğütülerek macun haline getirilmekte ve kanayan yaraların üzerine sürülmektedir.	9, 11, 16
	<i>Urtica dioica</i> L.	Isırgan otu Kırros	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları ve tohumları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Hemoroit, romatizma, mide ağrılarının tedavisine ve kanser önleyici kullanılmaktadır. Saç dökülmelerine karşı, kepek önleyici ve gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır. Saç dökülmeleri ve kepek önleyici olarak bitki kaynatılıp suyu saçlara sürüldükten sonra bir saat bekletilerek yıkanmaktadır. Romatizma tedavisinde bitki öğütülüp, lapası eklem yerlerine yakılarak kullanılmaktadır. Hemoroit ve mide rahatsızlıklarının tedavisinde bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksion çayı içilmektedir.	1, 14, 25, 39, 69, 70, 71, 72, 76, 77, 78, 79, 80, 93, 94, 111, 115, 121, 122, 128, 131, 132, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 153, 154, 155, 156
VALERIANACEAE	<i>Valeriana sp.</i>	Kedi otu	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Boğaz ağrıları ve bademcik iltihabı tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çayı içilmektedir.	139, 140
	<i>*Valerianella kotschy</i>	Tütüncük	Kullanılan kısmı: Bitkinin tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.	163, 164, 165
VERBENACEAE	<i>φLippia trphylla</i> (L'HER) O.KUNTZE	Limon otu Limonlu melisa Ağaç lavanta	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Nefes açıcı, yatıştırıcı, iştah açıcı, şeker, tansiyon düşürücü ve bronşit tedavisinde ve reyhanlama işleminde kullanılmaktadır. parfüm yapılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki yaprak ve çiçeklerinden hazırlanan dekoksion çayı kullanılmaktadır. Bitkinin distilasyonu ile hazırlanan su koku ve nefes açıcı olarak kullanılmaktadır.	1, 76, 139, 140, 174

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
VERBENACEAE	<i>Verbena officinalis</i> L.	Mine çiçeği	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Baş, eklem ve adet sancılarında ağrı kesici olarak ve adet düzenleyici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çayı içilmektedir.	15, 53, 59, 93
	<i>Vitex agnus-castus</i> L. <i>Vitex pseudo-negundo</i> (H AUSSKN. EX BORNM.) HAND.-MAZZ.	Hayıt	Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçek ve tohumları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Adet sancıları ve kalp ağrılarını azaltıcı olarak kullanılmaktadır. erkeklerde kullanımı sertleşme problemine neden olmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Kadınsal rahatsızlıklarda bitkinin çiçekler demlenerek çayı içilmektedir. Kalp ağrılarının tedavisinde bitkinin tohumlarından kaynatılarak hazırlanan dekoksion çayı içilmektedir.	95, 96, 139, 140
VIOLACEAE	<i>Viola odorata</i> L.	Mnefsic Tıbbi menekşe	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Bronşit ve öksürük tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çayı içilmektedir.	1, 82, 83, 85, 153, 154, 155, 156, 175
VITACEAE	<i>Vitis vinifera</i> L.	Asma Üzüm Dile	Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: İltihaplı sivilce ve aknelerin tedavisinde ve adet düzenleyici olarak kullanılmaktadır. Asma suyu saç dökülmelerine karşı ve saç köklerini güçlendirmek için kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Taze (iki üç günlük) yapraklar iltihaplı sivilce ve aknelerin üzerine kapatılıp 24 saat bekletilmektedir. Adet düzenleyici olarak yapraklar kaynatılarak hazırlanan dekoksion çayı sabah, akşam birer bardak içilmektedir. Asmanın kesilen dalından akan su kafa derisine masaj yapılarak sürülmektedir.	1, 5, 17, 24, 33, 34, 37, 73, 76, 114, 115
ZINGIBERACEAE	<i>*Alpina officinarum</i> HANCE	Havlıcan	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak altı kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Öksürük kesici ve bronşit tedavisinde kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin kökleri kaynatılarak hazırlanan çayı içilmektedir. Bitkinin kökleri öğütülerek balla karıştırılıp yenilmektedir.	139, 140

Çizelge 4.2. (Devam) Yörede tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan bitkilerin bilimsel, yöresel adları ve kullanım şekilleri

Familya Adı	Tür Adı	Yöresel Adları	Kullanım Şekilleri	Bilginin Derlendiği Kişiler
ZINGIBERACEAE	<i>Curcuma longa</i> L.	Zerdeçal	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak altı kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Öksürük kesici olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin köklerinden hazırlanan dekoksion çayı içilmektedir.	139, 140, 141
	<i>Zingiber officinale</i> R. OSCOE	Zencefil Zencebil	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak altı kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Hazmı kolaylaştırıcı, mide rahatlatıcı, mide rahatsızlıklarını giderici, kuvvet verici, kan sulandırıcı ve bronşit tedavisinde kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra bitki öz suyu saç dökülmelerine karşı kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksion çayı içilmektedir. Saç dökülmelerine karşı bitki öğütülüp suyu süzildükten sonra bir miktar kına ile karıştırılarak saçlara sürülmekte 1-2 saat bekledikten sonra yıkanmaktadır. Bu işlem iki günde bir tekrar edilmektedir.	1, 5, 14, 110, 111, 115, 122, 139, 140, 160, 161, 162
ZYGOPHYLLACEAE	<i>Tribulus terrestris</i> L.	Dırsos Çoban çökerten	Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır. Kullanım alanı: Prostat tedavisinde, böbrek taşı, kum düşürmede ve idrar söktürücü olarak kullanılmaktadır. Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak çayı içilmektedir.	1, 8, 9, 11, 13, 14, 25, 26, 27, 57, 95, 96, 170

Çizelge 4.3. Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
1 - Solunum Sistemi Problemleri	1.1 Balgam söktürücü – Göğüs yumuşatıcı	<i>Sambucus nigra</i> L.
		<i>Lavandula stoechas</i> L. subsp. <i>stoechas</i> L.
		<i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>palaestina</i> (BOISS.) ENGLER
		<i>Sisymbrium officinale</i> (L.) SCOP.
		<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glandulifera</i> (WALDST. ET KIT.) BOISS.
		<i>Prunus avium</i> L.
		<i>Tilia argentea</i> DESF. EX DC.
		<i>Alcea setosa</i> (BOISS.) ALEF.
	1.2 Astım – nefes darlığı	<i>Adiantum capillus-veneris</i> L.
		<i>Lippia trphylla</i> (L'HER) O.KUNTZE
		<i>Eucalyptus camaldulensis</i> DEHNH.
		<i>Rubus sanctus</i> SCHREBER
		<i>Inula viscosa</i> (L.) AITON
		<i>Ruscus aculeatus</i> L. var. <i>angustifolius</i> BOISS.
		<i>Viscum album</i> L. subsp. <i>austriacum</i> (WIESB.) VOLLMAN
		<i>Origanum syriacum</i> L. var. <i>bevanii</i> (HOLMES) IETSWAART
	1.3. Grip-Nezle-Soğuk algınlığı	<i>Thymbra spicata</i> L. var. <i>spicata</i> L.
		<i>Thymus cilicicus</i> BOISS. ET BAL.
		<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i> L.
		<i>Sideritis huber-morathii</i> GREUTER ET BURDET
		<i>Rosa canina</i> L.
		<i>Hibiscus sabdariffa</i> L.
		<i>Tilia argentea</i> DESF. EX DC.
		<i>Satureja cuneifolia</i> TEN.
		<i>Satureja thymbra</i> L.
		<i>Origanum syriacum</i> L. var. <i>bevanii</i> (HOLMES) IETSWAART

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
1 - Solunum Sistemi Problemleri	1.3. Grip-Nezle-Soğuk algınlığı	<i>Salvia aramiensis</i> RECH. FIL.
		<i>Salvia aucheri</i> BENTHAM var. <i>aucheri</i> BENTHAM
		<i>Salvia tomentosa</i> MILLER
		<i>Alcea setosa</i> (BOISS.) ALEF.
		<i>Anthemis palestina</i> REUTER
		<i>Alkanna kotschyana</i> DC.
		<i>Rubus sanctus</i> SCHREBER
		<i>Malva sylvestris</i> L.
		<i>Lavatera punctata</i> ALL.
		<i>Punica granatum</i> L.
		<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i> L.
		<i>Sideritis huber-morathii</i> GREUTER ET BURDET
		<i>Thymbra spicata</i> L. var. <i>spicata</i> L.
		<i>Tilia argentea</i> DESF. EX DC.
		<i>Satureja cuneifolia</i> TEN.
		<i>Satureja thymbra</i> L.
	1.4 Öksürük kesici	<i>Alpina officinarum</i> HANCE
		<i>Alcea setosa</i> (BOISS.) ALEF.
		<i>Anthemis palestina</i> REUTER
		<i>Ceratonia siliqua</i> L.
		<i>Chrysanthemum segetum</i> L.
		<i>Curcuma longa</i> L.
		<i>Malva sylvestris</i> L.
		<i>Sesamum indicum</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
1 - Solunum Sistemi Problemleri	1.4 Öksürük kesici	<i>Tilia argentea</i> DESF. EX DC.
		<i>Ocimum basilicum</i> L.
		<i>Eriobotrya japonica</i> (THUNB.) LINDL.
		<i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i> DC.
		<i>Helichrysum stoechas</i> (L.) MOENCH
		<i>Helichrysum sanguineum</i> (L.) KOSTEL
		<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.
		<i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>palaestina</i> (BOISS.) ENGLER
		<i>Linum aroanium</i> BOISS. ET ORPH.
		<i>Linum usitatissimum</i> L.
		<i>Sambucus nigra</i> L.
		<i>Viola odorata</i> L.
		<i>Papaver rhoeas</i> L.
		<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i> L.
		<i>Viscum album</i> L. subsp. <i>austriacum</i> (WIESB.) VOLLMAN
		<i>Punica granatum</i> L.
		<i>Origanum syriacum</i> L. var. <i>bevanii</i> (HOLMES) IETSWAART
		<i>Thymbra spicata</i> L. var. <i>spicata</i> L.
		<i>Pinus sylvestris</i> L. var. <i>hamata</i> STEVEN
		<i>Pinus nigra</i> J. F. ARNOLD subsp. <i>nigra</i> var. <i>caramanica</i> (LOUDON) REHDER
		<i>Satureja cuneifolia</i> TEN.
		<i>Satureja thymbra</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
1 - Solunum Sistemi Problemleri	1.5 Bronşit	<i>Alcea setosa</i> (BOISS.) ALEF.
		<i>Malva sylvestris</i> L.
		<i>Lavatera punctata</i> ALL.
		<i>Viola odorata</i> L.
		<i>Sambucus nigra</i> L.
		<i>Thymbra spicata</i> L. var. <i>spicata</i> L.
		<i>Satureja cuneifolia</i> TEN.
		<i>Satureja thymbra</i> L.
		<i>Sesamum indicum</i> L.
		<i>Teucrium lamiifolium</i> D'URV subsp. <i>stachyophyllum</i> (P. H. DAVIS) HEDGE ET EKİM
		<i>Lippia trphylla</i> (L'HER) O.KUNTZE
		<i>Eucalyptus camaldulensis</i> DEHNH.
		<i>Sideritis huber-morathii</i> GREUTER ET BURDET
		<i>Zingiber officinale</i> ROSCOE
		<i>Alpina officinarum</i> HANCE
		<i>Salvia aramiensis</i> RECH. FIL.
		<i>Salvia aucheri</i> BENTHAM var. <i>aucheri</i> BENTHAM
		<i>Salvia tomentosa</i> MILLER
	1.6 Bademcik iltihabı	<i>Valeriana</i> sp.
	1.7 Sinüzit	<i>Alkanna kotschyana</i> DC.
		<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A. RICH.
		<i>Ruta chalepensis</i> L.
	1.8 Boğmaca	<i>Pinus sylvestris</i> L. var. <i>hamata</i> STEVEN
	1.9 Faranjit	<i>Nigella sativa</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
2 - Sindirim Sistemi Problemleri	2.1 Ağz yaraları – ağız kokusu	<i>Rubus sanctus</i> SCHREBER
		<i>Olea europaea</i> L. var. <i>europaea</i> L.
		<i>Plantago lanceolata</i> L.
		<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>major</i> L.
		<i>Morus alba</i> L.
		<i>Morus nigra</i> L.
		<i>Morus rubra</i> L.
		<i>Myrtus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.
		<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glandulifera</i> (WALDST. ET KIT.) BOISS.
		<i>Syzygium aromaticum</i> L. MERR. et PERRY
	2.2 Pamukçuk	<i>Eucalyptus camaldulensis</i> DEHNH.
	2.3 İştah açıcı	<i>Hypericum perforatum</i> L.
		<i>Hypericum tetrapterum</i> FRIES
		<i>Hypericum triquetrifolium</i> TURRA
		<i>Hypericum thymifolium</i> BANKS ET SOL.
		<i>Rosmarinus officinalis</i> L.
		<i>Capparis spinosa</i> L. var. <i>spinosa</i> L.
		<i>Juglans regia</i> L.
		<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i> L.
		<i>Allium sativum</i> L.
		<i>Polygonum aviculare</i> L.
		<i>Sideritis libanotica</i> LABILL. subsp. <i>libanotica</i> LABILL.
		<i>Teucrium polium</i> L.
		<i>Thymus cilicicus</i> BOISS. ET BAL.
		<i>Lippia trphylla</i> (L'HER) O.KUNTZE

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
2 - Sindirim Sistemi Problemleri	2.4 Mide bulantısı	<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i> L.
		<i>Ocimum basilicum</i> L.
	2.5 Mide ağrıları	<i>Coriandrum sativum</i> L.
		<i>Petroselinum crispum</i> (MILLER) A. W. HILL.
		<i>Hypericum perforatum</i> L.
		<i>Hypericum tetrapterum</i> FRIES
		<i>Hypericum triquetrifolium</i> TURRA
		<i>Hypericum thymifolium</i> BANKS ET SOL.
		<i>Melissa officinalis</i> L. subsp. <i>inodora</i> (BORNH.) BORNH.
		<i>Rosmarinus officinalis</i> L.
		<i>Momordica charantia</i> DESCOURT.
		<i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i> DC.
		<i>Helichrysum stoechas</i> (L.) MOENCH
		<i>Helichrysum sanguineum</i> (L.) KOSTEL
		<i>Punica granatum</i> L.
		<i>Zingiber officinale</i> ROSCOE
		<i>Myristica fransans</i> HOUTT.
		<i>Thymus cilicicus</i> BOISS. ET BAL.
		<i>Urtica dioica</i> L.
		<i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>palaestina</i> (BOISS.) ENGLER
	2.6 Gastrit	<i>Momordica charantia</i> DESCOURT.
		<i>Cichorium intybus</i> L.
		<i>Cichorium pumilum</i> JACQ.
		<i>Thymus cilicicus</i> BOISS. ET BAL.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
2 - Sindirim Sistemi Problemleri	2.7 Ülser	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glandulifera</i> (WALDST. ET KIT.) BOISS.
		<i>Cistus creticus</i> L.
		<i>Cistus salviifolius</i> L.
		<i>Thymus cilicicus</i> BOISS. ET BAL.
	2.8 Reflü	<i>Vaccinium myrtillus</i> L.
	2.9. Safra arttırıcı	<i>Fumaria capreolata</i> L.
		<i>Fumaria gaillardotii</i> BOISS.
	2.10 Safra taşları	<i>Anthemis palestina</i> REUTER
		<i>Chrysanthemum segetum</i> L.
		<i>Taraxacum</i> sp.
	2.11 Kabızlık giderici	<i>Arbutus andrachne</i> L.
		<i>Amygdalus communis</i> L.
		<i>Petroselinum crispum</i> (MILLER) A. W. HILL.
		<i>Cassia</i> sp. L.
		<i>Ficus carica</i> L.
		<i>Diospyros oleifera</i> L.
		<i>Lamium garganicum</i> L.
		<i>Lamium moschatum</i> MILLER var. <i>micranthum</i> BOISS.
		<i>Rosa x damascena</i> MILL.
		<i>Prunus armeniaca</i> L.
		<i>Pelargonium graveolens</i> L'HERIT.
	2.12 İshal kesici	<i>Ceterach officinarum</i> DC.
		<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.
		<i>Cardiospermum helicacabum</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
2 - Sindirim Sistemi Problemleri	2.12 İshal kesici	<i>Punica granatum</i> L.
		<i>Opuntia ficus-indica</i> (L.) MILLER
		<i>Inula viscosa</i> (L.) AITON
	2.13 Gaz söktürücü	<i>Cuminum cyminum</i> L.
		<i>Foeniculum vulgare</i> MILLER
		<i>Pimpinella</i> sp.
		<i>Sideritis libanotica</i> LABILL. subsp. <i>libanotica</i> LABILL.
		<i>Prunus armeniaca</i> L.
		<i>Malva sylvestris</i> L.
		<i>Thymus cilicicus</i> BOISS. ET BAL.
	2.14 Spazm – kasılma	<i>Anthemis palestina</i> REUTER
		<i>Cichorium intybus</i> L.
		<i>Cichorium pumilum</i> JACQ.
		<i>Iberis attica</i> JORD.
		<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i> L.
	2.15 Safra taşı	<i>Polygonum aviculare</i> L.
	2.16 Bağırsak parazitleri	<i>Allium sativum</i> L.
		<i>Prunus persica</i> L. BATSCH
		<i>Erica manipuliflora</i> SALISB.
		<i>Rosa canina</i> L.
		<i>Morus alba</i> L.
		<i>Morus nigra</i> L.
		<i>Morus rubra</i> L.
	2.17 Bağırsak düzenleyici – hazımsızlık	<i>Foeniculum vulgare</i> MILLER
		<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glandulifera</i> (WALDST. ET KIT.) BOISS.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
2 - Sindirim Sistemi Problemleri	2.17 Bağırsak düzenleyici – hazımsızlık	<i>Momordica charantia</i> DESCOURT.
		<i>Ocimum basilicum</i> L.
		<i>Rosa x damascena</i> MİLL.
		<i>Linum aroanium</i> BOISS. ET ORPH.
		<i>Linum usitatissimum</i> L.
		<i>Zingiber officinale</i> ROSCOE
		<i>Cassia</i> sp. L.
		<i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i> DC.
		<i>Helichrysum stoechas</i> (L.) MOENCH
		<i>Helichrysum sanguineum</i> (L.) KOSTEL
	2.18 Basur (hemoroit)	<i>Aesculus</i> sp.
		<i>Arum dioscoridis</i> SM. var. <i>luschanii</i> R. MILL
		<i>Daphne sericea</i> VAHL
		<i>Laurus nobilis</i> L.
		<i>Melia azedarach</i> L.
		<i>Nerium oleander</i> L.
		<i>Rosa canina</i> L.
		<i>Glycyrrhiza echinata</i> L.
		<i>Ajuga</i> sp.
		<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A. RICH.
		<i>Ranunculus ficaria</i> L. subsp. <i>ficariiformis</i> ROUY ET FOUC.
		<i>Rubus sanctus</i> SCHREBER
		<i>Urtica dioica</i> L.
	2.19 Hepatit - B	<i>Gundelia tournefortii</i> L. var. <i>tournefortii</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
2 - Sindirim Sistemi Problemleri	2.20 Kolesterol	<i>Lavandula stoechas</i> L. subsp. <i>stoechas</i> L.
		<i>Linum aroanium</i> BOISS. ET ORPH.
		<i>Linum usitatissimum</i> L.
		<i>Myrtus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.
		<i>Olea europaea</i> L. var. <i>europaea</i> L.
		<i>Vaccinium myrtillus</i> L.
	2.21 Şeker hastalığı	<i>Torilis arvensis</i> (HUDS.) LINK subsp. <i>neglecta</i> (SPRENGEL) THELLUNG
		<i>Torilis tenella</i> (DELILE) REICHB.
		<i>Nasturtium officinale</i> R. BR.
		<i>Laurus nobilis</i> L.
		<i>Opuntia ficus-indica</i> (L.) MILLER
		<i>Rubus sanctus</i> SCHREBER
		<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glandulifera</i> (WALDST. ET KIT.) BOISS.
		<i>Teucrium polium</i> L.
		<i>Teucrium sp.</i>
		<i>Momordica charantia</i> DESCOURT.
		<i>Olea europaea</i> L. var. <i>europaea</i> L.
		<i>Juglans regia</i> L.
		<i>Phaseolus vulgaris</i> L.
		<i>Petroselinum crispum</i> (MILLER) A. W. HILL.
		<i>Centaurea calcitrapa</i> L. subsp. <i>calcitrapa</i> L.
		<i>Tamus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.
		<i>Lupinus varius</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
2 - Sindirim Sistemi Problemleri	2.21 Şeker hastalığı	<i>Sideritis huber-morathii</i> GREUTER ET BURDET
		<i>Punica granatum</i> L.
		<i>Lippia trphylla</i> (L'HER) O.KUNTZE
		<i>Myrtus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.
		<i>Salvia aramiensis</i> RECH. FIL.
		<i>Salvia aucheri</i> BENTHAM var. <i>aucheri</i> BENTHAM
		<i>Salvia tomentosa</i> MILLER
	2.22 Sarılık	<i>Adiantum capillus-veneris</i> L.
		<i>Anthemis palestina</i> REUTER
		<i>Chrysanthemum segetum</i> L.
		<i>Crataegus aronia</i> (L.) BOSC. EX DC. var. <i>aronia</i> (L.) BOSC. EX DC.
		<i>Crataegus pontica</i> C. KOCH
3 - Kan – Dolaşım Sistemi Problemleri	3.1 Kan durdurucu	<i>Anchusa azurea</i> MILLER var. <i>azurea</i> MILLER
		<i>Anchusa strigosa</i> LABILL.
		<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) MEDIK.
		<i>Galium aparine</i> L.
		<i>Inula viscosa</i> (L.) AITON
		<i>Parietaria judaica</i> L.
		<i>Pallenis spinosa</i> (L.) CASS
		<i>Populus nigra</i> L. subsp. <i>caudina</i> (TEN.) BUGALA

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
3 - Kan – Dolaşım Sistemi Problemleri	3.2 Demir eksikliği	<i>Rubus sanctus</i> SCHREBER
		<i>Ceratonia siliqua</i> L.
	3.3 Çarpıntı önleyici	<i>Crataegus aronia</i> (L.) BOSC. EX DC. var. aronia (L.) BOSC. EX DC.
		<i>Crataegus pontica</i> C. KOCH
		<i>Crataegus monogyna</i> JACQ. subsp. monogyna JACQ.
		<i>Citrus sinensis</i> (L.) OSBECK.
	3.4 Kalp kası problemleri	<i>Coriandrum sativum</i> L.
		<i>Nigella sativa</i> L.
	3.5 Ritim bozukluğu	<i>Taraxacum</i> sp.
	3.6 Damar sertliği	<i>Vitex agnus-castus</i> L.
		<i>Vitex pseudo-negundo</i> (HAUSSKN. EX BORNH.) HAND.-MAZZ.
		<i>Crataegus aronia</i> (L.) BOSC. EX DC. var. aronia (L.) BOSC. EX DC.
		<i>Crataegus pontica</i> C. KOCH
		<i>Crataegus monogyna</i> JACQ. subsp. monogyna JACQ.
		<i>Taraxacum</i> sp.
	3.7 Varis	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) MEDIK.
	3.8 Tansiyon düşürücü	<i>Lavandula stoechas</i> L. subsp. stoechas L.
		<i>Crataegus aronia</i> (L.) BOSC. EX DC. var. aronia (L.) BOSC. EX DC.
		<i>Crataegus pontica</i> C. KOCH
		<i>Crataegus monogyna</i> JACQ. subsp. monogyna JACQ.
		<i>Punica granatum</i> L.
		<i>Linum aroanium</i> BOISS. ET ORPH.
		<i>Linum usitatissimum</i> L.
		<i>Lippia trphylla</i> (L'HER) O.KUNTZE
		<i>Allium sativum</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
3 - Kan – Dolaşım Sistemi Problemleri	3.9 Kansızlık	<i>Opuntia ficus-indica</i> (L.) MILLER
		<i>Ceratonia siliqua</i> L.
	3.10 Ateş Düşürücü	<i>Papaver rhoeas</i> L.
		<i>Artemisia annua</i> L.
		<i>Cardiospermum helicacabum</i> L.
		<i>Cynodon dactylon</i> (L.) PERS. var. <i>dactylon</i> (L.) PERS.
		<i>Erica manipuliiflora</i> SALISB.
		<i>Myrtus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.
		<i>Teucrium polium</i> L.
	3.11 Sıtma	<i>Eucalyptus camaldulensis</i> DEHNH
4 - Kadın-Doğum Problemleri	4.1 Adet	<i>Populus nigra</i> L. subsp. <i>caudina</i> (TEN.) BUGALA
	4.2 Söktürücü – adet düzenleyici	<i>Capparis spinosa</i> L. var. <i>spinosa</i> L.
		<i>Nigella sativa</i> L.
		<i>Senecio vernalis</i> WALDST. ET KIT.
		<i>Senecio vulgaris</i> L.
		<i>Achillea millefolium</i> L. subsp. <i>millefolium</i> L.
		<i>Alchemilla</i> sp.
		<i>Verbena officinalis</i> L.
		<i>Lamium garganicum</i> L.
		<i>Lamium moschatum</i> MILLER var. <i>micranthum</i> BOISS.
		<i>Vitis vinifera</i> L.
		<i>Viscum album</i> L. subsp. <i>austriacum</i> (WIESB.) VOLLMAN
	4.3 Uzun süren adet kanamaları	<i>Populus nigra</i> L. subsp. <i>caudina</i> (TEN.) BUGALA
		<i>Viscum album</i> L. subsp. <i>austriacum</i> (WIESB.) VOLLMAN
		<i>Gundelia tournefortii</i> L. var. <i>tournefortii</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
4 - Kadın-Doğum Problemleri	4.4 Vajinal akıntı	<i>Gundelia tournefortii</i> L. var. <i>tournefortii</i> L.
	4.5 Rahim kasılması (hamilelik sonrası dönemde plasentanın daha kısa sürede atılması)	<i>Genista lydia</i> BOISS. var. <i>antiochia</i> (BOISS.) P. GIBBS
	4.6 Kadınlarda görülen kistli kitlelerin uzaklaştırılması	<i>Crocus</i> sp.
	4.7 Genital bölge iltihaplanması	<i>Equisetum ramosissimum</i> DESF.
		<i>Equisetum arvense</i> L.
		<i>Quercus coccifera</i> L.
	4.8 Sancı (karın ağrısı – adet sancıları)	<i>Adiantum capillus-veneris</i> L.
		<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glandulifera</i> (WALDST. ET KIT.) BOISS.
		<i>Origanum syriacum</i> L. var. <i>bevanii</i> (HOLMES) IETSWAART
		<i>Teucrium polium</i> L.
		<i>Thymbra spicata</i> L. var. <i>spicata</i> L.
		<i>Satureja cuneifolia</i> TEN.
		<i>Satureja thymbra</i> L.
		<i>Verbena officinalis</i> L.
		<i>Tilia argentea</i> DESF. EX DC.
		<i>Alchemilla</i> sp.
		<i>Foeniculum vulgare</i> MILLER
		<i>Momordica charantia</i> DESCOURT.
		<i>Vitex agnus-castus</i> L.
		<i>Vitex pseudo-negundo</i> (HAUSSKN. EX BORNH.) HAND.-MAZZ.
	4.9 Hamilelikte bulantı önleyici	<i>Verbascum sinuatum</i> L. var. <i>adenosepalum</i> MURB.
		<i>Verbascum tripolitanum</i> BOISS.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
4 - Kadın-Doğum Problemleri	4.10 Anne sütünü arttırıcı	<i>Petroselinum crispum</i> (MILLER) A. W. HILL.
		<i>Malva sylvestris</i> L.
		<i>Nigella sativa</i> L.
5 - Ürogenital Problemler	5.1 Gece işemesi – idrar tutamama	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.
		<i>Quercus coccifera</i> L.
		<i>Humulus lupulus</i> L.
		<i>Sorghum halepense</i> (L.) PERS. var. <i>halepense</i> (L.) PERS.
	5.2 İdrar söktürücü - İdrar arttırıcı – ödem söktürücü	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) MEDIK.
		<i>Ruscus aculeatus</i> L. var. <i>angustifolius</i> BOISS.
		<i>Asparagus acutifolius</i> L.
		<i>Erica manipuliflora</i> SALISB.
		<i>Rosmarinus officinalis</i> L.
		<i>Capparis spinosa</i> L. var. <i>spinosa</i> L.
		<i>Equisetum ramosissimum</i> DESF.
		<i>Equisetum arvense</i> L.
		<i>Morus alba</i> L.
		<i>Morus nigra</i> L.
		<i>Morus rubra</i> L.
		<i>Punica granatum</i> L.
		<i>Prunus avium</i> L.
		<i>Prunus armeniaca</i> L.
		<i>Sisymbrium officinale</i> (L.) SCOP.
		<i>Nigella sativa</i> L.
		<i>Anthemis palestina</i> REUTER
		<i>Tribulus terrestris</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
5 - Ürogenital Problemler	5.2 İdrar söktürücü - İdrar arttırıcı – ödem söktürücü	<i>Zea mays</i> L. subsp. <i>mays</i> L.
	5.3 İdrara çıkamama	<i>Muscari</i> sp. <i>Allium cepa</i> L.
	5.4 İdrar yolu enfeksiyonları	<i>Anthemis palestina</i> REUTER
		<i>Ceterach officinarum</i> DC.
		<i>Cistus creticus</i> L.
		<i>Cistus salviifolius</i> L.
		<i>Equisetum arvense</i> L.
		<i>Equisetum ramosissimum</i> DESF.
		<i>Genista lydia</i> BOISS. var. <i>antiochia</i> (BOISS.) P. GIBBS
		<i>Plantago lanceolata</i> L.
		<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>major</i> L.
		<i>Quercus coccifera</i> L.
		<i>Mentha pulegium</i> L.
		<i>Petroselinum crispum</i> (MILLER) A. W. HILL.
		<i>Juniperus oxycedrus</i> L. subsp. <i>oxycedrus</i> L.
		<i>Sorghum halepense</i> (L.) PERS. var. <i>halepense</i> (L.) PERS.
	5.5 Böbrek ağrıları	<i>Hypericum perforatum</i> L.
		<i>Hypericum tetrapterum</i> FRIES
		<i>Hypericum triquetrifolium</i> TURRA
		<i>Hypericum thymifolium</i> BANKS ET SOL.
		<i>Nasturtium officinale</i> R. BR.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
5 - Ürogenital Problemler	5.6 Böbrek taşı – kum	<i>Ammi visnaga</i> L.
		<i>Asparagus acutifolius</i> L.
		<i>Equisetum arvense</i> L.
		<i>Equisetum ramosissimum</i> DESF.
		<i>Genista lydia</i> BOISS. var. <i>antiochia</i> (BOISS.) P. GIBBS
		<i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i> DC.
		<i>Helichrysum stoechas</i> (L.) MOENCH
		<i>Helichrysum sanguineum</i> (L.) KOSTEL
		<i>Inula viscosa</i> (L.) AITON
		<i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>palaestina</i> (BOISS.) ENGLER
		<i>Plantago lanceolata</i> L.
		<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>major</i> L.
		<i>Polygonum aviculare</i> L.
		<i>Ruscus aculeatus</i> L. var. <i>angustifolius</i> BOISS.
		<i>Tribulus terrestris</i> L.
	5.7 Diyaliz – böbrek rahatsızlığı	<i>Ononis spinosa</i> L.
	5.8 Cinsel gücü arttırıcı – uyarıcı	<i>Ferula elaeochytris</i>
		<i>Ferulago trachycarpa</i> BOISS.
		<i>Nasturtium officinale</i> R. BR.
		<i>Opuntia ficus-indica</i> (L.) MILLER
		<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.
		<i>Sideritis huber-morathii</i> GREUTER ET BURDET
		<i>Ceratonia siliqua</i> L.
		<i>Calicotome villosa</i> (POIRET) LINK

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
5 - Ürogenital Problemler	5.8 Cinsel gücü arttırıcı – uyarıcı	<i>Gundelia tournefortii</i> L. var. <i>tournefortii</i> L.
		<i>Thymus cilicicus</i> BOISS. ET BAL.
		<i>Sesamum indicum</i> L.
	5.9 Meni arttırıcı	<i>Pinus pinea</i> L.
	5.10 İktidarsızlık	<i>Gundelia tournefortii</i> L. var. <i>tournefortii</i> L.
		<i>Teucrium lamiifolium</i> D'URV subsp. <i>stachyophyllum</i> (P. H. DAVIS) HEDGE ET EKİM
	5.11 Aşırı cinsel arzuyu azaltıcı	<i>Portulaca oleracea</i> L.
		<i>Taraxacum</i> sp.
	5.12 Prostat	<i>Asparagus acutifolius</i> L.
		<i>Arbutus andrachne</i> L.
		<i>Capparis spinosa</i> L. var. <i>spinosa</i> L.
		<i>Cucurbita</i> sp.
		<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.
		<i>Polygonum aviculare</i> L.
		<i>Rubus sanctus</i> SCHREBER
		<i>Tribulus terrestris</i> L.
6 - Sinir Sistemi ve psikolojik problemler	6.1 Ağrı kesici	<i>Ammi majus</i> L.
		<i>Ficus carica</i> L.
		<i>Laurus nobilis</i> L.
		<i>Lavandula stoechas</i> L. subsp. <i>stoechas</i> L.
		<i>Solanum alatum</i> MOENCH
		<i>Solanum nigrum</i> L. subsp. <i>schultesii</i> (OPIZ) WESSELY
		<i>Verbena officinalis</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
6 - Sinir Sistemi ve psikolojik problemler	6.2 Yatıştırıcı – sakinleştirici	<i>Lavandula stoechas</i> L. subsp. <i>stoechas</i> L.
		<i>Anthemis palestina</i> REUTER
		<i>Artemisia absinthium</i> L.
		<i>Crataegus aronia</i> (L.) BOSC. EX DC. var. <i>aronia</i> (L.) BOSC. EX DC.
		<i>Crataegus pontica</i> C. KOCH
		<i>Crataegus monogyna</i> JACQ. subsp. <i>monogyna</i> JACQ.
		<i>Melissa officinalis</i> L. subsp. <i>inodora</i> (BORNM.) BORNM.
		<i>Ruta chalepensis</i> L.
		<i>Passiflora</i> sp.
		<i>Humulus lupulus</i> L.
		<i>Sideritis libanotica</i> LABILL. subsp. <i>libanotica</i> LABILL.
		<i>Ocimum basilicum</i> L.
	6.3 Uykusuzluk	<i>Pimpinella</i> sp.
		<i>Hypericum perforatum</i> L.
		<i>Hypericum tetrapterum</i> FRIES
		<i>Hypericum triquetrifolium</i> TURRA
		<i>Hypericum thymifolium</i> BANKS ET SOL.
		<i>Lavandula stoechas</i> L. subsp. <i>stoechas</i> L.
	6.4 Epilepsi	<i>Ruta chalepensis</i> L.
		<i>Ocimum basilicum</i> L.
		<i>Sesamum indicum</i> L.
	6.5 Hafıza Güçlendirici	<i>Juglans regia</i> L.
		<i>Portulaca oleracea</i> L.
		<i>Ginko biloba</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

7 - İskelet Sistemi Problemleri	7.1 Romatizma	<i>Asphodelus aestivus</i> BROT.
		<i>Cynodon dactylon</i> (L.) PERS. var. <i>dactylon</i> (L.) PERS.
		<i>Nerium oleander</i> L.
		<i>Platanus orientalis</i> L.
		<i>Ruta chalepensis</i> L.
		<i>Rubia</i> sp.
		<i>Salix</i> sp.
		<i>Urtica dioica</i> L.
	7.2 Kas – eklem	<i>Asphodelus aestivus</i> BROT.
	7.3 Ağrıları	<i>Eucalyptus camaldulensis</i> DEHNH.
		<i>Iberis attica</i> JORD.
		<i>Mentha pulegium</i> L.
		<i>Platanus orientalis</i> L.
		<i>Tamus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.
		<i>Taraxacum</i> sp.
		<i>Verbena officinalis</i> L.
	7.4 Kulunç	<i>Laurus nobilis</i> L.
		<i>Mentha pulegium</i> L.
		<i>Micromeria fruticosa</i> (L.) DRUCE subsp. <i>barbata</i> (BOISS. ET KOTSCHY) DAVIS
		<i>Origanum syriacum</i> L. var. <i>bevanii</i> (HOLMES) IETSWAART
		<i>Sorghum halepense</i> (L.) PERS. var. <i>halepense</i> (L.) PERS.
	7.5 Kireçlenme	<i>Cynodon dactylon</i> (L.) PERS. var. <i>dactylon</i> (L.) PERS.
		<i>Punica granatum</i> L.
8 - Dermal Problemler	8.1 Deri kuruluğu	<i>Opuntia ficus-indica</i> (L.) MILLER
	8.2 Deri yağlanması	<i>Cistus creticus</i> L.
		<i>Cistus salviifolius</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
8 - Dermal Problemler	8.3 Kilo kaybından kaynaklı deride oluşan çatlaklar	<i>Amygdalus sp.</i>
	8.4 Pişik	<i>Myrtus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.
	8.5 Kaşıntı - uyuz	<i>Asphodelus aestivus</i> BROTH.
		<i>Aloe vera</i> (L.) BURM. FIL
		<i>Celtis australis</i> L.
		<i>Laurus nobilis</i> L.
		<i>Lactuca serriola</i> L.
		<i>Plantago lanceolata</i> L.
		<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>major</i> L.
	8.6 İltihaplı yaralar - antiseptik	<i>Malva sylvestris</i> L.
		<i>Aloe vera</i> (L.) BURM. FIL
		<i>Amygdalus communis</i> L.
		<i>Equisetum ramosissimum</i> DESF.
		<i>Hypericum perforatum</i> L.
		<i>Hypericum tetrapterum</i> FRIES
		<i>Hypericum triquetrifolium</i> TURRA
		<i>Hypericum thymifolium</i> BANKS ET SOL.
		<i>Capparis spinosa</i> L. var. <i>spinosa</i> L.
		<i>Myrtus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.
		<i>Populus nigra</i> L. subsp. <i>caudina</i> (TEN.) BUGALA
		<i>Inula viscosa</i> (L.) AITON
		<i>Micromeria fruticosa</i> (L.) DRUCE subsp. <i>barbata</i> (BOISS. ET KOTSCHY) DAVIS
		<i>Punica granatum</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
8 - Dermal Problemler	8.6 İltihaplı yaralar - antiseptik	<i>Smilax aspera</i> L.
		<i>Smilax excelsa</i> L.
		<i>Alkanna kotschyana</i> DC.
		<i>Plantago lanceolata</i> L.
		<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>major</i> L.
	8.7 Egzama – zonal hastalıklar - mantar	<i>Arbutus andrachne</i> L.
		<i>Euphorbia rigida</i> BIEB.
		<i>Celtis australis</i> L.
		<i>Laurus nobilis</i> L.
		<i>Fumaria capreolata</i> L.
		<i>Fumaria gaillardotii</i> BOISS.
		<i>Juglans regia</i> L.
		<i>Momordica charantia</i> DESCOURT.
		<i>Smilax aspera</i> L.
		<i>Smilax excelsa</i> L.
		<i>Lawsonia inermis</i> L.
		<i>Lactuca serriola</i> L.
		<i>Plumbago europaea</i> L.
		<i>Rubia</i> sp.
	8.8 Sedef	<i>Momordica charantia</i> DESCOURT.
	8.9 İsilik	<i>Portulaca oleracea</i> L.
	8.10 Çıban - İrin - Akne	<i>Capparis spinosa</i> L. var. <i>spinosa</i> L.
		<i>Plantago lanceolata</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
8 - Dermal Problemler	8.10 Çıban - İrin - Akne	<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>major</i> L.
		<i>Rosa x damascena</i> MILL.
		<i>Vitis vinifera</i> L.
		<i>Olea europaea</i> L. var. <i>europaea</i> L.
	8.11 Sivilce	<i>Artemisia annua</i> L.
		<i>Cistus creticus</i> L.
		<i>Cistus salviifolius</i> L.
		<i>Malva sylvestris</i> L.
		<i>Olea europaea</i> L. var. <i>europaea</i> L.
		<i>Rosa x damascena</i> MILL.
		<i>Smilax aspera</i> L.
		<i>Smilax excelsa</i> L.
		<i>Styrax officinalis</i> L.
	8.12 Yanık	<i>Rosa x damascena</i> MILL.
	8.13 Dermal alerjenik reaksiyonlar	<i>Gundelia tournefortii</i> L. var. <i>tournefortii</i> L.
		<i>Rosa x damascena</i> MILL.
	8.14 Siğil	<i>Micromeria graeca</i> (L.) BENTHAM EX REICHB. subsp. <i>graeca</i> (L.) BENTHAM EX REICHB.
		<i>Micromeria myrtifolia</i> BOISS. ET HOHEN.
		<i>Ficus carica</i> L.
	8.15 Kırıkkılık azaltıcı	<i>Smilax aspera</i> L.
		<i>Smilax excelsa</i> L.
	8.16. Saç dökülmesi	<i>Adiantum capillus-veneris</i> L.
		<i>Amygdalus</i> sp.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
8 - Dermal Problemler	8.16. Saç dökülmesi	<i>Cynanchum acutum</i> L. subsp. <i>acutum</i> L.
		<i>Ricinus communis</i> L.
		<i>Lawsonia inermis</i> L.
		<i>Zingiber officinale</i> ROSCOE
		<i>Urtica dioica</i> L.
	8.17. Saç kıran	<i>Allium sativum</i> L.
	8.18. Saç rengini açıcı	<i>Anthemis palestina</i> REUTER
	8.19. Akrep – arı - yılan sokmaları	<i>Thymbra spicata</i> L. var. <i>spicata</i> L.
	8.20. Kene düşürücü	<i>Ricinus communis</i> L.
	8.21. Kıl köklerini zayıflatıcı – kıllanmayı azaltıcı	<i>Raphanus raphanistrum</i> L.
		<i>Vitex agnus-castus</i> L.
<i>Vitex pseudo-negundo</i> (HAUSSKN. EX BORNH.) HAND.-MAZZ.		
9 - İşitme Problemi	9.1 Kulak iltihabı	<i>Alkanna kotschyana</i> DC.
		<i>Allium cepa</i> L.
		<i>Asphodelus aestivus</i> BROTH.
		<i>Raphanus sativus</i> L.
	9.2 Kulak çınlamaları	<i>Ginkgo biloba</i> L.
10 - Görme Problemleri	10.1 Arpacık	<i>Allium sativum</i> L.
		<i>Rosa x damascena</i> MILL.
	10.2 Göz nezlesi	<i>Rosa x damascena</i> MILL.
		<i>Lippia trphylla</i> (L'HER) O.KUNTZE
	10.3 Göz iltihabı	<i>Anagallis arvensis</i> L. var. <i>caerulea</i> (L.) GOUAN
	10.4 Göz çapaklanması	<i>Alkanna kotschyana</i> DC.
<i>Rosa x damascena</i> MILL.		

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
11- Diğerleri	11.1 Antioksidan	<i>Cynodon dactylon</i> (L.) PERS. var. <i>dactylon</i> (L.) PERS.
		<i>Punica granatum</i> L.
		<i>Urtica dioica</i> L.
		<i>Ceratonia siliqua</i> L.
	11.2 Kanser önleyici	<i>Allium ampeloprasum</i> L.
		<i>Asphodelus aestivus</i> BROT.
		<i>Cotinus coggyria</i> SCOP.
		<i>Rosmarinus officinalis</i> L.
		<i>Cynodon dactylon</i> (L.) PERS. var. <i>dactylon</i> (L.) PERS.
		<i>Punica granatum</i> L.
		<i>Urtica dioica</i> L.
		<i>Ceratonia siliqua</i> L.
		<i>Allium ampeloprasum</i> L.
	11.3 Diş ağrısı	<i>Syzygium aromaticum</i> L. MERR. et PERRY
		<i>Solanum alatum</i> MOENCH
		<i>Solanum nigrum</i> L. subsp. <i>schultesii</i> (OPIZ) WESSELY
		<i>Putoria calabrica</i> (L. FIL.) DC.
	11.4 Ayak terlemeleri	<i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>palaestina</i> (BOISS.) ENGLER
12 - Veterinerlik uygulamaları	12.1 Şap tedavisi	<i>Allium sativum</i> L.
		<i>Inula viscosa</i> (L.) AITON
		<i>Myrtus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.
		<i>Olea europaea</i> L. var. <i>europaea</i> L.
		<i>Origanum syriacum</i> L. var. <i>bevanii</i> (HOLMES) IETSWAART

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
Veterinerlik uygulamaları	12.1 Şap tedavisi	<i>Rhus coriaria</i> L.
	12.2 Büyükbaş hayvanlarda Ağız içi parazitleri	<i>Cynoglossum creticum</i> MILLER
13 - Parfüm	13.1 Parfüm	<i>Rosa x damascena</i> MİLL. <i>Lippia trphylla</i> (L'HER) O.KUNTZE
14 - Reyhanlama	14.1 Reyhanlama	<i>Aristolochia billardieri</i> JAUB. ET SPACH
		<i>Artemisia absinthium</i> L.
		<i>Artemisia annua</i> L.
		<i>Artemisia scoparia</i> WALDST. ET KIT.
		<i>Citrus aurantium</i> L.
		<i>Citrus x limon</i> (L.) BURM. F.
		<i>Citrus sinensis</i> (L.) OSBECK.
		<i>Laurus nobilis</i> L.
		<i>Lippia trphylla</i> (L'HER) O.KUNTZE
		<i>Myrtus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.
		<i>Tanacetum parthenium</i> (L.) SCHULTZ BIP.
		<i>Olea europaea</i> L. var. <i>europaea</i> L.
		<i>Pelargonium graveolens</i> L'HERIT.
15 - Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler	15.1 Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler	<i>Papaver rhoeas</i> L.
		<i>Acacia</i> sp.
		<i>Allium ampeloprasum</i> L.
		<i>Asphodelus aestivus</i> BROT.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
15 - Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler	15.1 Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler	<i>Sinapis arvensis</i> L.
		<i>Sinapis alba</i> L.
		<i>Celtis australis</i> L.
		<i>Crocus sp.</i>
		<i>Ainsworthia trachycarpa</i> BOISS.
		<i>Eryngium creticum</i> LAM.
		<i>Eryngium falcatum</i> DELAR.
		<i>Imperata cylindrica</i> (L.) RAEUSCHEL
		<i>Raphanus raphanistrum</i> L.
		<i>Pimpinella sp.</i>
		<i>Calendula arvensis</i> L.
		<i>Scandix pecten-veneris</i> L.
		<i>Torilis arvensis</i> (HUDS.) LINK subsp. neglecta (SPRENGEL) THELLUNG
		<i>Torilis tenella</i> (DELILE) REICHB.
		<i>Stellaria media</i> (L.) VILL. subsp. media (L.) VILL.
		<i>Ranunculus chius</i> DC.
		<i>Ranunculus cornutus</i> DC.
		<i>Ranunculus marginatus</i> D'URV. var. trachycarpus (FISCH. ET MEY.) AZN. <i>Ranunculus muricatus</i> L.
		<i>Ranunculus ficaria</i> L. subsp. ficariiformis ROUY ET FOUC.
		<i>Bellis perennis</i> L.
		<i>Carduus pycnocephalus</i> L. subsp. breviphyllarius DAVIS
		<i>Scorpiurus muricatus</i> L. var. subvillosus (L.) FIORI
		<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) MEDIK.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
15 - Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler	15.1 Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler	<i>Rumex crispus</i> L.
		<i>Rumex</i> sp.
		<i>Amaranthus retroflexus</i> L.
		<i>Taraxacum</i> sp.
		<i>Urtica dioica</i> L.
		<i>Carthamus dentatus</i> VAHL.
		<i>Centaurea calcitrapa</i> L. subsp. <i>calcitrapa</i> L.
		<i>Centaurea iberica</i> TREV. EX SPRENGEL
		<i>Chrysanthemum segetum</i> L.
		<i>Cichorium intybus</i> L.
		<i>Cichorium pumilum</i> JACQ.
		<i>Crataegus aronia</i> (L.) BOSC. EX DC. var. <i>aronia</i> (L.) BOSC. EX DC.
		<i>Crataegus pontica</i> C. KOCH
		<i>Crataegus monogyna</i> JACQ. subsp. <i>monogyna</i> JACQ.
		<i>Erodium acaule</i> (L.) BECHERER ET THELL.
		<i>Erodium malacoides</i> (L.) L'HERIT.
		<i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'HERIT. subsp. <i>cicutarium</i> (L.) L'HERIT.
		<i>Erodium</i> sp.
		<i>Hypochoeris radicata</i> L.
		<i>Crepis sancta</i> (L.) BABCOCK
		<i>Lactuca serriola</i> L.
		<i>Lamium garganicum</i> L.
		<i>Lamium moschatum</i> MILLER var. <i>micranthum</i> BOISS.
		<i>Morus alba</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
15 - Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler	15.1 Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler	<i>Morus nigra</i> L.
		<i>Morus rubra</i> L.
		<i>Roemeria hybrida</i> subsp. <i>hybrida</i>
		<i>Salvia viridis</i> L.
		<i>Helminthotheca echioides</i> (L.) HOLUB
		<i>Polygonum salicifolium</i> BROUSS. EX WILLD.
		<i>Rheum ribes</i> L.
		<i>Senecio vernalis</i> WALDST. ET KIT.
		<i>Senecio vulgaris</i> L.
		<i>Silene aegyptiaca</i> (L.) L. FIL. subsp. <i>aegyptiaca</i> (L.) L. FIL.
		<i>Solanum alatum</i> MOENCH
		<i>Solanum nigrum</i> L. subsp. <i>schultesii</i> (OPIZ) WESSELY
		<i>Scorzonera kotschy</i> BOISS.
		<i>Silybum marianum</i> (L.) GAERTNER
		<i>Sonchus oleraceus</i> L.
		<i>Anchusa azurea</i> MILLER var. <i>azurea</i> MILLER
		<i>Arabis turrita</i> L.
		<i>Calepina irregularis</i> (ASSO) THELLUNG
		<i>Arum dioscoridis</i> SM. var. <i>luschanii</i> R. MILL
		<i>Lathyrus aphaca</i> L. var. <i>biflorus</i> POST
		<i>Trifolium resupinatum</i> L. var. <i>resupinatum</i> L.
		<i>Securigera securidaca</i> (L.) DEGEN ET DÖRF.
		<i>Cardaria draba</i> (L.) DESV. subsp. <i>draba</i> (L.) DESV.
		<i>Malva sylvestris</i> L.

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
15- Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler	15.1 Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler	<i>Malva neglecta</i> WALLR.
		<i>Portulaca oleracea</i> L.
		<i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>palaestina</i> (BOISS.) ENGLER
		<i>Descurainia sophia</i> (L.) WEBB EX PRANTL
		<i>Ochthodium aegyptiacum</i> (L.) DC.
		<i>Origanum syriacum</i> L. var. <i>bevanii</i> (HOLMES) IETSWAART
		<i>Scabiosa prolifera</i> L.
		<i>Tamus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.
		<i>Thymbra spicata</i> L. var. <i>spicata</i> L.
		<i>Nasturtium officinale</i> R. BR.
		<i>Iris reticulata</i> BIEB. var. <i>reticulata</i> BIEB.
		<i>Oxalis pes-caprae</i> L.
		<i>Orchis sancta</i> L.
		<i>Opuntia ficus-indica</i> (L.) MILLER
		<i>Valerianella kotschy</i>
	15.2 Reçel	<i>Cercis siliquastrum</i> L. subsp. <i>siliquastrum</i> L.
		<i>Citrus aurantium</i> L.
		<i>Rosa x damascena</i> MILL.
	15.3 Turşu	<i>Inula crithmoides</i> L.
		<i>Capparis spinosa</i> L. var. <i>spinosa</i> L.
	15.4 Boya	<i>Phytolacca pruinosa</i> FENZL.
	15.5 Teleme	<i>Ficus carica</i> L.
	15.6 Baharat olarak Kullanılan bitkiler	<i>Cercis siliquastrum</i> L. subsp. <i>siliquastrum</i> L.
		<i>Origanum syriacum</i> L. var. <i>bevanii</i> (HOLMES) IETSWAART

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
15 - Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler	15.6 Baharat olarak Kullanılan bitkiler	<i>Satureja cuneifolia</i> TEN.
		<i>Satureja thymbra</i> L.
		<i>Laurus nobilis</i> L.
		<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i> L.
		<i>Rosmarinus officinalis</i> L.
		<i>Rheum ribes</i> L.
		<i>Rhus coriaria</i> L.
		<i>Nigella sativa</i> L.
		<i>Pinus pinea</i> L.
		<i>Melilotus indica</i> (L.) ALL.
		<i>Myristica frans</i> HOUTT.
		<i>Micromeria fruticosa</i> (L.) DRUCE subsp. <i>barbata</i> (BOISS. ET KOTSCHY) DAVIS
		<i>Schinus molle</i> L.
	15.7 Çay olarak kullanılan bitkiler	<i>Alcea setosa</i> (BOISS.) ALEF.
		<i>Anthemis palestina</i> REUTER
		<i>Cassia</i> sp. L.
		<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.
		<i>Eriobotrya japonica</i> (THUNB.) LINDL.
		<i>Ginko biloba</i> L.
		<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glandulifera</i> (WALDST. ET KIT.) BOISS.
		<i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i> DC.
		<i>Helichrysum stoechas</i> (L.) MOENCH
		<i>Helichrysum sanguineum</i> (L.) KOSTEL

Çizelge 4.3. (Devam) Kullanım alanlarına göre bitki listesi

Genel kullanımları	Spesifik kullanım	Tür ismi
15 - Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler	15.7 Çay olarak kullanılan bitkiler	<i>Hibiscus sabdariffa</i> L
		<i>Hypericum perforatum</i> L.
		<i>Lavandula stoechas</i> L. <i>subsp. stoechas</i> L.
		<i>Lippia trphylla</i> (L'HER) O.KUNTZE
		<i>Mentha pulegium</i> L.
		<i>Micromeria graeca</i> (L.) BENTHAM EX REICHB. <i>subsp. graeca</i> (L.) BENTHAM EX REICHB.
		<i>Micromeria myrtifolia</i> BOISS. ET HOHEN.
		<i>Origanum syriacum</i> L. var. <i>bevanii</i> (HOLMES) IETSWAART
		<i>Salvia aramiensis</i> RECH. FIL.
		<i>Salvia tomentosa</i> MILLER
		<i>Sideritis huber-morathii</i> GREUTER ET BURDET
		<i>Sideritis libanotica</i> LABILL. <i>subsp. libanotica</i> LABILL.
		<i>Punica granatum</i> L.
		<i>Rosa canina</i> L.
		<i>Rubus sanctus</i> SCHREBER
		<i>Thymbra spicata</i> L. var. <i>spicata</i> L.
		<i>Tilia argentea</i> DESF. EX DC.
		<i>Viola odorata</i> L.
		<i>Zingiber officinale</i> ROSCOE

4.1.1. Divisio 1.: Pteridophyta

ADIANTACEAE

ADIANTUM L.

Adiantum capillus-veneris L. (Şekil 4.1.)

Şekil 4.1. *Adiantum capillus-veneris* L.

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-1

Kaynak kişi:4, 25, 26, 57, 68

Yöresel adları: Venüs saçı, Baldırı kara

Kullanılan kısmı: Yapraklar

Kullanım alanı: bitki sancı, karın ağrısı ve sarılık, astım ve bronşit tedavisinde de kullanılır.

Bu kullanımlarının yanı sıra bitki saç dökülmesi içinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kurutulmuş bitki yaprakları kaynatılarak dekoksasyonu hazırlanıp günde iki defa yemekten sonra birer su bardağı içilmektedir. Bitki kaynatılarak suyu saç dökülmesine karşı kullanılmaktadır.

ASPLENIACEAE(Filicales – Aspleniaceae)

CETERACH DC.

Ceterach officinarum DC. (Şekil 4.2.)

118

Şekil 4.2. *Ceterach officinarum* DC.

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-2

Kaynak kişi:1, 3, 13, 178

Yöresel adları: Altın otu

Kullanılan kısmı: Yapraklar

Kullanım alanı: Bitki ishal kesici olarak ve idrar yolu enfeksiyonlarında kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin toprak üstü kısımları zeytinyağında kavrularak yumurta ile kızartılıp tüketilmektedir.

EQUISETACEAE

EQUISETUM L.

Equisetum ramosissimum DESF. (Şekil 4.3.)

Şekil 4.3. *Equisetum ramosissimum* DESF.

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-3

Kaynak kişi:1, 23, 24, 25, 170, 178

Yöresel adları: Mkatğa mvasli, Atkuyruğu, Boğumcuk

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımlar kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde ve genital bölge iltihaplanmalarında kullanılmaktadır. İdrar söktürücü, böbrek kumu ve taşları düşürücü olarak kullanılmaktadır. Bitki kaynatılarak çay olarak kullanılır. Bu kullanımlarının yanı sıra uzun süre kapanmayan yaraların tedavisinde kullanılır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak dekoksyonu pazırlanıp çay olarak tüketilmektedir. Bitkinin toprak üstü kısımları kurutulup öğütülmektedir. Bitki toz haline getirilip zeytinyağıyla karıştırıldıktan sonra yaraların üzerine sürülmektedir.

EQUISETUM L.

***Equisetum arvense* L.**

Toplanma yeri: Aşağı döver

Örnek numarası: G.semme-4

Kaynak kişi:11, 57, 110, 111, 113, 115, 128, 129, 157, 158, 159

Yöresel adları: Mkatğa mvasli, Atkuyruğu, Boğumcuk, Kırk boğum otu, Kırk kilit otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımlar kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde ve genital bölge iltihaplanmalarında kullanılmaktadır. İdrar söktürücü, böbrek kumu ve taşları düşürücü olarak kullanılmaktadır. Bitki kaynatılarak çay olarak kullanılır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak dekoksyonu hazırlanıp çay olarak tüketilmektedir.

4.1.2. Divisio 2.: Spermatophyta

4.1.2.1. Subdivisio 1.: Gymnospermae

CUPRESSACEAE

JUNIPERUS L.

Juniperus oxycedrus L. subsp. *oxycedrus* L. (Şekil 4.4.)

Şekil 4.4. *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus* L.

Toplanma yeri: Sinanlı / Döver

Örnek numarası: G.semme-5

Kaynak kişi: 7, 61, 117, 139, 140

Yöresel adları: Ardıç, Tafrun

Kullanılan kısmı: meyve

Kullanım alanı: İdrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin meyveleri yenir.

PINACEAE

***PINUS* L.**

***Pinus nigra* J. F. ARNOLD subsp. *nigra* var. *caramanica* (LOUDON) REHDER**

Toplanma yeri: Alahan

Örnek numarası: G.semme-6

Kaynak kişi: 126, 129, 143, 144, 145, 146,

Yöresel adları: Karaçam, Karaçam kozalakları: borayşide olarak adlandırılmaktadır.

Kullanılan kısmı: taze kozalaklar

Kullanım alanı: Taze olan kozalaklar öksürük kesici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kozalaklar kaynatılıp dekoksasyonu hazırlanmakta ve suyu ac karna içilmektedir.

PINACEAE

***PINUS* L.**

***Pinus pinea* L.**

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-7

Kaynak kişi: 55, 56

Yöresel adları: Snavbor, Çam fıstığı

Kullanılan kısmı: Meyve (tohum)

Kullanım alanı: Yemeklerde baharat olarak kullanılmaktadır. Sperm sayısını arttırdığı söylenmektedir.

Hazırlama ve kullanma şekli: meyveleri baharat olarak yemeklere katılmaktadır. Tohumlar çerez gibi tüketilmektedir. Tohumlar öğütülüp toz haline getirildikten sonra bal ile karıştırılmakta ve sabah aç karna günde birer kaşık yenilmektedir.

PINACEAE

***PINUS* L.**

***Pinus sylvestris* L. var. *hamata* STEVEN**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-8

Kaynak kişi: 55, 56

Yöresel adları: Sarıçam

Kullanılan kısmı: Taze sürgünler

Kullanım alanı: Boğmaca ve şiddetli öksürük tedavisinde kullanılır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Taze sürgünler bakır bir kap içinde biraz şeker ve üzerini kapatacak kadar su ile konur. Kabın ağzı hamurla kapatılır. Kabın içindeki su bal kıvamına gelene kadar kaynatılır. Her sabah aç karna hasta olan kişiye birer kaşık yedirilir.

4.1.2.2. Subdivisio 2.: Angiospermae

4.1.2.2.1. Classis. Magnoliopsida/Dicotyledoneae (İki Çenekliler)

AMARANTHACEAE

AMARANTHUS L.

***Amaranthus retroflexus* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-9

Kaynak kişi: 1, 39, 68, 82, 84, 85, 93, 94, 178, 180

Yöresel adları: Kıttayfe, Kızıl bacak

Kullanılan kısmı: tazeyken bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kavurması yapılır.

ANACARDIACEAE

COTINUS ADANS.

***Cotinus coggygria* SCOP.**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-10

Kaynak kişi: 55, 56, 80, 81,

Yöresel adları: Bax, Pamuklu sumak

Kullanılan kısmı: Ağacın odunu / Çiçekleri

Kullanım alanı: Kanserağrıların dindirilmesinde kullanılmaktadır. Nar çiçeklerinin dökülmesini önlediği söylenmektedir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kanseri ağrılarına karşı bitki odunu öğütülüp kaynatılarak dekoksasyonu hazırlanmakta ve çay olarak tüketilmektedir. Nar ağaçlarında çiçek dökülmesini önlemek için bu ağaçtan alınan çiçekli bir dal nar ağacına asılmaktadır.

ANACARDIACEAE

PISTACIA L.

***Pistacia terebinthus* L. subsp. *palaestina* (BOISS.) ENGLER (Şekil 4.5.)**

Şekil 4.5. *Pistacia terebinthus* L. subsp. *palaestina* (BOISS.) ENGLER

Toplanma yeri: serinyol / gülderen

Örnek numarası: G.semme-11

Kaynak kişi: 1, 38, 40, 42, 43, 55, 56, 68, 121, 122, 153, 154, 155, 156, 164, 165

Yöresel adları: Bitın, Menengiç, Terbin

Kullanılan kısmı: taze sürgünler / meyve

Kullanım alanı: Bitkinin taze sürgünleri salata yapılmaktadır. Meyveler öksürük kesici, göğüs yumuşatıcı, balgam söktürücü olarak kullanılmaktadır. Solunum yollarına faydalı bir bitkidir. Mide ağrıları tedavisinde kullanılmaktadır. Yapılan röportajlarda bitkinin böbrek kumu düşürmeye yardımcı olduğu ve ayak terlemelerini önlediği kaydedilmiştir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveleri öğütülüp kahve yapılır. Taze yapraklarından salata yapılır (Şekil 6.).

ANACARDIACEAE

RHUS L.

Rhus coriaria L.

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-12

Kaynak kişi: 1, 47, 48, 55, 56,

Yöresel adları: Sumak, Sımmâk

Kullanılan kısmı: Meyve

Kullanım alanı: Bitki baharat olarak kullanılmaktadır. hayvanlarda şap tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin meyveleri sumak ve sarımsak ile birlikte dövölüp hasta hayvanın ağzına sürölmektedir. Bitkinin meyveleri gölgede kurutulup dövölür. Üzerindeki etli kısım soyulduktan sonra çekirdekler ayıklanıp atılır. Kalan kısım iyice dövöldükten sonra yemeklere baharat olarak katılır.

ANACARDIACEAE

***SCHINUS* L.**

***Schinus molle* L.**

Toplanma yeri: Dursunlu

Örnek numarası: G.semme-13

Kaynak kişi: 51, 52, 53, 139,

Yöresel adları: Yabani karabiber

Kullanılan kısmı: Meyve

Kullanım alanı: Bitkinin meyveleri baharat olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin meyveleri olgunlaştıktan sonra karabiber gibi öğütölüp baharat olarak kullanılmaktadır.

APIACEAE

***AINSWORTHIA* BOISS.**

***Ainsworthia trachycarpa* BOISS.**

Toplanma yeri: Bostancık

Örnek numarası: G.semme-14

Kaynak kişi: 1, 153, 154, 155, 156, 169, 175

Yöresel adları: Fleyfli berri, Yabani anason

Kullanılan kısım: Taban yaprakları

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak tüketilmektedir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tazeylen taban yaprakları kömeç yapımında kullanılmaktadır.

***AMMI* L.**

***Ammi majus* L. (Şekil 4.6.)**

Şekil 4.6. *Ammi majus* L.

Toplanma yeri: Bohşin

Örnek numarası: G.semme-15

Kaynak kişi: 77, 78, 79, 80,

Yöresel adları: Kışşeyşi, Kışni, Köşni

Kullanılan kısmı: Bitkinin kökleri ve çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Ağrı kesici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin kökleri soyulur boyuna ikiye bölünüp ortasındaki sert kısım çıkartıldıktan sonra kalan kısım tüketilmektedir. Bitkinin çiçeklerinden hazırlanan infüzyon yemekten sonra çay olarak tüketilmektedir.

AMMI L.

***Ammi visnaga* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-16

Kaynak kişi: 1

Yöresel adları: Hille, Diş otu

Kullanılan kısmı: Çiçek / tohum

Kullanım alanı: Böbrek taşı ve kum döktürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çiçeklerinden infüzyon, tohumlarından dekoksion ile hazırlanan çay kullanılmaktadır.

CORIANDRUM L.

***Coriandrum sativum* L.**

Toplanma yeri: Altınözü

Örnek numarası: G.semme-17

Kaynak kişi: 55, 56, 80, 81, 121, 122, 125

Yöresel adları: Kişseyşi, Kişniş, Kizibra, Küzbere

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları ve toprak altı kısımları kullanılır

Kullanım alanı: Midevi rahatsızlıklar için kullanılmaktadır. Kalp kaslarının güçlendirilmesinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Yapraklar salata ve baharat olarak kullanılıyor. Toprak altı kısımları soyulup yeniyor.

CUMINUM L.

***Cuminum cyminum* L.**

Örnek numarası: G.semme-18

Kaynak kişi: 14, 18, 19, 20, 21, 22, 76, 80, 81, 113, 114, 115

Kullanılan kısmı: Tohum

Kullanım alanı: Gaz söktürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin tohumları kaynatılarak hazırlanan dekoksion günde 3-4 defa birer su bardağı şeklinde tüketilmektedir.

ERYNGIUM L.

***Eryngium creticum* LAM.**

Toplanma yeri:Çekmece

Örnek numarası: G.semme-19

Kaynak kişi: 1, 12, 13, 52, 62, 136, 137, 153, 154, 166, 167

Yöresel adları: Kıraysa, Kara kız

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak tüketilmektedir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Taban yaprakları dikensiz üst dallardaki yaprakları dikenli bir bitkidir. Bitki tazeyken tabanda oluşan rozet yaprakları yaklaşık otuz farklı bitkiyle birlikte pişirilerek sebze yemeyi olarak tüketilmektedir. Yörede bu yemeye slik veya kömeç denilmektedir.

ERYNGIUM L.

***Eryngium falcatum* DELAR.**

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-20

Kaynak kişi: 1, 12, 13, 52, 62, 136, 137, 153, 154, 166, 167

Yöresel adları: Kıraysa, Kara kız

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak tüketilmektedir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Taban yaprakları dikensiz üst dallardaki yaprakları dikenli bir bitkidir. Bitki tazeyken tabanda oluşan rozet yaprakları kömeç yapımında kullanılmaktadır.

***FERULA* L.**

***Ferula elaeochytris* COROVIN**

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-21

Kaynak kişi: 12, 13, 139, 140, 163, 164, 165

Yöresel adları: Şambut, Çakşır

Kullanılan kısmı: Toprak altı yumru

Kullanım alanı: Cinsel gücü arttırıcı, adet düzenleyici ve şeker dengeleyici olarak kullanılmaktadır.

***FOENICULUM* MILLER**

***Foeniculum vulgare* MILLER**

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-22

Kaynak kişi: 1, 6, 14, 20, 21, 22, 36, 76,

Yöresel adları: Şımra, Rezene, Şimura

Kullanılan kısmı: Tohum

Kullanım alanı: gaz söktürücü olarak ve bağırsak problemlerinin tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin tohumları kullanılarak hazırlanan dekoksiyondan gün içinde 3-4 bardak içilmektedir.

***HEPTAPTERA* MARG. ET REUTER**

***Heptaptera anisoptera* (DC.) TUTIN**

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-23

Kaynak kişi: 55, 56

Yöresel adları: Krefs

Kullanılan kısmı: Bitkinin tamamı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Hayvanları şişmanlatmak için kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Hayvanlara yedirilmektedir.

PETROSELINUM HILL

***Petroselinum crispum* (MILLER) A. W. HILL.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-24

Kaynak kişi: 23, 24, 28, 29, 39, 66, 69, 70, 74, 75, 111, 112, 113, 122,

Yöresel adları: Maydanoz, Bakdunes

Kullanılan kısmı: Yaprak / Sap

Kullanım alanı: İdrar yolu enfeksiyonları, mide rahatsızlıkları ve şişkinlik için kullanılmaktadır. Sindirimi kolaylaştırıcı olarak kullanılmaktadır. Şeker hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır. Maydanoz sapı çayı zayıflamak için kullanılmaktadır. Emziren kadınlarda süt salgısını artırır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yaprakları ve saplarından hazırlanan çaylar kullanılmaktadır.

PIMPINELLA L.

Pimpinella sp.

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-25

Kaynak kişi: 6, 18, 19, 20, 21, 22, 55, 56,

Yöresel adları: Anason, Meletüre, Yensun

Kullanılan kısmı: Tohum / taze yapraklar

Kullanım alanı: Rahatlatıcı, gaz giderici etkisinin yanı sıra Uyku problemi çekenlerde uyku düzenleyici olarak kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra gıda olarak da tüketilmektedir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin tohumları ve taze yapraklarının demlenmesiyle oluşturulan infüzyon çay olarak tüketilmektedir. Bitkinin taze yapraklarından börek ve açma yapılmaktadır.

SCANDIX L.

***Scandix pecten-veneris* L. (Şekil 4.7.)**

Şekil 4.7. *Scandix pecten-veneris* L.

Toplanma yeri: dağdüzü

Örnek numarası: G.semme-26

Kaynak kişi: 1,

Yöresel adları: Kişkiş, Mašta, Zuhre tarağı

Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak tüketilmektedir.

TORILIS ADANS.

129

Torilis arvensis (HUDS.) LINK **subsp. neglecta** (SPRENGEL) THELLUNG (Şekil 4.8.)

Şekil 4.8. *Torilis arvensis* (HUDS.) LINK subsp. *neglecta* (SPRENGEL) THELLUNG

Toplanma yeri: Çardaklı

Örnek numarası: G.semme-27

Kaynak kişi: 1, 8, 9, 13, 19, 20, 62, 63,

Yöresel adları: Hizzeyzi, Yabani maydanoz otu, Dercik otu, Bodanaz, Bakdunes berri

Kullanılan kısmı: Taban yaprakları

Kullanım alanı: Bitki şeker hastalığı tedavisinde kullanılmakta ve gıda olarak tüketilmektedir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tazeyken taban yaprakları pişirilerek kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır.

***TORILIS* ADANS.**

***Torilis tenella* (DELILE) REICHB.**

Toplanma yeri: Çardaklı

Örnek numarası: G.semme-28

Kaynak kişi: 1, 8, 9, 13, 19, 20, 62, 63,

Yöresel adları: Hizzeyzi, Yabani maydanoz otu, Dercik otu, Bodanaz

Kullanılan kısmı: Taban yaprakları

Kullanım alanı: Bitki şeker hastalığı tedavisinde kullanılmakta ve gıda olarak tüketilmektedir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tazeyken taban yaprakları pişirilerek kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır.

APOCYNACEAE

NERIUM L.

***Nerium oleander* L.**

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-29

Kaynak kişi: 25, 26

Yöresel adları: Zakkum, Difli

Kullanılan kısmı: Çiçek / tohum

Kullanım alanı: Hemoroit ve romatizma tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Hemoroit tedavisinde zakkum çiçekleri havanda öğütölüp tereyağı ile harmanlandıktan sonra bir beze sürölüp basürlü memelerine uygulanmaktadır. Bu işlem belli aralıklarla 3 – 4 defa uygulanmaktadır. Romatizma tedavisinde zakkum çiçekleri zeytin yağı içerisinde güneşte bir ay bekletildikten sonra elde edilen yağ eklem yerlerine sürölmektedir.

131

ARISTOLOCHIACEAE

ARISTOLOCHIA L.

***Aristolochia billardieri* JAUB. ET SPACH (Şekil 4.9.)**

Şekil 4.9. *Aristolochia billardieri* JAUB. ET SPACH

Toplanma yeri: Döver köyü

Örnek numarası: G.semme-30

Kaynak kişi: 55, 56

Yöresel adları: Haşışet el revayih, Aristoloşya

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısmı

Kullanım alanı: Bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde kullanılmaktadır.

ASCLEPIADACEAE

CYNANCHUM L.

***Cynanchum acutum* L. subsp. *acutum* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-31

Kaynak kişi: 156, 160, 166, 167

Yöresel adları: Middeydi, Bağ sarmaşığı, Panzehir otu

Kullanılan kısmı: Yaprak / Çiçek

Kullanım alanı: Saç dökülmesi için kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin toprak üstü kısmı dövülüp süzülükten sonra, elde edilen bitki öz suyu saçlara sürülmektedir. Yarım saat bekletildikten sonra saçlar

yıkanmaktadır. Bitkinin yaprak ve çiçekleri bir miktar suyun içerisinde kaynatılıp süzülmemekte ve suyu ile saçlar yıkanmaktadır.

ASTERACEAE

ACHILLEA L.

Achillea millefolium L. subsp. *millefolium* L.

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-32

Kaynak kişi: 12, 13

Yöresel adları: Civanperçemi

Kullanılan kısmı: Çiçek / Yaprak

Kullanım alanı: Bitki adet düzenleyici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki çiçek ve yaprakları sıcak suda demlenerek infüzyonu hazırlanmakta ve çay olarak tüketilmektedir.

ANTHEMIS L.

Anthemis palestina REUTER

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-33

Kaynak kişi: 6, 9, 10, 14, 16, 25, 26, 50, 55, 56, 64, 80, 112, 114, 115, 121, 122, 124, 139, 140, 157, 158, 159, 164, 165, 166, 167, 172

Yöresel adları: Tıbbi papatya, Babaniç, Beybunec, Kuhen

Kullanılan kısmı: Çiçek

Kullanım alanı: İltihap kesici ve idrar arttırıcı özelliği olduğundan gribal enfeksiyonlar, zihinsel yorgunluk, stres ve ani kas kasılmalarının (spazm) tedavisinde kullanılmaktadır. Öksürük kesici olarak kullanılmaktadır. Safra taşlarının düşürülmesinde ve sarılık tedavisinde kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra papatya suyu ve papatya yağı saç rengini açmak için de kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çiçekleri sıcak suda demlenerek hazırlanan infüzyon çay olarak kullanılmaktadır. Papatya yağı kaslara sürülmektedir. Saç rengini açmak için çiçekler suda kaynatılıp suyu ile saçlar yıkanmakta veya saçlara papatya yağı sürülmektedir.

ARTEMISIA L.

Artemisia absinthium L.

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-34

Kaynak kişi: 142

Yöresel adları: Pelin otu, Acı pelin

Kullanılan kısmı: Çiçek / Yaprak

Kullanım alanı: Zihinsel yorgunluk, stres ve gerginliğin giderilmesinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: bitki tazeyken tadı çok ağır olduğu için genellikle kurutulup kullanılmaktadır. Bitkinin kuru yaprak ve çiçeklerinden hazırlanan infüzyon çay olarak tüketilmektedir. Günde 1-2 su bardağı içilmektedir.

ARTEMISIA L.

Artemisia annua L.

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-35

Kaynak kişi: 1, 31, 33, 34, 37, 40, 180, 181

Yöresel adları: Ğbeytron, Peygamber otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri ve yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki yüzdeki sivilcelerin tedavisinde, reyhanlama işleminde ve ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki dövülerek hazırlanan lapası veya dövülüp süzülerek elde edilen bitki öz suyu yüzdeki sivilcelerin tedavisi için, maske uygular gibi yüze sürülmektedir. Bitkinin ateş düşürücü özelliğinden yararlanmak için kurusu sıcak suda demlenerek çay olarak tüketilmektedir. Bitki yeni doğan bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde kullanılmaktadır.

ARTEMISIA L.

Artemisia scoparia WALDST. ET KIT.

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-36

Kaynak kişi: 1, 9, 11, 180, 181

Yöresel adları: Kefur

Kullanılan kısmı: Yapraklar

Kullanım alanı: Yeni doğan bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde kullanılmaktadır.

BELLIS L.

Bellis perennis L.

Toplanma yeri: Dağdüzü

Örnek numarası: G.semme-37

Kaynak kişi: 117, 129, 133, 137

Yöresel adları: Koyungözü, Çayır papatyası

Kullanılan kısmı: Taban yaprakları

Kullanım alanı: Bitkinin taban yaprakları gıda olarak tüketilmektedir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Yaklaşık 30 farklı bitkiyle birlikte pişirilerek tüketilmektedir.

CALENDULA L.

***Calendula arvensis* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-38

Kaynak kişi: 1, 14, 24, 64, 133,

Yöresel adları: liyt ilğanmi, Öküzgözü

Kullanılan kısmı: bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak tüketilmektedir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Yaklaşık 30 farklı bitkiyle birlikte pişirilerek tüketilmektedir.

CARDUUS L.

***Carduus pycnocephalus* L. subsp. *breviphyllarius* DAVIS**

Toplanma yeri: Altınözü

Örnek numarası: G.semme-39

Kaynak kişi: 77, 78, 79, 120, 129, 143, 144, 145, 146, 153, 155, 164, 165

Yöresel adları: Eşek kangalı, Deve diken, Kenger, Kangal

Kullanılan kısmı: Bitkinin çimlenmeden hemen sonraki vejetatif dönemine ait taze yaprakları kullanılır.

Kullanım alanı: Bitkinin taze yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bu bitki normalde dikenli bir bitkidir. Fakat bitkinin çimlenmeden hemen sonraki vejetatif dönemine ait taze yaprakları dikensizdir. Bitkinin bu taze yaprakları salata ve kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır. Taze yapraklarından salata da yapılmaktadır.

CARTHAMUS L.

***Carthamus dentatus* VAHL.**

Toplanma yeri: Çekmece beld.

Örnek numarası: G.semme-40

Kaynak kişi: 62, 63

Yöresel adları: Kharşumet el ğanmi

Kullanılan kısmı: Bitkinin çimlenmeden hemen sonraki vejetatif dönemine ait taze yaprakları kullanılır.

Kullanım alanı: Bitkinin taze yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bu bitki normalde dikenli bir bitkidir. Fakat bitkinin çimlenmeden hemen sonraki vejetatif dönemine ait taze yaprakları dikensizdir. Bitkinin bu taze yaprakları kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır.

CENTAUREA L.

***Centaurea calcitrapa* L. subsp. *calcitrapa* L.**

Toplanma yeri: Çekmece beld.

Örnek numarası: G.semme-41

Kaynak kişi: 45, 46, 72, 80, 81, 123, 124, 125,

Yöresel adları: Dirdar

Kullanılan kısım: Bitkinin çimlenmeden hemen sonraki vejetatif dönemine ait taze yaprakları kullanılır.

Kullanım alanı: Bitkinin taze yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır. Bitkinin taze yaprakları ve çiçekleri ise şeker hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bu bitki normalde dikenli bir bitkidir. Fakat bitkinin çimlenmeden hemen sonraki vejetatif dönemine ait taze yaprakları dikensizdir. Bitkinin bu taze yaprakları kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır. Bitkinin yaprak ve çiçekleri ile hazırlanan infüzyon şeker düşürücü olarak kullanılmaktadır.

CENTAUREA L.

***Centaurea iberica* TREV. EX SPRENGEL**

Toplanma yeri: Altınözü beld.

Örnek numarası: G.semme-42

Kaynak kişi: 45, 46, 72, 80, 81, 123, 124, 125,

Yöresel adları: Dirdar

Kullanılan kısım: Bitkinin çimlenmeden hemen sonraki vejetatif dönemine ait taze yaprakları kullanılır.

Kullanım alanı: Bitkinin taze yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bu bitki normalde dikenli bir bitkidir. Fakat bitkinin çimlenmeden hemen sonraki vejetatif dönemine ait taze yaprakları dikensizdir. Bitkinin bu taze yaprakları kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır.

CHRYSANthemUM L.

***Chrysanthemum segetum* L.**

Toplanma yeri: Alahan

Örnek numarası: G.semme-43

Kaynak kişi: 62, 64, 77, 78, 79, 120, 143, 144, 146, 148, 166, 167

Yöresel adları: Çoban dehneği, Çobandeğneği, Horozibiği, Sarıpatya, Ğsot roğe

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları ve çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitkinin çiçekleri safra taşı düşürmede, sarılık tedavisinde ve öksürük kesici olarak kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra bitkinin taze yaprakları gıda olarak da tüketilmektedir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır. Bitkinin çiçeklerinin demlenmesiyle hazırlanan çay diğer hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır.

***CICHORIUM* L.**

***Cichorium intybus* L.**

Toplanma yeri: Serinyol

Örnek numarası: G.semme-44

Kaynak kişi: 1, 14, 110, 112, 113, 123, 133, 166

Yöresel adları: Akhindiba, Yabani hindiba

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları / toprak üstü gövdesi

Kullanım alanı: Bitkinin taze yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır. Bitki bu kullanımının yanı sıra mide kasılmaları ve gastrit gibi midevi rahatsızlıkların tedavisinde de kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır. Bitki midevi rahatsızlıkların tedavisinde toprak üstü kısımları kaynatılarak çay şeklinde kullanılmaktadır.

***CICHORIUM* L.**

***Cichorium pumilum* JACQ.**

Toplanma yeri: Dağdüzü

Örnek numarası: G.semme-45

Kaynak kişi: 1, 14, 110, 112, 113, 123, 133, 166

Yöresel adları: Akhindiba, Yabani hindiba

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları / toprak üstü gövdesi

Kullanım alanı: Bitkinin taze yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır. Bitki bu kullanımının yanı sıra mide kasılmaları ve gastrit gibi midevi rahatsızlıkların tedavisinde de kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır. Bitki midevi rahatsızlıkların tedavisinde toprak üstü kısımları kaynatılarak çay şeklinde kullanılmaktadır.

GUNDELIA L.

***Gundelia tournefortii* L. var. *tournefortii* L.**

Örnek numarası: G.semme-46

Kaynak kişi: 1, 11, 25, 26, 27, 173, 176

Yöresel adları: Hüznbol

Kullanılan kısmı: Bitkinin kökleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: iktidarsızlık ve sertleşme problemleri tedavisinde kullanılmaktadır. Erkeklik hormonunu arttırdığı söylenmektedir. Hepatit-B tedavisinde kullanılmaktadır. Kadınlarda uzun süren adet kanamalarında ve genital bölgede görülen beyaz akıntı için kullanılmaktadır. Deride görülen alerjik reaksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin kökleri ezilip kaynatılarak suyu süzülüp içilmektedir. Tadı çok acı olduğu için suyu balla tatlandırılıp içilmektedir. Alerjik reaksiyonlarda bitkinin kökleri birkaç taşımlik kaynatılıp temiz bir bezle süzildükten sonra suyu alerjik yerlere sürülmektedir.

HELICHRYSUM GAERTNER

***Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum* DC.**

Toplanma yeri: Harbiye / Erzin / Döver

Örnek numarası: G.semme-47

Kaynak kişi: 1, 31, 32, 34, 47, 48, 49, 50, 54, 66, 93, 94, 153, 154, 155, 156, 172, 179

Yöresel adları: Ölmez çiçek, Gudame çiçeği, Khara nehil, Arı peteği

Kullanılan kısmı: Çiçek

Kullanım alanı: Mide ve bağırsak ahatsızlıklarının tedavisinde, böbrek taşı düşürmede ve öksürük kesici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çiçekleri kaynatılarak dekoksyonu hazırlanmakta ve çay olarak kullanılmaktadır.

***Helichrysum stoechas* (L.) MOENCH**

Toplanma yeri: Harbiye / Erzin / Döver

Örnek numarası: G.semme-48

Kaynak kişi: 1, 31, 32, 34, 47, 48, 49, 50, 54, 66, 93, 94, 153, 154, 155, 156, 172, 179

Yöresel adları: Ölmez çiçek, Gudame çiçeği, Khara nehil, Arı peteği

Kullanılan kısmı: Çiçek

Kullanım alanı: Mide ve bağırsak ahatsızlıklarının tedavisinde, böbrek taşı düşürmede ve öksürük kesici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çiçekleri kaynatılarak dekoksasyonu hazırlanmakta ve çay olarak kullanılmaktadır.

***Helichrysum sanguineum* (L.) KOSTEL**

Toplanma yeri: Harbiye / Erzin / Döver

Örnek numarası: G.semme-49

Kaynak kişi: 1, 31, 32, 34, 47, 48, 49, 50, 54, 66, 93, 94, 153, 154, 155, 156, 172, 179

Yöresel adları: Ölmez çiçek, Gudame çiçeği, Khara nehil, Arı peteği

Kullanılan kısmı: Çiçek

Kullanım alanı: Mide ve bağırsak rahatsızlıklarının tedavisinde, böbrek taşı düşürmede ve öksürük kesici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çiçekleri kaynatılarak dekoksasyonu hazırlanmakta ve çay olarak kullanılmaktadır.

***HYPOCHOERIS* L.**

***Hypochoeris radicata* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-50

Kaynak kişi: 1, 59, 62, 64, 72, 133,

Yöresel adları: Zihrilfiti, Gelin göbeği

Kullanılan kısmı: Taban yaprakları

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak tüketilmektedir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tazeylen taban yaprakları kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır.

***CREPIS* L.**

***Crepis sancta* (L.) BABCOCK**

Toplanma yeri: Gümüşgöze / Alahan/ Çaksunlu

Örnek numarası: G.semme-51

Kaynak kişi: 1, 59, 62, 64, 72, 133

Yöresel adları: Zihrilfiti, Gelin göbeği

Kullanılan kısmı: Taban yaprakları

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak tüketilmektedir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tazeylen taban yaprakları kömeç (slik) yapımında kullanılmaktadır.

***INULA* L.**

***Inula viscosa* (L.) AITON**

Toplanma yeri: Şenköy

Örnek numarası: G.semme-52

Kaynak kişi: 1, 23, 24, 41, 47, 51, 52, 55, 56, 64, 65, 143, 146, 147, 160, 161, 162

Yöresel adları: Mıve, Kışkeş, Yerce, Zimbit, Calba

Kullanılan kısmı: bitkinin yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Astım ve nefes darlığı gibi hastalıkların tedavisinde, iltihaplı yara ve apselerin tedavisinde, kan durdurucu olarak ve böbrek taşı düşürmede kullanılmaktadır. Hayvanlarda şap ve ishal tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yaprakları dövülerek lapası kanayan yaralara, iltihaplı yara ve apselere sürülmektedir. Hayvanlarda ishal ve şap tedavisinde bu bitki sarımsak, sumak, reyhan ve kekikle iyice dövüldükten sonra zeytinyağı ile karıştırılıp hayvanlara yedirilmektedir. Bitki nefer darlığı, astım gibi hastalıkların tedavisinde de kullanılmaktadır. Bitki yıkanıp iyice kurutulduktan sonra havanda dövülüp, bir tülbentle süzülür. Suyu ayaza bekletilir. Suyu dinlendikten sonra üstte kalan duru sudan her sabah birer kaşık içilir. Bitki kaynatılıp suyu böbrek taşı düşürmek için içilmektedir.

INULA L.

Inula crithmoides L.

140

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-53

Kaynak kişi: 93, 177

Yöresel adları: Haşışi, Sahil andız otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitkinin taze sürgünleri turşu yapılmaktadır.

LACTUCA L.

Lactuca serriola L.

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-54

Kaynak kişi: 51, 52, 53, 123, 124, 143, 144, 148,

Yöresel adları: Meryem ana göbeği, Sütlu marul, Acı marul, Eşek marulu, Şreynuke

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları ve lateks salgısı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitkinin taze yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır. Bitkinin salgıladığı sut benzeri lateks salgısı egzaman ve deri kaşıntısı gibi rahatsızlıklarda kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları kömeç - slik yapımında kullanılmaktadır. Bitkinin salgıladığı sut benzeri lateks salgısı egzaman ve deri kaşıntısı gibi

rahatsızlıklarda problemlili olan bölgelere sürölüp yarım saat bekletildikten sonra yıkanmaktadır. Bu süt salgısı iki günde bir uygulanmaktadır.

***PALLENIS* CASS.**

***Pallenis spinosa* (L.) CASS.**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-55

Kaynak kişi: 55, 56,

Yöresel adları: Haşışt cruha

Kullanılan kısmı: bitkinin taze yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Yaralanmalarda kan durdurucu olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları dövölüp macun haline getirilmekte ve kanayan yaraların üzerine sürölmektedir.

***HELMINTHOTHECA* VAILL. EX ZINN**

***Helminthotheca echioides* (L.) HOLUB**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-56

Kaynak kişi: 55, 56,

Yöresel adları: Haşışt cruha

Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitkinin taze yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taban yaprakları farklı bitkilerle birlikte kullanılarak kömeç yapılmaktadır.

***SCORZONERA* L.**

***Scorzonera kotschy* BOISS.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze / Alahan

Örnek numarası: G.semme-57

Kaynak kişi: 8, 171

Yöresel adları: Tekesakalı, Yakı otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taban yaprakları farklı bitkilerle birlikte kullanılarak kömeç yapılmaktadır.

SILYBUM ADANS.

***Silybum marianum* (L.) GAERTNER**

Toplanma yeri: Altınözü

Örnek numarası: G.semme-58

Kaynak kişi: 123, 124, 125,

Yöresel adları: Nıkkayret cice

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak tüketilmektedir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Taban yaprakları dikensiz üst dallardaki yaprakları dikenli bir bitkidir. Bitki tazeyken tabanda oluşan rozet yaprakları kömeç yapımında kullanılmaktadır. Yaklaşık otuz farklı bitkiyle birlikte pişirilmektedir.

SONCHUS L.

***Sonchus oleraceus* L.**

Toplanma yeri: Samankaya

Örnek numarası: G.semme-59

Kaynak kişi: 1, 69, 71, 123, 124, 125,

Yöresel adları: Sıfayret el roğe, Çoban dudugu, Kuzu gevreği, Sıbo sıbo zeyt

Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taban yaprakları kömeç yapımında kullanılmaktadır.

SENECIO L.

***Senecio vernalis* WALDST. ET KIT.**

***Senecio vulgaris* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-60

Kaynak kişi: 1, 9, 13, 24, 63, 124,

Yöresel adları: Kanarya otu, İt papatyası

Kullanılan kısmı: bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: bitkinin taban yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır. Bitkinin toprak üstü kısımları adet söktürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin rozet yaprakları kömeç yapımında kullanılmaktadır. adet söktürücü olarak bitkinin toprak üstü kısımların kaynatılarak çay şeklinde kullanılmaktadır.

TANACETUM L. (EMEND. BRIQ.)

***Tanacetum parthenium* (L.) SCHULTZ BIP.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-61

Kaynak kişi: 1, 9, 11, 19

Yöresel adları: Kabasakka, Kasımpatı, Krizantem

Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitkinin yaprakları yeni doğan bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde kullanılmaktadır.

***TARAXACUM* WIGGERS**

***Taraxacum* sp.**

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-62

Kaynak kişi: 1, 12, 13, 14, 62, 63, 64, 65, 114, 115, 116, 121, 122, 124, 125, 133, 166, 167, 171, 178, 180

Yöresel adları: Hinneydbi, Hindiba, Karahindiba

Kullanılan kısmı: bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: kalp yetmezliği ve ritim bozukluğu gibi kalp rahatsızlıklarında kullanılmaktadır. gıda olarak tüketilmektedir. Kas ağrılarını, cinsel arzuyu azaltıcı ve safra taşlarını düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kalp yetmezliği ve ritim bozukluğu gibi kalp rahatsızlıklarında bitki çiy olarak tüketilmekte veya haşlanarak suyu içilmektedir. Bitkinin rozet yaprakları kömeç yapımında kullanılmakta ve bunun yanı sıra salata olarak da tüketilmektedir. Bitki haşlanarak lapası kas ağrılarına yakı olarak kullanılmaktadır. Safra taşlarını söktürücü ve cinsel arzuyu azaltıcı özelliği içinde bitki kaynatılarak infüzyonu çay olarak kullanılmaktadır.

BORAGINACEAE

***ALKANNA* TAUSCH**

***Alkanna kotschyana* DC.**

Toplanma yeri: Şenköy

Örnek numarası: G.semme-63

Kaynak kişi: 61, 68, 118, 126, 139, 140, 160, 161, 162

Yöresel adları: Havacveni, Havacıva otu

Kullanılan kısmı: bitkinin toprak üstü kısımları ve kökleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Yara tedavisinde, bacaklarda oluşan şişlikler için, kulak ağrıları ve pişik tedavisinde, gözlerde oluşan şişlikler ve göz iltihaplarının tedavisinde, nezle ve sinüzit tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Yara tedavisinde bitki öğütülüp, zeytinyağı ve rezene ile karıştırılmakta ve yaraya sürülmektedir. Bacaklarda oluşan şişlikler için bitki kökleri öğütülüp zeytinyağıyla kavurularak merhem haline getirilip şiş olan yere sürülmektedir. Kulak ağrısı ve pişik tedavisinde bitki; çok ince ateşte bakır bir kapta zeytinyağıyla pişirilmektedir. Elde edilen yağdan kulağa damlatılmakta veya pişik olan yerlere sürülmektedir. Göz şişmesi göz iltihabı için bitki tereyağıyla kavurulup yağ pembeleşene kadar pişirildikten sonra yağ bir pamuğa emdirilip pamuk göze bağlanır. Nezle ve sinüzit tedavisinde bitki öz suyu buruna damlatılmaktadır.

ANCHUSA L.

***Anchusa azurea* MILLER var. *azurea* MILLER**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-64

Kaynak kişi: 1, 30, 143, 145, 146, 147,

Yöresel adları: Lsen tor, Sığırdili, Lsen bakra

Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları ve gövdesi kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki kan durdurucu ve gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kan durdurucu olarak bitki yaprakları öğütülüp kanayan yere sürülmektedir. Bitki gövdesi soyulup yenmektedir.

ANCHUSA L.

***Anchusa strigosa* LABILL.**

Toplanma yeri: Alahan

Örnek numarası: G.semme-65

Kaynak kişi: 23, 24, 25, 26, 27

Yöresel adları: Lsen tor, Sığırdili, Lsen bakra

Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki kan durdurucu olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kan durdurucu olarak bitki yaprakları öğütülüp kanayan yere sürülmektedir.

CYNOGLOSSUM L.

***Cynoglossum creticum* MILLER**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-66

Kaynak kişi: 55, 56,

Yöresel adları: Haşışet el tor, Pisiktetiği

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Danalara ağız parazitleri tedavisi için yedirilir.

Hazırlama ve kullanma şekli: Danalarda oluşan ağız içi parazitlerine karşı bitki meyveleri hayvanlara yedirilmektedir.

CACTACEAE

OPUNTIA MILLER

***Opuntia ficus-indica* (L.) MILLER**

Toplanma yeri: Sinanlı

Örnek numarası: G.semme-67

Kaynak kişi: 1, 24, 31, 34, 37, 81, 112, 113, 114

Yöresel adları: Tin sabır, Kaynanadili, Frenk inciri

Kullanılan kısmı: bitkinin meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: İsha kesici, kan yapıcı ve cinsel gücü artırıcı olarak, şeker hastalığı tedavisinde ve dermal problemlerin tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: İsha kesici, kan yapıcı ve cinsel gücü artırıcı olarak ve şeker hastalığı tedavisinde bitkinin meyveleri soyulup yenilmektedir. Dermal problemlerin tedavisinde bitkinin meyveleri ezilerek lapa haline getirilip deriye haricen uygulanmaktadır.

CANNABACEAE

HUMULUS L.

***Humulus lupulus* L.**

Örnek numarası: G.semme-68

Kaynak kişi: 139, 140,

Yöresel adları: Şerbetçi otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları ve meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki sakinleştirici olarak kullanılmaktadır. bu kullanımının yanı sıra idrarını tutamama gibi problemlerin tedavisinde de kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek veya kaynatılarak çay olarak tüketilmektedir.

CAPPARACEAE

CAPPARIS L.

***Capparis spinosa* L. var. *spinosa* L.**

Toplanma yeri: Bohşin

Örnek numarası: G.semme-69

Kaynak kişi: 31, 32, 33, 37, 77, 78, 79,

Yöresel adları: Kıbbar, Kebere, Kappari

Kullanılan kısmı: Tomurcuk, çiçek, yaprak ve meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: İştah açıcı, aybaşı düzenleyici olarak kullanılmaktadır. Çıban, apse ve iltihaplı yaraların tedavisinde kullanılmaktadır. Meyvelerinden turşu yapılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: İştah açıcı, aybaşı düzenleyici olarak bitkinin çiçek ve yaprakları demlenerek çay şeklinde kullanılmaktadır. Çıban, apse ve iltihaplı yaraların tedavisinde bitki yaprakları dövülerek merhem haline getirilip yaraya sürülmektedir. Tomurcuk ve meyvelerinden turşu yapılmaktadır. Önce meyve ve tomurcuklar günde iki defa suyu değiştirilmek üzere acı tadı gidene kadar suda bekletilir. Acı tadı gittikten sonra sirkeli suya konur. Üzerine tuz sarımsak ve nane eklenip ağzı iyice kapatıldıktan sonra pişmesi için bir hafta fazla ışık almayacak bir yerde bekletilir. Turşu piştikten sonra tüketilir.

CAPRIFOLIACEAE

***SAMBUCUS* L.**

***Sambucus nigra* L.**

146

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-70

Kaynak kişi: 1, 9, 10

Yöresel adları: Belesen, Mürver

Kullanılan kısmı: Çiçek ve meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Solunum yolu enfeksiyonları, öksürük kesici olarak ve bronşit tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Çiçek ve meyveleri kullanılır. çiçekler demlenerek çayı içilmekte veya meyvelerinden hazırlanan şurup kullanılmaktadır.

CARYOPHYLLACEAE

***SILENE* L.**

***Silene aegyptiaca* (L.) L. FIL. subsp. *aegyptiaca* (L.) L. FIL.**

Toplanma yeri: Dağdüzü

Örnek numarası: G.semme-71

Kaynak kişi: 1, 59, 62, 120, 125, 133, 136, 137, 163, 164, 165

Yöresel adları: Arap könceği, Pissik donu, Lbes el kâk, Lbes kıtta

Kullanılan kısmı: bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: kömeç yapımında kullanılmaktadır.

STELLARIA L.

***Stellaria media* (L.) VILL. subsp. *media* (L.) VILL.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-72

Kaynak kişi: 1, 59, 136, 137, 166, 167

Yöresel adları: Msayrine, Dalaşık, Silleyki, Toğuk otu

Kullanılan kısmı: bitki tazeleyen toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: kömeç yapımında kullanılmaktadır.

CISTACEAE

CISTUS L.

***Cistus creticus* L.**

Toplanma yeri: Karlısu beld.

Örnek numarası: G.semme-73

Kaynak kişi: 1, 55, 56, 93

Yöresel adları: Laden

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçek ve yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: sivilce ve cilt yağlanmaları, ülser ve idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Cilt problemlerinde bitki dövülerek merhem haline getirilip deriye uygulanmaktadır. Ülser ve idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde bitkinin çiçeklerinden hazırlanan infüzyon kullanılmaktadır. bitki çay olarak içilmektedir. İpek böcekçiliğinde böcekler üzerine koza yapsın diye kullanılır.

***Cistus salviifolius* L.**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-74

Kaynak kişi: 1, 55, 56, 93

Yöresel adları: Laden

Kullanılan kısmı: bitkinin çiçek ve yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: sivilce ve cilt yağlanmaları, ülser ve idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Cilt problemlerinde bitki dövülerek merhem haline getirilip deriye uygulanmaktadır. Ülser ve idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde bitkinin çiçeklerinden hazırlanan infüzyon kullanılmaktadır. bitki çay olarak içilmektedir. İpek böcekçiliğinde böcekler üzerine koza yapsın diye kullanılır.

CRUCIFERAE

ARABIS L.

***Arabis turrita* L.**

Toplanma yeri: Dağdüzü

Örnek numarası: G.semme-75

Kaynak kişi: 133, 136, 137,

Yöresel adları: Esmecik

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tazeyken kömeç yapımında kullanılmaktadır.

CALEPINA ADANS.

***Calepina irregularis* (ASSO) THELLUNG**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-76

Kaynak kişi: 133,

Yöresel adları: Bostan otu, Ot

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tazeyken kömeç yapımında kullanılmaktadır.

CAPSELLA MEDIK.

***Capsella bursa-pastoris* (L.) MEDIK.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-77

Kaynak kişi: 1, 14, 60, 62, 63, 69, 82, 83, 110, 112, 115, 133, 149, 150, 151, 152,

Yöresel adları: İciril ğasfur, Çobançantası, Kuşekmeği

Kullanılan kısmı: Bitkinin tümü kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kan durdurucu, idrar arttırıcı olarak ve varis tedavisinde kullanımının yanı sıra bitki gıda olarak da kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları dövülerek merhem haline getirilip kanayan yaraya sürülmek suretiyle kan durdurucu olarak kullanılmaktadır. varis tedavisinde

ve idrar arttırıcı olarak bitki dekoksiyonu çay olarak kullanılmaktadır. bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır.

CARDARIA DESV.

Cardaria draba (L.) DESV. **subsp. draba** (L.) DESV.

Toplanma yeri: Bohşin

Örnek numarası: G.semme-78

Kaynak kişi: 77, 80, 81

Yöresel adları: Tera berri, Yabani tere, Khırnilibre

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: kömeç yapımında kullanılmaktadır.

DESCURAINIA WEBB ET BERTH.

Descurainia sophia (L.) WEBB EX PRANTL

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-79

Kaynak kişi: 1, 26, 133, 166

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprak ve sürgünleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.

IBERIS L.

Iberis attica JORD.

Toplanma yeri: Yayladağı

Örnek numarası: G.semme-80

Kaynak kişi: 8

Yöresel adları: Hünkâr çiçeği

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kas eklem ve romatizmal ağrıların tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki dövülüp süzülerek elde edilen bitki öz suyu veya bitkinin kaynatılması ile elde edilen bitki suyu eklem ve kaslara sürülmektedir.

NASTURTIIUM R. BR.

Nasturtium officinale R. BR.

Toplanma yeri: Harbiye, Bohşin

Örnek numarası: G.semme-81

Kaynak kişi: 1, 13, 80, 81, 133, 153, 154, 155, 156, 178, 180

Yöresel adları: Kırayra, Kırra, Su teresi, Ispatan, Uspata

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki cinsel gücü arttırıcı, kuvvet verici, şeker düşürücü ve gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin salatası, kavurması yapılmakta ve kömeç yapımında kullanılmaktadır.

***RAPHANUS* L.**

***Raphanus raphanistrum* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-82

Kaynak kişi: 1, 59, 62, 63, 82, 83, 123, 124, 125, 166, 167, 178, 180

Yöresel adları: Ficceyli, Yabani turp

Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları ve kökleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda ve tüy dökücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır. Bitkinin köklerinden elde edilen bitki öz suyu epilasyondan sonra kullanıldığı zaman, kıl köklerini kurutarak kılların tekrar çıkmasını engellemektedir.

***RAPHANUS* L.**

***Raphanus sativus* L.**

Örnek numarası: G.semme-83

Kaynak kişi: 1, 9, 10, 14, 76,

Yöresel adları: Turp, Ficil

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak altı depo gövdesi kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kulak iltihabı tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kulak iltihabı teavisinde turp ateşte pişirilip öz suyu kulağa damlatılmaktadır.

***SINAPIS* L.**

***Sinapis arvensis* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-84

Kaynak kişi: 1, 15, 59, 62, 63, 64, 124, 133, 143, 149, 150, 151, 152, 164, 165, 166, 167

Yöresel adları: Silleyka, Yabani hardal, Halder

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır.

***SINAPIS* L.**

***Sinapis alba* L.**

Toplanma yeri: Samankaya

Örnek numarası: G.semme-85

Kaynak kişi: 1, 15, 59, 62, 63, 64, 124, 133, 143, 149, 150, 151, 152, 164, 165, 166, 167

Yöresel adları: Silleyka, Yabani hardal, Halder

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır.

***OCETHODIUM* DC.**

***Ochthodium aegyptiacum* (L.) DC.**

Toplanma yeri: Çekmece

Örnek numarası: G.semme-86

Kaynak kişi: 1, 15, 59, 62, 63, 64, 124, 133, 143, 149, 150, 151, 152, 164, 165, 166, 167

Yöresel adları: Silleyka, Yabani hardal, Halder

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır.

***SISYMBRIUM* L.**

***Sisymbrium officinale* (L.) SCOP.**

Toplanma yeri: Bohşin

Örnek numarası: G.semme-87

Kaynak kişi: 52, 53, 77, 78, 79, 80, 81, 178, 180

Yöresel adları: Yabani hardal, Bülbül hardalı

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki balgam söktürücü, ödem söktirici ve idrar arttırıcı olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki toplanıp kurutulmakta, bitki kurusundan hazırlanan dekoksasyon günde iki defa birer su bardağı olacak şekilde içilmektedir.

CUCURBITACEAE

***CUCURBITA* L.**

***Cucurbita* sp.**

Örnek numarası: G.semme-88

Kaynak kişi: 121, 122, 123,

Yöresel adları: Kabak, Karğ

Kullanılan kısmı: Çekirdekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kabak çekirdekleri prostat tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çekirdekleri yenilmektedir.

***ECBALLIUM* A. RICH.**

***Ecballium elaterium* (L.) A. RICH.**

Toplanma yeri: Aşağı okçular

Örnek numarası: G.semme-89

Kaynak kişi: 1, 14, 21, 22, 31, 34, 69, 77, 78, 160, 161, 162

Yöresel adları: Yaban kavunu, Cırtlatan, Eşek hıyarı, Battih berri

Kullanılan kısmı: Bitki meyvelerine bulunan sıvı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Sinüzit ve hemoroid tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Sinüzit tedavisinde meyvelerinin içindeki sıvı burun deliklerine damlatılmaktadır. Hemoroid tedavisinde meyvelerinin içinde bulunan bitki öz suyu basur memelerine sürülmek suretiyle tedavi edilmektedir.

***MOMORDICA* L.**

***Momordica charantia* DESCOURT.**

Toplanma yeri: Dursunlu

Örnek numarası: G.semme-90

Kaynak kişi: 47, 48, 49, 50, 54,

Yöresel adları: Kudret narı

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri ve çekirdekleri üzerindeki etli kısım kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Sindirim sistemi problemleri, mide, karın ağrıları, gastrit tedavisinde, adet sancılarının azaltılmasında deri lezyonları, egzaman, sedef ve şeker hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Şeker hastalığı tedavisinde çekirdeklerin üzerindeki etli kısım yenilmektedir. Sindirim sistemi, mide ağrısı gibi rahatsızlıklarda ve gastrit tedavisinde meyve kabuğu ezilip süzülerek bitki öz suyu içilmektedir. Karın ağrısı ve adet sancılarında meyve kabuğu ezilip balla karıştırılarak yenilmektedir. Deri lezyonları, sedef ve egzama gibi rahatsızlıklarda meyve kabuğu dövülerek zeytin yağı ile karıştırılıp, on gün güneş almayacak bir yerde bekletilmekte ve oluşan macun yaralara sürülmektedir.

DIOSCOREACEAE

***TAMUS* L.**

***Tamus communis* L. subsp. *communis* L.**

Toplanma yeri: Şenköy, Yukarı Döver

Örnek numarası: G.semme-91

Kaynak kişi: 55, 56, 77, 78, 79, 95, 96, 124, 135, 136, 160, 164, 165

Yöresel adları: Heylun, Dikensiz sarmaşık, Kreyimt el hay

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki eklem ağrılarınin tedavisinde, şeker düşürücü ve gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze sürgünleri gıda olarak kullanılmaktadır. yumurta ile pişirilip tüketilmektedir. Şeker düşürücü olarak bitkinin taze sürgünlerinin ve yapraklarının kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksiyon içilmektedir. Sabahları aç karna yemekten bir saat önce içilmektedir. Bitkinin toprak altı gövdesinin (yumrularının) öz suyu eklem ağrıları için harici olarak kullanılmaktadır.

DIPSACACEAE

***SCABIOSA* L.**

***Scabiosa prolifera* L.**

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-92

Kaynak kişi: 123, 124, 125

Yöresel adları: Düğmeli uyuz otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri ve taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır.

EBENACEAE

***DIOSPYROS* L.**

***Diospyros oleifera* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-93

Kaynak kişi: 31, 33, 37

Yöresel adları: Tin şetvi, Tüylü cennet elması

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kabızlık giderici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: kabızlık durumlarında bitkinin olgun meyveleri çiy olarak yenilmektedir.

ELAEAGNACEAE

ELAEAGNUS L.

***Elaeagnus angustifolia* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-94

Kaynak kişi: 1, 33, 34, 37, 59,

Yöresel adları: Barsin, İğde, Zeyisfun

Kullanılan kısmı: Çiçek, yaprak ve meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Öksürük ve ishal kesici olarak, prostat tedavisinde, afrodizyak olarak ve idrar tutamayan çocukların tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Çiçek ve yaprakları kaynatılarak çayı öksürük kesici olarak kullanılmaktadır. İdrar tutamayanlar için de çiçeklerinden hazırlanan çay kullanılmaktadır. İshali ve prostat tedavisinde bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Çiçek kokularının afrodizyak etkisi olduğu bilinmektedir.

ERICACEAE

ARBUTUS L.

***Arbutus andrachne* L.**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-95

Kaynak kişi: 1, 2, 14, 41, 95, 96, 99, 100

Yöresel adları: Katlıb, Sandal ağacı

Kullanılan kısmı: Bitki odunundan elde edilen bitki öz suyu ve meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Mantar, zonal hastalıkların tedavisinde ve kabızlık tedavisinde kullanılmaktadır. Bitkinin meyvelerinin müshil etkisi bulunmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Mantar ve zonal hastalıkların tedavisinde bitkinin dalları ateşte yakıldıktan sonra yanan odundan çıkan köpük yaralara sürülmektedir. Meyveleri kabızlık ve prostat tedavisinde kullanılmaktadır. Meyvelerinin müshil etkisi vardır.

ERICA L.

***Erica manipuliflora* SALISB.**

Toplanma yeri: Tahtaköprü

Örnek numarası: G.semme-96

Kaynak kişi: 49, 50, 54, 64, 65,

Yöresel adları: Püren, Acram, Funda

Kullanılan kısım: Bitkinin taze sürgünleri, çiçek ve yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Ateş düşürücü, idrar arttırıcı ve bağırsak kurtlarını düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek hazırlanan infüzyon, çay olarak kullanılmaktadır.

VACCINIUM L.

***Vaccinium myrtillus* L.**

Örnek numarası: G.semme-97

Kaynak kişi: 16, 47, 57, 153, 154, 164, 165

Yöresel adları: Yaban mersini, Blue berry

Kullanılan kısım: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Reflü ve kollesterol tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveler çiy veya kurutularak yenilmektedir.

EUPHORBIACEAE

EUPHORBIA L.

***Euphorbia rigida* BIEB.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-98

Kaynak kişi: 1, 30, 57, 149, 150, 151, 152,

Yöresel adları: Liğa, Hıllaybi, Sütleğen, Sütlu ot

Kullanılan kısım: Bitkinin salgıladığı lateks salgısı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Egzama türü kaşıntı ve deri lezyonlarında, çok bulaşık yıkayan kadınların ellerinde oluşan çatlakların tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin salgıladığı süt benzeri lateks salgısı problemlili bölgelere sürmek suretiyle uygulanmaktadır.

RICINUS L.

***Ricinus communis* L.**

Toplanma yeri: Bohşin, Dağdüzü

Örnek numarası: G.semme-99

Kaynak kişi: 1, 139

Yöresel adları: Hint yağı bitkisi, Kene otu

Kullanılan kısım: Bitkinin çekirdeklerinden elde edilen yağ kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Saç kırılmaları, dökülmelerinde ve deriye yapışan kenelerin düşürülmesinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çekirdeklerinden elde edilen yağ saçlara sürülmektedir. Vücuda yapışan keneleri düşürmek için yağ kenelerinin soktuğu yere damlatılmaktadır.

FABACEAE

ACACIA WILLD.

Acacia sp.

Toplanma yeri: Güzelburç

Örnek numarası: G.semme-100

Kaynak kişi: 69, 70, 71, 80, 143, 146, 147,

Yöresel adları: Akasya, Sinameki, Aşırık otu

Kullanılan kısmı: Çiçekler kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Çiçek öz suyunun şekerli bir tadı vardır. Toplanıp çiy olarak yenilmektedir.

CASSIA L.

Cassia sp. L.

Örnek numarası: G.semme-101

Kaynak kişi: 6, 47, 52, 139, 140,

Yöresel adları: Akasya, Sinameki, Aşırık otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyve ve çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bağırsak düzenleyici ve zayıflama çayı olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin müshil etkisi vardır. Demlenerek veya kaynatılarak hazırlanan çay günde bir su bardağı haftada iki veya üç gün tüketilmektedir.

CALICOTOME LINK

***Calicotome villosa* (POIRET) LINK**

Toplanma yeri: Uzunalıç köyü

Örnek numarası: G.semme-102

Kaynak kişi: 95, 96

Yöresel adları: Azgan

Kullanılan kısmı: Çiçeklerinden elde edilen koku kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kadınlarda cinsel arzuyu arttırmak için kullanılmaktadır. Kadınlara üzerine etkili bir afrodizyaktır.

CERATONIA L.

***Ceratonia siliqua* L.**

Toplanma yeri: Toygarlı

Örnek numarası: G.semme-103

Kaynak kişi: 14, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 42, 70, 71, 80, 81, 118, 139, 140,

Yöresel adları: Keçiboynuzu, Harnup

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Öksürüğü keser, enerji verir, cinsel gücü artırıcı ve hücre yenileyici olarak kullanılmaktadır. Kansızlık tedavisinde de kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveler çiğ veya pekmez yapılarak tüketilmektedir.

CERCIS L.

***Cercis siliquastrum* L. subsp. *siliquastrum* L.**

Toplanma yeri: Çardaklı

Örnek numarası: G.semme-104

Kaynak kişi: 29, 44, 48, 80, 88, 120,

Yöresel adları: Sencrik, Erguvan, Mıknes, Katır tırnağı

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Baharat ve gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Çiçeklerinden reçel yapılmaktadır. Mayhoş bir tat verdiği için yemeklere ve salatalara katılmaktadır.

GENISTA L.

***Genista lydia* BOISS. var. *antiochia* (BOISS.) P. GIBBS**

Toplanma yeri: Çardaklı

Örnek numarası: G.semme-105

Kaynak kişi: 49, 50, 54, 145,

Yöresel adları: Sencrik, Erguvan, Mıknes, Katırtırnağı

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekli sapları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: İdrar yolu rahatsızlıklarının giderilmesi, böbrek taşlarının düşürülmesinde ve doğum sonrası plasantanın daha kısa sürede atılmasını sağlamak için kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: İnfüzyonu hazırlanmakta ve çay olarak kullanılmaktadır.

GLYCYRRHIZA L.

***Glycyrrhiza glabra* L. var. *glandulifera* (WALDST. ET KIT.) BOISS.**

Toplanma yeri: Değirmenyolu

Örnek numarası: G.semme-106

Kaynak kişi: 1, 14, 42, 43, 44, 47, 69, 70, 80, 81, 112, 115, 116

Yöresel adları: Süs, Meyan kökü

Kullanılan kısmı: Bitkinin kökleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Aft, ağız ve dilde oluşan yaraların tedavisinde, mide ve ülser tedavisinde, karın ağrıları ve bağırsak problemlerinin tedavisinde kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra balgam söktürücü ve şeker düşürücü olarak da kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin köklerinden hazırlanan meyan şerbeti veya kökler kaynatılarak hazırlanan çay kullanılmaktadır.

GLYCYRRHIZA L.

***Glycyrrhiza echinata* L.**

Toplanma yeri: Aşağı okçular

Örnek numarası: G.semme-107

Kaynak kişi: 14, 86, 87, 91, 111, 113, 114

Yöresel adları: Acı meyan, Süs berri

Kullanılan kısmı: Bitkinin kökleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki hemoroid tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin kökleri kaynatılarak hazırlanan çay kullanılmaktadır.

LATHYRUS L.

***Lathyrus aphaca* L. var. *biflorus* POST**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-108

Kaynak kişi: 1, 69, 70, 71, 88, 90

Yöresel adları: Cleybine, Cılban, Yonca, Cleybine, Cılban, Yonca, Cleybine, Cılban, Yonca

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri ve meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır. Tek başına kavurması yapılmaktadır.

TRIFOLIUM L.

***Trifolium resupinatum* L. var. *resupinatum* L.**

Toplanma yeri: Bohşin, Altınözü

Örnek numarası: G.semme-109

Kaynak kişi: 86, 87, 149, 150, 151, 152,

Yöresel adları: Cleybine, Cılban, Yonca, Cleybine, Cılban, Yonca, Cleybine, Cılban, Yonca

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.

SECURIGERA DC.

***Securigera securidaca* (L.) DEGEN ET DÖRF.**

Toplanma yeri: Ovakent

Örnek numarası: G.semme-110

Kaynak kişi: 120, 143, 144, 146, 148,

Yöresel adları: Cleybine, Cılban, Yonca, Cleybine, Cılban, Yonca, Cleybine, Cılban, Yonca

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri kullanılmaktadır

Kullanım alanı: gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: kömeç yapımında kullanılmaktadır.

ONONIS L.

***Ononis spinosa* L.**

Örnek numarası: G.semme-111

Kaynak kişi: 57

Yöresel adları: Kayış kıran bitkisi

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Böbrek yetmezliği çeken diyaliz hastalarında kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli:

PHASEOLUS L.

***Phaseolus vulgaris* L.**

Toplanma yeri: Gümüışgöze

Örnek numarası: G.semme-112

Kaynak kişi: 18, 20, 21, 22,

Yöresel adları: Fasülye, Fesule

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Şeker hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Şeker hastalığı tedavisinde meyve suda kaynatılıp suyu sabah aç karna içiliyor.

SCORPIURUS L.

***Scorpiurus muricatus* L. var. *subvillosus* (L.) FIORI**

Toplanma yeri: Sinanlı, Çaksunlu

Örnek numarası: G.semme-113

Kaynak kişi: 136, 137, 159

Yöresel adları: Akrep kuyruğu, Katırtırnağı, Kadın tırnağı

Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.

FAGACEAE

QUERCUS L.

***Quercus coccifera* L.**

Toplanma yeri: Çardaklı

Örnek numarası: G.semme-114

Kaynak kişi: 1, 89, 104

Yöresel adları: Sındyen, Mazı meşesi

Kullanılan kısmı: Meyve (palamut) kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: İdrar yolu enfeksiyonları ve idrar tutamama gibi rahatsızlıklarda kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Meşe palamutları kavurulup öğütüldükten sonra bal ile karıştırılarak sabah aç karna yemeklerden birer saat önce birer kaşık yenilmektedir.

GERANIACEAE

ERODIUM L'HERIT.

***Erodium acaule* (L.) BECHERER ET THELL.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-115

Kaynak kişi: 1, 88, 89, 90, 133, 136, 137, 143, 144, 146, 148

Yöresel adları: Müslüken, İğnelik

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.

***Erodium malacoides* (L.) L'HERIT.**

Toplanma yeri: Yıldırımderesi / Tahtaköprü

Örnek numarası: G.semme-116

Kaynak kişi: 1, 88, 89, 90, 133, 136, 137, 143, 144, 146, 148

Yöresel adları: Müslüken, İğnelik

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.

***Erodium cicutarium* (L.) L'HERIT. subsp. *cicutarium* (L.) L'HERIT.**

Toplanma yeri: Dağdüzü

Örnek numarası: G.semme-117

Kaynak kişi: 1, 88, 89, 90, 133, 136, 137, 143, 144, 146, 148

Yöresel adları: Müslüken, İğnelik

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.

Erodium sp.

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-118

Kaynak kişi: 1, 88, 89, 90, 133, 136, 137, 143, 144, 146, 148,

Yöresel adları: Müslüken, İğnelik

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.

PELARGONIUM L'HERIT.

Pelargonium graveolens L'HERIT.

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-119

Kaynak kişi: 1, 55, 56, 88, 89, 181, 182

Yöresel adları: İtır

Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları ve yaprak sapları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kabızlık tedavisinde ve reyhanlama işleminde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kabızlık tedavisinde ıtır bitkisinin gövdesinin yada yaprak sapının 3 – 5 cm lik bir parçası zeytin yağına batırılıp fitil şeklinde uygulanmak suretiyle kullanılmaktadır. Ayrıca bebeklerde reyhanlama işleminde kullanılan bitkilerden biridir.

GINKOACEAE

GINKO L.

Ginko biloba L.

Örnek numarası: G.semme-120

Kaynak kişi: 5, 92, 142

Yöresel adları: Mabel ağacı, Ginko

Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Hafıza güçlendirici olarak ve kulak çınlamalarının giderilmesinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki yapraklarının kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksiyon çay olarak tüketilmektedir.

GUTTIFERAE

HYPERICUM L.

Hypericum perforatum L.

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-121

Kaynak kişi: 1, 13, 21, 23, 24, 55, 56, 76, 88, 90, 95, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 160, 161, 162, 166

Yöresel adları: Kantaron, Binbir delik otu, Dibbeysi

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Yaraların daha hızlı kapanmasını sağlamaktadır. Fakat kullanıldığı yerlerde deride kararmalar görüldüğü için papatya yağı ile birlikte kullanılması önerilmektedir. İltihaplı yaralar ve uzun süre yatalak kalan hastalarda görülen yatak yaralarının tedavisinde kullanılmaktadır. Bitki iştah açıcı, mide, böbrek ve sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Uyku problemi çeken hastalarda uyku düzenleyici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: İştah, mide, böbrek, sinirsel ve uyku problemlerinin tedavisinde bitki kaynatılarak hazırlanan çay kullanılmaktadır. Yaraların tedavisinde bitkinin yağı kullanılmaktadır. yağ şu şekilde hazırlanmaktadır; bitki öğütülüp zeytin yağı ile karıştırılır. Cam bir kabın içine konulup ağzı sıkıca kapatıldıktan sonra yirmi gün belli aralıklarla çalkalanmak suretiyle bekletilir. Yirmi günün sonunda elde edilen yağ süzülüp kullanılır. Bu yağ haricen sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde de kullanılmaktadır.

Hypericum tetrapterum FRIES

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-122

Kaynak kişi: 1, 13, 21, 23, 24, 55, 56, 76, 88, 90, 95, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 160, 161, 162, 166

Yöresel adları: Kantaron, Binbir delik otu, Dibbeysi

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Yaraların daha hızlı kapanmasını sağlamaktadır. Fakat kullanıldığı yerlerde deride kararmalar görüldüğü için papatya yağı ile birlikte kullanılması önerilmektedir.

İltihaplı yaralar ve uzun süre yatalak kalan hastalarda görülen yatak yaralarının tedavisinde kullanılmaktadır. Bitki iştah açıcı, mide, böbrek ve sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Uyku problemi çeken hastalarda uyku düzenleyici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: İştah, mide, böbrek, sinirsel ve uyku problemlerinin tedavisinde bitki kaynatılarak hazırlanan çay kullanılmaktadır. Yaraların tedavisinde bitkinin yağı kullanılmaktadır. yağ şu şekilde hazırlanmaktadır; bitki öğütülüp zeytin yağı ile karıştırılır. Cam bir kabın içine konulup ağzı sıkıca kapatıldıktan sonra yirmi gün belli aralıklarla çalkalanmak suretiyle bekletilir. Yirmi günün sonunda elde edilen yağ süzülüp kullanılır. Bu yağ haricen sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde de kullanılmaktadır.

***Hypericum triquetrifolium* TURRA**

Toplanma yeri: Tanzit yaylası

Örnek numarası: G.semme-123

Kaynak kişi: 1, 13, 21, 23, 24, 55, 56, 76, 88, 90, 95, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 160, 161, 162, 166

Yöresel adları: Kantaron, Binbir delik otu, Dibbeysi

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Yaraların daha hızlı kapanmasını sağlamaktadır. Fakat kullanıldığı yerlerde deride kararmalar görüldüğü için papatya yağı ile birlikte kullanılması önerilmektedir. İltihaplı yaralar ve uzun süre yatalak kalan hastalarda görülen yatak yaralarının tedavisinde kullanılmaktadır. Bitki iştah açıcı, mide, böbrek ve sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Uyku problemi çeken hastalarda uyku düzenleyici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: İştah, mide, böbrek, sinirsel ve uyku problemlerinin tedavisinde bitki kaynatılarak hazırlanan çay kullanılmaktadır. Yaraların tedavisinde bitkinin yağı kullanılmaktadır. yağ şu şekilde hazırlanmaktadır; bitki öğütülüp zeytin yağı ile karıştırılır. Cam bir kabın içine konulup ağzı sıkıca kapatıldıktan sonra yirmi gün belli aralıklarla çalkalanmak suretiyle bekletilir. Yirmi günün sonunda elde edilen yağ süzülüp kullanılır. Bu yağ haricen sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde de kullanılmaktadır.

***Hypericum thymifolium* BANKS ET SOL.**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-124

Kaynak kişi: 1, 13, 21, 23, 24, 55, 56, 76, 88, 90, 95, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 160, 161, 162, 166

Yöresel adları: Kantaron, Binbir delik otu, Dibbeysi

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Yaraların daha hızlı kapanmasını sağlamaktadır. Fakat kullanıldığı yerlerde deride kararmalar görüldüğü için papatya yağı ile birlikte kullanılması önerilmektedir. İltihaplı yaralar ve uzun süre yatalak kalan hastalarda görülen yatak yaralarının tedavisinde kullanılmaktadır. Bitki iştah açıcı, mide, böbrek ve sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Uyku problemi çeken hastalarda uyku düzenleyici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: İştah, mide, böbrek, sinirsel ve uyku problemlerinin tedavisinde bitki kaynatılarak hazırlanan çay kullanılmaktadır. Yaraların tedavisinde bitkinin yağı kullanılmaktadır. yağ şu şekilde hazırlanmaktadır; bitki öğütülüp zeytin yağı ile karıştırılır. Cam bir kabın içine konulup ağzı sıkıca kapatıldıktan sonra yirmi gün belli aralıklarla çalkalanmak suretiyle bekletilir. Yirmi günün sonunda elde edilen yağ süzülüp kullanılır. Bu yağ haricen sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde de kullanılmaktadır.

JUGLANDACEAE

JUGLANS L.

***Juglans regia* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-125

Kaynak kişi: 9, 10, 14, 18, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 90, 91, 127, 128, 132,

Yöresel adları: Ceviz, Cööz, Cevz

Kullanılan kısmı: Yaprak, kabuk ve meyve kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: iştah açıcı, şeker düşürücü, kuvvet verici, hafıza güçlendirici mantar tedavisinde ve boyar madde olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveleri iştah açıcı, şeker düşürücü ve kuvvet verici ve hafıza güçlendirici olarak kullanılmaktadır. Ceviz yaprağı ve meyvenin yeşil kabuğu boyar madde olarak, taze yaprakların lapası ise deri hastalıkları ve mantar tedavisinde harici olarak kullanılmaktadır.

LAMIACEAE

AJUGA L.

Ajuga sp.

Örnek numarası: G.semme-126

Kaynak kişi: 160, 161, 162

Yöresel adları: Mayasıl otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin tamamı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Hemoroid tedavisinde kullanılmaktadır.

CLINOPODIUM L.

***Clinopodium vulgare* L. subsp. *arundanum* (BOISS.) NYMAN**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-127

Kaynak kişi: 55, 56, 58

Yöresel adları: Şumaya

Kullanılan kısmı: Bitkinin tamamı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Süte aroma versin diye hayvanlara yedirilmektedir.

LAMIUM L.

***Lamium garganicum* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze, Ovakent

Örnek numarası: G.semme-128

Kaynak kişi: 15, 63, 89, 102, 105, 106

Yöresel adları: Ballıbaba, Zihrinnehil

165

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısmı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Adet söktürücü, müshil ve gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Adet söktürücü ve müshil olarak bitkinin demlenmesiyle hazırlanan infüzyon kullanılmaktadır. Tok karna günde bir su bardağı içilmektedir. Kömeç yapımında kullanılmaktadır.

***Lamium moschatum* MILLER var. *micranthum* BOISS.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-129

Kaynak kişi: 15, 63, 89, 102, 105, 106

Yöresel adları: Ballıbaba, Zihrinnehil

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısmı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Adet söktürücü, müshil ve gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Adet söktürücü ve müshil olarak bitkinin demlenmesiyle hazırlanan infüzyon kullanılmaktadır. Tok karna günde bir su bardağı içilmektedir. Kömeç yapımında kullanılmaktadır.

LAVANDULA L.

Lavandula stoechas L. subsp. stoechas L.

Toplanma yeri: Serinyol

Örnek numarası: G.semme-130

Kaynak kişi: 1, 47, 49, 50, 54, 57, 60, 64, 95, 130, 143, 144, 145, 146, 157, 158, 159

Yöresel adları: Ebruh, Karabaş otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekli sapları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Baş ağrısı, tansiyon, stres, öksürük, balgam, kolesterol ve uykusuzluk gibi rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Demlenerek hazırlanan infüzyonu çay olarak kullanılmaktadır.

LUPINUS L.

Lupinus varius L.

Örnek numarası: G.semme-131

Kaynak kişi: 139, 140

Yöresel adları: Acı bakla, Yahudi baklası

Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Şeker hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kahve gibi kavrulup çekilmekte ve kahve gibi pişirilip içilmektedir.

MELILOTUS L.

Melilotus indica (L.) ALL.

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-132

Kaynak kişi: 55, 56

Yöresel adları: Handkuk

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları, çiçekli sapları ve tohumları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Baharat olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin tohumları ekmeğe güze bir aroma versin diye buğdayın içine konup öğütülmektedir. Baharat olarak kullanılır. Elbiselerin arasına konularak naftalin yerine kullanılmaktadır.

MELISSA L.

Melissa officinalis L. subsp. inodora (BORNM.) BORNM.

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-133

Kaynak kişi: 49, 50, 54, 86, 87, 88, 102, 103, 142, 139, 140

Yöresel adları: Melisa, Oğul otu

Kullanılan kısım: Bitkinin çiçekli sapları ve yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Sakinleştirici ve strese bağlı mide rahatsızlıkların giderilmesinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon çayı kullanılmaktadır.

MENTHA L.

Mentha spicata L. subsp. spicata L.

167

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-134

Kaynak kişi: 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 30, 39, 59, 60, 64, 66, 74, 75, 76, 80, 81, 90, 91, 92, 93, 110, 121, 122, 130, 131, 133, 143, 145, 146, 147, 153, 154, 155, 156

Yöresel adları: Nane, Yabani nane, Yarpuz , Celep nane

Kullanılan kısım: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Boğaz enfeksiyonları, grip, öksürük, mide ağrıları ve kasılmaları gibi rahatsızlıkların giderilmesinde kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra bulantı önleyici iştah açıcı ve baharat olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Tıbbi amaçlı olarak bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon çayı kullanılmaktadır. baharat olarak bitkinin yaprakları kurutulup öğütülerek kullanılmaktadır.

MENTHA L.

Mentha pulegium L.

Toplanma yeri: Tokaçlı / Altınözü

Örnek numarası: G.semme-135

Kaynak kişi: 23, 24, 80, 107, 122, 124, 126,

Yöresel adları: Kırneyya

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: İdrar yolu enfeksiyonları, kulunç, kas ve sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çay olarak tüketilmektedir.

MICROMERIA BENTHAM

Micromeria fruticosa (L.) DRUCE **subsp. barbata** (BOISS. ET KOTSCHY) DAVIS

Toplanma yeri: Samandağ

Örnek numarası: G.semme-136

Kaynak kişi: 1, 68, 104

Yöresel adları: Viks otu, Taş nanesi

Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki kulunç, iltihaplı yaraların tedavisinde ve baharat olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çay olarak tüketilmektedir. Bitkinin yaprakları kurutulup öğütülmekte ve baharat olarak kullanılmaktadır.

MICROMERIA BENTHAM

Micromeria graeca (L.) BENTHAM EX REICHB. **subsp. graeca** (L.) BENTHAM EX REICHB.

Toplanma yeri: Sinanlı

Örnek numarası: G.semme-137

Kaynak kişi: 1, 14, 25, 26, 55, 56, 68, 69, 71, 95, 96, 105, 106, 126, 157, 158, 159, 178, 179, 180

Yöresel adları: Haşışet telül, Zevfa, Dağ çayı

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekli sürgünleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki siğil tedavisinde ve normal çay olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: siğil tedavisinde bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksion çayı kullanılmakta veya bitki çiğ olarak yenilmektedir. Bitki günlük hayatta bitki çayı olarak tüketilmektedir.

Micromeria myrtifolia BOISS. ET HOHEN.

Toplanma yeri: Sinanlı

Örnek numarası: G.semme-138

Kaynak kişi: 1, 14, 25, 26, 55, 56, 68, 69, 71, 95, 96, 105, 106, 126, 157, 158, 159, 178, 179, 180

Yöresel adları: Haşışet telül, Zevfa, Dağ çayı

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekli sürgünleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki siğil tedavisinde ve normal çay olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: siğil tedavisinde bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksion çayı kullanılmakta veya bitki çiğ olarak yenilmektedir. Bitki günlük hayatta bitki çayı olarak tüketilmektedir.

OCIMUM L.

Ocimum basilicum L.

169

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-139

Kaynak kişi: 1, 9, 10, 57, 59, 68, 69, 74, 75, 117, 139, 140, 141, 157, 158, 159

Yöresel adları: Fesleğen, Reyhan, habak

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçek ve yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Solunum yolu enfeksiyonları, öksürük, mide bulantısı, sindirim problemleri, hazımsızlık gibi problemlerin tedavisinde kullanılmaktadır. Yatıştırıcı olarak ve epilepsi nöbetlerinin azaltılmasında kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra evdeki sinek ve örümcek gibi haşerelerin uzaklaştırılmasında da kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: bitki kaynatılarak çay olarak tüketilmekte, evdeki sinek ve örümcek gibi haşerelerin uzaklaştırılmasında ise tütsü olarak kullanılmaktadır.

ORIGANUM L.

Origanum syriacum L. var. *bevanii* (HOLMES) IETSWAART

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-140

Kaynak kişi: 1, 4, 6, 12, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 39, 40, 42, 47, 48, 57, 60, 61, 67, 68, 69, 74, 80, 81, 93, 95, 96, 117, 122, 124, 139, 143, 144, 145, 146, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 164, 165

Yöresel adları: Kekik, Halil İbrahim kekiği, Zahter halil

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Soğuk algınlığı, öksürük, kulunç, karın ağrısı ve adet sancılar gibi rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra gıda ve baharat olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: soğuk algınlığı, öksürük, kulunç, karın ağrısı ve adet sancılar gibi rahatsızlıkların tedavisinde bitkinin yaprakları ve çiçekleri demlenerek çay olarak kullanılmaktadır. Bitki salata ve baharat olarak da tüketilmektedir.

ROSMARINUS L.

***Rosmarinus officinalis* L.**

Toplanma yeri: Alahan, Harbiye

Örnek numarası: G.semme-141

Kaynak kişi: 6, 12, 39, 47, 67, 68, 80, 81, 96, 110, 111, 112, 113, 123, 124, 139, 140, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 168

Yöresel adları: Biberiye

Kullanılan kısmı: bitkinin yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: İştah açıcı, ödem söktürücü, kanser önleyici, baharat olarak ve mide ağrıların giderilmesinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: bitkinin yaprakları demlenerek çay olarak tüketilmektedir.

SALVIA L.

***Salvia aramiensis* RECH. FIL.**

Toplanma yeri: Oğlakören / Toygarlı

Örnek numarası: G.semme-142

Kaynak kişi: 1, 6, 40, 47, 49, 50, 52, 54, 61, 127, 132, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 160, 161, 162

Yöresel adları: Kıveysit elęon, Adaçayı

Kullanılan kısmı: Bitkini yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bronşit, grip tedavisinde ve şeker düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yaprakları demlenip çay olarak kullanılmaktadır.

***Salvia aucheri* BENTHAM var. *aucheri* BENTHAM**

Toplanma yeri: Toygarlı / Döver

Örnek numarası: G.semme-143

Kaynak kişi: 1, 6, 40, 47, 49, 50, 52, 54, 61,127, 132, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 160, 161, 162

Yöresel adları: Kiveysit elğon, Adaçayı

Kullanılan kısmı: Bitkini yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: bronşit, grip tedavisinde ve şeker düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yaprakları demlenip çay olarak kullanılmaktadır.

Salvia tomentosa MILLER

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-144

Kaynak kişi: 1, 6, 40, 47, 49, 50, 52, 54, 61,127, 132, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 160, 161, 162

Yöresel adları: Kiveysit elğon, Adaçayı

Kullanılan kısmı: Bitkini yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: bronşit, grip tedavisinde ve şeker düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yaprakları demlenip çay olarak kullanılmaktadır.

SALVIA L.

Salvia viridis L.

Toplanma yeri: Sinanlı

Örnek numarası: G.semme-145

Kaynak kişi: 42, 43, 45, 46

Yöresel adları: Ada çayı

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Dal uçlarındaki taze sürgünler salata yapılmaktadır.

SATUREJA L

Satureja cuneifolia TEN.

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-146

Kaynak kişi: 1, 4, 12, 13, 64, 65, 108, 109,

Yöresel adları: Zğeytra

Kullanılan kısmı: Dal uçlarındaki taze sürgünler kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Grip, öksürük, soğuk algınlığı, bronşit, karın ağrısı, adet sancıları ve idrar yolu iltihabı gibi rahatsızlıkların giderilmesinde kullanılmaktadır. bitki baharat olarak da kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılıp çay olarak tüketilmektedir.

***Satureja thymbra* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-147

Kaynak kişi: 1, 4, 12, 13, 64, 65, 108, 109,

Yöresel adları: Zğeytra

Kullanılan kısmı: Dal uçlarındaki taze sürgünler kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Grip, öksürük, soğuk algınlığı, bronşit, karın ağrısı, adet sancıları ve idrar yolu iltihabı gibi rahatsızlıkların giderilmesinde kullanılmaktadır. bitki baharat olarak da kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılıp çay olarak tüketilmektedir.

***SIDERITIS* L.**

***Sideritis huber-morathii* GREUTER ET BURDET**

Toplanma yeri: Uzunaliç / Serinyol

Örnek numarası: G.semme-148

Kaynak kişi: 1, 64, 73, 76, 95, 96, 123, 124, 144,147, 157, 158, 159

Yöresel adları: Ada çayı, Ana-baba bohuru

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bronşit, grip tedavisinde ve şeker düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çay olarak kullanılmaktadır. Bitki nazara karşı tütsü olarak da kullanılmaktadır.

***SIDERITIS* L.**

***Sideritis libanotica* LABILL. subsp. *libanotica* LABILL.**

Toplanma yeri: Altınözü / Serinyol

Örnek numarası: G.semme-149

Kaynak kişi: 59, 143, 144, 145, 146, 149, 150, 151, 152, 153, 154

Yöresel adları: Dağ çayı, Dağ kekiği

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Rahatlatıcı, sakinleştirici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çay olarak kullanılmaktadır.

TEUCRIUM L.

Teucrium lamiifolium D'URV subsp. *stachyophyllum* (P. H. DAVIS) HEDGE ET EKİM

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-150

Kaynak kişi: 55, 56,

Yöresel adları: Sleyman şartut, Kumacı otu, Derman otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin başakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bronşit ve sertleşmeme probleminin tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki çay olarak kullanılmaktadır.

TEUCRIUM L.

Teucrium polium L.

Toplanma yeri: Gümüşgöze / Alahan

Örnek numarası: G.semme-151

Kaynak kişi: 1, 97, 98, 142, 139, 140

Yöresel adları: Mayasıl otu, Haşışt shuni, Boz ot, Bodur otu, Acı yavşan

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki şeker düşürücü, ateş düşürücü, iştah açıcı, kuvvet verici ve bebeklerde oluşan şişkinlik ve sancıların giderilmesinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki şeker düşürücü, ateş düşürücü, iştah açıcı ve kuvvet verici olarak kaynatılıp çay şeklinde tüketilmektedir. Bebeklerde oluşan şişkinlik ve sancı için bitki dövülüp katranla karıştırılarak bebeklerin batin bölgelerine sürülmektedir.

TEUCRIUM L.

Teucrium sp.

Örnek numarası: G.semme-152

Kaynak kişi: 142

Yöresel adları: Kısa mahmut

Kullanılan kısım: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki şeker düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılıp çay şeklinde tüketilmektedir.

THYMBRA L.

***Thymbra spicata* L. var. *spicata* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-153

Kaynak kişi: 1, 4, 9, 10, 12, 13, 27, 30, 38, 42, 47, 48, 55, 56, 69, 76, 93, 94, 108, 109, 122, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 172

Yöresel adları: Zahter

Kullanılan kısım: bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Grip, öksürük, soğuk algınlığı, bronşit, karın ağrısı ve iltihap giderici, gıda olarak ve akrep, yılan sokmalarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki grip, öksürük, soğuk algınlığı, bronşit, karın ağrısı ve iltihap gibi rahatsızlıklarda kaynatılarak çay şeklinde tüketilmektedir. Salata yapılmakta ve baharat olarak kullanılmaktadır. Akrep, yılan sokmalarının tedavisinde bitki kaynatılıp suyu içilmekte ve posası yaraya yakı olarak uygulanmaktadır.

174

THYMUS L.

***Thymus cilicicus* BOISS. ET BAL.**

Toplanma yeri: Tanzıt yaylası / Serinyol

Örnek numarası: G.semme-154

Kaynak kişi: 95, 96, 97, 98

Yöresel adları: Dağ çayı, Dağ kekiği

Kullanılan kısım: Bitkinin çiçekli başakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Solunum yolu enfeksiyonları, sindirim sistemi rahatsızlıklarının (gastrit, ülser gibi mide rahatsızlıkları) tedavisinde kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra uyarıcı, gaz söktürücü ve iştah açıcı olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon çayı kullanılmaktadır.

LAURACEAE

LAURUS L.

***Laurus nobilis* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-155

Kaynak kişi: 1, 3, 5, 6, 14, 23, 24, 28, 29, 40, 41, 56, 69, 71, 131, 157, 158, 159, 164, 165, 172, 181, 182

Yöresel adları: Defne, Gar

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri, yağı ve yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Hemoroid tedavisinde, kaşıntı ve egzama ve benzeri deri problemlerinin tedavisinde, şeker hastalığının tedavisinde, reyhanlama işleminde, baharat olarak ve ağrı kesici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Meyvelerden elde edilen yağ ve yapraklar sabun yapımında kullanılmaktadır. Şeker hastalığı tedavisinde ve ağrı kesici olarak meyve ve yapraklar demlenerek çay şeklinde tüketilmektedir. Yapraklar baharat olarak kullanılmaktadır. Hemoroid tedavisinde defne yağı basur memelerine sürülmek suretiyle uygulanmaktadır. Kaşıntı ve egzama ve benzeri deri problemlerinin defne yağı problemlili bölgeye sürülmektedir. Bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde kullanılmaktadır.

LINACEAE

LINUM L.

***Linum aroanium* BOISS. ET ORPH.**

Örnek numarası: G.semme-156

Kaynak kişi: 139, 140, 141,

Yöresel adları: Keten

Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kolesterol ve tansiyon düşürücü, bağırsak düzenleyici, kan sulandırıcı ve öksürük kesici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin tohumları öğütülerek yoğurtla karıştırılıp yenilmekte, hazırlanan dekoksion çayı içilmekte veya kavurularp öğütülen tohumlar kahve gibi pişirilip içilmektedir.

***Linum usitatissimum* L.**

Örnek numarası: G.semme-157

Kaynak kişi: 139, 140, 141,

Yöresel adları: Keten

Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kolesterol ve tansiyon düşürücü, bağırsak düzenleyici, kan sulandırıcı ve öksürük kesici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin tohumları öğütülerek yoğurtla karıştırılıp yenilmekte, hazırlanan dekoksasyon çayı içilmekte veya kavurulup öğütülen tohumlar kahve gibi pişirilip içilmektedir.

LORANTHACEAE

***VISCUM* L.**

***Viscum album* L. subsp. *austriacum* (WIESB.) VOLLMAN**

Toplanma yeri: Musa dağı / Sanadağ

Örnek numarası: G.semme-158

Kaynak kişi: 4, 61

Yöresel adları: Ökse otu, Güverdek

Kullanılan kısmı: bitkinin tamamı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki adet düzenleyici, uzun süren adet kanamalarının durdurulmasında, astım tedavisinde ve öksürük kesici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kurusu demlenerek hazırlanan infüzyon çayı içilmektedir.

176

LYTHRACEAE

***LAWSONIA* L.**

***Lawsonia inermis* L.**

Örnek numarası: G.semme-159

Kaynak kişi: 1, 15, 61, 110, 111, 112, 113, 114, 115

Yöresel adları: Kına, Hınniy

Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: vücutta oluşan mantarların özellikle ayak mantarlarının tedavisinde ve saç dökülmelerine karşı kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yapraklarının kurutulup öğütülmesiyle hazırlanan toz su ve zeytinyağı ile yoğurularak mantarlı bölgelere ve saçlara yakılmaktadır.

MALVACEAE

***ALCEA* L.**

***Alcea setosa* (BOISS.) ALEF.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-160

Kaynak kişi: 1, 9, 24, 25, 26, 27, 31, 33, 34, 36, 37, 49, 50, 51, 52, 76, 139, 169, 170

Yöresel adları: Hatmi, khitteymi

Kullanılan kısmı: Bitkinin kökleri yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Grip ve bronşit gibi solunum yolu enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki köklerinin öğütülmesiyle elde edilen toz balla karıştırılıp yenilmektedir. Bitkinin yaprak ve çiçekleri kaynatılarak hazırlanan dekoksion çayı kullanılmaktadır. dekoksion çayının daha etkili olması için bitki yarım saat boyunca kısık ateşte kaynatıldıktan sonra iki saat bekletilmekte, sonra süzülüp içilmektedir.

HIBISCUS L.

Hibiscus sabdariffa L.

Örnek numarası: G.semme-161

Kaynak kişi: 5, 6, 139, 140

Yöresel adları: Hibiskus, Kuşburnu, Yabani kuşburnu

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçek çanakları (sepal) kullanılmaktadır.

177

Kullanım alanı: Vücut direncini arttırmada ve soğuk algınlığı tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki çay olarak kaynatılıp içilmektedir.

LAVATERA L.

Lavatera punctata ALL.

Toplanma yeri: Çardaklı

Örnek numarası: G.semme-162

Kaynak kişi: 25, 26, 27

Yöresel adları: Yabani hatmi, İnce hatmi

Kullanılan kısmı: Bitkinin kökleri yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Grip ve bronşit gibi solunum yolu enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yaprak ve çiçekleri kaynatılarak hazırlanan dekoksion çayı kullanılmaktadır.

MALVA L.

Malva sylvestris L.

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-163

Kaynak kişi: 1, 47, 62, 64, 67, 84, 85, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 120, 123, 124, 125, 133, 139, 140, 143, 144, 146, 153, 154, 155, 156, 170

Yöresel adları: Kömeç, Hibboz, Ebegümeçi

Kullanılan kısmı: Bitkinin tamamı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Öksürük, bronşit, grip gibi solunum yolu enfeksiyonlarının tedavisinde, sivilce ve iltihaplı yara tedavisinde, gıda olarak, anne sütü arttırıcı olarak ve şişkinliğe karşı kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Öksürük, bronşit, grip gibi solunum yolu enfeksiyonlarının tedavisinde bitkinin yaprakları kaynatılıp çay olarak kullanılmaktadır. Bitki çayı şişkinliğe karşıda kullanılmaktadır. Solunum yolu enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılan bir diğer kullanım şekli şöyledir. Bitkinin tamamı iyice yıkandıktan sonra ince ince doğranıp sıcak suda yirmi dört saat bekletildikten sonra su müsilaşımı yoğun bir kıvam almaktadır. Elde edilen bu su günde üç defa birer su bardağı olacak şekilde içilmektedir. Bitkinin taze yaprakları ve sürgünleri kömeç yapımında kullanılmaktadır. Sivilce ve iltihaplı yara tedavisinde bitkinin taze yaprakları kaynatıldıktan sonra yara üzerine kapatılıp birkaç saat bekletilmektedir.

178

MALVA L.

Malva neglecta WALLR.

Toplanma yeri: Bohşin

Örnek numarası: G.semme-164

Kaynak kişi: 77, 78, 79, 80, 81

Yöresel adları: Ebegümeçi, Hibboz

Kullanılan kısmı: bitkinin taze sürgünleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır.

MELIACEAE

MELIA L.

Melia azedarach L.

Toplanma yeri: Balıklıdere

Örnek numarası: G.semme-165

Kaynak kişi: 1, 41, 44

Yöresel adları: Tespih ağacı, Zinzra , Zinzrakht

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Hemoroit tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin meyveleri kaynatılıp ezilerek aynı işlemde geçen leblebi taneleriyle karıştırılmaktadır. Karışımın üçte biri bu ağacın meyvelerinden üçte ikisi de leblebiden oluşmaktadır. Oluşan lapa küçük küçük topraklara ayrılıp hap haline getirilmektedir. Günde birer tane yenilmektedir. Bir hafta kullanılıp bir hafta ara verilmektedir. Kullanılacak haplar haftalık hazırlanmalı ve soğukta muhafaza edilmelidir. Bitki zehirli olduğu için kullanımı riskli bir bitkidir.

MORACEAE

***FICUS* L.**

***Ficus carica* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-166

Kaynak kişi: 1, 9, 10, 55, 56, 61, 69, 70, 76, 80, 81, 111, 112, 113, 122, 128, 132

Yöresel adları: İncir, Tin fakkuğ

Kullanılan kısmı: İncir sütü, yaprağı ve meyvesi kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Baş ağrısı, siğil, kabızlık tedavisinde ve peynir yapımında kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: İncir sütü siğil tedavisinde siğillere sürülerek kullanılmaktadır. İncir sütü peynir yapımında da kullanılmaktadır. Bir miktar normal inek sütü ılıyana kadar ısıtılmakta, içine birkaç damla incir sütü damlatılarak karıştırılıp biraz bekletilmektedir. Süt kesildikten sonra süzülmemektedir. Bu işleme teleme denir. Baş ağrısı için incir yaprağı kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çayı içilmektedir. İncir meyvesi kabızlık önleyici olarak kullanılmaktadır.

MORUS L.

***Morus alba* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-167

Kaynak kişi: 14, 23, 24, 55, 56, 117, 123, 124, 164, 165

Yöresel adları: Beyaz dut, Tüüt abyad

Kullanılan kısmı: Yaprak ve meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Ağız yaralarının tedavisinde, bağırsak kurtlarının düşürülmesinde, idrar söktürücü ve gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Karadut şurubu ağız yaralarının tedavisinde kullanılmaktadır. Beyaz dut yaprağı bağırsak kurtlarının düşürülmesinde beyaz dut yapraklarının kaynatılmasıyla hazırlanan çay kullanılmaktadır. Dut meyvesi idrar söktürücü olarak kullanılmaktadır. Dut yapraklarıyla sarma yapılmaktadır.

Morus nigra L.

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-168

Kaynak kişi: 14, 23, 24, 55, 56, 117, 123, 124, 164, 165

Yöresel adları: Karadut, Tüüt esved

Kullanılan kısmı: Yaprak ve meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Ağız yaralarının tedavisinde, bağırsak kurtlarının düşürülmesinde, idrar söktürücü ve gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Karadut şurubu ağız yaralarının tedavisinde kullanılmaktadır. Beyaz dut yaprağı bağırsak kurtlarının düşürülmesinde beyaz dut yapraklarının kaynatılmasıyla hazırlanan çay kullanılmaktadır. Dut meyvesi idrar söktürücü olarak kullanılmaktadır. Dut yapraklarıyla sarma yapılmaktadır.

Morus rubra L.

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-169

Kaynak kişi: 14, 23, 24, 55, 56, 117, 123, 124, 164, 165

Yöresel adları: Ekşi dut, Tüüt hamed

Kullanılan kısmı: Yaprak ve meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Ağız yaralarının tedavisinde, bağırsak kurtlarının düşürülmesinde, idrar söktürücü ve gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Karadut şurubu ağız yaralarının tedavisinde kullanılmaktadır. Beyaz dut yaprağı bağırsak kurtlarının düşürülmesinde beyaz dut yapraklarının kaynatılmasıyla hazırlanan çay kullanılmaktadır. Dut meyvesi idrar söktürücü olarak kullanılmaktadır. Dut yapraklarıyla sarma yapılmaktadır.

MYRISTICACEAE

MYRISTICA HOUTT.

Myristica fragrans HOUTT.

Örnek numarası: G.semme-170

Kaynak kişi: 14, 48, 80, 98, 140, 152

Yöresel adları: Tib, Muskat

Kullanılan kısmı: Bitkinin çekirdekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki mide rahatsızlıklarının tedavisinde ve baharat olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Mide rahatsızlıklarında bitkinin tohumları rendelenip kaynatılarak çayı içilmektedir.

MYRTACEAE

EUCALYPTUS L.

Eucalyptus camaldulensis DEHNH.

Toplanma yeri: Aşağı okçular

Örnek numarası: G.semme-171

Kaynak kişi: 11, 12, 13, 19, 20, 21, 22, 119

Yöresel adları: Okalıptüs, Kınna

Bu tür Avustralya orijinli bir bitki olup Türkiye'nin Antakya dahil pek çok bölgesinde 19. yy sonlarında özellikle bataklık kurutmak için kültüre alınmış (Özgün, 2013) ve yıllar içerisinde yayılarak doğallaşmıştır. Bu bitkiye günümüzde her ne kadar Antakya'nın doğal florasında rastlamak mümkün olsa da halkın bildirdiği sıtma karşıtı kullanımın geleneksel bir bilgi olmayıp kültüre alınması ile beraber yöreye ulaşmış nisbeten yeni bir bilgidir.

181

Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları ve yağı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Astım, bronşit, sıtma, pamukçuk tedavisinde ve eklem ağrılarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Astım, bronşit ve sıtma tedavisinde bitki kaynatılarak çay olarak kullanılmaktadır. Astım ve bronşit tedavisinde bitkinin yaprakları ve yağının su buharı kullanılmaktadır. Eklem ağrılarının tedavisinde okalıptüs yağı harici olarak eklemlere sürülmektedir. Pamukçuk tedavisinde bitkinin kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksasyon ile gargara yapılmaktadır.

MYRTACEAE

MYRTUS L.

***Myrtus communis* L. subsp. *communis* L.**

Toplanma yeri: Aşağı döver

Örnek numarası: G.semme-172

Kaynak kişi: 1, 6, 9, 11, 15, 17, 23, 24, 56, 57, 124, 138, 153, 154, 155, 156, 169, 170, 171

Yöresel adları: Mersin, Reyhan, Hambelez, Murt

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri ve yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kolesterol, şeker ve ateş düşürücü olarak, ağız yaraları, aft, iltihaplı yaralar, pişik tedavisinde ve bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Ağız yaraları ve aft tedavisinde bitkinin taze yaprakları kaynatılarak suyuyla ağızda gargara yapılmaktadır. Pişik ve iltihaplı yaraların tedavisinde yapraklar kavrulup öğütülerek tozu yaralara sürülmektedir. Kolesterol ve şekeri düşürücü olarak bitkinin meyveleri yenilmektedir. Ateş düşürücü olarak bitkinin yapraklarının kaynatılmasıyla hazırlanan dekokstiyon çayı kullanılmaktadır. Bebeklerde reyhanlama işleminde kullanılan bitkilerden biridir.

***SYZYGIUM* L.**

***Syzygium aromaticum* L. MERR. et PERRY**

Örnek numarası: G.semme-173

182

Kaynak kişi: 1, 14, 18, 21, 22, 69, 70, 71, 76, 122, 157, 158, 159

Yöresel adları: Karanfil, Narlik, Kibş kırnfel

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Diş ağrısı, ağız yaraları ve ağız kokusunun giderilmesinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon çayı içilmekte veya bu çay ile gargara yapılmaktadır. Diş ağrıları için bitki çiğnenerek ağızda bekletilmektedir.

OLEACEAE

***OLEA* L.**

***Olea europaea* L. var. *europaea* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-174

Kaynak kişi: 1, 9, 10, 20, 21, 22, 28, 29, 30, 47, 48, 56, 122, 143, 144, 146, 160, 161, 162, 181, 182

Yöresel adları: Zeytin

Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları meyveleri ve yağı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Sivilce, akne ve ağızda oluşan aftların tedavisinde kullanılmaktadır. Kolesterol ve şeker düşürücü olarak kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde de kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki yaprakları kaynatılarak hazırlanan çay kolesterol ve şeker düşürücü olarak kullanılmaktadır. İltihaplı sivilce ve aknelerin tedavisinde zeytinyağının kireçle karıştırılmasıyla elde edilen merhem kullanılmaktadır. Ağızda oluşan aftların tedavisinde bitkinin dal uçlarındaki taze yapraklar çiğnenerek ağızda bekletilmektedir. Bebeklerde reyhanlama işleminde kullanılan bitkilerden biridir.

ORCHIDACEAE

ORCHIS L.

***Orchis sancta* L.**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-175

Kaynak kişi: 149, 150, 151, 152, 159

Yöresel adları: Salep, Zahleb, Orkide

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak altı kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

183

Hazırlama ve kullanma şekli: İçecek (salep) olarak kullanılmasının yanı sıra, bu bitkinin yumrularıyla pilav yapılmaktadır. Yumrular biraz haşlandıktan sonra yağla kavrulup şehriye ile pilava katılmaktadır.

OXALIDACEAE

OXALIS L.

***Oxalis pes-caprae* L.**

Toplanma yeri: Altınözü

Örnek numarası: G.semme-176

Kaynak kişi: 122, 124, 125

Yöresel adları: Ekşi yonca

Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları kömeç yapımında kullanılmaktadır. yemeğe ekşimsi mayhoş bir tat vermektedir.

PAPAVERACEAE

***FUMARIA* L.**

***Fumaria capreolata* L.**

Toplanma yeri: Gümüştöze

Örnek numarası: G.semme-177

Kaynak kişi: 15, 63

Yöresel adları: Şahtere

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: safra rahatsızlıklarının yanı sıra mantar, zona benzeri deri rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Safra rahatsızlıklarında bitki demlenip çay olarak kullanılmaktadır. Mantar, zona benzeri deri rahatsızlıklarda bitki dövülerek süzülüp özsuğu problemlı bölgelere sürülmektedir.

***Fumaria gaillardotii* BOISS.**

Toplanma yeri: Çekmece, Harbiye

Örnek numarası: G.semme-178

Kaynak kişi: 15, 63

Yöresel adları: Şahtere

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: safra rahatsızlıklarının yanı sıra mantar, zona benzeri deri rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Safra rahatsızlıklarında bitki demlenip çay olarak kullanılmaktadır. Mantar, zona benzeri deri rahatsızlıklarda bitki dövülerek süzülüp özsuğu problemlı bölgelere sürülmektedir.

PAPAVER L.

***Papaver rhoeas* L.**

Toplanma yeri: Gümüştöze

Örnek numarası: G.semme-179

Kaynak kişi: 1, 14, 39, 52, 59, 62, 64, 67, 69, 70, 72, 76, 82, 83, 84, 85, 93, 120, 121, 122, 164, 165, 166, 167

Yöresel adları: Gelincik, Şakayık, Şkayyık, Şıkşıkı, Slik

Kullanılan kısmı: bitkinin taban yaprakları ve çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Öksürük kesici, ateş düşürücü ve gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taban yaprakları kömeç yapımında kullanılmaktadır.

Gelincik çiçeğinin kırmızı renkli taç yapraklarının demlenmesiyle hazırlanan infüzyon çayı öksürük kesici ve ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır.

ROEMERIA MEDIK.

Roemeria hybrida subsp. hybrida

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-180

Kaynak kişi: 14, 58, 62, 72,

Yöresel adları: Misseyki

Kullanılan kısmı: Bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.

PASSIFLORACEAE

PASSIFLORA L.

Passiflora sp.

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-181

Kaynak kişi: 10, 25, 30

Yöresel adları: Çarkıfelek çiçeği (pasiflora)

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Sakinleştirici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin meyveleri çiğ olarak yenilmekte veya kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon çayı içilmektedir.

PEDALIACEAE

SESAMUM L.

Sesamum indicum L.

Örnek numarası: G.semme-182

Kaynak kişi: 55, 56, 150, 156, 173

Yöresel adları: Susam, Simsim

Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bronşit, öksürük gibi solunum yolu rahatsızlıklarının tedavisinde ve cinsel gücü artırıcı olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Susam veya susam yağı bal ile karıştırılarak öksürük kesici ve solunum yolu enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılmaktadır. Cinsel gücü artırıcı özelliğinden kaynaklı çiğ olarak da yenmektedir.

PHYTOLACCACEAE

PHYTOLACCA L.

***Phytolacca pruinosa* FENZL.**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-183

Kaynak kişi: 55, 56

Yöresel adları: Şekerciboyası

Kullanılan kısmı: bitkinin meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: gıda boyası olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Şalgam yapımında siyah havuç yerine boyar madde olarak kullanılmaktadır. Kırmızı şarap daha koyu renkli olsun diye üzümlerle beraber işlem den geçirilerek şarap yapımına katılmaktadır.

PLANTAGINACEAE

PLANTAGO L.

***Plantago lanceolata* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-184

Kaynak kişi: 1, 9, 10, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 34, 37, 55, 56, 57, 77, 78, 79, 120, 129, 131, 133

Yöresel adları: Zeynbil, Sinirli otu, Kırk sinir otu, Den i-ccidi

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kaşıntı, uyuz, iltihaplı yara ve apselerin, ağız ve dilde oluşan yaraların, idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde ve böbrek taşı düşürmede kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: bitkinin taze yaprakları iltihaplı yara ve apselerin tedavisinde iltihap kurutucu olarak kullanılmaktadır. Bitkinin en taze en küçük yaprakları iyice

temizlendikten sonra yara veya apsenin üzerine kapatılarak sarılıp 24 saat bekletilerek irinin dışarı akıtılması sağlanmaktadır. Ağız ve dilde oluşan yaraların tedavisinde bitkinin toprak üstü kısımları kaynatılarak hazırlanan dekoksion ile gargara yapılmaktadır. Dekoksion çayı idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde ve böbrek taşı düşürmede içilmektedir. Kaşıntı ve uyuz gibi rahatsızlıklarda bitki öğütülerek hazırlanan lapası veya bitki öğütüldükten sonra süzülerek elde edilen bitki öz suyu problemlı bölgelere uygulanmaktadır.

***Plantago major* L. subsp. *major* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-185

Kaynak kişi: 1, 9, 10, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 34, 37, 55, 56, 57, 77, 78, 79, 120, 129, 131, 133

Yöresel adları: Zeynbil, Sinirli otu, Kırk sinir otu, Den i-ccidi

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kaşıntı, uyuz, iltihaplı yara ve apselerin, ağız ve dilde oluşan yaraların, idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde ve böbrek taşı düşürmede kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları iltihaplı yara ve apselerin tedavisinde iltihap kurutucu olarak kullanılmaktadır. Bitkinin en taze en küçük yaprakları iyice temizlendikten sonra yara veya apsenin üzerine kapatılarak sarılıp 24 saat bekletilerek irinin dışarı akıtılması sağlanmaktadır. Ağız ve dilde oluşan yaraların tedavisinde bitkinin toprak üstü kısımları kaynatılarak hazırlanan dekoksion ile gargara yapılmaktadır. Dekoksion çayı idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde ve böbrek taşı düşürmede içilmektedir. Kaşıntı ve uyuz gibi rahatsızlıklarda bitki öğütülerek hazırlanan lapası veya bitki öğütüldükten sonra süzülerek elde edilen bitki öz suyu problemlı bölgelere uygulanmaktadır.

PLATANACEAE

***PLATANUS* L.**

***Platanus orientalis* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-186

Kaynak kişi: 1, 57, 118, 143, 144, 146,

Yöresel adları: Çınar, Dilb

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyve ve yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Romatizma ve eklem ağrıların tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yaprak ve meyveleri kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çayı kullanılmaktadır. Hazırlanan çaydan on gün boyunca sabah aç karna birer su bardağı içilmekte on günde bir hafta ara verilerek kullanılmaktadır.

PLUMBAGINACEAE

PLUMBAGO L.

***Plumbago europaea* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-187

Kaynak kişi: 1, 28, 29, 166, 167

Yöresel adları: Dveyint il feras, Kuduz otu, Sıtma otu, Döven otu

Kullanılan kısmı: bitkinin yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: mantar ve zona benzeri deri rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin toprak üstü kısımları havanda dövülüp zeytin yağı ile karıştırılarak yaraya sürülmektedir. Eğer yara yeni oluşmuş ise 10dk, eğer yara eski ise 15-20 dk bekletilmekte ve işlem haftada iki defa uygulanmaktadır.

POLYGONACEAE

POLYGONUM L.

***Polygonum aviculare* L.**

Toplanma yeri: Subaşı

Örnek numarası: G.semme-188

Kaynak kişi: 134, 135

Yöresel adları: Nıssayha, Keçimemesi, Köy otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki böbrek ve safra taşı düşürücü, kilo aldırıcı (iştah açıcı) olarak ve prostat tedavisinde kullanılmaktadır

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek hazırlanan dekoksasyon çayı kullanılmaktadır.

POLYGONUM L.

***Polygonum salicifolium* BROUSS. EX WILLD.**

Toplanma yeri: Çardaklı

Örnek numarası: G.semme-189

Kaynak kişi: 39, 72

Yöresel adları: Şvireb şeb

Kullanılan kısmı: bitkinin taze iken taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır.

***RHEUM* L.**

***Rheum ribes* L.¹**

Örnek numarası: G.semme-190

Kaynak kişi: 149, 150, 151, 152,

Yöresel adları: Işkın

Kullanılan kısmı: bitkinin çiçekleri ve tazeyken gövdesi kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: gıda ve baharat olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çiçekleri kurutulup kurusu baharat olarak kullanılmaktadır. Bitki tazeyken gövdesi soyulup yenilmekte ve kavurması yapılmaktadır.

***RUMEX* L.**

***Rumex crispus* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-191

Kaynak kişi: 1, 14, 38, 39, 62, 72, 82, 83, 85, 93, 110, 111, 112, 120, 125, 133, 143, 144, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 163, 164, 165, 166, 167

Yöresel adları: Hımmayda, Ekşimeç , Kuzu kulağı , At kulağı, Eşkileme , eşkilik

Kullanılan kısmı: bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: kömeç yapımında kullanılmaktadır. besleyicilik değeri yüksek fakat acımsı bir tadı olduğu için fazla kullanılmamaktadır. Zehirli bir bitkidir.

***Rumex* sp.**

Örnek numarası: G.semme-192

Kaynak kişi: 1, 14, 38, 39, 62, 72, 82, 83, 85, 93, 110, 111, 112, 120, 125, 133, 143, 144, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 163, 164, 165, 166, 167

¹ : Bu bitkinin Hatay'da kullanımına sadece Ovakent Belediyesi'nde yaşayan Afgan göçmenlerinde rastlanmıştır. Bu bitkinin Hatay'da yayılışı olmadığı için bitkiyi kendi memleketlerinden veya Gaziantep'ten getirtmektedirler. Buna benzer sadece bölgede kullanımı olan bir diğer bitki de maş fasülyesi(*Vigna radiata* (L) R. Wilczek)dir. Hatay'da başka bir bölgede kullanımına rastlanmamıştır. Bölge halkı bitkiyi Kahramanmaraş ve Gaziantep'ten getirtmektedir.

Yöresel adları: Hımmayda, Ekşimeç , Kuzu kulağı , At kulağı, Eşkileme , eşkilik

Kullanılan kısmı: bitkinin taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: kömeç yapımında kullanılmaktadır. besleyicilik değeri yüksek fakat acımsı bir tadı olduğu için fazla kullanılmamaktadır. Zehirli bir bitkidir.

PORTULACACEAE

PORTULACA L.

***Portulaca oleracea* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-193

Kaynak kişi: 1, 9, 31, 33, 37, 60, 69, 82, 85, 93, 94, 153, 154, 155,

Yöresel adları: Semizotu

Kullanılan kısmı: bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda, aşırı cinsel arzuyu azaltıcı, hafıza güçlendirici olarak ve isilik tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: bitki çiğ olarak, salatası yapılarak veya *Amaranthus retroflexus* L. ile birlikte kavurması yapılarak tüketilmektedir. Isilik tedavisinde bitki öğütülerek süzülmekte ve bitki öz suyu vücuda sürülmektedir.

PRIMULACEAE

ANAGALLIS L.

***Anagallis arvensis* L. var. *caerulea* (L.) GOUAN**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-194

Kaynak kişi: 1, 170

Yöresel adları: Farekulağı

Kullanılan kısmı: bitkinin tamamı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: göz iltihaplanmaları ve aşırı göz çapaklanmalarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: bitki öğütülüp süzülerek bitki öz suyu günde iki defa gözlere damlatılmaktadır.

PUNICACEAE

PUNICA L.

***Punica granatum* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-195

Kaynak kişi: 9, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 57, 76, 80, 81, 95, 96, 110, 111, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 173

Yöresel adları: Nar, Rimmen

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçekleri meyvesi ve kabuğu kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Grip, nezle, öksürük gibi solunum yolu rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır. Kabızlık yapar. İshal önleyici, ödem söktürücü idrar arttırıcı olarak kullanılmaktadır. Tansiyon, şeker düşürücü ve antioksidan olarak kullanılmaktadır. Kireçlenme, iltihaplı yaraların ve mide ağrılarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Solunum yolu rahatsızlıklarının tedavisinde, tansiyon ve şeker düşürücü, ödem söktürücü, idrar arttırıcı, antioksidan olarak ve kireçlenmelere karşı narçiçeğinin demlenerek hazırlanan infüzyon çayı ve nar suyu kullanılmaktadır. İshal önleyici olarak nar taneleri çekirdekleriyle beraber yenilmektedir. Mide ağrılarının tedavisinde kurutulmuş nar kabuğunun kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çayı kullanılmaktadır.

RANUNCULACEAE

***NIGELLA* L.**

***Nigella sativa* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-196

Kaynak kişi: 12, 13, 15, 59, 69, 71, 76, 121, 122,

Yöresel adları: Çörek otu, Hebet el sevdi

Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Adet söktürücü, idrar arttırıcı, emziren kadınlarda süt arttırıcı ve baharat olarak kullanılmaktadır. bu kullanımlarının yanı sıra farenjit tedavisinde ve kalp kaslarının kuvvetlendirilmesinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Tohumlar çiğ olarak, yemeklere konularak veya sarımsak ile dövölüp bal ile karıştırılarak kullanılmaktadır.

RANUNCULUS L.

***Ranunculus chius* DC.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-197

Kaynak kişi: 1, 72, 93, 123, 124, 125,

Yöresel adları: Mğayrika

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkiler kömeç yapımında kullanılmaktadır. salata olarak da tüketilmektedirler.

Ranunculus cornutus DC.

Toplanma yeri: Gümüışgöze

Örnek numarası: G.semme-198

Kaynak kişi: 1, 72, 93, 123, 124, 125,

Yöresel adları: Mğayrika

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkiler kömeç yapımında kullanılmaktadır. salata olarak da tüketilmektedirler.

Ranunculus marginatus D'URV. var. *trachycarpus* (FISCH. ET MEY.) AZN.

Ranunculus muricatus L.

Toplanma yeri: Gümüışgöze

Örnek numarası: G.semme-199

Kaynak kişi: 1, 72, 93, 123, 124, 125,

Yöresel adları: Mğayrika

Kullanılan kısmı: Bitki tazeyken toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkiler kömeç yapımında kullanılmaktadır. salata olarak da tüketilmektedirler.

RANUNCULUS L.

Ranunculus ficaria L. subsp. *ficariiformis* ROUY ET FOUC.

Toplanma yeri: Dağdüzü

Örnek numarası: G.semme-200

Kaynak kişi: 136, 137,

Yöresel adları: Altın tabak, Dügün çiçeği, Basur otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin tazeyken rozet yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki hemoroid tedavisinde ve gıda olarak kullanılmalıdır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Hemoroid tedavisinde bitkinin lapası basur memelerine sürülmektedir. Bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır.

ROSACEAE

ALCHEMILLA L.

Alchemilla sp.

Örnek numarası: G.semme-201

Kaynak kişi: 9, 10,

Yöresel adları: Aslanpençesi

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Adet düzenleyici olarak kullanılmaktadır. Ağır geçen adet sancılarını dindirmek için kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek hazırlanan infüzyon çayı kullanılmaktadır.

AMYGDALUS L.

Amygdalus communis L.

Toplanma yeri:

Örnek numarası: G.semme-202

Kaynak kişi: 23, 24

Yöresel adları: Badem, Lööz

Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Yara iyi edici olarak ve kabızlık tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Badem yağı yara iyi edici özelliğinden kaynaklı yaraların üzerine sürülmektedir. Kabızlık tedavisi için günde iki defa birer tatlı kaşığı badem yağı bir su bardağı su ile karıştırılıp içilmektedir.

AMYGDALUS L.

Amygdalus sp.

Örnek numarası: G.semme-203

Kaynak kişi: 5

Yöresel adları: Acı badem, Lööz merr

Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Doğum sonrası ve aşırı kilo kaybından dolayı vücutta oluşan çatlakların giderilmesinde ve saç dökülmelerine karşı kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bu bitkinin tohumlarından ele edilen yağ sac dökülmesini engellemek için akşam yatmadan önce saç diplerine masaj yağarak uygulanmaktadır. Doğum sonrası ve aşırı kilo kaybından dolayı vücutta oluşan çatlakların giderilmesinde günde bir defa vücuda sürülmek suretiyle kullanılmaktadır.

CRATAEGUS L.

***Crataegus aronia* (L.) BOSC. EX DC. var. *aronia* (L.) BOSC. EX DC.**

Toplanma yeri: Uzunaliç

Örnek numarası: G.semme-204

Kaynak kişi: 1, 80, 81, 95, 96, 143, 144, 146, 157, 158, 159, 164, 165

Yöresel adları: Zeğrur, Aliç, Masmus, Kırmızı aliç

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyve, yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Sarılık, spazım, kalp-damar ve sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Tansiyon düşürücü ve kan sulandırıcı olarak kullanılmaktadır. gıda olarak da kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveleri yemiş olarak yenilmektedir. Yaprak ve çiçeklerinin kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksasyon çayı içilmektedir.

***Crataegus pontica* C. KOCH**

Toplanma yeri: Gümüsgöze

Örnek numarası: G.semme-205

Kaynak kişi: 1, 80, 81, 95, 96, 143, 144, 146, 157, 158, 159, 164, 165

Yöresel adları: Zeğrur, Aliç, Masmus, Kırmızı aliç

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyve, yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Sarılık, spazım, kalp-damar ve sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Tansiyon düşürücü ve kan sulandırıcı olarak kullanılmaktadır. gıda olarak da kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveleri yemiş olarak yenilmektedir. Yaprak ve çiçeklerinin kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksasyon çayı içilmektedir.

CRATAEGUS L.

***Crataegus monogyna* JACQ. subsp. *monogyna* JACQ.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-206

Kaynak kişi: 1, 9, 164, 165

Yöresel adları: Zeğrur, Alıç , Masmus , Kırmızı alıç

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyve, yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak, spazım, kalp-damar ve sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde ve tansiyon düşürücü – kan sulandırıcı olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveleri yemiş olarak yenilmektedir. Yaprak ve çiçeklerinin kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksasyon çayı içilmektedir.

ERIOBOTRYA LINDL.

***Eriobotrya japonica* (THUNB.) LINDL.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-207

Kaynak kişi: 1, 9, 10, 42, 43, 95, 96, 153, 154, 155, 156

Yöresel adları: Yenidünya, Gidinya

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçek kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Öksürük kesici ve bağışıklık sisteminin güçlendirici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin çiçeklerinden hazırlanan dekoksasyon çayı kullanılmaktadır.

PRUNUS L.

***Prunus avium* L.**

Örnek numarası: G.semme-208

Kaynak kişi: 47, 69, 75, 139, 140,

Yöresel adları: Kiraz

Kullanılan kısmı: Çiçekleri ve meyve sapsı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kiraz sapsı ödem söktürücü olarak, çiçekleri ise göğüs yumuşatıcı ve balgam söktürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bir taraftan ağacın gövdesine diğer taraftan dallara bağlanan örtüler ile dökülen çiçekler toplanmaktadır. Çiçeklerden hazırlanan dekoksasyon çayı balgam

söktürücü ve göğüs yumuşatıcı olarak kullanılmaktadır. Günde iki su bardağı içilmektedir. Kiraz sapının dekoksasyon çayı ödem söktürücü olarak kullanılmaktadır. Günde üç-dört defa içilmektedir.

PRUNUS L.

***Prunus armeniaca* L.**

Örnek numarası: G.semme-209

Kaynak kişi: 23, 24, 111, 112, 113, 160, 161, 162

Yöresel adları: Kayısı, Mişmiş

Kullanılan kısmı: bitkinin meyveleri ve tohumları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: bitkinin meyvelerinin müshil etkisi bulunduğu kabızlık giderici olarak ve zayıflamak için kullanılmaktadır. Acı kayısı çekirdeği yağı şişkinliği giderici ve ödem söktürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli:Kabızlık giderici olarak ve zayıflamak için meyvenin kendisi veya meyveden hazırlanan çaylar kullanılmaktadır. Kayısı yağı şu şekilde elde edilmektedir. Çiğ çekirdekler soyulduktan sonra bir süre güneşte bekletilmekte, daha sonra iyice öğütülüp yoğurulduktan sonra preslenerek suyu ve içindeki yağ süzülmemektedir veya iyice öğütülüp süzildükten sonra elde edilen macun şeklindeki hamur sıcak bir yerde bekletilmekte ve yağını kendiliğinden bırakması sağlanmaktadır. Bu elde edilen yağ günde sabah, akşam birer tatlı kaşığı suda seyreltilerek içilmektedir.

PRUNUS L.

***Prunus persica* L. BATSCH**

Örnek numarası: G.semme-210

Kaynak kişi: 95

Yöresel adları: Şeftali, Dirroken

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bağırsak kurtlarını düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Şeftalinin taze yaprakları sabahları aç karna yemekten yarım saat önce çiğnenip yutulmaktadır.

ROSA L.

***Rosa canina* L.**

Toplanma yeri: Döver / Şenköy

Örnek numarası: G.semme-211

Kaynak kişi: 1, 6, 56, 119, 164, 165

Yöresel adları: Kuşburnu, Hilven isabe

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyve ve çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kurt düşürücü, vücut direncini arttırıcı, soğuk algınlığı ve hemoroit tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveler çiğ olarak yenilmekte veya çiçek ve meyvelerinden hazırlanan dekoksiyon çayı içilmektedir.

ROSA L.

Rosa x damascena MİLL.

Toplanma yeri: Gümüşgöze / Tokaçlı

Örnek numarası: G.semme-212

Kaynak kişi: 1, 6, 9, 15, 63, 123, 124,

Yöresel adları: Nisan gülü, Isparta gülü, Verd niseni

Kullanılan kısmı: Gül çiçeğinin taç yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: göz iltihaplanması ve çapaklanması gibi göz hastalıklarında, derinin temizlenmesi ve yanık tedavisinde, bağırsak düzenleyici ve kabızlık giderici olarak kullanımının yanı sıra gıda olarak da kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: gül yapraklarının distilasyonu ile elde edilen gül suyu ve gül yağı kullanılmaktadır. Deri gözeneklerinin temizlenmesinde gül suyu vücuda sürülmektedir. Yanık tedavisinde gül yağı yaralara sürülerek uygulanmaktadır. Göz rahatsızlıklarında gül suyu bir pamuğa emdirilerek gözlerin üzerinde bekletilmekte veya gözlemlere damlatılmaktadır. Bağırsak düzenleyici ve kabızlık giderici olarak gül suyu su ile seyreltilerek içilmektedir. Gül yapraklarından reçel ve şerbette yapılmaktadır. Gül şerbeti sıcak havalarda serinletici ve rahatlatıcı olarak kullanılmaktadır.

RUBUS L.

Rubus sanctus SCHREBER

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-213

Kaynak kişi: 23, 24, 69, 71, 77, 80, 81, 113, 115, 127, 163, 164, 165

Yöresel adları: Böğürtlen, Heb dis

Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprak çiçek ve meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Astım, şeker, hemoroit, gribal enfeksiyonlar, ağız yaraları ve demir eksikliği rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Yaprak ve çiçekler dövölüp basur memelerine sürölmektedir. Yaprak ve çiçeklerinden demlenerek hazırlanan çayı şeker düşürücü ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır. Meyvesinden yapılan şurup ağız yaralarının tedavisinde ve demir eksikliğine karşı kullanılmaktadır. Kökleri kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon çayı astım tedavisinde kullanılmaktadır.

RUBIACEAE

***GALIUM* L.**

***Galium aparine* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-214

Kaynak kişi: 9, 10

Yöresel adları: Yoğurt otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kan durdurucu olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin toprak üstü kısımları dövölerek lapa haline getirilmekte ve kanayan yaraların üzerine sürölmektedir.

***PUTORIA* PERS.**

***Putoria calabrica* (L. FIL.) DC.**

Toplanma yeri: Samandağ

Örnek numarası: G.semme-215

Kaynak kişi: 9, 17, 108, 109

Yöresel adları:

Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Diş ağrılarında ağrı kesici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Diş ağrılarında ağrı kesici olarak, bitki yaprakları sigara gibi sarılıp dumanı ağızda bekletilerek kullanılmaktadır.

***RUBIA* L.**

Rubia sp.

Örnek numarası: G.semme-216

Kaynak kişi: 93, 94

Yöresel adları: Sıbeğbod, Yumurta boyası, Kök boyası

Kullanılan kısmı: bitkinin meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: romatizma ve ayak mantarlarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Romatizma tedavisinde bitki dövülüp lapası eklemlere sürülmektedir. Ayak mantarlarının tedavisinde de bitki aynı şekilde hazırlanıp mantarlı bölgelere sürülmektedir.

RUTACEAE

CITRUS L.

Citrus aurantium L.

Toplanma yeri: Gümüştöze

Örnek numarası: G.semme-217

Kaynak kişi: 1, 6, 9, 15, 56, 172, 181, 182

Yöresel adları: Turunç, Trınc

Kullanılan kısmı: meyve kabukları ve yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: gıda ve reyanlama işleminde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: bitki yaprakları kurutulup öğütülerek bebeklerde uygulanan reyanlama işleminde kullanılmaktadır. Meyve kabuklarından reçel yapılmaktadır. Kabukların üzerindeki turuncu renkli kısım soyularak uzaklaştırıldıktan sonra kabuğun iç tarafındaki kalan etli beyaz kısım dilimlenip iplere dizilerek kireçli suda bekletilmektedir. Suyu gün içinde üç-dört defa ve bu işlem iki-üç gün devam edecek şekilde değiştirilmektedir. Kabukların acımsı tadı gittikten sonra kabukların üçte ikisi karar şeker ve kabuklar kadar su eklenerek pişirilmektedir.

CITRUS L.

Citrus x limon (L.) BURM. F.

Toplanma yeri: Gümüştöze

Örnek numarası: G.semme-218

Kaynak kişi: 1, 18, 19, 20, 21, 22, 41, 56, 122, 181, 182

Yöresel adları: Limon, Assir

Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitkinin yaprakları öğütülerek bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde kullanılmaktadır. Diş beyazlatmak ve diş taşını temizlemek için kullanılmaktadır.

CITRUS L.

***Citrus sinensis* (L.) OSBECK.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-219

Kaynak kişi: 1, 55, 56, 76, 181, 182

Yöresel adları: Portakal

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kalp çarpıntısı ve reyhanlama işleminde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli:Kalp çarpıntısına karşı, bitkinin taze yapraklarından kaynatılarak hazırlanan çay sabahları aç karna içilmektedir. Bitkinin taze yaprakları öğütülerek bebeklerde uygulanan reyhanlama işleminde kullanılmaktadır.

RUTA L.

***Ruta chalepensis* L.**

Toplanma yeri: Dursunlu

Örnek numarası: G.semme-220

Kaynak kişi: 1, 41, 44, 47, 48, 54

Yöresel adları: Sedef otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Stres gerginlik depresyon ve epilepsi rahatsızlıklarında yatıştırıcı olarak kullanılmaktadır. Sinüzit ve romatizma tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Stres gerginlik depresyon ve epilepsi rahatsızlıklarında bitkinin toprak üstü kısımlarının distilasyonu ile elde edilen bitki özütü koklanmaktadır. Sinüzit tedavisinde bitki kaynatılarak suyu burundan çekilmektedir. Romatizma tedavisinde bitki kaynatılmakta ve üzeri bir örtü ile örtülerek ayaklar suyunda bekletilmektedir.

SALICACEAE

POPULUS L.

***Populus nigra* L. subsp. *caudina* (TEN.) BUGALA**

Toplanma yeri: Çardaklı

Örnek numarası: G.semme-221

Kaynak kişi: 9, 10, 77, 78, 79

Yöresel adları: Kavak, Heavra

Kullanılan kısmı: Ağaç kabuğu ve ağaç gövdesinde yaşayan kurtların ağacı kemirdikten sonra bıraktığı atıklar kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Uzun süren adet kanamalarının durdurulmasında, adet düzenleyici olarak ve yara tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Uzun süren adet kanamalarının durdurulmasında ve adet düzenleyici olarak ağaç kabuğu öğütölerek kahve gibi pişirilip içilmektedir. Yara tedavisinde (kan durdurucu ve antiseptik olarak) ağaç gövdesinde yaşayan kurtların ağacı kemirdikten sonra bıraktığı atıklar yara üzerine pudra gibi sürölmektedir.

SALIX L.

Salix sp.

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-222

Kaynak kişi: 25, 27

Yöresel adları: Salkım Söğüt, Sıfsaf

Kullanılan kısmı: Ağaç kabuğu kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Romatizma tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Ağaç kabukları kaynatılmakta ve suyundan, yemeklerden sonra günde iki defa birer çorba kaşığı içilmektedir. Dört gün kullanıldıktan sonra dört gün ara verilmekte ve bu işlem 2 – 3 hafta uygulanmaktadır.

SAPINDACEAE

AESCULUS L.

Aesculus sp.

Örnek numarası: G.semme-223

Kaynak kişi: 57

Yöresel adları: Atkestanesi

Kullanılan kısmı: Bitkinin tohumları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Hemoroit tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin tohumlarından 3-4 tane öğütölüp yenilmektedir. Zehirli bir bitkidir. Zehirli bir bitki olduğu için çok fazla kullanılmamalıdır.

SAPINDACEAE

CARDIOSPERMUM L.

***Cardiospermum helicacabum* L.**

Toplanma yeri: Dursunlu

Örnek numarası: G.semme-224

Kaynak kişi: 52, 53

Yöresel adları: Japon feneri, Balon sarmaşığı

Kullanılan kısmı: Bitkinin torak üstü kısımları genellikle taze sürgünleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: İshal kesici ve ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze sürgünleri demlenerek çay olarak kullanılmaktadır.

SCROPHULARIACEAE

VERBASCUM L.

***Verbascum sinuatum* L. var. *adenosepalum* MURB.**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-225

Kaynak kişi: 55, 56, 58

Yöresel adları: Smennune, Verbaskum, Sığır kuyruğı

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçek ve yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Hamile kadınlarda bulantı önleyici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çay olarak kullanılmaktadır.

***Verbascum tripolitanum* BOISS.**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-226

Kaynak kişi: 55, 56, 58

Yöresel adları: Smennune, Verbaskum, Sığır kuyruğı

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçek ve yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Hamile kadınlarda bulantı önleyici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çay olarak kullanılmaktadır.

SOLANACEAE

SOLANUM L.

***Solanum alatum* MOENCH**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-227

Kaynak kişi: 124, 126, 133

Yöresel adları: Yılan domatesi, Banduret el hay

Kullanılan kısmı: bitkinin yaprakları, meyveleri ve taze sürgünleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: gıda ve diş ağrılarında ağrı kesici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Diş ağrısı için meyveleri çiğnenip ağrıyan dişe bastırılmaktadır. Bitkinin yaprakları sigara gibi sarılıp yakılarak dumanı ağızda bekletilmektedir. Bitkinin taze sürgünlerinin kavurması yapılmaktadır.

***Solanum nigrum* L. subsp. *schultesii* (OPIZ) WESSELY**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-228

Kaynak kişi: 124, 126, 133

Yöresel adları: Yılan domatesi, Banduret el hay

Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları, meyveleri ve taze sürgünleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda ve diş ağrılarında ağrı kesici olarak kullanılmaktadır.

203

Hazırlama ve kullanma şekli: Diş ağrısı için meyveleri çiğnenip ağrıyan dişe bastırılmaktadır. Bitkinin yaprakları sigara gibi sarılıp yakılarak dumanı ağızda bekletilmektedir. Bitkinin taze sürgünlerinin kavurması yapılmaktadır.

STYRACACEAE

STYRAX L.

***Styrax officinalis* L.**

Toplanma yeri: Çardaklı

Örnek numarası: G.semme-229

Kaynak kişi: 1

Yöresel adları: Hooz, Tespih ağacı, Ayı fındığı

Kullanılan kısmı: Bitkinin meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Yüzde oluşan sivilceler için kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Yüzde oluşan sivilcelerin tedavisinde, bitkinin meyvelerinden elde edilen sabun kullanılmaktadır. Bitkinin tohumlarından boncuk yapılmaktadır.

TILIACEAE

***TILIA* L.**

***Tilia argentea* DESF. EX DC.**

Örnek numarası: G.semme-230

Kaynak kişi: 76, 153, 154, 155, 156

Yöresel adları: İhlamur

Kullanılan kısım: Bitkinin çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: grip öksürük gibi solunum yolu rahatsızlıklarının tedavisinde ve adet sancılarına karşı kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak hazırlanan çayı kullanılmaktadır. solunum yolu rahatsızlıklarında daha etkili olsun diye çayı hatmi ile birlikte kaynatılarak hazırlanmaktadır.

THYMELAEACEAE

***DAPHNE* L.**

***Daphne sericea* VAHL**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-231

Kaynak kişi: 1, 3, 8, 9, 11, 14

Yöresel adları: Zveytine, Dafne

Kullanılan kısım: Bitkinin yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Hemoroit tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Hemoroit tedavisinde, bitki dövülüp zeytinyağıyla karıştırıldıktan sonra yaraya sürülmekte ve 5 dk bekletildikten sonra yıkanmaktadır. Bu işlem birkaç gün arayla iki defa uygulanmaktadır.

ULMACEAE

***CELTIS* L.**

***Celtis australis* L.**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-232

Kaynak kişi: 1, 55, 56

Yöresel adları: Moss, Milyes, Çitlembik

Kullanılan kısım: meyve ve ağaç kabuğu kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Egzaman, kaşıntı ve deri lezyonlarının tedavisinde ve gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Meyveleri yemiş olarak kullanılmaktadır. Egzama, kaşıntı ve deri lezyonlarının tedavisinde ağaç kabuğu öğütülüp az su suyu koyulaşana kadar kaynatılmakta ve problemlı bölgeye sürülmektedir.

URTICACEAE

***PARIETARIA* L.**

***Parietaria judaica* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-233

Kaynak kişi: 9, 11, 16

Yöresel adları: Mırrak kzez, Duvar fesleğeni

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kan durdurucu olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin toprak üstü kısımları öğütülerek macun haline getirilmekte ve kanayan yaraların üzerine sürülmektedir.

***URTICA* L.**

***Urtica dioica* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-234

Kaynak kişi: 1, 14, 25, 39, 69, 70, 71, 72, 76, 77, 78, 79, 80, 93, 94, 111, 115, 121, 122, 128, 131, 132, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 153, 154, 155, 156

Yöresel adları: Isırgan otu, Kırras

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları ve tohumları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Hemoroit, romatizma, mide ağrıların tedavisine ve kanser önleyici kullanılmaktadır. Saç dökülmelerine karşı, kepek önleyici ve gıda olarak kullanılmaktadır. Antioksidan olarak da kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kömeç yapımında kullanılmaktadır. Saç dökülmeleri ve kepek önleyici olarak bitki kaynatılıp suyu saçlara sürüldükten sonra bir saat bekletilerek yıkanmaktadır. Romatizma tedavisinde bitki öğütülüp, lapası eklem yerlerine yakılarak kullanılmaktadır. Hemoroit ve mide rahatsızlıklarının tedavisinde bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon çayı içilmektedir.

VALERIANACEAE

VALERIANA L.

Örnek numarası: G.semme-235

Kaynak kişi: 139, 140

Yöresel adları: Kedi otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Boğaz ağrıları ve bademcik iltihabı tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çayı içilmektedir.

VALERIANELLA MILLER

Valerianella kotschy

Toplanma yeri: Şenköy

Örnek numarası: G.semme-236

Kaynak kişi: 163, 164, 165

Yöresel adları: Tütüncük

Kullanılan kısmı: Bitkinin tazeyken taban yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kömeç yapımında kullanılmaktadır.

VERBENACEAE

LIPPIA L.

***Lippia trphylla* (L'HER) O.KUNTZE**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-237

Kaynak kişi: 1, 76, 139, 140, 174

Yöresel adları: Limon otu, Limonlu melisa, Ağaç lavanta

Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprak ve çiçekleri kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Nefes açıcı, yatıştırıcı, iştah açıcı, şeker, tansiyon düşürücü ve bronşit tedavisinde ve reyhanlama işleminde kullanılmaktadır. parfüm yapılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki yaprak ve çiçeklerinden hazırlanan dekoksion çayı kullanılmaktadır. Bitkinin distilasyonu ile hazırlanan su koku ve nefes açıcı olarak kullanılmaktadır.

VERBENA L.

***Verbena officinalis* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-238

Kaynak kişi: 15, 53, 59, 93

Yöresel adları: Mine çiçeği

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Baş, eklem ve adet sancılarında ağrı kesici olarak ve adet düzenleyici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çayı içilmektedir.

VITEX L.

***Vitex agnus-castus* L.**

Toplanma yeri: Samandağ / Serinyol

Örnek numarası: G.semme-239

Kaynak kişi: 95, 96, 139, 140

Yöresel adları: Hayıt

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçek ve tohumları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Adet sancıları ve kalp ağrılarını azaltıcı olarak kullanılmaktadır. Erkeklerde kullanımı sertleşme problemine neden olmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kadınsal rahatsızlıklarda bitkinin çiçekler demlenerek çayı içilmektedir. Kalp ağrılarının tedavisinde bitkinin tohumlarından kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çayı içilmektedir.

***Vitex pseudo-negundo* (HAUSSKN. EX BORNH.) HAND.-MAZZ.**

Toplanma yeri: Samandağ / Serinyol

Örnek numarası: G.semme-240

Kaynak kişi: 95, 96, 139, 140

Yöresel adları: Hayıt

Kullanılan kısmı: Bitkinin çiçek ve tohumları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Adet sancıları ve kalp ağrılarını azaltıcı olarak kullanılmaktadır. Erkeklerde kullanımı sertleşme problemine neden olmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kadınsal rahatsızlıklarda bitkinin çiçekler demlenerek çayı içilmektedir. Kalp ağrılarının tedavisinde bitkinin tohumlarından kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çayı içilmektedir.

VIOLACEAE

VIOLA L.

***Viola odorata* L.**

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-241

Kaynak kişi: 1, 82, 83, 85, 153, 154, 155, 156, 175

Yöresel adları: Mnefsic, Tıbbi menekşe

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bronşit ve öksürük tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek çayı içilmektedir.

VITACEAE

VITIS L.

***Vitis vinifera* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-242

Kaynak kişi: 1, 5, 17, 24, 33, 34, 37, 73, 76, 114, 115

Yöresel adları: Asma, Üzüm, Dile

Kullanılan kısmı: Bitkinin yaprakları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: İltihaplı sivilce ve aknelerin tedavisinde ve adet düzenleyici olarak kullanılmaktadır. Asma suyu saç dökülmelerine karşı ve saç köklerini güçlendirmek için kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Taze (iki üç günlük) yapraklar iltihaplı sivilce ve aknelerin üzerine kapatılıp 24 saat bekletilmektedir. Adet düzenleyici olarak yapraklar kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çayı sabah, akşam birer bardak içilmektedir. Asmanın kesilen dalından akan su kafa derisine masaj yapılarak sürülmektedir.

ZINGIBERACEAE

ALPINA

***Alpina officinarum* HANCE**

Örnek numarası: G.semme-243

Kaynak kişi: 139, 140

Yöresel adları: Havlıcan

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak altı kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Öksürük kesici ve bronşit tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin kökleri kaynatılarak hazırlanan çayı içilmektedir.

Bitkinin kökleri öğütülerek balla karıştırılıp yenilmektedir.

ZINGIBERACEAE

CURCUMA

Curcuma longa L.

Örnek numarası: G.semme-244

Kaynak kişi: 139, 140, 141

Yöresel adları: Zerdeçal

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak altı kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Öksürük kesici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin köklerinden hazırlanan dekoksasyon çayı içilmektedir.

ZINGIBERACEAE

ZINGIBER

Zingiber officinale ROSCOE

Örnek numarası: G.semme-245

Kaynak kişi: 1, 5, 14, 110, 111, 115, 122, 139, 140, 160, 161, 162

Yöresel adları: Zencefil, Zencebil

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak altı kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Hazmı kolaylaştırıcı, mide rahatlatıcı, mide rahatsızlıklarını giderici, kuvvet verici, kan sulandırıcı ve bronşit tedavisinde kullanılmaktadır. Bu kullanımlarının yanı sıra bitki öz suyu saç dökülmelerine karşı kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çayı içilmektedir. Saç dökülmelerine karşı bitki öğütülüp suyu süzildükten sonra bir miktar kına ile karıştırılarak saçlara sürülmekte 1-2 saat bekledikten sonra yıkanmaktadır. Bu işlem iki günde bir tekrar edilmektedir.

ZYGOPHYLLACEAE

TRIBULUS L.

Tribulus terrestris L.

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-246

Kaynak kişi: 1, 8, 9, 11, 13, 14, 25, 26, 27, 57, 95, 96, 170

Yöresel adları: Dırros, Çoban çökerten

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Prostat tedavisinde, böbrek taşı, kum düşürmede ve idrar söktürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak çayı içilmektedir.

4.1.2.2.2. Classis 2. Liliopsida / Monocotyledoneae(Tek Çenekliler)

ARACEAE

ARUM L.

***Arum dioscoridis* SM. var. *luschanii* R. MILL**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-247

Kaynak kişi: 9, 82, 83, 133, 143, 144, 146, 148, 153, 154, 155, 156, 164, 165

Yöresel adları: Zbeybillüf, Pancar, Yılan pancarı, Mancar, Tırşık, Arum

Kullanılan kısmı: Yapraklar / tohum

Kullanım alanı: Bitki yaprakları gıda olarak kullanılmaktadır. Tohumları hemoroid tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Tohumları basur tedavisinde kullanılmaktadır. Tohumlar kaynatılıp suyu içiliyor. Yapraklar gıda olarak kullanılmaktadır. Yapraklar doğranıp yıkanır. Bir tencereye konulur. Üzerine buğday, nohut, yaban eriği, şeker, su konulup pişirilir. Bu yemeği pişiren kişi yemek pişene kadar kimseyle konuşmazmış. Aksi halde yemeği acı olurmuş. Yapraklar doğranıp 24 saat suda bekletilmekte, 24 saat sonra suyu süzülüp haşlanmış buğdayla birlikte kavurularak yoğurtla karıştırılıp tüketilmektedir.

IRIDACEAE

CROCUS L.

Crocus sp.

Toplanma yeri: Yıldırım deresi / Tahtaköprü

Örnek numarası: G.semme-248

Kaynak kişi: 97, 118, 142, 159

Yöresel adları: Çördük, Çörtük, Çiğdem

Kullanılan kısmı: Bitkinin tamamı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki gıda olarak ve rahimde oluşan kistlerin tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin yumruları pilav yapımında kullanılmaktadır. Kadınlarda görülen kistlerin tedavisinde bitki öz suyu kullanılmaktadır. Bitki öz suyu kaynatılarak veya öğütölüp süzölerek kullanılmaktadır.

IRIS L.

***Iris reticulata* BIEB. var. *reticulata* BIEB.**

Toplanma yeri: Dağdüzü / Çaksunlu

Örnek numarası: G.semme-249

Kaynak kişi: 1, 91, 97, 98, 134, 136, 137, 143,

Yöresel adları: Şekercik, Süsen, Nevroz

Kullanılan kısmı: Çiçeğin sapı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Çiçek sapının şekerli bir tadı vardır. Toplanıp çiy olarak yenilmektedir.

LILIACEAE

ALLIUM L.

***Allium ampeloprasum* L.**

Toplanma yeri: Harbiye, Döver, Dağdüzü

211

Örnek numarası: G.semme-250

Kaynak kişi: 1, 3, 60, 62, 69, 82, 85, 124, 125, 133, 143, 147, 160, 164, 165, 166, 167

Yöresel adları: Kırret, Yabani sarımsak, Körmən, Kömürgen, Kerbec

Kullanılan kısmı: Bitkinin tamamı kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda ve kanser önleyici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki tek başına çiğ olarak yenilmekte, yumurta ile pişirilmekte ve kömeç yapımında kullanılmaktadır.

ALLIUM L.

***Allium cepa* L.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-251

Kaynak kişi: 1, 9, 10, 24, 55, 56, 66, 69, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 121, 122,

Yöresel adları: Soğan, Basal

Kullanılan kısmı: Toprak altı kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kulak iltihabı ve idrar yapamama rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Kulak iltihabı tedavisinde soğanın içine bir oyuk açılmakta, içine zeytinyağı konulup közde bekletilmekte, yağ kaynadıktan sonra soğutulup iltihaplı kulağa damlatılmaktadır. İdrar yapamayan çocuklarda soğanın ince iç zarı harici olarak (penis ucuna yapıştırılmak suretiyle) uygulanmaktadır.

ALLIUM L.

Allium sativum L.

Toplanma yeri: Gümüştöze

Örnek numarası: G.semme-252

Kaynak kişi: 1, 5, 9, 10, 14, 19, 20, 22, 23, 24, 77, 78, 79, 121, 122

Yöresel adları: Sarımsak, Tüüm

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak altı kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Tabsiyon düşürücü, iştah açıcı ve antibiyotik etkilerinin yanı sıra saç kıran tedavisinde ve bağırsak kurtlarının düşürülmesinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki çiğ olarak ve pişirilerek yenilmektedir. Saç kıran tedavisinde bitki iyice ezildikten sonra problemlı bölgeye sürülmektedir.

212

ALOE L.

Aloe vera (L.) BURM. FIL

Toplanma yeri: Harbiye

Örnek numarası: G.semme-253

Kaynak kişi: 31, 34, 37

Yöresel adları: Aloe vera

Kullanılan kısmı: Yapraklar kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kaşıntı, egzama ve yaraların tedavisinde kullanılmaktadır. Hücre yenileyici olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki öz suyu kullanılmaktadır. yapraklar öğütölüp süzölerek suyu yaralara sürölmemektedir.

ASPARAGUS L.

Asparagus acutifolius L.

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-254

Kaynak kişi: 1, 35

Yöresel adları: Kuşkonmaz

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Bitki idrar söktürücü, böbrek taşı ve kum düşürücü olarak ve prostat tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksion çayı kullanılmaktadır.

***ASPHODELUS* L.**

***Asphodelus aestivus* BROTH.**

Toplanma yeri: Döver

Örnek numarası: G.semme-255

Kaynak kişi: 12, 13, 80, 81

Yöresel adları: Basılt ğayslon, Çiriş otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze yaprakları ve toprak altı kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Kulak iltihabı, romatizma, eklem ağrıları ve uyuz gibi rahatsızlıkların tedavisinde, gıda olarak ve kanser olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze yaprakları domates ve soğanla sotelenerek gıda olarak tüketilmektedir. Bitkinin yapraklarından dövülerek hazırlanan merhem uyuz, romatizma ve eklem ağrıları için harici olarak kullanılmaktadır. Kulak iltihabı tedavisinde bitkinin yumruları küçük küçük doğranıp zeytinyağıyla kavurulmakta, soğuduktan sonra yağdan kulağa damlatılmaktadır. Bitki kanser önleyici olarak ve vücutta biriken toksik maddelerin vücuttan uzaklaştırılması için kullanılmaktadır.

***MUSCARI* MILLER**

Muscari sp.

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-256

Kaynak kişi: 2

Kullanım alanı: İdrara çıkamayan çocuklarda kullanılmaktadır.

***RUSCUS* L.**

***Ruscus aculeatus* L. var. *angustifolius* BOISS.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-257

Kaynak kişi: 1, 7, 41, 93, 108, 109, 110, 111, 112, 128, 130, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 170

Yöresel adları: Hısayvet dik, Tavşanmemesi, Tavşan topuğu, Tavşan potuğu

Kullanılan kısmı: Bitkinin filloklat ve toprak altı yumruları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: İdrar söktürücü, böbrek taşı ve kum düşürücü, nefes darlığı ve astım tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin filloklat ve yumruları kaynatılıp çay olarak tüketilmektedir.

SMILAX L.

***Smilax aspera* L.**

Toplanma yeri: Harbiye, Dikmece

Örnek numarası: G.semme-258

Kaynak kişi: 1, 14, 55, 56, 57, 99, 100, 101

Yöresel adları: Kimbotur, Öz diken, Diken sarmaşık, Zimbilaçi, Ğillek

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri ve meyveleri kullanılmaktadır

Kullanım alanı: Yüzde oluşan sivilceler, deri lezyonları ve zonal hastalıkların tedavisinde ve yüzde oluşan kırışıklıkların azaltılmasında kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze sürgünlerinden elde edilen öz suyu yüzde oluşan sivilceler, deri lezyonları ve zonal hastalıkların tedavisinde problemlı bölgeye sürölmek suretiyle kullanılmaktadır. Yüzde oluşan lekeler ve kırışık azaltıcı olarak bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Meyveler iyice dövölüp merhem haline getirilerek yüze sürölmektedir.

***Smilax excelsa* L.**

Toplanma yeri: Dikmece

Örnek numarası: G.semme-259

Kaynak kişi: 1, 14, 55, 56, 57, 99, 100, 101

Yöresel adları: Kimbotur, Öz diken, Diken sarmaşık, Zimbilaçi, Ğillek

Kullanılan kısmı: Bitkinin taze sürgünleri ve meyveleri kullanılmaktadır

Kullanım alanı: Yüzde oluşan sivilceler, deri lezyonları ve zonal hastalıkların tedavisinde ve yüzde oluşan kırışıklıkların azaltılmasında kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkinin taze sürgünlerinden elde edilen öz suyu yüzde oluşan sivilceler, deri lezyonları ve zonal hastalıkların tedavisinde problemlı bölgeye sürölmek suretiyle kullanılmaktadır. Yüzde oluşan lekeler ve kırışık azaltıcı olarak bitkinin meyveleri kullanılmaktadır. Meyveler iyice dövölüp merhem haline getirilerek yüze sürölmektedir.

POACEAE

CYNODON L. C. M. RICHARD

***Cynodon dactylon* (L.) PERS. var. *dactylon* (L.) PERS.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-260

Kaynak kişi: 47, 69, 70, 72, 73, 76, 93, 119

Yöresel adları: Ayrık otu

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Romatizma, kireçlenme ve kemik zedelenmelerinin tedavisinde kullanılmaktadır. Bitki ateş düşürücü olarak da kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki demlenerek hazırlanan infüzyon çayı kullanılmaktadır.

IMPERATA CYR.

***Imperata cylindrica* (L.) RAEUSCHEL**

Toplanma yeri: Çekmece

Örnek numarası: G.semme-261

Kaynak kişi: 11, 62, 63,

Yöresel adları: Hilfi, Dneybuşel, Kamış

Kullanılan kısmı: Sap kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Gıda olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitkide başağı taşıyan kamış soyulup yenilmektedir.

SORGHUM MOENCH

***Sorghum halepense* (L.) PERS. var. *halepense* (L.) PERS.**

Toplanma yeri: Gümüşgöze

Örnek numarası: G.semme-262

Kaynak kişi: 1, 25, 27, 157, 158, 159

Yöresel adları: Kmendris, Darı püskülü, Ekin süpürgesi

Kullanılan kısmı: Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: idrarını tutamama, idrar yolu enfeksiyonlarında ve kulunç tedavisinde kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Bitki kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon çayı kullanılmaktadır.

ZEA L.

***Zea mays* L. subsp. *mays* L.**

Toplanma yeri: Dağdüzü

Örnek numarası: G.semme-263

Kaynak kişi: 120, 130, 132, 133

Yöresel adları: Mısır, Dera

Kullanılan kısım: Mısır püskülü kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: Ödem söktürücü olarak kullanılmaktadır.

Hazırlama ve kullanma şekli: Mısır püskülü kaynatılarak veya demlenerek hazırlanan çayı içilmektedir.

4.2. Reyhanlama

Çizelge 4.4. Reyhanlama işleminde kullanılan bitkiler

No	familya adı	tür adı
1	ARISTOLOCHIACEAE	<i>Aristolochia billardieri</i> JAUB. ET SPACH
2		<i>Artemisia annua</i> L.
3	ASTERACEAE	<i>Artemisia absinthium</i> L.
4		<i>Artemisia scoparia</i> WALDST. ET KIT.
5		<i>Tanacetum parthenium</i> (L.) SCHULTZ BIP.
6	GERANIACEAE	<i>Pelargonium graveolens</i> L'HERIT.
7	LAURACEAE	<i>Laurus nobilis</i> L.
8	MYRTACEAE	<i>Myrtus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.
9	OLEACEAE	<i>Olea europaea</i> L. var. <i>europaea</i> L.
10		<i>Citrus aurantium</i> L.
11	RUTACEAE	<i>Citrus x limon</i> (L.) BURM. F.
12		<i>Citrus sinensis</i> (L.) OSBECK.
13	VERBENACEAE	<i>Lippia trphylla</i> (L'HER) O.KUNTZE

Reyhanlama işlemi: Yeni doğan bebeklerde uygulanan bir işlemdir. Kişinin terinin kötü kokmaması ve vücut direncini arttırmak için uygulanmaktadır. Bu işlemde kullanılan ana bitki reyhan(*Myrtus communis* L. subsp. *communis* L.) dır. Bu bitki ile birlikte çizelge 4.4.'de adı geçen bitkilerden en az yedi tanesi bulunmak koşulu ile bu listede bulunan bitkiler kullanılmaktadır. Bu bitkilerin taze yaprakları dibekte dövülüp tuz ile zeytinyağı ile karıştırılarak bebeklerin vücuduna sürülmektedir.

Reyhanlama işleminde kullanılan bitkilere baktığımızda tamamının tıbbi anlamda bir kullanımının olduğunu ve ağırlıklı olarak antimikrobiyal aktivite gösteren bitkilerin kullanıldığını görmekteyiz. Bu durum reyhanlama işleminin antibiyotiğin bulunmasından önceki dönemlerde bebekleri dışarıdan gelebilecek mikroplara karşı korumak için yapılan bir işlem olduğunu göstermektedir.

Bu işlemin hazırlık ve uygulama ritüelleri şu şekilde olmaktadır. Yedi tane bitki gün doğumu ile birlikte yedi bekâr genç kız tarafından türkü ve ninniler eşliğinde mahalle veya köy dibeklerinde dövülür. Bu genç kızlara yaşlı bir kadın eşlik eder. Bitkiler saatlerce dövülür iyice ufalandıktan sonra biraz tuz ile tekrar dövülürler. Hazırlanan bu karışımdan her kullanılacağı zaman bir miktar alınıp zeytinyağı ile karıştırılarak bebeğin vücuduna sürülür. Bu işlem genelde akşamları uygulanır. 6-10 saat bekletildikten sonra bebek yıkanmaktadır. Bu

işlem bebek doğduktan sonra yaklaşık kırk gün boyunca en az 7 en fazla 20 defa olmak üzere iki günde bir uygulanmaktadır.

4.3. Biyeti

Çizelge 4.5. Biyeti olarak kullanılan bitkiler

no	familya adı	tür adı
1	ASTERACEAE	<i>Artemisia annua</i> L.
2		<i>Artemisia scoparia</i> WALDST. ET KIT.
3		<i>Tanacetum parthenium</i> (L.) SCHULTZ BIP.
4	GERANIACEAE	<i>Pelargonium graveolens</i> L'HERIT.
7	RUTACEAE	<i>Citrus x limon</i> (L.) BURM. F.
9	VIOLACEAE	<i>Viola odorata</i> L.
10	VITACEAE	<i>Vitis vinifera</i> L.

Biyeti olarak adlandırılan bu işlem genellikle bahara girerken ve özellikle paskalya, nevroz gibi bayramlarda uygulanan bir işlemdir. Bu işlemin yapılmasının amacı saçların güzel kokmasını ve uzamasını sağlamaktır. Biyeti su sekilde hazırlanmaktadır. Yukardaki çizelge 4.5.'te yer alan kokulu bitkiler ve karanfil, sardunya gibi taç yaprakları renkli olan farklı kültür bitkilerinin çiçekleri iyice yolunup bir kaba konmaktadır. Üzerine bir miktar su ve biraz asma suyu eklenerek bir gece ayazda bekletilmektedir. Bu işlem yapıldıktan sonraki 2-3 gün saçlar sabah akşam bu bitkilerin suyu ile ıslatılmaktadır.

218

4.4. Gıda Bitkileri

4.4.1. Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler

Çizelge 4.6. Gıda olarak kullanılan bitkiler

No	Familya Adı	Tür Adı
1	AMARANTHACEAE	<i>Amaranthus retroflexus</i> L.
2	APIACEAE	<i>Ainsworthia trachycarpa</i> BOISS.

Çizelge 4.6. (Devam) Gıda olarak kullanılan bitkiler

No	Familya Adı	Tür Adı
3	APIACEAE	<i>Eryngium creticum</i> LAM.

4		<i>Eryngium falcatum</i> DELAR.
5		<i>Pimpinella</i> sp.
6		<i>Scandix pecten-veneris</i> L.
7		<i>Torilis arvensis</i> (HUDS.) LINK subsp. <i>neglecta</i> (SPRENGEL) THELLUNG
8		<i>Torilis tenella</i> (DELILE) REICHB.
9	ASTERACEAE	<i>Bellis perennis</i> L.
10		<i>Calendula arvensis</i> L.
11		<i>Carduus pycnocephalus</i> L. subsp. <i>breviphyllarius</i> DAVIS
12		<i>Carthamus dentatus</i> VAHL.
13		<i>Centaurea calcitrapa</i> L. subsp. <i>calcitrapa</i> L.
14		<i>Centaurea iberica</i> TREV. EX SPRENGEL
15		<i>Chrysanthemum segetum</i> L.
16		<i>Cichorium intybus</i> L.
17		<i>Cichorium pumilum</i> JACQ.
18	ASTERACEAE	<i>Hypochoeris radicata</i> L.
19		<i>Crepis sancta</i> (L.) BABCOCK
20		<i>Lactuca serriola</i> L.
21		<i>Helminthotheca echioides</i> (L.) HOLUB
22		<i>Scorzonera kotschy</i> BOISS.
23		<i>Silybum marianum</i> (L.) GAERTNER
24		<i>Sonchus oleraceus</i> L.
25	ASTERACEAE	<i>Senecio vernalis</i> WALDST. ET KIT.
26		<i>Senecio vulgaris</i> L.
27		<i>Taraxacum</i> sp.
28	BORAGINACEAE	<i>Anchusa azurea</i> MILLER var. <i>azurea</i> MILLER
29	CARYOPHYLLACEAE	<i>Silene aegyptiaca</i> (L.) L. FIL. subsp. <i>aegyptiaca</i> (L.) L. FIL.
30	CARYOPHYLLACEAE	<i>Stellaria media</i> (L.) VILL. subsp. <i>media</i> (L.) VILL.
31	CRUCIFERAE	<i>Arabis turrita</i> L.
32		<i>Calepina irregularis</i> (ASSO) THELLUNG
33		<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) MEDIK.
34		<i>Cardaria draba</i> (L.) DESV. subsp. <i>draba</i> (L.) DESV.
35		<i>Descurainia sophia</i> (L.) WEBB EX PRANTL

Çizelge 4.6. (Devam) Gıda olarak kullanılan bitkiler

No	Familya Adı	Tür Adı
36	CRUCIFERAE	<i>Nasturtium officinale</i> R. BR.
37		<i>Raphanus raphanistrum</i> L.

38		<i>Sinapis arvensis</i> L.
39		<i>Sinapis alba</i> L.
40		<i>Ochthodium aegyptiacum</i> (L.) DC.
41	DIOSCOREACEAE	<i>Tamus communis</i> L. subsp. <i>communis</i> L.
42	DIPSACACEAE	<i>Scabiosa prolifera</i> L.
43		<i>Acacia</i> sp.
44		<i>Cercis siliquastrum</i> L. subsp. <i>siliquastrum</i> L.
45		<i>Lathyrus aphaca</i> L. var. <i>biflorus</i> POST
46	FABACEAE	<i>Trifolium resupinatum</i> L. var. <i>resupinatum</i> L.
47		<i>Securigera securidaca</i> (L.) DEGEN ET DÖRF.
48		<i>Scorpiurus muricatus</i> L. var. <i>subvillosus</i> (L.) FIORI
49		<i>Erodium acaule</i> (L.) BECHERER ET THELL.
50	GERANIACEAE	<i>Erodium malacoides</i> (L.) L'HERIT.
51	GERANIACEAE	<i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'HERIT. subsp. <i>cutarium</i> (L.) L'HERIT.
52		<i>Erodium</i> sp.
53		<i>Lamium garganicum</i> L.
54		<i>Lamium moschatum</i> MILLER var. <i>micranthum</i> BOISS.
55	LAMIACEAE	<i>Origanum syriacum</i> L. var. <i>bevanii</i> (HOLMES) IETSWAART
56		<i>Salvia viridis</i> L.
57		<i>Thymbra spicata</i> L. var. <i>spicata</i> L.
58	MALVACEAE	<i>Malva sylvestris</i> L.
59		<i>Malva neglecta</i> WALLR.
60		<i>Morus alba</i> L.
61	MORACEAE	<i>Morus nigra</i> L.
62		<i>Morus rubra</i> L.
63	ORCHIDACEAE	<i>Orchis sancta</i> L.
64	OXALIDACEAE	<i>Oxalis pes-caprae</i> L.
65		<i>Papaver rhoeas</i> L.
66	PAPAVERACEAE	<i>Roemeria hybrida</i> subsp. <i>hybrida</i>

Çizelge 4.6. (Devam) Gıda olarak kullanılan bitkiler

No	Familya Adı	Tür Adı
67	PHYTOLACCACEAE	<i>Phytolacca pruinosa</i> FENZL.
68		<i>Polygonum salicifolium</i> BROUSS. EX WILLD.
69		<i>Rheum ribes</i> L.
70	POLYGONACEAE	<i>Rumex crispus</i> L.

71		<i>Rumex sp.</i>
72	PORTULACACEAE	<i>Portulaca oleracea</i> L.
73	RANUNCULACEAE	<i>Ranunculus chius</i> DC.
74		<i>Ranunculus cornutus</i> DC.
75		<i>Ranunculus marginatus</i> D'URV. var. <i>trachycarpus</i> (FISCH. ET MEY.) AZN.
76		<i>Ranunculus muricatus</i> L.
77		<i>Ranunculus ficaria</i> L. subsp. <i>ficariiformis</i> ROUY ET FOUC.
78	ROSACEAE	<i>Crataegus aronia</i> (L.) BOSC. EX DC. var. <i>aronia</i> (L.) BOSC. EX DC.
79		<i>Crataegus pontica</i> C. KOCH
80	ROSACEAE	<i>Crataegus monogyna</i> JACQ. subsp. <i>monogyna</i> JACQ.
81		<i>Rosa x damascena</i> MILL.
82	RUTACEAE	<i>Citrus aurantium</i> L.
83	SOLANACEAE	<i>Solanum alatum</i> MOENCH
84		<i>Solanum nigrum</i> L. subsp. <i>schultesii</i> (OPIZ) WESSELY
85	ULMACEAE	<i>Celtis australis</i> L.
86	URTICACEAE	<i>Urtica dioica</i> L.
87	VALERIANACEAE	<i>Valerianella kotschy</i>
88	ARACEAE	<i>Arum dioscoridis</i> SM. var. <i>luschanii</i> R. MILL
89	IRIDACEAE	<i>Crocus sp.</i>
90		<i>Iris reticulata</i> BIEB. var. <i>reticulata</i> BIEB.
91	LILIACEAE	<i>Allium ampeloprasum</i> L.
92		<i>Asphodelus aestivus</i> BROT.
93	POACEAE	<i>Imperata cylindrica</i> (L.) RAEUSCHEL

Bu çalışmada antakya'da yapılan röportajlar sonucunda antakya'da gıda olarak kullanılan 93 bitki taksonu kaydedilmiştir (Çizelge 4.6.). Yapılan sistematik çalışmalar ve teşhisler sonucu bu bitkilerin 72 cins ve 30 familyaya ait olduğu belirlenmiştir. Bu bölgede gıda olarak kullanımı olan yabani bitkilerden en fazla türe sahip olan familya 16 cins ve 19 tür ve tür altı takson ile Asteraceae familyasıdır. Ondan sonraki sırayı 9 cins ve 10 taksonla Cruciferae familyası ve 5 cins, 5 taksonla Fabaceae familyaları takip etmektedir. Bu bitkilerin haşlama, kavurma, turşu, salata, baharat ve gıda boyası gibi farklı kullanım şekilleri kaydedilmiştir. 93 bitki taksonunun 53 tanesinin sadece gıda olarak kullanımı olduğu, 40 tanesinin hem gıda hem de tıbbi kullanımı olduğu kaydedilmiştir. Bu durum; yörede yaşayan insanlar için bu bitkilerden yapılan yemeklerin hem beslenme hem de tıbbi anlamda çok önemli bir yeri olduğunu göstermektedir.

Bu 93 bitkilerin 65 tanesi sliik-kömeç adı verilen bir yemeğin yapımında kullanılmaktadır. Bu yemeğin yapımında kullanılan bitkilerin tıbbi kullanımlarına baktığımız zaman; bu bitkilerin uyku düzenleyici, hazmı kolaylaştırıcı, bağışıklık sistemini güçlendirici, hafıza güçlendirici, antioksidan ve antionkojenik özellikleri olan ve aynı zamanda solunum sistemi enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılan bitkiler olduğunu görmekteyiz.

Arap kökenli toplulukların ve özellikle alevilerin yaygın olduğu bölgelerde bu bitkiye sliik adı verilirken, türkmen kökenli toplulukların yaşadığı bölgelerde bu yemek kömeç adı ile bilinmektedir. Bu yemeğe adını veren; yemeğin yapımında kullanılan ve yürede sliik, şakayık, şıkışkık ve gelincik isimleriyle bilinen ve yemeğin yapımında en fazla kullanılan gelincik bitkisidir. Günümüzde her ne kadar bu yemeğin yapımında kullanılan bitkilerin farklı isimleri olsa da hepsi birden sliik olarak adlandırılmaktadır. Bu yemeğin yapımında gelincik bitkisinden sonra en fazla kullanılan bitki ebeğümecidir. Yörede bu bitkiye khıboz ve kömeç isimleri verilmektedir. Bitkilerin vejetasyon dönemlerinde çiçeklenmeden önceki taze taban yaprakları ve sürgünleri kullanılmaktadır. bitkilerin bazıları ergin dönemde dikenli olduğu halde bu dönemde dikenleri sertleşmemiş olduğundan çok rahat tüketilebilmektedir.

Sliik - Kömeç: Ana bitkileri gelincik ve ebeğümeci olan bu yemeğin yapısına 65 farklı bitki türü dâhil olmaktadır. Sliik – Kömeç yemeği 65 tane bitkinin en az yedisi ve mümkünse tamamı ile yapılmaktadır. Sliik karşımında yer alan bitkiler, gıda bitkileri tablosu içerisinde belirtilmiştir. Araziden toplanan bitkiler iyice yıkandıktan sonra ince ince doğranır. Bir baş soğan ince ince kıyılıp zeytin yağı ile kavurulduktan sonra doğranan bitkiler üzerine ilave edilir ve kısık ateşte yaklaşık 15-20 dk pişirilir. Pişirim sırasında yemeğin üzeri kapatılmaz. Tercihe göre içine domates katılarak da yapılabilir. Fakat bu yemeğin hası içine ekstra bir şey katılmadan yapılmaktadır.

Zahter: Adını içerisine katılan zahter bitkisinden alan kahvaltılık bir karışımdır. İçerisine menengiç, humus, buğday, yer fıstığı, sumak, susam, ceviz, zahter ve tuz katılarak hazırlanmaktadır. İçerisine katılan bu bitkilerin hepsi ayrı ayrı kavrulup öğütüldükten sonra hepsi aynı oranlarda olmak üzere birbirleriyle karıştırmakta ve üzerine bir miktar tuz eklenmektedir. Daha sonra zeytinyağı ile karıştırılıp ekmek banarak tüketilmektedir.

4.4.2. Baharat

Çizelge 4.7. Baharat olarak kullanılan bitkiler

no	familiya adı	tür adı
----	--------------	---------

1	PINACEAE	<i>Pinus pinea</i> L.
2	ANACARDIACEAE	<i>Rhus coriaria</i> L.
3	ANACARDIACEAE	<i>Schinus molle</i> L.
4	APIACEAE	<i>Coriandrum sativum</i> L.
5	FABACEAE	<i>Cercis siliquastrum</i> L. subsp. <i>siliquastrum</i> L.
6	LAMIACEAE	<i>Melilotus indica</i> (L.) ALL.
7		<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i> L.
8		<i>Micromeria</i> <i>fruticosa</i> (L.) DRUCE subsp. <i>barbata</i> (BOISS. ET KOTSCHY) DAVIS
9		<i>Origanum</i> <i>syriacum</i> L. var. <i>bevanii</i> (HOLMES) IETSWAART
10		<i>Rosmarinus officinalis</i> L.
11		<i>Satureja cuneifolia</i> TEN.
12		<i>Satureja thymbra</i> L.
13		<i>Thymbra spicata</i> L. var. <i>spicata</i> L.
14	LAURACEAE	<i>Laurus nobilis</i> L.
15	MYRISTICACEAE	<i>Myristica franfans</i> HOUTT.

Çizelge 4.7. (Devam) Baharat olarak kullanılan bitkiler

no	familya adı	tür adı
16	POLYGONACEAE	<i>Rheum ribes</i> L.
17	RANUNCULACEAE	<i>Nigella sativa</i> L.

Baharatlar: Baharatlar bitkilerin kök, kabuk, yaprak, çiçek, meyve, çiçek gibi kısımlarından elde edilmektedir. Baharatlar besin, ilaç, gıda katkı maddesi olarak, yemeklere lezzet, koku, renk verici olarak kullanılmaktadır. Bütün bu kullanımlarının yanı sıra baharatlar dini ritüellerde ve yemeklerde zararlı bakterilerin üremesini ve gelişmesini engelleyerek yemeklerin ekşimesini önlemeye yardımcı olarak kullanılmaktadırlar (Anonim, 2011). Yapılan araştırmalarla baharatların bu etkisi kanıtlanmıştır. Bu da baharatların aslında antimikrobiyal aktivitelerinin olduğunu göstermektedir. Günümüzde Türkiye’de ve özellikle Akdeniz bölgesinde baharatların çok önemli bir yeri vardır. Türk yemeklerinin özellikleri kullanılan baharatların çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır. Hatay’da da baharatların yaygın kullanımı vardır. Yapılan bu araştırma sonucunda bilinen yaygın kullanımı olan baharatların yanı sıra Hatay’da baharat olarak yaygın kullanımı olan yabancı bitkilerin de olduğunu görmekteyiz (Çizelge 4.7.).

224

4.4.3. Çay Olarak Kullanılan Bitkiler

Çizelge 4.8. Yörede halk tarafından çay olarak kullanılan bitkiler

No	Familya adı	Tür adı
1	ASTERACEAE	<i>Anthemis palestina</i> REUTER
2		<i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i> DC.
3		<i>Helichrysum stoechas</i> (L.) MOENCH
4		<i>Helichrysum sanguineum</i> (L.) KOSTEL
5	ELAEAGNACEAE	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.
6	FABACEAE	<i>Cassia</i> sp. L.
7		<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glandulifera</i> (WALDST. ET KIT.) BOISS.
8	GINKOACEAE	<i>Ginko biloba</i> L.
9	GUTTIFERAE	<i>Hypericum perforatum</i> L.
10	LAMIACEAE	<i>Lavandula stoechas</i> L. subsp. <i>stoechas</i> L.
11		<i>Mentha pulegium</i> L.

Çizelge 4.8. (Devam) Yörede halk tarafından çay olarak kullanılan bitkiler

No	Familiya adı	Tür adı
12	LAMIACEAE	<i>Micromeria graeca</i> (L.) BENTHAM EX REICHB. subsp. <i>graeca</i> (L.) BENTHAM EX REICHB.
13		<i>Micromeria myrtifolia</i> BOISS. ET HOHEN.
14		<i>Origanum syriacum</i> L. var. <i>bevanii</i> (HOLMES) IETSWAART
15		<i>Salvia aramiensis</i> RECH. FIL.
16		<i>Salvia tomentosa</i> MILLER
17		<i>Sideritis huber-morathii</i> GREUTER ET BURDET
18		<i>Sideritis libanotica</i> LABILL. subsp. <i>libanotica</i> LABILL.
19		<i>Thymbra spicata</i> L. var. <i>spicata</i> L.
20	MALVACEAE	<i>Alcea setosa</i> (BOISS.) ALEF.
21		<i>Hibiscus sabdariffa</i> L
22	PUNICACEAE	<i>Punica granatum</i> L.
23	ROSACEAE	<i>Eriobotrya japonica</i> (THUNB.) LINDL.
24		<i>Rosa canina</i> L.
25		<i>Rubus sanctus</i> SCHREBER
26	TILIACEAE	<i>Tilia argentea</i> DESF. EX DC.
27	VERBENACEAE	<i>Lippia trphylla</i> (L'HER) O.KUNTZE
28	VIOLACEAE	<i>Viola odorata</i> L.
29	ZINGIBERACEAE	<i>Zingiber officinale</i> ROSCOE

Bölgede yaşayan halk farklı tatlarla, etnilere ve etkileşimlere çok açık bir halktır. Yörede bitkilerin çok yaygın kullanımı bulunmaktadır. Bu bitkilerden kimiz zaman gıda kimi zaman baharat kimiz zaman tıbbi amaçlı yararlanmışlardır. Yörede özellikle sık kullanılan bitkiler, zamanla halk tarafından sadece çay olarak kullanılmaya başlanmış ve bu kullanımı yaygınlaşmıştır. Yörede 13 familyaya ait 29 bitkinin çay olarak lullanımına rastlanmıştır. Çay olarak kullanımı olan bitkilerin ağırlıklı olarak Lamiaceae familyasına ait olduğu tespit edilmiştir (Çizelge4.8.)

Yaptığımız çalışmada her ne kadar Antakya'da kullanılan tıbbi ve yenebilen bitkilerden bahsetsek de çalışmanın sınırlarını siyasi sınırlarla kısıtlamadık. Çünkü Antakya merkezde yaşayan insanların büyük bir kısmı komşu ilçe köy ve merkezlerinden göç eden veya dönem dönem gidip gelen, aileleri bölünmüş ve köklerinin bir kısmı hala orda olan insanlardır. Bu yüzden tezimizin bilimsel niteliğini yükseltebilmek adına Antakya'nın komşu ilçelerindeki insanlarla da röportaj yapmamız gerekti. Özellikle Arap Hristiyan popülasyonu söz konusu olduğunda Samandağ ve Altınözü ilçelerinen insanlarla röportaj yaptık.

Merkezde yaşayan insanlar daha çok kullanımı yaygın olan bitkiler hakkında bildirimde bulunsalar da, kırsal bölgelerde yaşayan insanlar daha çok tıbbi kullanımı olan ve

yenebilen yabani bitkilerle ilgili bildirimlerde bulunmuşlardır. Bunun yanı sıra Hristiyan ve Arap alevi topluluklar yinebilen yabani bitkiler hakkında daha fazla ve benzer bildirimlerde bulundu.

Doğruel, 2005 kaynağında Hatay'da yaptığı araştırmada Antakya'daki farklı etnik kimliklerin kültürel anlamda benzerliklerinin farklılıklarından fazla olduğunu belirtmiştir. Biz de yaptığımız çalışmada buna paralel bir sonuca ulaştık. Antakya'da yaşayan etnik gruplar her ne kadar dinsel açıdan farklılık gösterebilirler de kültürel ve doğadan yararlanma şekilleri açısından birbirlerine oldukça benzerdirler. Bu durum bize yörede yaşayan insanlar arasında kültürel benzerliğin dini benzerlikten daha fazla olduğunu göstermiştir.

Yaptığımız bu çalışmada, bölgede hala bilginin atadan edinildiğini görmekteyiz. Röportaj yapılan kişilerin yaklaşık olarak 160 tanesinden elde edilen bilgiler atadan kalıtılan bilgilerdir. Bu durum bize yörede bilginin henüz korunmuş olduğunu göstermektedir. Kitaptan internetten ve televizyondan etkilenme nispeten daha genç nesillerde gözlenmekte olup, genç nesilde bu durum oldukça yaygındır. Bu durum bize etnobotanik çalışmaların günümüzde daha sık yapılması gerektiğini ve bu çalışmaların önemini göstermektedir. Çünkü günümüz internet ve televizyon etkileşiminden kaynaklı bilgi kirliliği ve kaybı söz konusudur. Etnobotanik çalışmalar bu bilgilerin kaybolmadan yakalanabilmesi açısından önemlidir.

226

Yapılan literatür taramalarında Çalışmada yer alan bitkilerin 85 taksonunun Doğu Akdeniz yoğunlukta olmak üzere Akdeniz ülkelerinde kullanımına yönelik etnobotanik çalışmalara rastlanmış ve üzerine çok az çalışma yapılmış olduğu tespit edilmiştir. 156 taksonun dünya üzerinde Unani, Ayurveda, geleneksel Çin Tıbbı gibi farklı geleneksel tıp sistemlerinde yaygın kullanımı olduğu ve üzerine yaygın etnobotanik araştırmaların yapılmış olduğu tespit edilmiştir. 24 bitkinin üzerine hiç çalışma yapılmamış olup araştırmaya açık bakir bitkilerdir. (*Valerianella kotschyi*, *Verbascum tripolitanum* BOISS., *Putoria calabrica* (L. FIL.) DC., *Alpina officinarum* HANCE, *Fumaria gaillardotii* BOISS., *Orchis sancta* L., *Ranunculus cornutus* DC., *Ranunculus chius* DC., *Lavatera punctata* ALL., *Linum aroanium* BOISS. ET ORPH., *Teucrium lamiifolium* D'URV subsp. *stachyophyllum* (P. H. DAVIS) HEDGE ET EKİM, *Iris reticulata* BIEB. var. *reticulata* BIEB., *Hypericum thymifolium* BANKS ET SOL., *Diospyros oleifera* L., *Ochthodium aegyptiacum* (L.) DC., *Iberis attica* JORD., *Alkanna kotschyana* DC., *Carthamus dentatus* VAHL., *Eryngium falcatum* DELAR., *Aristolochia billardieri* JAUB. ET SPACH, *Ainsworthia trachycarpa* BOISS., *Torilis tenella* (DELILE) REICHB., *Heptaptera anisoptera* (DC.) TUTIN, *Ferulago* sp.). Çalışmada yer alan 265 tür, tıbbi etkileri ve kimyasal içerikleri bakımından çok az çalışılmış ya da hiç çalışılmamışlardır.

* ile işaretlenen 24 bitki türü üzerine hiçbir etnobotanik ve farmakognozik çalışma yapılmamıştır. Bu bitkiler dışında geriye kalan 232 bitki taksonu az yada çok yaygın kullanımı olan bitkilerdir. Bu bitkilerin farklı etnobotanik çalışmalarda yaygın kullanımları olsada, Hatay’da yapılan bu çalışmada bu bitkilerin yaygın kullanımlarının yanı sıra bu yöreye özgü spesifik kullanımlarının olduğu da kaydedilmiştir. Örneğin *Anchusa strigosa* LABILL. bitkisinin kan durdurucu olarak kullanılması gibi.

Bu çalışmada φ ile işaretli 19 bitki türü Hatay florasında bulunmayan, halkın ya ticari olarak ya da yaygın olmayan kültivasyon ile temin ettiği zencefil, kına, *Ginko biloba* L. gibi türlerdir. Bu bitkilerin kullanımlarına yönelik bilgiler de bitkiler gibi dış kökenlidir. Örneğin *Ginko biloba* L. Çin kökenli bir bitki olup geleneksel in tıbbında hafıza güçlendirici olarak kullanılır. Çalışma sahamızdan bu bitkiye ve kullanımına dair ulaştığımız bildirimler şüphesiz ki medya ya da kitaplar aracılığıyla edinilmiş geleneksel olmayan bilgilerdir. *Cuminum cyminum*, Hatay’ın doğal florasında olmasa da çok uzun yıllardır kültürü yapılan ve yöresel mutfak kültüründe yaygın olarak kullanılan bir bitkidir bu nedenle bu bitki ile ilgili bildirimleri geleneksel bilgi olarak değerlendirdik.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tıbbi bitki kullanımı dönem dönem popülerliğini kaybetse de günümüzde tekrar popüler hale gelmiş ve kullanımı gün geçtikçe yaygınlaşmıştır. Herbalistler bitki tedavisinde, sadece etken maddenin izole edilip verilmesini amaçlayan konvansiyonel tedavinin aksine, maksimum etkinin bir bütünsellik içinde ortaya çıktığını, bitkinin tüm bileşenlerinin olumlu etki üzerinde bir payı olduğunu savunmaktadırlar. Onlara göre saflaştırılmamış bitkinin kullanımı, bitkiyi oluşturan maddelerin birbirini nötralize etmesi sebebiyle yan etki olasılığını azaltmaktadır. Bu sebeple insanlar günümüzde tercihlerini doğaldan yana kullanmaktadırlar. Bu alanda etnobotanik çalışmalar yüzyıllardan beridir süregeldiği halde, bu bölgede yapılmış çalışmalar az olup kapsamlı bir çalışma henüz yapılmamıştır. Bu nedenle yaptığımız bu çalışma bölgede yapılacak yeni çalışmalara kaynak ve ilham olacaktır.

Bu çalışmanın, Antakya yöresi halkının tıbbi ve yenebilen yabani bitkileri kullanımına yönelik bilgilerin yok olmasını önlemek ve bölgede yaşayan farklı etnik toplulukların bu bitkilerden faydalanma şekillerini ve bu kullanım şekillerindeki benzer ve farklı yönleri belirlemek amaçlarını gerçekleştirdiği kanaatindeyiz. Hatay'ın Antakya ilçesi ve civar köylerinde yapılan bu çalışmada derlenen bilgilerin büyük bir çoğunluğu kırsal kesimlerde yaşayan insanlardan derlenmiştir. Yapılan çalışmalar bu yörelerde yaşayan halkın çevrede yayılış gösteren bitkilerden ve bulundukları bölgelerde bitkisel tedavi ile uğraşan kişilerden ciddi ve çok farklı şekillerde yararlandığını göstermiştir. Bu bölgede bitkilerin tıbbi kullanımları kadar gıda olarak kullanımlarının da çok yaygın olduğu gözlenmiştir. Bu çalışma kapsamında 182 kişi ile röportaj yapılmıştır. Bu çalışma süreci içinde röportaj yapılan bazı kişiler vefat etmiştir. Bu durum bize bu çalışmalara bir an önce hız kazandırılması gerektiğini bir kez daha hatırlatmıştır.

Araştırma alanında tıbbi ve gıda olarak kullanımı olan 63 familyaya ait 206 cins ve 265 takson belirlenmiştir. Araştırma alanından toplanan ve teşhisleri yapılan bitkilerin 4'ü Pteridopyhta, 261'i Spermatophyta divizyosuna aittir. 261 bitkinin 4'ü Gymnospermae subdivizyosuna ait, 257'si Angiospermae subdivizyosuna ait taksonlardır. Angiospermae subdivizyosuna ait 257 taksondan 240 tanesi Magnoliopsida (Dicotyledoneae) 17 tanesi de Liliopsida (Monocotyledoneae) sınıfında yer almaktadır. Yapılan bu çalışmada 265 taksondan 131 tanesinin gıda olarak kullanımı olduğu kaydedilmiştir. Bu sayı çalışmada yer alan bitkilerin % 49'una tekabül etmektedir. 131 taksonun 53'ünün sadece gıda, 78 tanesinin ise gıda, baharat, çay ve tıbbi kullanımı olduğu kaydedilmiştir. Listede yer alan bitkilerin 211 tanesinin tıbbi kullanımı kaydedilmiştir. Gıda olarak kullanılan bitkilerin en yaygın kullanım

şekli haşlama, tıbbi kullanımı olan bitkilerde en çok uygulanan yöntemler dekoksasyon ve infüzyondur. Bazı bitki isimleri köylere göre varyasyonlar gösterip, yörede birden fazla isimle bilinmektedir.

Derlenen bitkilerin önemli bir kısmı, özellikle doğal florada bulunan bitkilerle ilgili veriler yöreye özgü, nesilden nesile aktarılmış geleneksel bilgilerdir Bununla birlikte, yaygın medya araçları sayesinde bilgiye ulaşmanın çağımızda son derece kolaylaşması nedeniyle hafıza güçlendirme amacıyla yerel florada bulunmayan *Ginko biloba* yapraklarının kullanılması gibi Çin tıbbi kökenli uygulamaların karşımıza çıkması da kaçınılmazdır. Yerel flora ait olmayan türlerin kullanıldığı uygulamalarda bu tip bir dış kaynaklı etkiden bahsedilebilir.

KAYNAKLAR

1. Anonim, 2013. Hatay Valiliği, web sayfası. http://www.hatay.gov.tr/default_B1.aspx?content=1029.
2. Anonim, 2013. [http://tr.wikipedia.org/wiki/Hatay_\(il\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Hatay_(il)).
3. Anonim, 2011. <http://www.dmi.gov.tr/tahmin/il-ve-ilceler.aspx?m=HATAY>.
4. Anonim 2011. Baharat. <http://forwardsepeti.ceplog.com/tag/baharat>.
5. Anonymous 2011. History of Herbal Medicine. <http://www.herbal-concepts.co.uk/history.html>.
6. Anonim 2010. Yenilenen Gelenek: Bitkilerle Tedavi. <http://www.sdplatform.com/dergi/353/Yenilenen-gelenek-Bitkilerle-tedavi.aspx>.
7. Andrews, P.A., 1989. **Ethnic Groups in Republic of Turkey Reichert**, Wiesbaden, 659.
8. Al-Fatimi, M., Wurster, M., Schröder, G. ve Lindequist, U., 2007. Antioxidant, antimicrobial and cytotoxic activities of selected medicinal plants from Yemen, **Journal of Ethnopharmacology**, 111 (3): 657-666.
9. Alves, R.R.N. ve Rosa, I.M.L., 2007. Biodiversity, traditional medicine and public health: where do they meet?, **Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine**, 3,14., Brazil.
10. Balick, M.J., 1990. Ethnobotany and the Identification of Therapeutic Agents from the Rainforest, **Ciba Foundation Symposium**, 154, 22-31., USA.
11. Balunas, M., Kinghorn, D., 2005. Drug discovery from medicinal plants, **Life Sciences** 78 (5): 431 – 441.
12. Baytop, T., 1984. **Türkiye’de bitkiler ile tedavi geçmişten bu güne**. Nobel Tıp Kitapevi, 975-420-021-1, 480 s, İstanbul.
13. Bulut, G.E., 2008-2009. Bayramiç (Çanakkale) Yöresinde Etnobotanik Araştırmalar, **Jurnal of faculty pharmacy of İstanbul university**, 40, 463., İstanbul.
14. Celep, F., Doğan, M. ve Duran, A. 2009. A New Record for the Flora of Turkey: *Salvia Viscosa* Jacq. (Labiatae). **Turk. Journal of Botany**, 33:57-60, Ankara.
15. Coe, F.G. ve Anderson, G.J., 1996. Ethnobotany of the garífuna of Eastern Nicaragua, **Economic Botany**, 50 (1): 71-107.
16. Davis, P. H. (eds.), 1965-1985. **Flora of Turkey and The East Aegean Islands**, Edinburgh University Press, Vol.1-9, Edinburgh. United Kingdom.
17. Davis, P.H., Mill, R.R. ve Tan., K. 1988. **Flora of Turkey and The East Aegean Islands (Supplement)**. Edinburgh University Press, Vol. 10, Edinburgh. United Kingdom.
18. Demir, A., 1996. **Çağlar İçinde Antakya**, Akbank Yayınları, 362.
19. Doğruel, F., 2005. **İnsanîyetleri Benzer: Hatay’da Çok Etnili Otak Yaşam Kültürü**, İletişim Yayınları, 284.
20. Duman, H. ve Sağiroğlu, M. 2005. A new species of *Ferula* (APIACEAE) from South Anatolia, Turkey. The Linnean Society of London. **Botanical Journal of the Linnean Society, London**, 147, 357–361, United Kingdom.
21. Düzenli, A. ve Çakan, H. 2001. Flora of Mount Musa (Hatay- Turkey). **Turkish Journal of Botany**, 25: 285-309, Ankara
22. Eker, İ. ve Koyuncu, M., 2008. *Muscari babachii* sp. nov. (Hyacinthaceae) from south Anatolia. **Nordic Journal of Botany**, Volume 26, Issue 1-2, Pages 49 - 52.
23. Erik, S. ve Tarıkahya, B., 2004. Türkiye Florası Üzerine, **Kebikeç**, 17, s.139-163.
24. Ertuğ, F., 2000. An Ethnobotanical Study in Central Anatolia (Turkey), **Economic Botany**, 54 (2): 155-182.

25. Fabricant, D.S., Farnsworth, N.R., 2001. The Value of Plants Used in Traditional Medicine for Drug Discovery, **Environmental Health Perspectives**, 109 (1): 69-75.
26. Greuter, W., 1994, Extinction in Mediterranean areas, **Philosophical Transactions of the Royal Society, London. Series B**, 344,41-6.
27. Güner, A., Özhatay, N., Ekim, T., Başer, H.K.C. 2000. **Flora of Turkey and East Aegean Islands, Edinburgh University press, (Supplement). 2**, Vol.11, 656, Edinburgh. United Kingdom.
28. Gürsoy, O.V. ve Gürsoy, U. K. 2004, Anadolu’da Diş ve Dişeti ile ilgili hastalıkların tedavisinde halk arasında yaygın olarak kullanılan bitkiler, kullanım şekilleri ve bitkisel özellikleri. **Cumhuriyet üniversitesi diş hekimliği fakültesi dergisi**, 7 (1): Sivas.
29. Heinrich, M.,2000. Ethnobotany and its role in drug development, **Phytotherapy Research**, 14 (7): 479-488.
30. Ilcim A, Varol O., 1996. Hatay ve K. Maras (Türkiye) illerindeki bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri. (Ethnobotanical aspects of some species in Hatay and K.Maras (Türkiye)). **Ot Sistematik Botanik Dergisi**, 3 (1): 69-74.
31. Kayıkcı, S. 2006. **Samandağ (Hatay) Kıyı Kumullarının Florası**. Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Hatay, Türkiye, 60 s.
32. Kayıkcı, S., Altay, V., ve Güzel, Y. 2012. Hatay İlinde Yayılış Gösteren Bazı Geofit Bitki Türleri Üzerine Bir İnceleme. **Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi**, Türkiye, 5 (2): 139-143.
33. Kavak, S. 2006. **Burnaz Kumullarının (Hatay) Flora ve Vegetasyonu**. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 77, Adana.
34. Kendir, G. ve Güvenç, A., 2010. Etnobotanik Ve Türkiye’de Yapılmış Etnobotanik Çalışmalara Genel Bir Bakış. **Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi**, 30 (1): 49-80.
35. Kültür, Ş., 2007. Medicinal plants used in Kırklareli Province (Turkey), **Journal of Ethnopharmacology**, 111 (2): 341-364.
36. Long, C., Li, R., 2004, Ethnobotanical studies on medicinal plants used by the Red-headed Yao People in Jinping, Yunnan Province, China, **Journal of Ethnopharmacology**, 90 (2-3): 389-395,
37. Martin, G.J., 2004. **Ethnobotany: A Methods Manual**, Earthscan, 273, UK and USA.
38. Miski, M., Ulubelen, A., Neuman, P., Mabry, T.J., 1979. Flavonoids of Salvia tomentosa (Labiatae), **Journal of Natural Products**,42 (3): 261-263.
39. Miski, M., Ulubelen, A., Mabry, T.J., 1981. A New Diterpene Acid From Salvia tomentosa, **Journal of Natural Products**,44 (1): 119-124.
40. Miski, M., Ulubelen, A., Mabry, T.J., 1981. Further Flavones and Triterpenes and the New 6-Hydroxyluteolin 5-B-D-Glucoside From Salvia tomentosa, **Journal of Natural Products**,44 (5): 586-587.
41. Miski, M., Ulubelen, A., Johansson, C., Mabry, T.J., 1983. Antibacterial Activity Studies of Flavonoids From Salvia palaestina, **Journal of Natural Products**,46 (6): 874-875.
42. Miski, M., Ulubelen, A., Johansson, C., 1984. Salvia tomentosa Bitkisinin Kimyasal ve Farmakolojik İncelenmesi, **Doğa Bilim Dergisi**,8 (1): 109-115.
43. Miski, M., Ulubelen, A., Johansson, C., Lee, E., Mabry, T.J., Matlin, S.A., 1985. Terpenoids From Salvia palaestina, **Phytochemistry**,24 (6): 1386-1387.
44. Newman, D.J., Cragg, G.M., Snader, K.M., 2003. Natural Products as Sources of New Drugs over the Period 1981-2002, **Journal of natural products**, 66 (7), 1022-1037, USA.

45. Newman, D.J., Cragg, G.M., 2007. Natural Products as Sources of New Drugs over the Period, **Journal of natural products**, 70 (3): 1022-1037, USA.
46. Onar, S., 2006. **Bandırma (A1(A),Balıkesir) ve Çevresinin Etnobotaniği**. Yüksek Lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 133, Çanakkale.
47. Özgen, U., Kaya, Y., Coşkun, M., 2004. Ethnobotanical Studies in the Villages of the District of Ilıca (Province Erzurum), **Turkey, Economic Botany**, 58 (4): 691-696.
48. Özgen, U., Kaya, Y., Houghton, P., 2012. Folk medicines in the villages of Ilıca District (Erzurum, Turkey), **Turkish Journal of Biology**, 36, 93-106. Erzurum., Türkiye.
49. Özgün, C., 2013, Osmanlı Ağaç Kültüründe Yeni ve Egzotik Bir Tür: Okaliptus, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, XIII/26, 5-29
50. Özhatay, N. and Kültür, Ş., 2006. Checklist of Additional Taxa to the Supplement Flora of Turkey III, **Turkish Journal of Botany**, 30 (4): pp.281-316.
51. Özhatay, N., Kültür, Ş. and Aslan, S., 2009. Checklist of Additional Taxa to the Supplement Flora of Turkey IV, **Turkish Journal of Botany**, 33 (3), pp.191-226.
52. Prance, G.T., 2002.What is ethnobotany today?, Royal Botanic Gardens, **Journal of Ethnopharmacology**, 32,1-3, 209-216.
53. Şenyücel, K., 2003. Çan, Ezan, Hazzan, TRT Arşiv Serisi 5, 6 Bölüm, 2 DVD, Belgesel Film.
54. Şimşek, I., Aytekin, F., Yeşilada, E., Yıldırım, Ş.,2004. Anadolu’da Halk Arasında Bitkilerin Kullanılış Amaçları Üzerinde Etnobotanik Bir Çalışma (K.H.C.Başer ve N.Kırimer edt.), 14. **Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı Bildiriler kitabı**, 434-457, Eskişehir.
55. Şimşek, I., Aytekin, F., Yeşilada, E., Yıldırım, Ş., 2004. An Ethnobotanical Survey of the Beypazarı, Ayaş, Gündül District Towns of Ankara Province (Turkey). **Economic botany**, 58 (4): 705-720.
56. Thorne, R., F., 2002. **How many species of seed plants are there?**, Taxon, 51(3), pp.511-512.
57. Türkmen, N. ve Düzenli, A. 1998. The Flora of Dörtöy and Erzincan Districts of Hatay Province in Turkey. **Turkish Journal of Botany**, Ankara, Turkey, 22: 121-141.
58. Yolcu, H. 1998. **Kuseyr (Habib-in Neccar) Dağları (Hatay) Florası Üzerine Bir Araştırma**. Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Hatay, Türkiye, 61 s.
59. Yolcu, H., 2008. Ekolojiye Kısa Bir Giriş: Amanos Dağlarının Bitki Ekolojisi (Vejetasyonu). (Ergün, Y., Yalçın-Özdilek, Ş., Pamir, H., Ediyör). **Ekolojik Okur Yazarlık Sürdürülebilir Bir Dünya İçin Amanoslar’da Doğa Eğitimi**, MKÜ Yayınları, Hatay, . 81

TEŞEKKÜR

Bu çalışma pek çok kişinin desteği ile ortaya çıkmış bir çalışmadır. Bu çalışma konusunu seçmekte bana ilham kaynağı olan anne ve babama, çalışmanın her adımında destek ve ilgisini benden esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Yelda GÜZEL hocama, bu çalışma sürecinde benimle beraber uykusuz kalan Ahmet abime teşekkür ederim.

Desteklerini benden esirgemeyen sevdiklerim, yakınlarım, arkadaşlarım, dostlarım ve bu çalışmada benimle röportaj yapıp, arazide yardımcı olan bütün Hataylılara minneti ve teşekkürü bir borç bilirim.

Bu tez süresi boyunca ilgisizliğimi ve ihmalkârlığımı mazur gören Narçiçeğime, aracını, şoförlük deneyimini ve vaktini benden esirgemeyen Hikmet enişteme teşekkür ediyorum.

ÖZGEÇMİŞ

1987 yılında Hatay ilinin Antakya ilçesinde doğdum. İlk ve orta öğrenimimi Gümüşgöze İlköğretimi Okulu'nda ve lise öğrenimimi Hatay Harbiye Lisesi'nde tamamladım. 2006 - 2010 yılında Pamukkale Üniversitesi Biyoloj Bölümü'nü bitirdim. 2011 yılı ara dönemde Mustafa Kemal Üniversitesi Biyoloji Bölümü Botanik anabilim dalında yüksek lisansa başladım.